

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

Over dit boek

Dit is een digitale kopie van een boek dat al generaties lang op bibliotheekplanken heeft gestaan, maar nu zorgvuldig is gescand door Google. Dat doen we omdat we alle boeken ter wereld online beschikbaar willen maken.

Dit boek is zo oud dat het auteursrecht erop is verlopen, zodat het boek nu deel uitmaakt van het publieke domein. Een boek dat tot het publieke domein behoort, is een boek dat nooit onder het auteursrecht is gevallen, of waarvan de wettelijke auteursrechttermijn is verlopen. Het kan per land verschillen of een boek tot het publieke domein behoort. Boeken in het publieke domein zijn een stem uit het verleden. Ze vormen een bron van geschiedenis, cultuur en kennis die anders moeilijk te verkrijgen zou zijn.

Aantekeningen, opmerkingen en andere kanttekeningen die in het origineel stonden, worden weergegeven in dit bestand, als herinnering aan de lange reis die het boek heeft gemaakt van uitgever naar bibliotheek, en uiteindelijk naar u.

Richtlijnen voor gebruik

Google werkt samen met bibliotheken om materiaal uit het publieke domein te digitaliseren, zodat het voor iedereen beschikbaar wordt. Boeken uit het publieke domein behoren toe aan het publiek; wij bewaren ze alleen. Dit is echter een kostbaar proces. Om deze dienst te kunnen blijven leveren, hebben we maatregelen genomen om misbruik door commerciële partijen te voorkomen, zoals het plaatsen van technische beperkingen op automatisch zoeken.

Verder vragen we u het volgende:

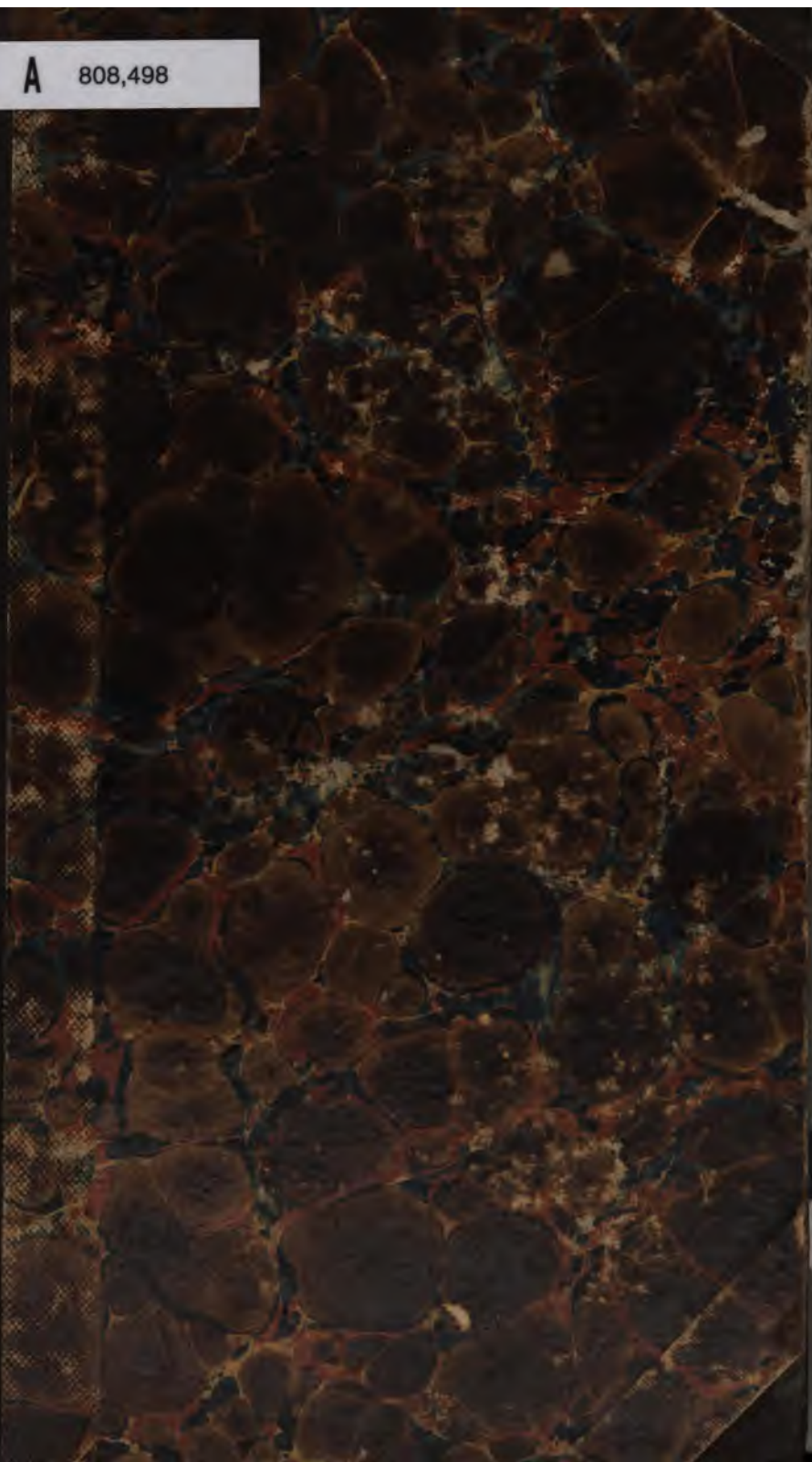
- + *Gebruik de bestanden alleen voor niet-commerciële doeleinden* We hebben Zoeken naar boeken met Google ontworpen voor gebruik door individuen. We vragen u deze bestanden alleen te gebruiken voor persoonlijke en niet-commerciële doeleinden.
- + *Voer geen geautomatiseerde zoekopdrachten uit* Stuur geen geautomatiseerde zoekopdrachten naar het systeem van Google. Als u onderzoek doet naar computervertalingen, optische tekenherkenning of andere wetenschapsgebieden waarbij u toegang nodig heeft tot grote hoeveelheden tekst, kunt u contact met ons opnemen. We raden u aan hiervoor materiaal uit het publieke domein te gebruiken, en kunnen u misschien hiermee van dienst zijn.
- + *Laat de eigendomsverklaring staan* Het “watermerk” van Google dat u onder aan elk bestand ziet, dient om mensen informatie over het project te geven, en ze te helpen extra materiaal te vinden met Zoeken naar boeken met Google. Verwijder dit watermerk niet.
- + *Houd u aan de wet* Wat u ook doet, houd er rekening mee dat u er zelf verantwoordelijk voor bent dat alles wat u doet legaal is. U kunt er niet van uitgaan dat wanneer een werk beschikbaar lijkt te zijn voor het publieke domein in de Verenigde Staten, het ook publiek domein is voor gebruikers in andere landen. Of er nog auteursrecht op een boek rust, verschilt per land. We kunnen u niet vertellen wat u in uw geval met een bepaald boek mag doen. Neem niet zomaar aan dat u een boek overal ter wereld op allerlei manieren kunt gebruiken, wanneer het eenmaal in Zoeken naar boeken met Google staat. De wettelijke aansprakelijkheid voor auteursrechten is behoorlijk streng.

Informatie over Zoeken naar boeken met Google

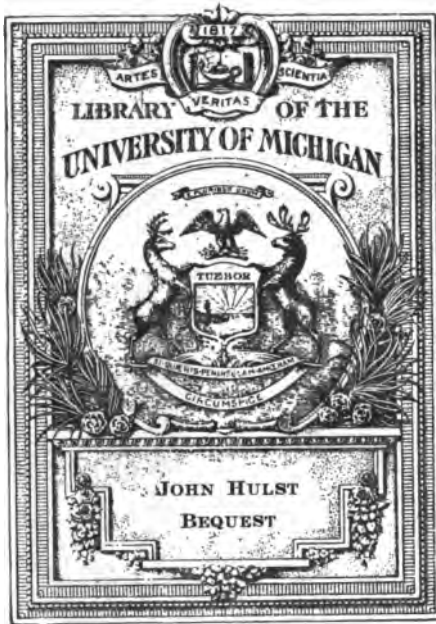
Het doel van Google is om alle informatie wereldwijd toegankelijk en bruikbaar te maken. Zoeken naar boeken met Google helpt lezers boeken uit allerlei landen te ontdekken, en helpt auteurs en uitgevers om een nieuw leespubliek te bereiken. U kunt de volledige tekst van dit boek doorzoeken op het web via <http://books.google.com>

A

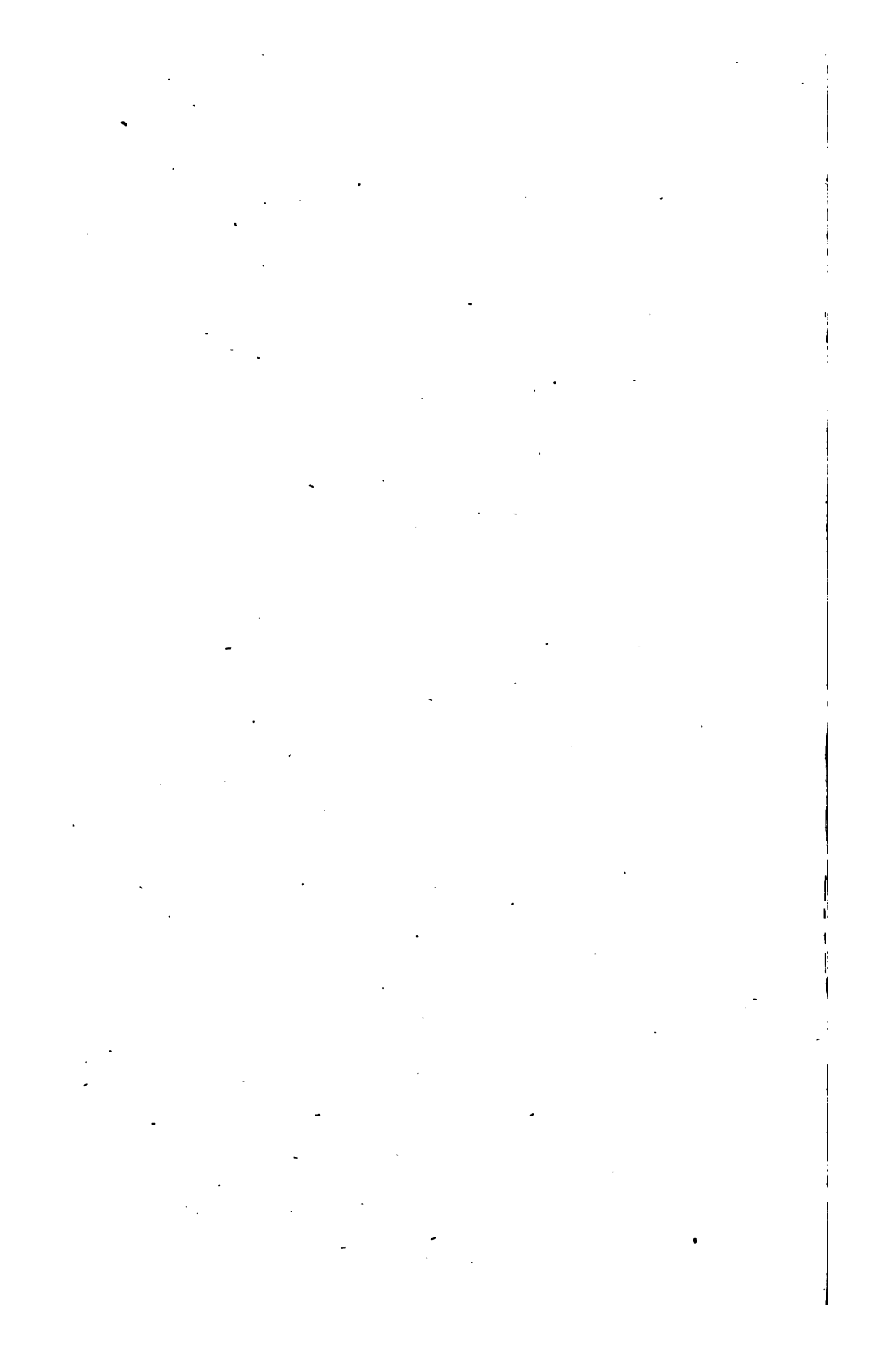
808,498

comp
met 1/2
ex 2/3

B I O G R A P H I S C H
WOORDENBOEK
D E R
N E D E R L A N D E N ,

*Bevattende de Levensbeschrijvingen der voornamste STAATSMAN-
NEN, KRYGSGHELDEN, GELEERDEN in allerlei vakken
van Wetenschappen, DIGTERS, SCHILDERS en andere
KONSTENAREN:*

EN VERDER,

*Zodanige Personen, die door de ene of andere daad, zig beroemd,
of aan den Vaderlande verdienstelijk hebben gemaakt; veelal ver-
zeld van hunne Karakterchetzen, zeldzame Anekdoten die men
elders te vergeefs zal nasporen, onpartijdige beoordeeling
hunner Daden, optelling hunner Schriften, en aanwij-
zing der Schrijvers welke van hun gehandeld hebben.*

OPGEMAAKT,

Uit Handschriften, een groot aantal van de beste
Schrijvers in verscheidene Talen over die onderwer-
pen handelende, en medegedeelde Berigten.

VAN DE OUDSTE TIJDEN AF TOT HEDEN TOE,

DOOR

J. A. DE CHALMOT.

Met Pourtraitten en Platen.

V I E R D E D E E L.

TE AMSTERDAM, BIJ
JOHANNES ALLART.

MDCCXCVIII.

afbrekende, 't wapen van BORSSELE langer met de drie sterren bleven broken. Deze HENDRIK VAN BORSSELE, die, naar alle vermoeden, het kasteel *Zandenburg* heeft gesticht, was de zoon van WOLFERD, negende Heer van *Borsjele*, en kleinzoon van FLORIS, die ten tijde van Graaf DIRK DEN VI, leefde.

Heer HENDRIK hadt vier broeders, als: 1. FRANK, tienden Heer van *Borsjele*, Ridder; 2. FLORIS; 3. WOLFERD, Here van *Baersdorp*, gestorven in 1232, en begraven te *Hoedekenskerke*; 4. PIETER, Ridder; wiens dogter JUDITH, in 1271 trouwde met HENDRIK VAN DER LECKE.

In een oud handschrift, verzameld uit de registers en archieven van *Holland*, vindt men, dat deze HENDRIK VAN BORSSELE herfrouwd zou geweest zijn met MARIA VAN EGMONT, dogter van WILLEM, den tweeden Heer van *Egmont*; en dat het uit deze vrouwe is, dat zijn nageslacht is voortgeplant, hebbende bij haar verwekt en nagelaten; 1. WOLFERD, waar van beneden nader; 2. RAAS; 3. JAN en FLORIS VAN BORSSELE, alle drie vermeld in oorspronkelijke acten van de jaren 1296 en 1299; 4. HADEWICH, getrouwd met GERARD VAN STRYEN, Here van *Cakshoek*; zoon van WILLEM, Here van *Strijen*, en van KRISTINA VAN LINDEN. — J. KAMMERLINS, *Zetwysse Oudh. van Vere*, bl. 1-3.

BORSSELE (HENDRIK VAN), oorspronkelijk uit den tak van dit zelfde geslacht, welke zig door den bijnaam *van der Vere*, onderscheidt, was de zoon van WOLFERD DEN V, Here van *Vere*; *Zandenburg*, enz. en HADEWICH VAN BORSSELE, die weduwe was van ADRIAAN VAN HEENVLIET. Op welken ouderdom hij zijn vader in deszelfs heerlijkheid opvolgde, is onzeker, sommigen bepalen dit op 't jaar 1409. Zeker is het, dat hij zig onder 't getal van die genen bevond, welke door Hertog WILLEM, den 22 oktober 1405, tot het beleg van *Hagesteijn* en *Eversteijn* ontboden werden, en dat wel met agt gewapende mannen. In 1426 werd hij, benevens meer *Zetwysse* Edelen, door Hertog FILIPS VAN BOURGONDIE, tot Ridder van

B I O G R A P H I S C H
WOORDENBOEK
 D E R
N E D E R L A N D E N .

V I E R D E D E E L .

B.

BORSSELE (HENDRIK VAN), Ridder, was waarschijnlijk de eerste Heer van *Vere*, en in die hoedanigheid tegenswoordig, ten jare 1235, bij het Tournoij te *Haarlem* gehouden, in 't bijzijn der Graven van *Holland*, *Kleve*, *Bertheim* enz. Dit vindt men opgetekend in een oud Register in folio, genoemd, *de Ridderlijke Tournoijen en Handspel van Holland*, berustende ter Rekenkamer van *Holland*, en getekend met de letter H.

In een originele acte van verdeling van 't jaar 1264, vindt men dezen HENDRIK; dezelve zegelde met drie sterren in 't wapen, even gelijk zijn zoon in 't jaar 1290, zijn kleinzoon in 1303, en voorts alle de Heren van *Vere* zegelden, tot dat HENDRIK VAN BORSSELE van der *Vere*, op 't jaar 1390 eerst het wapen van BORSSELE zuiver gevoerd heeft, zijnde toen de oudste branche van dit huis, die den zelvden oirprong meenden te hebben, met die van den huize *Habsburg* of *Oostenrijk*, zo veel het mans oir aanging, uitgestorven; en dus onnodig, dat de Heren van *Vere*, de tweede branche van dit geslagt

BORSSSELE. (HENDRIK VAN)

Spont, en binnen deze landen een oorlogs-vloot was uitgerust, troog HENDRIK zelve daar mede den vijand tegen, en maakte het hun zo bang, dat de zee geheel vrij werd. Welke uitstekende dienst, gevoegd bij zo veel anderen, oorzaak zullen gegeven hebben, dat Hertog FILIPS, ter beloning daar van, hem sommige heerlijkheden en ambagten in *Walcheren* schonk. Het was tot dezen zee-oorlog, dat *Vere* twee oorlogschepen, toen met den naam van *Baardzen* bekend, leveren moest.

Schoon Heer HENDRIK voorspoedig in zijne zeetogten was, en zijn aanzien met zijn vermogen vermeerderde, wierdt hij eger ook door rampen gedrukt; zijne geliefde stad *Vere*, was niet buiten gevaar om door de zee verzwolgen te worden, waarom men op middelen bedagt was, om de nood daar zijnde, voor dat woedend element, om zo te spreken, al strijdende te wijken, waar toe Hertog FILIPS te *Cats* zijnde, den 20 april 1439 enen brief verleende, bij welken „denzelven „ Heere van der *Vere* voor hem ende zijne nacomelingen, „ Graven ende Gravinnen van *Hollandt* ende *Zeelandt*, gegonnen en gegeven, gonnen ende geven mits desen brieve, „ 300 gemeten Ambochts hun toebehoirende binnen zijnder „ Prochie en Ambochte van *Zandijk*, om die voorz. zijne stede van der *Vere* daer mede te meerderen ende daer binnen „ te besluten, ende die zelve 300 gemeten Ambochten van „ ons te houden en te gebruiken tot al sulcke Rechten, Heerlijcheden en also vrij als hij zijne voorz. stede van der *Vere* „ van ons houdt; behoudens emmer, dat hij die voornoemde „ 300 gemeten binnen desen tegenwoordigen jare beginnen „ zal te doen bedelven, en begrijpen aan die voorz. steden „ en voort van jaere te jaere achtervolgen, tot dat al voldoen „ sal wesen, ende oic behouden voor ons en onsen voorz. „ nacomelingen op elck van den voorz. 300 Gemeten onsen „ ouden grooten die wij 'er van ouden tijden op hadden.”

ingevolge *Auth. Copij van dien Brief ter Griffie van Vere*. Dan deze voorzorge van Heer HENDRIK, is tot hier toe niet te stande gekomen; het diep heeft zig verplaatst, en 'er is nu in geen eeuw en langer te *Vere* enige grondbraken of enige inbreuk

voor-

BORSSELE. (HENDRIK VAN)

voorgevallen. Hertog FILIPS noemt, in zo even vermelden brief, HENDRIK, zijnen Raet, Kamerling en Rentmeester van Zeelands.

Wanneer Hertog FILIPS op *St. Andries dag* in december 1445, te *Gent* kapittel hieldt der orden van den *Gulden Vliefte*, en ter zelve tijd uit den hogen adel van *Holland* en *Zeeland*, enigen tot Ridderd in die aanzienlijke orden aanfam, bevondt zig ook onder dat getal, Heer HENDRIK, en ontving dus een onbetwistbare blijk van 's Vorsten blakende gunst.

Gelijk men weet, begosten in-deez' tijd de *Hoefse* en *Kabeljaunse* partijen, weder met vernieuwde woede, de hoofden op te steken, doch dit verterend vuur wierdt wel dra, door 't beleid en magt van wapenen van Hertoge FILIPS beteugeld en geblust. Het is zeer waarschijnlijk, dat HENDRIK VAN BORSSELE, om de onaangename voorvallen, welke dagelijks uit diergelijke tweespalten voortspruiten, het besluit nam, om zig enigen tijd in *Frankrijk* op te houden, alwaar men hem in 1446 als Lt. Admiraal over de vloot van dat Rijk, vermeld vindt. Voorts heeft hij zeer vele oorlogen met luister en roem van dapperheid bijgewoond; het genoeg en gehad van zijne stad *Vere* steeds in bloei en handel te zien toeneemen, zijnen zoort aan ene *Schoofse* Princes van het Koninklijke huis uit te hawenlijken, en vele goederen te verzamelen. In dezen toestand stierf hij den 17 maart 1474, oud van dagen en zat van onrust; men meent dat hij wel 90 jaren bereikt heeft.

Zijn levenswijze schijnt deffig, en met zijnen staat overeenkomstig te zijn geweest; een toevloed van Adel- en hoge Standpersonen, zette *Vere* zo wel als hem luister bij. Ook was hij ongemeen vermogend en uitstekend in eerambten, zijnde Ridder van 't *Gulde Vliefte*, Raad en Kamerling van Hertog FILIPS en KAREL VAN BOURGONDIEEN geweest; ook voor hem bekleed hebbende de waardigheden van Admiraal der *Nederlanden*, Rentmeester van *Zeeland*, zo Beoosten als *Bewetter* *schelde*; hij was daar te boven Raad en Kamerling van de Koningen van *Frankrijk* en *Engeland*, en van eerstgemelden Lt. Admiraal zijner zee-vloot. Ook paarde hij bij zo vele aanzien-

lijke waardigheden, de tijden in aanmerking genomen waar in hij leefde, zeer ruime middelen, die hem in staat stelden, om het aanzien daar van met gepasten luister te onderschragen; zijnde Graav van *Grandprez*, liggende in *Champagne* in *Frankrijk*, Heer van *Vere*, *Vlisfingen*, *Westkappel*, *Domburg*, in *Brouwershaven*, van *Falaix*, Heer in 't land van *Luik*, *Haensroede*, den *Aggere*, *Schoten*, *Aemstelveen*, *Nieuweracmisteel*, *Sloten*, *Oostdorp*, *Biggenkerke*, 's *Gravenpolder*, en meer andere Ambagten in *Walcheren*, *Zuidbeveland* enz. Zonder van tienden en lopende landen te spreken; en om nog klaarder denkbeeld van den rijkdom van dezen Heer te hebben, strekt, dat hij, ten tijde, wanneer zijn zoon *WOLFERD*, de *Schotse* *Princes* ten huwelijk verkreeg, aan die, om een behoorlijken staat te kunnen voeren, van zijn inkomen 679 *ponden* 's jaars, aftond, daar hij zelfs nog 1152 *ponden vlaams* overhield, na aftrek van alle onkosten; dus hij 's jaars 1800 *ponden vlaams* te verteren heeft gehad; zeker een buitengemene grote som in dien tijd. En, om het aanzien en uitstekend vermogen van dezen Heer nog nader te doen blijken, dient, dat hij Hertog *KAREL VAN BOURGONDIE* bij iedere heirtogt, heeft moeten dienen, met dertien *Mannen van wapenen*, tien *vegtenden te Paarde*, en negentien *vegtenden te Voet*, en 'er dus geen ander des *Zeeuwse* *Adels* hem gelijk was.

Heer HENDRIK hadt bij zijne hier voor gemelde gemalinne *JANNE VAN HALEWYN*, vier kinderen verwekt; als: 1. *WOLFERD*, die zijn opvolger werd, waar van beneden nader. 2. *JOSINE VAN BORSSELE*, jong overleden. 3. *ANNA VAN BORSSELE*, getrouwd met *GILLIS*, Here van *Arnemuiden*; door welk huwelijk *Arnemuiden* naderhand aan de Heren van *Vere* gekomen is. 4. *MARGRIET VAN BORSSELE*, getrouwd met *LOUIS DE BRUGES*, Here van *Gruithuizen*, *Prinse van Steenuizen*, Ridder van 't *Gulden Vlies*. Voorts was hij naar den smaak der groten van dien tijd, ook rijk in natuurlijke kinderen, hebbende vier bastaarden agter gelaten, als twee zonen en even zo veel dogters. De zonen waren *PAULUS* en *WOLFERD*; *PAULUS* is bekend geweest met den naam van *BORSSELE VAN LATERDALE*;

van

BORSSELE (JAN VAN)

van WOLFERD is de tak van BORSSELE VAN SPREUTWANSTEEN afkomstig, daar men wil dat nog afstammelingen van in wozen zijn. De dochters waren KATRYNA en ELIZABETH of JYSBETH; KATRYNA trouwde in 1460, met KORNELIS VAN SCHENGEN, zoon van JAN VAN SCHENGEN, Ridder. JYSBETH leefde nog in 1584, wanneer zij weduwe was van JAN VAN EMICHOFVEN; hare moeder was, KATRYNA, JAKOBS dogter.

Dat HENDRIK VAN BORSSELE een dapper Krijgsman en gelukkig Bevelhebber zo te water als te lande is geweest, zal niemand met regt kunnen betwisten. Zijne geliefde stad Vere, genoot de meeste vrugten van zijn gezag en vermogen; haar bloei, koophandel en zeevaart, nam dagelijks toe, zo wel als hare voorregten; zo dat deze de grootste en vermogendste Heer van Vere is geweest, en wiens gedagtenis bij alle inwoners van die stad verdient in zegening te zijn en te blijven. — Boxhorn, *Kronijk van Zeel.* II. D. bl. 180. 198. 201. 206. 208. 212. 215. 234. 239. 253. 254. 263. 274. 277. 457. SMALLINGE, *Kronijk van Zeel.* bl. 393. P. DE LA RUE, *Heldh. Zeel.* bl. 136-139. WAGEN., *Vad. Hist.* IV. D. bl. 86. AFI., 112. XI7., 118. J. ERMERINS, *Zeeuwse Oudh. van Vere*, bl. 53-90.

BORSSELE (JAN VAN), waarschijnlijk te Middelburg geboren, is in 1516 Hoogleraar geweest in de latijnsche taal aan het Hogeschool te Leuven; vervolgens Dekan van 't Kapittel, te Zandenburg of ter Vere. GER. NOVIOMAGUS spreekt van hem in deze bewoordingen: *Sunt Middelburgi amici mei duo, quorum unus est JOANNES BORSALUS, vir & vite integritate & summa eruditione clarissimus, qui a morum honestate boni cognomen meruit.* De bekende Kronijkschrijver J. REYGERSBERCH zegt, dat hij in 't opstellen zijnes werks ook gebragt heeft de geschriften van enen JOANNES BEECKE BORSALUS, waarschijnlijk den zelvden, daar we hier van handelen. — G. NOVIOMAGI, *Epist. in Opusc.* H. BARLANDI, p. 262. PAQUOT, *Mém. littér. Flam.* II. p. 32, 33. W. v. GOUDHOEVEN, *Kronijk van Holl.* bl. 218. Voort. van J. REYGERSBERCHS, *Kronijk van Zeel.* BOXHORN, *Kron. van Zeel.* I. D. bl. 457. DE LA RUE, *Gelett. Zeel.* bl. 225.

BORSSELE (JAN VAN) VAN DER HOOGE, Zoon van ADRIAAN VAN BORSSELE en GRETRUID VAN WELDEREN; wierdt door Prins WILLEM DEN IV, tot zijn Representant als Eersten Edelen van *Zeeland* aangesteld, kort na dat gemelden Vorst bij resolutie der Staten van dat Gewest, van den 18 mei 1747 was opgedragen, de staat en qualiteit van Eersten Edelen, op de gewone clausulen, en voorts onder dit bijzonder beding: „ dat 's Prinzen perfoon zou verbeeld worden, door lieden, „ den Staten aangenaam, in *Zeeland* geboren, en behoorlijk „ gegoed, van den waren Hervormden Godsdienst, en geene „ krijsambten bekleedende;” alle welke hoedanigheden in ONZEN JAN VAN BORSSELE werden gevonden. Ook wierdt hij op voordragt van den Stadhouder, in wiens blakende gunst hij deelde, het volgende jaar als Gevolmagtigde naar de vrede-handeling te *Aken* gezonden. Den 26 oktober 1750 wierdt hij in den egt verenigd, met Jonkvrouwe ANNA MARGARETA ELIZABETH KONINCK, Ambagtsvrouwe van *Rikhem*, zijnde de huwelijksplegtigheden met een ongemenen praal en pragt verzeld geweest. Verders vinde ik niets van VAN BORSSELE opgetekend, voor het jaar 1757, als wanneer hem ene eer werd aangedaan, die men zeldzaam anders dan ten behoeve van Vorsten ziet bewijzen: zijne gemalin namelijk, van enen zoon bevallen zijnde, ontving deze door ene bezending, de gelukwensingen der Staten van *Zeeland*, die het Peterschap over den jonggeboren aanboden, terwijl *Neerlands* Gouvernante ANNA, om hare achting aan dezen gunsteling te tonen, op zig nam gemoeder over dien zoon te wezen. Men begrijpt ligt, dat deze zo eerzucht voedende aanbiedingen, met uitbundige vreugde werden aangenomen. Ook wierdt overeenkomstig hiër mede, de doopplegtigheid met ene vorstelijke staatsie verrigt, en het kind de doopnaam van WILLEM ZEELANDUS gegeven. Velen vindt men in dien tijd, welke de pillegifte door de Staten van *Zeeland* voor dezen jongen knaap bestemd, ongeschikt keurden; zij bestondt hier in: „ dat het eerste ambt, „ 't welk van wegens *Zeeland* ter vergadering van hun Hoog „ Mogenden, of in den Raad van Staten, of in de Generali- „ teits

„ teits Rekenkamer, openviel, zo ras WILLEM ZEELANDUS
 „ VAN BORSSELE VAN DER HOOGE, den ouderdom van 20 jaren
 „ zou bereikt hebben, zonder ene verdere overlegging, zoa
 „ werden opgedragen;” en dit besluit der *Zeeuwse* Staten wierdt
 ingevolge *Resolutie van den 24 november 1757*, in een daar toe
 vervaardigde, en met een daar op toepasselijk latijns vers ver-
 tierde zilveren doos, bij wijze van pillegift, met veel pleg-
 tigheid den vader ter hand gesteld. De bepaalde tijd verstre-
 ken zijnde, wierdt WILLEM ZEELANDUS ook wegens *Zeeland*
 gedeputeerd ter vergadering van de Staten Generaal, en is als
 gewoon Lid van dat toen ter tijd zo luisterrijk kollegie, tot op
 de revolutie van 1795, aangebleven. Ook is die Heer als
 nog in leven.

In het volgende jaar, namentlijk in 1758, wierdt Heer JAN
 ene dogter in 's *Hage* geboren, waar over de Magistraat van
Middelburg het gevader- en Princesse CAROLINA, naderhand
 Princes van *Nassau Weilburg*, het gemoederschap aanvaardde,
 en bij den doop twee namen ontving, betreffende tot beide
 de hoge doopgetuigen, te weten die van CAROLINA MEDRO-
 BURGENSIS; deze trouwde in het jaar 1775, met BERENT HEN-
 DRIK BENTINK, Heer van *Bukhorst, Zalk en Vekaten*, welke
 geweest is, tot op de genoemde revolutie, Kollonel van de
 Kavallerie. Heer JAN VAN BORSSELE, is den 14 maart 1764
 overleden.

Ook heeft hij een broeder gehad, die Kollonel Commandant
 van de Kavallerie is geweest, en Kommandeur van *Lillo* en
 onderhorige forten. Deze FILIP JAKOB genaamd, werdt ten
 jare 1757, door de Gouvernante tot medelid der *Geëlligeerden*
 in de Staatsvergadering van *Utrecht* benoemd. Daar he nu
 een onvermijdelijk vereiste is, dat de Edellieden, alvorens zij
 in dit eerste lid der Staten kunnen worden aangenomen, hun-
 nen adeldom moeten bewijzen; hadt VAN BORSSELE reeds het
 jaar te voren, een omstandig geschrift ingeleverd, om zijne
 riddermatigheid te bewijzen; doch zulks baarde vrij wat twee-
 spalt tusfen de drie Staatsleden; want de *Geëlligeerden* en de
Steden, uitmakende het eerste en derde lid der *Stigse* Staats-

vergadering, schreven aan de Gouvernante, dat zij de bewijzen des adeldoms van den Heer VAN BORSSELE VAN DER HOOGE, hun ten onderzoek door hare Koninglijke Hoogheid toegezonden, voldingend gevonden hadden, en dien Heer, diensvolgens, gerechtigd te houden, om als een bevoegd Edelman, in het lid der *Geëligeerde Raden* te worden aangesteld. Doch de *Ridderfchap*, uitmakende het tweede lid, was van een gants tegenstrijdig gevoelen; zij zогten hunne zwarigheden tegens de eegtheid der bewijzen des adeldoms van VAN BORSSELE onder 't oog der Gouvernante te brengen, en vaardigden, om hier in te slagen, een Lid uit het midden van hun af naar die Vorstin, met een verhoog ten dien einde strekkende, doch zij verhoorde zig van 't zelve aan te nemen; maar wierdt naderhand te rade, schoon zij betuigde zig op het gedane onderzoek van het eerste en derde Lid, gerustelijk te kunnen verlaten, en met derzelver bedenkingen volkomen intefstemmen, egter de zwarigheden en aanmerkingen van de Ridderfchap mede in overweging te willen nemen, „ ten einde voor te komen alle reden van beklag, „ even of *gunst* en *genegenheid* zou hebben kunnen aanvullen, „ len, 't geen aan de *bondigheid der bewijzen* ontbrak.” Zij hadt alle de papieren van wederzijden, gesteld in handen van Edelen uit verscheiden Gewesten, en niet zijnde van den *Duitsen Huize*. Derzelver verslag hieldt de bewijzen des adeldoms van VAN BORSSELE, voor voldingend; waarom de Gouvernante niet langer uitstelde, hem te benoemen tot Lid van de *Geëligeerde Raden*, „ niet twijffelende, of hun Ed. Mogenden zou, „ den Hoogstderzelver omzigtige handeling in alles billijken, „ als die tot geen ander einde gestrekt hadt, dan om aan niemand ongelijk te doen, en te gelijk weg te nemen alle verdenking, van welk een aart die ook zou mogen wezen, als „ of in dezen niet gehandeld ware naar de strikteste regelen „ van ene volmaakte justitie.” VAN BORSSELE, na zig van zijne militaire charges ontdaan te hebben, nam op den 1 maart 1758 zitting als Edelman in het Lid der *Geëligeerden*, niet zonder heftige tegenkanting der Edelen, die 'er een protest tegen lieten aantekenen; 't welk vernieuwd wierdt, toen de Gouver-

vernante in het volgende jaar, de in dienst zijnde *Geëlligeerde Raden*, voor drie jaren hadt doen aanblijven. — WAG., *Ved. Hist.* XX. D. bl. 99. 179. *Ned. Jaarb.* 1750. bl. 1354. 1757. bl. 727-729. 1758. bl. 329. 601. 776. 1232. 1759. bl. 349, 350.

BORSSELE (PHILIBERT VAN), is geweest Burgemeester te *Tholen*, naderhand in 1625 Rentmeester beoosten *Schelde te Zierikzee*, welken post hij kortstondig heeft bekleed, doordien hij den 17 januarij 1627 in genoemde stad overleed. Uit enige gedigten van hem in den *Zeeuwfchen Nachtegaal* geplaatst, en een voor P. MERULA *Traaktaat over de Wlaernissen*, blijkt, dat hij een beoeffenaar van de nederduitse poëzij is geweest. — P. DE LA RUE, *Gelett. Zeel.* bl. 235.

BORSSELE (FILIP JAKOB VAN) VAN DER HOOGE, is een volle broeder geweest van ADRIAAN, en was dus een zoon van JAKOB VAN BORSSELE en MARIA VAN VARIK. Hij is geweest Heer van *Voorhout*, Raad en Rentmeester generaal der domeinen van *Brabant*; en verwisselde in 1697 genoemden post, voor dien van Raad der stad *Middelburg*. In 1712 wierdt hij als buitengewoon Gezant, wegens de *Batavijse Republiik*, naar *Engeland* aan Koninginne ANNA gezonden; vervolgens in 1715, met het luisterrijk karakter bekleed van buitengewoon Ambassadeur naar het zelfde Rijk, met last, om GEORGE DEN I., in naam van den Staat geluk te wenschen, over zijne opstapping tot den troon van *Groot-Brittannië*; vervolgens heeft hij aan dat zelfde Hof geresideert tot het jaar 1723, en den roem verworven, van zig gedurende het gantse tijdvak zijner misie, als een eerlijk en voor den vaderlande getrouw Afgezant te hebben gedragen, die veelvuldige blijken heeft gegeven, van zijne verkleeftheid aan zijn vaderland in 't algemeen, en aan *Zeeland* in 't bijzonder, wiens belangen hij altoos met een warmen ijver heeft behartigd. Den 16 april 1728, wierdt hij namens de Regering van *Middelburg*, door de Staten van *Zeeland* aangesteld, tot hunnen gewonen Gedeputeerden in de vergadering van hun Hoog Mogenden, welken

12 BORSSSELE. (PIETER JANSZ.) (WOLFERD VAN)

aanzienlijken post hij bekleed heeft, tot dat de dood op den 3 maart 1735, een einde aan zijn leven maakte. Hij wierdt te *Geldershalfem* in het graf van zijne moederlijke voorzaten begraven.

In 't jaar 1701 trad Heer FILIP voor 't egtaltaar, met Jonkvrouwe MARIA ELISABETH, dogter van Mr. QUIRYN VAN STRYEN, President van 't Hof van *Brabant*, bij wie hij een zoon heeft verwekt, die jong is gestorven. — Not. der Staten van *Zeeland*. 1721. bl. 336. 1728. bl. 51. P. DE LA RUE, *Staatk. Zeeland*, bl. 37, 38.

BORSSSELE (PIETER JANSZ.) VAN DER 'HOOGE, in 't jaar 1570 bekend, onder de Edelen en Ridderfchap van *Zeeland*; was Heer van der *Hooge* en *Kleverskerke*, benevens Rentmeester generaal bewesten *Schelde*, waar toe hij in 1589 is aangesteld, en den 11 maart 1596 in de Staten van *Walcheren* benoemd. Hij was een geleerd Man, en heeft geschreven: *Traktaat van de Zeeuwsche / Hollantsche en Oerfeytelyke Leenen*; 't welk door SMALLEGANGE, in zijn *Kronijk van Zeeland*, I. D. bl. 398 en 685, ten groten dele is overgenomen. — P. DE LA RUE, *Gelett. Zeel.* bl. 17.

BORSSSELE (WOLFERD VAN), tweede Heer van *Vere*, was een zoon van HENDRIK VAN BORSSSELE en MARIA VAN EEMONT. Men vindt van hem bij MIERIS, *Charterb.* I. D. bl. 428. aangetekend, dat hij in 1280 zijne heerlijkheid van *Vere* en *Zandijk* aan BEATRIX, Gravinne van *Holland*, opdroeg, en weder van haar ter leen ontving, 't welk door haar gemaal Graaf FLORIS DEN V. bekrachtigd werd.

WOLFERD, nu een Leenman des Graven geworden zijnde, schijnt die afhankelijkheid niet geduldig te hebben kunnen dragen, althans daar ontstond twist, in welke hij, met andere *Zeeuwse* Edelen gesterkt, hun toevlugt tot Guy, Grave van *Flaanderen* namen, dien zij tot enen inval in *Walcheren* wisten over te halen, welke egter niet naar hunne verwagting uitviel; dewijl het schijnt dat des Graven belang zo wel als het hunne vorderde, van zig onderling te verdragen, vindt men, dat

dat Graav FLORIS DE V, op den 30 oktober 1290, dezen Heer alle zijne misdaden heeft vergeven, en hem daar te boven tot deszelfs Raad aangenomen. De brief van dezen zeen, geboekt bij MIERIS, I. D. bl. 510, is des te merkwaardiger, om dat veel eer een onderling verbond, dan een vergiffenis van misdaden daar uit te bewijzen is; de Graav onderwerpt zig zo wel als WOLFERD; in geval van overtreding dezes verdrags, aan de uitspraak van te kiezene Scheidsmannen, zeggende onder anderen: *Waert dat onzer eenich van ons beiden daer jegens daede, dat wij willen, dat men dien Man boude voor een Man, die nimmermeer te ghelooven is.* Een blijk van wat aanzien te dier tijd een Ridder was, en hoe zij met den Landsheer hun geschillen gewoon waren te beslegten.

Den 27 of 28 juni 1296, werdt Graav FLORIS, gelijk bekend is, jammerlijk vermoord. Men weet, welk ene verwarring dit treurbedrijf in 's lands bestier te wege bragt. De Geschiedschrijver Vossius beschuldigt Heer WOLFERD, niet alleen dat hij kennis van dezen moord heeft gedragen, maar zelvak ook dat hij de *Flamingen* tot een inval in *Walcheren* heeft aangezet, na dat hij deswezen zijne bekommring aan de *Dortenaars* even te voren hadt te kennen gegeven, die hem overreedden om met twee welbemande koggen naar *Vere* te rug te keren.

Den 16 september ontving WOLFERD een brief van den Koning van *Engeland*, waar bij die hem verzoekt om zijne Gezanten te ondersteunen, herwaards gezonden, om den jongen Graav JAN, welke zig in dat rijk bevondt, te geleiden, en in 's lands regering te vestigen. Een blijk, welk hoog gevoelen het *Engels* Hof van Heer WOLFERDS vermogen hadt, wiens magt en gezag eerst ten top steeg, toen de *Hollandse* Graav te *Vere* aanlandde; want deze was zo dra niet in zijne magt, of hij wist zig van deszelfs besluiten en raad geheel meester te maken, en het gezag van JAN VAN AVENNES, die als Voogd over hem was aangesteld, ten enemaal te verlammen; latende den Vorst op den 30 april 1297 enen brief bezegelen, waar bij die *ghelovet* Heren WOLFERDE VAN BORSSELEN onze getrouwen
Man,

Man bi onsen kerstelijken trouwen, ende bi onsen eed. — dat wi doen sullen, ende werken sullen in allen stikken bi Heeren WOLFERDE rade, ende boven al doen dat hi ons raed, ende hier bi so hevet hi ons wedre gelovet kerstenliker trouwe, ende bi sinen ede — dat hi onse ende onse orbare raden sal, ende doen sal in alle saicken na sinen vijf sinnen, ende na sine macht — ende ware dat sake dat hij in rede came — iof omme dat hi die ghene van ons weret, die onsen Neven Here onsen vader jammerlike vermoort hebbe — so geloven wi; dat wi hem bi al sulken trouwen, alsze voorsz. staet in dese lettere, hem te helpene, te verskeren, ende te radene, ende staende te houdene jegens elken man enz.

Met een zodanig Graavlijk handvest voorzien, begost Heer WOLFERD een bewind te voeren, dat wel dra noodlottig voor hem werdt. Het eerste, dat hij in zijn hoog gesteigerd gezag ondernam, was, de *Westfriesen* te beoorlogen, welken krijg hij spoedig en gelukkig ten einde bragt. Vervolgens was hij bedagt, om die genen, welke zijne grootste tegenstrevers waren, uit 's Graven raad te bannen; dit lot trof in de eerste plaats, DIRK VAN BREDERODE, vervolgens moest JAN VAN RENESSE, Bailjuw van *Zuidholland*, springen, die daar te boven nog, door een vonnis te *Vere* gewezen, gebannen werdt. Dit vernigt zijnde, deedt hij zijn gezag en aanzien niet luttel klimmen; in de eerste plaatze, door een dubbel huwelijk van hem met de Vrouwe van *Voorne*, en van zijn dogter met den Jonkheer van *Voorne*; en, ten tweden, met zig verscheiden adellijke verbeurd verklaarde goederen te doen opdragen, als de landen van *Woerden* en *Benskoop*, het kasteel van *Terselstein* en het kasteel te *Moermant*, welk laatste hij deedt slegten. Om kort te gaan, hij oeffende een volledig gezag uit, naar eigen willekeur ingerigt; want intussen dat de zetel der landsregering te *Vere* was gevestigd, woonde hij op zijne eigene vester *Zandenburg*, die in grootte en sterkte die van den Landvorst te boven ging, en van waar die eerste Staatsdienaar, de veste, zo wel als den Graav zelve, in bedwang konde houden.

Het kost niet missen of zulk een hoogdravend gezag, aanzien en vermogen, al was het zelfs met de beste hoedanigheden

den verzeeld geweest, moest veel afgunst verwekken en een zwarm aantal vijanden ter-bane brengen; zulks ondervond Heer WOLFERD wel ras, en dat in het tijdvak, dat hij het toppunt van voorspoed en geluk scheen bereikt te hebben. Hij haalde zich den haat van de gemeente op den hals, door 't veranderen van het Muntwezen, waar hij nog kwam, dat die van *Dordrecht* met of zonder reden klaagden, door den Bailjuw van *Zuidholland* in hunne regten verkort te zijn, waar van zij den oorsprong aan WOLFERD toeschreven. De *Dortenaars* en vele inwoners uit de naburige steden, die ter hunner hulpe waren toegeschooten, verzetten zich met al dien moed en onvertzagtheid tegens den Grave en zijne gunstelingen, welke steeds het eigenaartig karakter dezes landaarts heeft. gekenmerkt, rustten zij moedig ten krijg, en WOLFERD als 's Graven Veldheer, sloeg het beleg voor *Dordrecht*, wiens inwoners benevens hunne medehelpers zich zo dapper verdedigden, dat 'er kragtadiger middelen vereist wierden, om zig van die stad meester te maken; ten dien einde nam hij voor, zig met den Graav naar *Zeeland* te begeven, en aldaar heirvaart tegens *Dordrecht* te beschrijven. De *Hollanders* hadden hier zo dra de lugt niet van gekregen, of sloegen aan 't moeten tegens WOLFERD. Zijn schoonzoon, GERARD VAN VOORNE, hadt, zo men wil, de koenheid van hem de vriendschap op te zeggen, indien hij den Graav vervoerde. WOLFERD nu, doch te laat, ontwaart wordende, hoe verregaande hij bij de *Hollanders* in den haat geraakt was, rekende zig niet langer veilig in 's *Hage*; hij begaf zig derhalven op zekeren nacht van daar, Graav JAN, dien hij in alles naar zijne hand konde zetten, medevoerende; en ten einde niet ligtelijk agterhaald te kunnen worden, deedt hij alle de bruggen agter zig afbreken, rennende te post naar *Schiedam*, van waar hij voornemens was naar *Zeeland* over te steken. Doch het vervoeren des Graven was zo dra niet rugtbaar geworden, of 't Hof en gants 's *Gravenhage* was in rep en roer. De jonge Gravin kermde over 't verlies van haren egtgenoot, en verwekte zo veel medelijden in de gemeente, dat velen zig gereed maakten, om de vlugtenden te vervolgen; ook waren zij

in

in weinige uren te *Vlaardingen*, en hier vernomen hebbende, dat de Graav wel van land gesteken was; doch, door de filte weinig vorderen kon, bragten zij al wat maar volk laden kon, tot boten en vischuiten toe, te water, en roeiden het met alle kragt, agter aan, terwijl zij de lugt, met huid roepen om hunnen Grave vervulden: Haast hadt men hem ingehaald, en nog spoediger bewogen, om te rug te keren. WOLFERD, die bij hem was, moest zig gevangen geven, en werd, nevens zijne huisvrouw, naar *Delft* gevoerd, en op 't *Steenhuis* in bewaring gebracht. Graav JAN hadt zig terstond naar 's *Hage* begeven, zonder zig, zo ver men weet, om WOLFERD meer te bekommeren. De *Delfse* burgerij met enen bitteren haat tegen hem ingenomen, was ondertussen op de been geraakt, en voor 't *Steenhuis* samen geschoold; en toen duurde het niet lang, of 'er ging een kreet op: *levert ons den Verrader, of wij steken het steenhuis in den brand.* Die van binnen, 't zij zij, zo wel als 't volk, WOLFERDS dood zогten, of, gelijk zij voorgaven, voor 's volks woede bedugt waren, besloeten hem, ontharnast, ter deure uit te stoten, daar hij, voor de razernij der verbitterde menigte blootgesteld, in een ogenblik, door duizend wonden, van 't leven werd beroofd; dit viel voor op den 1 augustus 1299. Dusdanig rampspoedig lot trof een man, die, ten toppunt van eere geklommen, alles voor zig deed bukken, en niet bedagt hoe veeg dit leven is, wanneer men niet dan vijanden ziet, en geene vrienden dan vleijers en slaven heeft.

Heer WOLFERD is tweemaal getrouwd geweest; van de eerste vrouw die SEBILLE was genaamd, is de afkomst onbekend. De tweede, KATRYNA VAN DURBY of DURBUI, ook KATRYNA VAN TEILINGEN geheten, was weduwe van ALBERT, Heer van *Voorn*, en ene dogter van WILLEM VAN TEILINGEN en GERARDA of GEERTRUID VAN WOERDEN, dogter van den vermaarden HERMAN VAN WOERDEN. Van haar wordt getuigd, dat zij een zeer schone vrouw is geweest, en zeer bemind van Graav FLORIS DEN V, bij wien zij een zoon DIRK gehadt heeft. WOLFERD heeft verscheidene kinderen nagelaten.

ten. ——— BOXHORN, *Kron. van Zeeland*, II. D. bl. 98. 101, 102. P. DE LA RUE, *Heldh. Zeeland*, bl. 140-142. T. DOMSELAEER, *Beschrijv. van Amst.* II. St. bl. 126-128. WAGEN., *Vad. Hist.* III. D. bl. 102. 104. 109, 110. J. ERMERINS, *Zeeuwse Oudh. van Vere*, bl. 4-21.

BORSSELE (WOLFERD VAN), de tweede van dien naam, werd de *Oude* gebijnaamd, ter onderscheiding van een jonger broeder, mede WOLFERD geheten, dien men den *Jongsten* noemde. Hij volgde zijnen vader als Heer van *Vere* op; en hij hadt ter nauwer nood zijne heerschappij aanvaard, of in mei 1300 viel 'er te *Vere* een oproer voor, 't geen men wil, dat door de vrienden van den vermoorden Heer zoude gestigt zijn, 't welk bij den Geschiedschrijver WAGENAAR, *Vad. Hist.* III. D. bl. 127, een geweldig oproer genaamd wordt, en dat naderhand, met drie duisent pont tornooien heeft moeten gezoend worden. Wij vinden niet veel aanmerkelijks ten aanzien van onzen Heer WOLFERD opgetekend, hij schijnt van een vreedzamer aart geweest te zijn, dan zijn vader en broeders. Wij zullen ons dus vergenoegen, met het laatste bedrijf zijner levensrol te verhalen. Hij hadt namelijk het harnas aangesept in enen krigstogt met zijnen neve Grave WILLEM DEN IV, tegen de *Friesen*, en deelde ook in deszelfs ongelukkig lot; want hij wierdt met dien Grave op den 26 of 27 september 1345, bij een dorp *Werega* genaamd, niet verre van *St. Odulfs klooster*, liggende oostwaards een weinig van *Stavoren*, verslagen, en sneefde zo wel als die, en ook nog zijn neef FLORES VAN BORSSELE, ARENT VAN KRUININGEN, en KLAAS, Heer van *Reimerswaal*, benevens vele *Hollandse* Edelen meer.

Heer WOLFERD is tweemaal getrouwd geweest; zijn eerste vrouw was ALYT VAN HENEGOUWEN, zuster van Grave WILLEM DEN III, bij wie hij geen kinderen heeft agtergelaten; ten tweedemale trad hij voor het huwelijksaltaar met HADWICH BOT VAN DER EEM, bij wie hij twee kinderen heeft verwekt en nagelaten, als WOLFERD, Heer van *Vere*, die volgt; en ALYT, die getrouwd is geweest met JAN VAN HRENVLIET,

op *Blijssels*, welke in 't jaar 1364 is overleden. — W. van GOUTHOEVEN, *Kronijk*, bl. 380. J. EMMERENS, *Zeeuw. Oudk. van Vere*, bl. 22-32.

BORSSELE (WOLFERD VAN), de derde van dien naam, zoon van den voorgaanden en van HADEWICH BOT VAN DER EEM, geraakte in 't bezit der heerlijke goederen van zijnen vader op hem aangeftorven, toen het tijdstip daar was, dat de even berugte als met regt gevleekte factien der *Hoeksen* en *Kabochs* een aanvang namen. Men weet, hoe Graaf WILLEM DE IV, kinderloos overleden zijnde, deszelfs zuster Keizerin MARGRIET, de naaste erfgenaam tot deze landen was, en die het bezit daar van wel dra door haren zoon WILLEM VAN BEYEREN betwist werdt. Voor dat zulke nog gebeurde, en niet lang na deszelfs inhuldiging, namelijk den 24 september 1346, verleende zij onzen WOLFERD „die veste *ter Vere*, „ arve ende ambacht, ende renten, die van bannen ghelegen „ zijn, 't eenër rechten arve lene enz.” Hij schijnt het ook geweest te zijn, welke *Vere*, dat in aantal van inwoners, zo wel als in zee-nering toenam, met muren heeft doen besluiten, en het, naar den aart der tijden, tot een vesting maakte, zo dat, in 't jaar 1348 de Kerk, wier bouw men wil dat reeds in 1328 was aangevangen, tot een *Parochie Kerk* wierdt verheven, waar aan Paus CLEMENS van *Avignon*, veel aflaten en vergiffenislen verleende.

Wanneer den 5 januarij 1348, Keizerin MARGRIET het gebied over *Holland*, *Zee-land* en *Friesland*, aan haren zoon WILLEM overgaf, bevondt zig WOLFERD onder 't getal van dien hohen Adel, welke den brief daar van hielpen bezegelen, in welken die Keizerin hem bij onderscheiding van anderen, *onsen Neve* noemt. Graaf WILLEM DE V, 's lands regering aanvaard hebbende, wist Heer WOLFERD zig dra in deszelfs gunst te dringen, en daar van voor hem een nuttig gebruik te maken, also die hem des *donderdages* na *sint balencijns* dach No. 1349/ het voorregt schonk, benevens „ alle sine bijzenden „ die ten *Dere* ende in den polres benoogden *Dere* in sinen leuen

„ nu

„mi wonen of hier namaels wonen sullen / mit haere zeluers
 „guede sonder argelist ghegeuen hebben en gheuen mit desen
 „openen brieue tolne hij te haerne al onse lande doze / ghelike
 „anders onsen sieben van Holland ende van Zeelant / die daer
 „of bijheden hebben.” Ook bevestigde Graaf WILLEM VAN
 BEYEREN den 14 januarij 1350 dezen zijnen neef, Heer WOL-
 FERD, in het erfleen van *ter Vere*.

Heer WOLFERD schijnt, nevens andere van zijne magen en
 vrienden, schuldig geweest te zijn aan den doodslag, omtrent
 deez' tijd begaan, aan den Heer VAN MORRMONT en van WOL-
 FART den bastaard van BORSSELE, waar over de schuldigen de
 uitspraak lieten, aan de Vrouwe Gravin, die dan ook de uit-
 spraak daar over deed den 6 februarij 1350, en Heer WOL-
 FERD, benevens vele van zijn geslagt, vrienden en helpers,
 verwees in ene boete van 12000 ponden *zwarter tornoise*, inge-
 volge MIRIS, *Charterb.* II. D. bl. 769.

De rechte tijd wanneer Heer WOLFERD is gestorven, wordt
 niet opgegeven, maar het schijnt zeker te wezen, dat hij niet
 lang het hoofd van zijn geslagt is geweest, 'en reeds ten jare
 1356 was overleden. Hij was een groot ijveraar voor de
Hoeksgezinde partij, en wist door nieuwe giften en aan hem
 gegunde voorregten der Landsheren, zijne goederen aanmerko-
 lijk te vermeerderen; ook heeft *Vere* veel verplichting aan hem,
 doordien hij die met muren en torens te besluiten, tot een stad
 heeft gemaakt, en 'er een Parochie-Kerk in gestigt.

Hij heeft tot gemalinne gehad, MARGRIET VAN ARNEMUIDEN,
 bij welke hij vier kinderen heeft nagelaten, liggende nevens
 dezelve te *Middelburg* begraven. Zijne kinderen waren: 1.
 WOLFERD, hier beneden. 2. HENDRIK, die zijnen broeder
 WOLFERD, welke kinderloos uit het egte bed overleed, als
 Heer van *Vere* is opgevolgd, en die stad, van *mijn's Heren*
Poorte aan de landzijde tot de *Zandijfse Poort* toe, heeft versterkt
 en de gragt tusfen beiden doen delven, zo dat *Vere* van dien
 tijd aan, als een frontier aan de zee kant is aangemerkt, en deze
 verbetering ook de uitwerking hadt, dat met het daar bij ko-
 mende gedurig diepen van het veergat, de scheepvaart aldaar

BORSSELE (WOLFERT VAN)

dagelijks toeni. Tweemaal is HENDRIK getrouwd geweest; zijn eerste vrouw was MARGRIET VAN VIANEN, waar bij hij twee zoons en ene dochter heeft verwekt. Voor de tweede maal huwde hij met MARGRIET VAN NYENRODE, daar hij ene dochter bij heeft geteeld. 3. FLORIS, Ridder, genaamd FLORIS VAN SCHOUWEN; deez' kocht van HUGO VAN RASSINGEN, zekere tienden en leenland in *Borssele*. In 't register der Edelen van *Zeeland*, wordt hij genoemd *Broeder tot Vere*. 4. ALYD, die tweemaal is getrouwd geweest, en hadt tot haar eersten man JAN VAN HEEMSVLIET; ten tweedenmale huwde zij aan JAN, Here van *Crudningen*. ——— BOXHORN, *Kronijk van Zeeland*, bl. 216. WAG., *Vad. Hist.* III. D. bl. 297. J. ERMERINS, *Zeeuwf. Oudh. van Vere*, bl. 33-42.

BORSSELE (WOLFERT VAN), de vierde van dien naam, volgde zijn vader omtrent het jaar 1356 als oudste mansōir op, in de heerlijkheid van *Vere*. Weinig bijzonderheden van enig belang vindt men van hem opgetekend; wij moeten ons dus vergenoegen met te melden, dat hij omtrent het jaar 1390 overleedt, zonder bij zijne gemalinne, CATALINA VAN DER WOSTYNE, kinderen nagelaten te hebben; doch van hem is een natuurlijke zoon overgebleven, ook WOLFERT geheten. ——— J. ERMERINS, *Zeeuwf. Oudh. van Vere*, bl. 43-45.

BORSSELE (WOLFERT VAN), de vijfde van dien naam, Ridder, volgde zijn broeder HENDRIK op, in alle deszelfs goederen en heerlijkheden, en werd dus ook Heer van *Vere*. Men vindt niets van enig belang van hem vermeld, dan dat hij zig in 1399 ongevergd in 's *Hertogenbosch* in een twist stak, dat hem duur te staan kwam, want hij wierdt gevangen genomen en niet dan op sterken aandrang van Hertog ALBERT, die gereed stond de *Brabanders* hierom te beoorlogen, na twee jaren zittens, geslaakt. Hij heeft ter vrouwe gehadt HADEWICH VAN BORSSELE, dogter van KLAAS VAN BORSSELE, Heer van *Brigdamme*, en van MARIA VAN ARNEMUIDEN. Deze HADEWICH was eerst verloofd aan den zoon des Heren VAN HAEMSTEDÉ, en dit huwelijk geen voortgang gehadt hebbende,

de, trouwde zij met ADRIAAN VAN HEERVELDT, en na zijnen dood met Heer WOLFERD; die bij haar twee zoons en een dochter heeft verwekt. Zij stierf in 1402 of 1403, en hij volgde haar, ingevolge de aantekening op een grafzerk, welker te Zandenburg liggende, den 26 januarij 1411. — M. Vossius, *Jaarb.* bl. 518 en 519. H. van HEURN., *Hist. van 's Bosch.* I. D. bl. 246, 447. J. ERMERINS, *Zeeuws. Oudh. van Vere.* bl. 50-52.

BORSSELE (WOLFERD VAN), de zesde van dien naam, was een zoon van HENDRIK VAN BORSSELE en JANNE VAN HALEWYN, die na dode van zijnen vader, als Heer van Vere hem opvolgde. Ruim veertien jaren oud zijnde, huwde hij aan de *Schotse* Princes MARIA, zuster van Koning JAKOB DEN I. zijnde door den Scheepsbevelhebber LODEWYK VAN SCHENGEN uit *Schotland* afgehaald, en naar *Zesland* gevoerd; voorts werd het huwelijk met veel luister voltrokken, op het kasteel van *Zandenburg*. De huwelijksgift van Heer HENDRIK aan zijnen zoon, heeft men onder dat artikel gezien: zij bestond in den afstand van een aanzienlijk deel zijner inkomsten; die van den *Schotjen* Koning, was, het graafschap van *Bouchane* in *Schotland*, daar Heer WOLFERD zo wel als zijne gemalinne, den naam van woerden. Hij heeft slechts één zoon bij deze vrouwe verwekt, CAROLUS genaamd, dan deze is zijn vaders opvolger niet geworden, doordien hij, den ouderdom van 13 jaren bereikt hebbende, te *Leuven*, alwaar studeerde, zeer subiet is overleden. Zijn lijk werd naar *Vere* gevoerd, en op *Zandenburg* begraven.

Toen Bisschop DAVID VAN BOURGONNEN, in 't Jaar 1456, te *Utrecht* werd ingehuldigd, was onder de *Zeeuwsche* Edelen Heer WOLFERD tegenswoordig bij die plegtigheid; en wanneer Koning KAREL DE VII. van *Frankrijk*, in 1460 overleed, en de Dauphin, onder den naam van LODEWYK DEN XI. den troon beklom, was Heer WOLFERD een deelgenoot van alle de luisterrijke feesten, welke ter dier gelegenheid gegeven werden.

Den 20 maart 1465, hadt Heer WOLFERD het ongeluk zijne huisvrouw MARIA, die hij tederlijk beminde, te verliezen, te welk hem in enen diepen rouw dompelde. Hij nog in den bloei zijnes levens zijnde, en geen erfgenaam hebbende, begaf zig in 1469 in een tweeden egt, met CHARLOTTE DE BOURGON, dogter van FILIPS, Grave de Montpensier.

Na veelvuldige kriegsbedrijven zo te water als te lande bijgewoond, en bij verscheidene gelegenheden sprekende blijkende te hebben gegeven, dat hij geenzints van de edelaartige dapperheid zijner voorouderen was ontaart, overleed hij te Gent den 29 april 1487, van waar het ontzielde overblijfsel met veel plegtigheid en droefheid der Gemeente, in de kapel van Zandenburg werd overgebracht, en in het familiegraf bijgezet. Met hem stierf de laatste Heer van Vere uit der Borsfelen stam, die in zijne veelvuldige heerlijkheden en vermogens, door zijn dogter ANNA werd opgevolgd, door welke dezelve in een vreemd huis zijn overgegaan, doordien zij met FILIPS VAN BOURGONDIE in den egt trad. Boven dien heeft Heer WOLFERD bij zijn tweede vrouw ook een zoon gehad, die jeugdig is overleden, en nog twee dogters, waar van MARGRIET, met den Heer WALRAVEN VAN BREDERODE is gehuwd geweest; en MARIA, in 1489 met MAARTEN VAN POLHAIM, bijgenaamd den Schoonen-Poel, die Ridder van 't Guldenvlies, ook Hofmeester van den Rooms Koning MAXIMILIAAN was, en daar mede de heerlijkheden van Baarland en der Nisse in Zuidbeveland verkreeg, uit welke egtverbintenis, geen kinderen voortgesproten zijn. ——— J. ERMERINS, *Zeeuwse Oudh. van Vere*, bl. 91-117.

BORSTIUS (JAKOB), is Predikant te Rotterdam geweest, en wierdt geboren in 1612. Te Leiden oeffende hij zig in de wijsbegeerte en godgeleerdheid, en was daar gedurende die zware pest, in de jaren 1635 en 1636; zelv zette hem dat smetvuur een pestkool in den nek, welker lidteken hem namaals-als hij in besmette huizen kwam, waarschouwde. Hij is geweest de eerste Gereformeerde Leraar van Wormerveer en

en *Zaandijk*, die, eer hij daar kwam, noch *Kerk* noch *Predikant* hadden, doch voor zijn vertrek, elk een *schone* nieuwe kerk, in plaats van een houten preekhuis, gestigt en betaald zagen. Te *Dordrecht* wierdt hij geroepen in 't laatst van 't jaar 1643., daar hij buiten zijne gedagten, in veel moeite raakte over zijne predikatie over het *lang haar*, of *PAULUS* zijne zedelies over hetzelfde. *BORSTIUS* hier tien jaren gestaan hebbende, wierdt te *Rotterdam* beroepen, daar hij in de overwenselijfste eendragt met zijne medebroeders zo groot een genoegens vondt, dat hij na verloop van zes jaren, met aandrang verzocht zijnde om weder naar *Dordt* te keren, zulks weigerde, gelijk hij ook niet lang daar na voor de beroeping van *Haarlem* bedankte. Dus leefde hij gezond en welvarende den tijd van 18 jaren, maar de overige 8 die nog bij zijn leeftijd gevoegd werden, waren jaren van weedom en smert; want hij wierdt door een kwaal aangegrepen, die men voor ene verzwering in de krop van de blaas hieldt, en nogthans bleek een ongemak van enen anderen aart te zijn, doordien men na zijn overlijden, de oorzaak van zijn bittere smert willende nasporen, een groten steen in 's mans blaas vondt. Hij stierf den 1 augustus 1660., en wierdt door *J. OUDAAN* met een lijkdigst verſerd, te uitgetrekt om hier in zijn geheel ene plaats te geven. Uit dit gedigt blijkt, dat die Digter in ene gemeenzaams verkering met hem heeft omgegaan. Na hem uitbundigen lof toegezwaaid te hebben, zegt hij onder anderen:

Beleefde Man, wat hebt gij menigwerven
In vriendlijkheid uw aanspraak mij gejonkt
Ik Betuig het (en betuig het op uw sterven
Met rustigheid) dat ik geen afkeer vond,
Geen haatlijkheid van blijzugt, geen partijſchap,
Geen twistige aart in uwen onneming,
Maar minzaamheid, en recht ontfronste blijſchap,
Wanneer mij nooit uw blijzijn viel te lang.

De oordeelkundige *P. RAVES*, getuigt in zijne *Boekſtaf*, *Nr. D. bl. 502.*, „ dat hij verre van eenzijdigheid, dat een

„ en ander dat de Leraar BORSTIUS (chroef, met vermaak heeft,
 „ gelezen, om dat men, zegt hij, kan zien, dat al zijn gezeg
 „ hartlijk en duidelijk is. In zijn preken, was hij dezelve
 „ man, en om die duidelijkheid en hartlijkheid wedervoer
 „ hem in zijn leven dat geluk, dat hij gaarne gehoord wierdt;
 „ een geluk, 't welk te zeldzamer was, om dat hij 't nie,
 „ overleefde, maar tot zijn dood toe een groten toeloop van
 „ toehoorders behield.”

Dan met dit al, staat vader BORSTIUS in 's Lands Geschied-
 bladen, met een zwarte kole getekend; door zijn gedrag, 't
 welk hij in 1672 hieldt, toen in den noodlottigen oorlog te-
 gens *Frankrijk*, het gantse land door geweld werd, om *WIL-*
LEM DEN III. tot Stadhouder te verheffen, makende zijne aan-
 hangers het volk wijs, dat dan het land in eenmaal zoude
 gered zijn. Dat nu BORSTIUS een ijverig voorstander van het
 Oranjenhuis was, kan niemand wraken, die redelijk denkt,
 schoon hij een tegenstrijdig gevoelen mogt koesteren; maar dat
 een Leraar van den Goddelijken Jxus, zijnen en onzen Mees-
 ter, zig in zo verre koste vergeten, van de zagmoedige les-
 sen dezes groten Menschenvriens en Heilgezants, als 't ware
 in den wind te slaan, doordien hij en van den predikstoel en
 op straat, het wufte gemeen dat ras bewezen diensten vergeet,
 en niets te verliezen hebbende, altoos tot verandering geneigd
 is, tegens deszelfs wettige Regenten aanhufte, en als 't ware,
 den oproerkreet bazuinde, kan niemand, die een waar Chris-
 ten is, goedkeuren. Dat nu Dominé BORSTIUS aan dat euvel-
 ziek lag, blijkt ten vollen uit het geen de oordeelkundige
WAGENAAR in zijne *Vad. Hist.* XIV. D. bl. 67 en 78. enz.,
 wegens het oproer in den jare 1672 te *Rotterdam* voorgeval-
 len, en dat aldaar met verwoestende plunderingen verzeld
 ging, heeft opgetekend.

Dat *JAKOB BORSTIUS*, voor het overige een vurig ijveraar
 is geweest, om de regtzinnige leer, ingevolge het denkbeeld
 van de *Dorſe* vaders op het nationale Sijnode van 1618 en
 1619 bepaald, met hand en tand vast te houden en te be-
 schermen, blijkt ten duidelijken, uit zijne menigvuldige
 schrif.

ſchriften door den druk gemeen gemaakt, meestál uit door hem van den kansel verkondigde Leerredenen bestaande, en waar van men de optelling kan vinden, in het *Naamregister van Nederduitſe Boeken*, door JAC. VAN ARKOUDE en REIN. ARBERG, in den druk van 1773. bl. 60., waar van wij alleen als de zonderlingſten zullen opnoemen, zijne *Leerreden over het lang Haair / en van het dansen / kuffen en omheffen van J. LABBADIÉ*, beide in 4to. te Rotterdam. in 1671. gedrukt.

BORT (PIETER), die omtrent 't midden van de vorige eeuw in 's Hage wierdt geboren, beoefende de regten, en wierdt een der beroemdſte Advokaten van zijnen tijd, die voor de Hoven van Juſtitie in 's Hage hebben gepraktizeerd. Hij ſchijnt tot op het jaar 1680 geleefd te hebben. Men is aan de ſchrandere pen van dezen kundigen Regtsgeleerden de volgende werken verſchuldigd, die door den druk zijn gemeen gemaakt: 1. *Tractaat van de Hollandiſche Leenen en de wijze om die bij uiterſte wille enz. te bekomen.* 's Hage 1649. in 4to. 2. *Over het Appel in de Provintie van Holland en Weſtſriesland / omtrent criminele zaken enz.* 's Hage 1652. in 8vo. 3. *Alle de Werken van Mr. P. BORT.* 's Hage 1681. in folio. Herdrukt in 1702, en nogmaals te Utrecht in 1735, beide ook in folio. 4. *Agelateſche Werken &c. booz degen nooit in 't licht gegeven / en dienende tot een Manhangſel / of tweede Deel van alle des Schrijvers Werken.* Mr. 1745. in folio.

BOS (JERONIMUS), Konſtſchilder, is geboren in 's Hertogenboſch, zeer waarſchijnlijk, in het laaſte gedeelte van de XVde eeuw. Zonderling was hij in de keuze zijner ſchilderontwerpen, en doorgaans waren zijne taferelen geſtoffeerd met ver wonderlijke invallen, van duivels, ſpoken en helſe gedrochten. Zijne behandeling was vast, vlug en aartig, en hij gewoon vele zijner ſtukken in eens op te ſchilderen; ook hadt hij, gelijk meer andere oude meesters, de gewoonte, zijne ontwerpen op het wit der pannels te ſchetzen en te tekenen, een doorſchijnend pluuwſel over dezelve te leggen, en de gronden te doen medewerken. K. v. MANDER getuigt van

onzen JERONIMUS, te *Amsterdam* een stuk gezien te hebben; verbeeldende de *vlugt naar Egypten*, waar in JOSEPH voorään, een boer naar den weg vragende, en MARIA op een ezel zittende, verbeeld worden; in 't verschiet vertoont zig een rots met veel gewoel, als sij een herberg en veel vreemde potsmakers, die een groten beer voor-geld doen dansen; alles zeer wonderbaarlijk en klugtig afgemaald. Nog een stuk van hem daar ter stede op de *Waal*, verbeeldende de *Hel*, waar uit de Oudvaders verlost worden; en enige Geesten den JUDAS, die mede poogt door te slippen, met een strop naar boven trekken; alles doorgaans met verwonderlijke gespenen gestoffeerd, waar uit onder anderen blijkt, hoe aartig en natuurlijk hij vlammen, branden, rook en smook, wist af te beelden. Van dezen aart waren genoegzaam alle zijne tafereelen; om welke reden ook LAMPSONIUS, in zijne *Gedigten*, hem op deze wijze aanspreekt:

*Quid tibi vult, HIERONYME BOSCH,
Ille oculus tuus attonitus? quid
Pallor in ore? velut lemures si es
Spectra Erebi volitantia coram
Aspiceres? Tibi Ditis avari
Crediderim patuisse recessus
Tartareasque domos; tua quando,
Quicquid habet sinus imus Avernii,
Tam bene pingere dextra.*

JERONIMUS heeft ook hout-figuren gesneden; onder anderen is van hem een houtsnceprent, verbeeldende een *St. Antonis tentatie* of aanvegtng, gemerkt 1522. Vele prenten zijn nog onder de liefhebbers voorhanden, die door verscheiden Plaat-snijders naar zijne schilderijen of tekeningen in 't koper ge-bragt zijn, als een *Luisaarts en Lanterfant en leven*; daar men den *Gek scheert*; daar de *ene blinde den anderen leidt*; daar de *grote vissen de kleine eten*, en vele anderen meer, doorgaans klugtig en zo grappig van *ordonnantie*, dat menze niet zonder lagchen kan beschouwen. — K. v. MANDER, *Leven der Schilders*. I. D. bl. 96-98.

BOS (KASPER VAN DEN), Konstfchilder, is in 't jaar 1634 te *Hoorn* geboren. Zijn vader was een Scheepstimmerman, en zijn zoon in 't eerst mede aan den Scheepsbouw; maar door een grote zugt tot de konst gedreven, tekende hij zeeën en stille wateren met allerhande soort van vaartuigen, zo konstig, net en los van behandeling, als vast en vloeiende met de punt van 't penfeel gearceert, dat de Konstfchilder **BRONKHORST** aan **HOUBRAKEN** betuigd heeft, nooit beter te hebben gezien; doch deze knaap stierf in 't prilste van zijn lenteleven; waarom het te verwonderen is, dat hij nog zo veel heeft kunnen maken, als men van hem in zijn geboorteplaats ziet. ——— **A. HOUBRAKEN**, *Schouburg*. II. D. bl. 328, 329.

BOS (LAMBERT), Hoogleraar in de griekse taal te *Franker*, zag het eerste levenslicht te *Workum*, een kleine stad in *Friesland*, op den 23 november 1670. Zijn vader was **JAKOB BOS**, Rector van de latijnsche scholen aldaar, en zijne moeder **GERARDA DE HAAN**, welker moeder ene zuster was van den beroemden **KAMPEGIUS VITRINGA**, en dus een volle nigt van dien groten Godgeleerden, beide uit deftige en welgegoede burgerfamilien te *Leeuwarden* gesproten. De vader van den jongen Bos, gewoon om het hart en karakter der jeugd te doorgronden, vermerkte wel dra in zijn zoon, vrugtbare kiemen om een geleerd man te worden; hij onderwees hem grondig in de latijnsche en griekse talen. Zijne spoedige voortgangen en fcherp vernuft, gaven zijne ouders gegronde hoop, dat hij eerlang in het vak der letteren zou uitmunten; dit hadt zelfs zulk een warmen indruk op het gemoed van zijne deugdzaame moeder gemaakt, dat deze, haren oom **VITRINGA** in het bloeiendste van diens jeugd, reeds tot de waardigheid van Hoogleraar in de oosterse talen hebbende zien verheffen, haar verlangen te kennen gaf, om haren zoon die zulk ene treffelijke loopbaan met ijver was ingetreden, ter zijner tijd een gelijkfoortige prijs te zien behalen; schoon deze wensch in alle opzigten vervuld wierdt, hadt zij eger het genoegen niet.

niet, van zulks te beleven, want zij stierf voor dat hij zijn akademische studien voleindigd hadt. De lage klasfen doorgelepen zijnde, vermeerderde de jonge Bos zijne reeds verkregen kundigheden. door het vlijtig lezen van de griekse en latijnse Schrijvers; en hier toe nam hij te bate, het aangename verblijf, dat hem gegund wierdt, ten huize van den letterminnenden Heer HECTOR VAN GLINSTRAS, bij wiens zonen hij den post van Leermeester waarnam. Hier was het dat onze jeugdige Geleerde, zig met vurigen ijver toeleide, om al het geen *oud Griekenland* het zeldzaamst en wetenswaardigst bevat, in deszelfs verborgenste schuilboeken na te sporen en op te delven; intusfen verwaarloosde hij ook in geenen dele de taal en oudheden van *Rome*. Cicerro was inzonderheid zijn begunstigde Schrijver; hij las en herlas de werken van dien welsprekenden Redenaar, en die verstrekten hem, als een leidsman te gebruiken, tot voedsel. In 1694 begaf hij zig naar het Hogeschool te *Franker*, ten einde de letteroeffeningen waar van hij de loopbane met zulk een gunstige aandrift was ingetreden, ten einde te snellen. De beroemde VITRINGA zijn bloedvriend, in hem veel genie tot het doorgronden van de griekse taal, derzelver oudheden, en wat verder daar aan verwant is; bespeurd hebbende, gaf hem den wijzen raad, om zig enkel en alleen op het beoeffenen daar van toe te leggen, en hij deedt zulks. In oktober van het jaar 1696, gaf men hem de vrijheid, om opentlijk de griekse taal aan het Hogeschool te leraren, en in de volgende maand februarij, verkeerden hem de Curateuren met den tijtel van Voorlezer in die wetenschap. Het profesoraat in de griekse taal door den dood van NIKLAAS BLANKAARD, welke in 1704 voorviel, opengevallen zijnde, wierdt onze Bos benoemd, om dat te vervullen, en hij aanvaardde dat met ene redevoering, „over de voortplanting der wetenschappen door de Grieken in hunne kolonien.” *De eruditione Græcorum per colonias eorum propagata*. Hij vervulde de pligten aan zijn ambt verknogt, met een ongeineenen werkzamen ijver en nut voor de studerende jeugd. Op het einde van 't jaar 1716

door

door een kwaadaartige koorts overvallen zijnde, verviel hij in de tering, ene kwaal die hij van zijne moeder scheen overgeërfd te hebben, welke aan die ziekte was gestorven, en hij overleed den 6 januarij 1717 in het 47ste jaar zijnes ouderdoms. Bos was begaafd met een uitmuntend verstand, gezond en welwikkend oordeel, gemakkelijke bevatting en staten geheugen; bij die hoedanigheden paarde hij een opregt karakter, en was ongeveinsd, zijnde zijne zeden zagt, eenvoudig en onopsporlijk; voorts was hij teder godvruchtig, waar van hij inzonderheid de doorslaandste blijken in zijn jongsten levenstijd heeft gegeven. Onvermoeid werkzaam, was niets in staat om hem van den arbeid af te trekken, en hij beklagde de ogenblikken, die hij niet met letteroeffeningen doorbragt. Ook was nauwgezette zedigheid, een hoofdtrek van zijn karakter; hij schatte een ander altoos hoger dan zig zelven, en scheen de enigste te zijn, welke zijn eigene waarde niet kende. Verstandig, bedaard en beschaafd Criticus, stelde hij pimmer de misstellingen van anderen op een hatelijke wijze ten toon, maar schikte het zodanig, dat de waarde van hunnen arbeid 'er niets door leed; het als de blijk van een slegt karakter aanmerkende, zijn naam op de puinhopen van dien van anderen te willen vestigen.

Veertig jaren hadt de Hoogleraar Bos bereikt, alvorens hij zig in het huwelijk begaf; als toen trad hij in den egt met FEIKJE SINEDA, weduwe van GERARDUS HORREUS, in leven Predikant te *Vrouwen Parochie* op het *Bild* in *Friesland*, bij wie hij twee dogters heeft verwekt, PETRONELLA Bos, die getrouwd is geweest met BENJAMIN BURENSTEIN, Burgemeester te *Fransker*, in 1735 overleden; en GERARDINA JOHANNA Bos, eerst getrouwd met HOBBE DE BOER, Burgemeester, en ten twedenmale met HESSEL VAN TOUTENBURG, Secretaris te *Workum*, overleden in 1743.

Zijne gedrukte werken zijn, behalven vele onafgedanen letterarbeid, die hij in schrift heeft nagelaten. 1. *Animadversiones ad THOMAE MAGISTRI, Dictionum Anticarum Eclogas. Francq. 1698. 8vo.* 2. *Exercitationes philologicae ad loca nonnulla Novæ*
Fec.

Foederis. Franeq. 1700. 8vo. Edit. alt. multis partibus aucta accedit Disf. de Etymologia Graeca. Ib. 1713. 8vo. 3. Observationes miscellaneae ad Loca quaedam, cum Novi Foederis, tum exteriorum Scriptorum Graecorum. Accedit HORATHI VITRINGA Camp. fil. Animadversionum ad Jo. VORSTII Philologiam sacram Specimen. Ib. 1706. 8vo. Edit. alt. Leov. 1731. 8vo. 4. Ellipses Graecae. Franeq. 1702. 12°. Hier van zijn naderhand verscheidene drukken uitgekomen, waar van sommigen met aantekeningen van CHR. SCHOETTGEN, JOH. FR. LEISNER, N. G. S. BERNHOLD enz. zijn verrijkt. 5. Antiquitatum Graecarum, praecipue Asiicarum, descriptio brevis. Franeq. 1714. 120. Hier van zijn ook van tijd tot tijd verscheidene herdrukken in 't licht gekomen; en, in 1749, ene met, additis testimoniis ex fontibus, & observationibus quibusdam Jo. FRED. LEISNERI. Lipsiae. 8vo. 6. Animadversiones ad Scriptores quosdam Graecos. Accedit Specimen Animadversionum Latinarum. Franeq. 1715. 8vo. 7. Vetus Testamentum ex versione LXX Interpretum, cum variis Lectionibus, Prolegomenis &c. Franeq. 1709. 4to. 8. Paucula de Syntaxi Gr. & Accentuum ratione addita nova edit. Grammatica Wellerianae. Amst. 1715. 8va. — J. A. FABRICIUS, Bibl. Graec. Vol. IX. p. 647. ADD. SCHULTENS, Oratio fun. in obitum L. Bos. Jo. FABRICII, Histor. Bibl. Part. VI. p. 155, 156. TIB. HEMSTERH., Oratio de Ling. Graecae praestantia &c. p. 79. G. STOLLE, ad Heumanni Conspect. p. 510. Catal. Bibl. BUNAV. Tom. I. Vol. II. p. 1101. E. L. VRIEMOET, Athen. Fris. p. 723-727. C. SAXI, Onomast. liter. Pars V. p. 504, 505. LE CLERC, Bibl. choisie, Tom. XV. p. 255, 256. LE CLERC, Bibl. ancienne & moderne. Tom. II. p. 417. Journal Littéraire. Tom. XVIII. p. 328, 329. J. G. DE CHAUFERIE, Diction. Tom. II. p. 412-414.

BOS (LAMBERT VAN DEN), is geweest Conrector der latijnsche scholen te Dordrecht, leefde nog in het laatste gedeelte der vorige eeuw, en is in genoemde stad, omtrent 't jaar 1610 geboren. Hij was een matig Dichter, en heeft zig door zijne menigvuldige schriften inzonderheid over de geschiedenissen van de Nederlanden, zo onder zijn naam van VAN DEN BOS als on-

onder dien van SYLVIVS, uitgekomen, beroemd gemaakt. Als Historieschrijver, is hij ongemeen partijdig; want het huis van Oranje toegedaan, vergenoegt hij zig niet alleen om de lofselijke daden der Vorsten van dien naam, hemeelhoog en dikwils boven derzelver juiste waarde te verheffen, maar ook zelfs de zodanigen die algemeen zijn afgekeurd, in een gunstig daglicht te plaatzen. Voor zijn beste werk wordt gehouden, een reden van de authentieke stukken die 'er in voorkomen: *Historien onses tijds of berbolg op L. VAN AITZEMA, Zaken van Staat en Oorlog &c. beginnende met 1669 en eindigende met 1697. IV Deelen in folio. met Platen. Amst. 1685-1699.* Van de overigen die nog wel twintig in getal zijn, vindt men de optekening bij ABKOUDE en ARRENBURG, *Naamr. van Nederd. Boeken, druk van 1773.* bl. 61: — SAKI, *Onom. liter. P. V.* p. 375. PAQUOT, *Mém. littér.* Tom. XII. p. 358-363. PARS, *Naamrol der Batav. en Holl. Schrijvers.* bl. III. B. COSTERUS, *Hist. verhaal.* bl. 108.

BOSC (PIETER DU), Predikant in de Walse gemeente te Rotterdam, is de beroemdste en welsprekendste Prediker van het tijdvak waar in hij leefde, geweest; hij was een zoon van WILLEM DU BOSC, Advokaat voor het Parlement van Rouan, en zag het eerste levenslicht te Bajeux den 21 februarij 1623. Na grondig in de geleerde talen en daar aan verknogte bezigheden der fraaije letteren onderwezen te zijn, beoefende hij gedurende 18 maanden de Godgeleerdheid te Montauban, en vervolgens nog drie jaren te Saumur, waar na hij een allerloflijkst examen ondergaan hebbende, tot Proponent wierdt aangenomen, en voorts 23 jaren oud zijnde, beriep men hem als Predikant te Caen, wordende hier door ambtgenoot van den geleerden S. BOCHART. Zijn naam werd intussen door zijne overgrote bekwaamheid zodanig beroemd, dat men hem als een volkomen orakel aanmerkte, en zijne welsprekendheid wierde zo wereldkundig, dat die van Charenton hem in 1658 tot hunnen Predikant verzogten, en daar toe de sterkste aanzoeken deden; doch wat moeste die gemeente als toen en in het vervolg te werk stelde, om hem tot haar te lokken, was

alles te vergeefs, doordien hij zijne geliefde kudde te Caën niet wilde verlaten. Intusfen kost het niet misfen, of zulk een uitmunten man en die zo veel nut aan de gereformeerde partij toebragt, moest in 't oog lopen en ongerustheid aan de tegenstrevers van dien Godsdienst inboezemen; dit wierdt hij in 1664 gewaar, doordien hij door een Koninglijk bevel, naar *Chalons* in ballingschap wierdt gezonden. Een zekeren *PAUMIER*, die van gereformeerd rooms was geworden, beschuldigde hem valschelijk, dat hij in onvoeglijke bewoordingen van de Oorbiegt hadt gesproken. Door *Parijs* trekkende, om zig ter plaatze van zijne ballingschap te begeven, gaf hij aan den Heer *LE TELLIER* zijne denkbeelden over de Biegt te kennen, en op welk ene wijze hij 'er zig over hadt uitgelaten. *TELLIER* scheen 'er voldaan over, en betuigde hem zelfs, dat hij nimmer enigen twijfel hadt gehad van de onwaarheid der beschuldiging. Ook bekwam hij zijne vrijheid weder den 15 oktober 1664, tot overgrote blijdfchap van zijne gemeente niet alleen, maar zelfs kwamen hem een groot aantal roomsgezinden hartelijk geluk wenschen, zodanig was deez' brave man van een ieder bemind. Op den 13 julij 1668, werd hij als Afgevaardigde der gereformeerde kerken van *Normandijen*, naar *Parijs* gezonden, om, was 't mogelijk, verzagting te bewerken, ten aanzien van de strenge verklaring, die de Koning reeds in 1666 tegens de gereformeerden hadt doen afkondigen. Te *Parijs* gekomen zijnde, wierdt hij door de andere Afgezonden verzoegt, om de smeekschriften op te stellen, dit deedt hij, en wierdt ook maar alleen tot het gehoor van den Koning toegelaten, daar hij op den 27 november 1668 de belangen van zijne geloofsgenoten, met zulk een kragt van woorden en welsprekendheid voordroeg, dat de Koning ten uiterften over hem voldaan scheen, en aan het gantse hofgezin zijn genoegen over de voorzigtigheid en overtuigende welsprekendheid van dezen Leraar, betuigde. In den beginne scheen dit enige goede uitwerking te wege te zullen brengen, doch was op den duur van geen gunstig gevolg, en aan du Bosc zelven wierdt door een gewijde van het Parlement van *Normandijen*, het langer be-

beklimmen van den leerstoel verboden, waar op hij het koningrijk verliet, zig naar *Holland* begaf, en spoedig te *Rotterdam* als Predikant in de walse gemeente, wierd beroepen, en daar is hij verbleven tot aan zijn dood toe, welke voorviel den 2 januarij 1692. Men heeft nimmer een man gezien, die met meerder geschiktheid en deftigheid, de achtbaarheid van zijn beroep wist te doen gelden: ook stemde hier het lighaam met de ziel in overëen; bij ene schone wel geëvenredigde gestalte, die rijzig was, hadt hij ene vriendelijke deftigheid in zijn wezen, welke geen geringe klem aan zijne welsprekendheid bijzette; zijne levenswijze was stigtende, en zeer geregeld; ook was hij bij een ieder gezien, bemind en geacht. Hij is tweemaal getrouwd geweest, en heeft twee dogters nagelaten. 'Er zijn vijf delen in 8vo. van zijne uitmuntende Leerredenen in 't licht gegeven, die ten jare 1745 in 't nederduits vertaald, in twee delen in 4to. zijn gedrukt, en met geen minder gretigheid dan in het oorspronkelijke zijn ontvangen. — *Catal. Bibl. BUNAV.* Vol. I. Part. II. p. 1102. C. SAXI, *Onom. liter.* Pars V. p. 284. LE GENDRE, *Vie de Monf. du Bosc.* BAYLE, *Diction. ed. de 1730.* Tom. I. p. 619-621.

BOSCH (AREND), is geweest Medicijne Doktor en Professor in de ontleedkunde in 's *Hage*. Hij wierdt tot dien post aangesteld, ingevolge resolutie van de Societeit, in dato den 3 juni 1683, doch deed 'er kort daar na afstand van. — J. DE RIEMER, *Beschrijv. van 's Gravenh.* I. D. II. St. bl. 610.

BOSCH (BERNARDUS DE), een der beroemdste en zoetvloetjendste Digtters van zijnen tijd, is geboren te *Amsterdam*, den 28 maart 1709; hij overleed den 27 oktober 1786, in den ouderdom van ruim 76 jaren. Hij was een braaf mensch, en zijne godvrugtige geaartheid maakte, dat hij zig inzonderheid tot het gemoedelijke en stigtelijke bepaalde. Hoe gelukkig hij daar in is geslaagd, blijkt ten duideljksten uit zijne *Dichtlievende Verlustingen*, waar van V Delen het licht zion, Konstvermogen en voortreffelijkheid van inhoud en bedoeling, dingen hier om den prijs. In het II. Deel der *Werken van de*
 IV. DEEL. C Maat.

Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde te Leiden, waar BOSCH medelid van is geweest, vindt men van hem, *Taal- en Dichtkundige Aanteekeningen, ter verbetering zijner Dichtlievende VERLOSTINGEN*; die hij bericht, „met tweederlei oogmerk, kan ontworpen te hebben. Eerstelijk, om de feilen in zijne „ uitgegevene vaerzen begaan, te verbeteren; en ten ander- „ ren; om aankomende Dichters in hunne oefeningen te on- „ dersteunen, en te waerschuwen voor de klippen, waar op „ (zegt hij) wij verzeild zijn.” In het opgenoemde Deel van die zelve Maatschappij, is nog een dichtstuk van hem geplaatst, 't welk hij ons berigt, dat wij verschuldigd zijn, aan dat van den godvruchtigen C. F. GELLERT, betijfeld DE CHRISTEN, die hem daar toe 't eerste denkbeeld opleverde; het zijne is genaamd, DE CHRISTEN AAN DEN VRYGEEST, 't welk met deze uitmuntende raadgeving wordt besloten:

Gij ziet veel twijffling, maar verneemt ge ook niet veel licht?

Waar gij bewijzen vind, is straks 't geloof uw pligt.

Wat afkeer, heimelijk de waarheid toegedraagen,

Versterkt uw dubbing nog door nuttelooze vraagen?

Beproef den Godsdienst! doch staa in de erkentenis

Dať uw verstand bepaald, en God onēindig is!

Dan zult ge in 't schoon ontwerp, ten steun van 't waar betrouwen,

Geen vleeschelijk vernuft, maar 's Hemels Geest beschouwen.

Van de *Christelijke Gezangen*, onlangs ingevoerd in de gemeente der Doopsgezinden bij het *Lam* en den *Toren* te *Amsteldam*, waar van de overledene lidmaat was, is verre 't grootste gedeelte uit zijne godvruchtige penne gevloosd.

BOSCH (JAKOB), een Fluweelwever, heeft een reeks van jaren deze handtering geoefend te *Leeuwarden*, en zig na het jaar 1771 met 'er woon naar *Kampen* begeven, alwaar hij meen ik, in een hoog gevorderden ouderdom gestorven is.

Het

Het was een dweepzuchtig mensch, doch gants niet onervaren in de schriften van het O. en N. Verbond, en behalven dat, vrij kundig in de hebreeuwse taal. Van hem is door den druk gemeen gemaakt: 1. *De triompherende waarheid / vertoond in eenige samenspraken tusschen den geleerden Rabbi HARTOES LEVI en den Schrijver. Leetu. 1747. 8vo.* 2. *Croutwachtige waarschouwing tegen het doodlijk vergift van J. STINSTRA's boek tegen de Gecstdijberij. Ab. 1751. 8vo.* 3. *Harmonie der IV Evangelisten. Ab. 1765. 8vo.* 4. *Het licht ten tijde des daags / zijnde een onderwijzing in de Hebræusche Taalkonst / &c. Ab. 1771. 8vo.*

BOSCH (JAKOB VAN DEN), Konstschilder, is geboren te *Amsterdam* in 1636. Hij schilderde zo natuurlijk allerhande voort van smaakkijk zomer-oost, dat het gezigt van zijne stukken snoeplustigen moest doen watertanden. Hij stierf in 1676.
— A. HOUBRAKEN, *Schouw. III. D. bl. 78.*

BOSCH (JERONIMO DE), vader van BERNARDUS en JOANNES DE BOSCH, is geweest beroemd Apotheker, en gedurende een tijdvak van meer dan 50 jaren, Med-Inspector van het *Collegium Medicum* te *Amsterdam*. Hij is buitengemeen geroemd en geacht geweest, door zijne in 't licht gegevene *Dichtlievernde Verlustigingen*, II Delen in 4to.; als mede door zijne uitmuntende hagelatene verzameling zo van vreemde als inlandse zeldzaamheden en prenten, welke laatste, inzonderheid ene buitengemeene collectie van vermaarde *Nederlandse* Mannen uitmaakten. Na zijn overlijden is deze verzameling, die met den kleschsten smaak en het fijnste oordeel, gedurende ene lange aanneenschakeling van jaren bijeen gedragen was, te *Amsterdam* op den 20 maart 1780, bij publieke vendue verkogt. Het Afbeeldzel van dezen uitmuntenden Digter is door den konstsijken HOUBRAKEN zeer uitvoerig in 't koper gebragt.

BOSCH (IMAN JAKOB VAN DEN), is geweest Medicijne Doktor in 's *Hage*, Lid van de Keizerlijke Akademie der Natuur-onderzoekeren, van het Keurvorstelijk Instituut te *Göttingen*.

gen, van de Keurmantzifche Akademie der fraaije Wetenschappen te *Erfurt*, van de Hollandfche Maatschappij der Wetenschappen te *Hautlem*, en van het Provinciaale *Unrechtfe* Genootfchap van Konften en Wetenschappen; Korrespondent van de Geneeskundige Akademie te *Parijs*, en van het Genootfchap te *Batavia*; mitsgaders Opregger, Directeur en Secretaris van de Natuur- en Geneeskundige Korrespondentie-Societeit in *'s Hage*. Hij ftierf in laatstgenoemde plaats, den .. meij 1783. In een Brief door een geacht en kundig Predikant, wordt ter aanzien van hem aan den zeer geleerden Heer Mr. MERN. TYDEMAN, tot de revolutie van 1795 toe Griffier van het voormalig gewest *Overijsfel*, het volgende getuigenis gegeven: „ Dr. VAN DEN BOSCH is mijn *Commilito* in mijne jeugd geweest. Hij hadt toen principes van nauwgezette godsdienstigheid. Hij is enkel door de kracht van zijn eigen genie „ een waarlijk groot man geworden &c.”

Het geen deze man inzonderheid beroemd gemaakt heeft, is zijne vlijtige nasporing van den aart, loop en toevallen van de zo vernielende Pokjes of Kinderziekte, en door een tegen-gif te zoeken, kräftig genoeg, om het ftoppend vergif aan deze ziekte eigenaartig, te bedwingen en al haar geweld te bene-men. Zodanig *Arkatum*, 't welk de kracht hadt van ene prompte genezing, zelfs van de ergfte *confluentes* of van *zamsvloeiende*, ja van *zwarte pokken* te bewerken, dagt VAN DEN BOSCH gevonden te hebben. Dat dit zijn middel ook in vele gevallen van een gewensten uitflag is geweest, blijkt door het getuigenis van voornamen Mannen, waar onder men telt de beroemde Geneesheren, Job BASTER te *Zierikzee*, J. DE MAN te *Nijmegen*, J. DU BOIS HOOLEWERFF te *Alkmaar* en vele andren; als mede de onwraakbare getuifchriften, te vinden in het *Bericht wogens ene verbeterde geneeswijze der Kinderziekte* enz. en in de *Genees-, Natuur- en Huifhoukundige Jaarboeken*, IV. D. voor 1786.

Dr. VAN DEN BOSCH liet bij zijn overlijden ene weduwe na benevens verfcheidene kinderen, welke niet zeer door de fortuin begunftigd, zig in bekrompene omftandigheden bevonden;

den; men dagt dus een dubbel doel met de gemeenmaking van het middel door den Overledenen uitgewonden, en dat tot nu een diep geheim was gebleven, te kunnen bereiken; namelijk, het algemene nut van 't menschedom, en de verbetering der tijdige omstandigheden van de overgeblevene weduwe en hare kinderen. Het mangelde ook zedert niet aan welmenende Menschenvrienden, welke ijverigst wenschten, dat deze belangrijke ontdekkingen, ten nutte van het menschedom, der geleerde wereld medegedeeld werden. Rijzende voorvallen, en gevolgen derzelve, belemmerden zulks voor enen tijd: tot men in het eind, zig omtrent de maatschappij en de nakomelingschap buiten verantwoording willende stellen, besloot te beproeven, in hoe verre het ontwerp van ene algemeene *Intekening*, door de uitmuntende en liefderijke Kerkleeraars A. VAN DEN BERG en J. F. MARTINET, benevens andere welmenende Mannen, ter hand gegeven, en gegrond op het gemeen belang van geheel het menschedom, ingang vinden snogte; zig, met de moeite en kosten welke aan hetzelfde noodwendig verknogt waren, ter bevordering der bedoelde gewigtige einden, welvaardig belastende. Dit ontwerp verwierf, vervolgens, weldra, de goedkeuring van zeer vele voornaame Mannen, welken des, de besturing van het zelve, gereedelijk aanvaardden. Schoon nu de goede uitslag der bedoeling niet ten vollen beantwoordde aan de verwagting, die men ter zig van gevormd had, doordien 'er circa maar 8000 guldens wierdt ingetekend, daar de kosten van drukloon als anderzints noodwendig gemaakt, tot somma van 2500 guldens daar moest afgetrokken worden; besloot men egter, getroffen door de ellenden, waar aan het menschedom, door deze wrede ziekte, is blootgesteld, en uit aanmerking van de ijverige pogingen door vele welmenenden in dezen aangewend, desniettegenstaande, tot de mededeling dezer *Gesamtwijze* over te gaan; en een dit besluit, is de geboorte verschuldigd, van het werk getiteld: *Verhandeling over den waaren aard der Kinder-Poltey en derzelve gemakkelijke en zekere geneezing.* *Amsterdam 1797*

tijden IMAN JAKOB VAN DEN BOSCH &c. Rotterdam / bij GER. ABRAH. ARRENBURG. 1791. in gr. 8vo.

Niet lang na de uitgave van dit werk, verscheen 'er in den *Algemeenen Konst- en Letterbode* een Berigt, waar in onder anderen gezegt wordt: „ sedert dat de middelen en geneswijze „ van den Heer I. J. VAN DEN BOSCH, door de uitgave van „ zijne *Verhandeling over den waren aart der Kinderpokjes*, bekend geworden zijn, is de grote verwagting, die men 'er „ van opgevat hadt, merkelyk gedaald; dewijl kundigen en „ ervaren Geneesheren gebleken is, dat zij noch specifiek, „ noch nieuw zijn. Men heeft 'er egter, gelijk billijk en nog „ aan te raden is, de proef van willen nemen; maar helaas! „ met geen gelukkig gevolg; integendeel enige proeven, die „ 'er in de geëschte gevallen met de grootste oplettenheid en „ nauwkeurigheid van genomen zijn, hebben een zeer ongelukkigigen uitflag gehadt. En, in de daad, men heeft maar „ al te veel, en men meent zeer gegronde, redenen, om te „ twijffelen, of dit middel, of deze geneswijze wel voldoen „ zal aan den groten ophef, die men 'er van gemaakt heeft, „ en of de genezing der Kinderziekte 'er iets bij winnen zal; „ althans men zal moeijelijk met den Autheur instemmen, dat „ men 'er op zetten kan het zegel van den groten BOERHAAVE: „ *Simplex Sigillum veri!*”

Het komt ons niet onwaarschijnlijk voor; schoon wij zulks enkel als ene gisfing opgeven, dat dit Berigt door de zelfde pen gesteld is, als het daar op volgende, van den Burger LAMBERTUS NOLST, eerst Medicijne Doktor te Rotterdam, doch toen ter tijd de praktijk uitoeffenende te Zwolle, en zig zeer loffelijk beijverende, om de zo nuttige inënting der Kinderziekte aan te prijzen. Het tweede berigt in des stellers gewone *emphaticque* stijl geschreven, komt ons voor weinig of geene bewijzen van zijn aangevoerde positieve op te leveren; trouwens die de *Dagbladen van de Nationale Vergadering in 's Hage* gelezen heeft, van welke vergadering de Burger NOLST een klinkend lid is geweest, zullen overtuigd zijn, dat

dat die Man, in dit Bericht, even als wanneer hij in gemelde vergadering met een driftigen waarvollen ijer tussch, het spreekgestoelte beklom, om zijne languitgarekte adviſen uit te brengen, vele woorden en vergezogte spreekwijzen gebruikte, doorgaans met rhetorische bloemen tot walgens toe overlades, die egter zeldzaam de kracht gehad hebben om zijne hoorders te overtuigen, dat zijne aangevoerde stellingen door behoorlijke bewijzen gestaafd waren. Dit zelve vinden wij toepasselijk op het gemelde Bericht, waar van de voornaamste inhoud hier op uitkoemt: „ dat den Burger Nolst, de nadelige gevolgen meent te kunnen voorzien, die hier door te-
 „ gen de meerdere en meerdere uitbreiding van de Inenting
 „ der Kinderziekte, (dat enige zeker middel, 't welk ons alle-
 „ zins wijze en goede Voorzienigheid ons geschonken heeft,
 „ om, indien wij, met aflegging van alle vooroordelen, de-
 „ zelve dankbaar te willen eerbiedigen, het levensgevaar en
 „ alle droevige onheilen wegens de natuurlijke Kinderpokjes,
 „ indien hare woede het meest algemeen en heftig is, waar
 „ en wanneer zulks dan ook moge! te kunnen ontvlieden,) „
 „ in ons vaderland zoude kunnen voortvloeden, daar hij,
 „ schoon hij gaarne wil geloven, dat zulks in geen en deels het
 „ oogmerk, noch van den Uitvinder van die middelen, noch
 „ van derzelver Ontdekkere, noch van de Deelnemers in
 „ het ontwerp geweest zij, reeds een en andermaal, van de
 „ tegenstanders der genoemde Inenting, derzelver nutteloo-
 „ heid heeft horen beweren, op grond van de nu geopenbaar-
 „ de middelen, en dat dus, geheel en al tegen de bedoeling
 „ van zo veel Menschenvrienden, de nuttigste en heilzaamste
 „ der uitgevonde konsten, het zij openlijk, het zij heimlijk,
 „ hier door zoude worden tegengewerkt. Om alle welke re-
 „ denen, de Burger Nolst de vrijheid neemt, om thans (daar
 „ hij tot hier toe te vergeefs gewagt heeft, dat de een of an-
 „ der Geneeskundige zig tegen die zogenaamde zekere genees-
 „ wijze der natuurlijke Kinderpokjes openlijk zoude verzet-
 „ ten,) alle *Medicine Professores* en *Doctores* in ons Land uit
 „ te nodigen, om hem de behulpzame hand te willen lee-

„ den, met aan hem hunne gedane waarnemingen met de be-
 „ doelde middelen, en hunne gedagten omtrent dezelve, als
 „ mede over de gehele Verhandeling, te willen mededelen;
 „ ten einde hij hier door in staat gesteld worde om aan te to-
 „ nen, in welk ene waarde ook deze *geheimen* bij onze ver-
 „ standigste Vaderlandse Geneesheeren gehouden worden:
 „ Zullende hij na een behoorlijk gebruik gemaakt te hebben
 „ van de waarnemingen van enen SYDENHAM, HUXHAM,
 „ STOLT, de jonge VOGEL, LENTIN, HILDEBRAND, HUF-
 „ LAND, en anderen, der in dit stuk meest beroemde Genees-
 „ kundigen, als dan doen volgen, ene nauwkeurige opgave
 „ van de waarnemingen en gevoelens van die Artzen in ons
 „ Vaderland, die edelmoedigheids, rondborstigheds en oor-
 „ deels genoeg zullen betonen te bezitten, om hem ter uit-
 „ rooijinge van zeer schadelijke vooroordelen te ondersteunen,
 „ belovende hij alle stiptheid en eerlijkheid in de *mededeling*
 „ van de *gemelde Waarnemingen*, met den *naam van derzelver*
 „ *Schrijven*, te zullen gebruiken.” De Burger NOLST moet
 zig een rijke inzameling van den door hem voorgenomenen
 oogst, beloofd hebben, doordien hij aan den voet van het
 Berigt nog heeft doen drukken: „ *De Brieven moeten vragsvrij*
 „ *gezonden worden.*” Of zijne verwagting, daar zulk een rui-
 me mate van verwaande eigenliefde in doorstraalt, naar zijn
 genoegen beantwoord zij, betuigen wij niet te weten, maar
 ’er egter hartelijk aan te twijffelen.

In de *Waarnemingen* / op de onderscheidene *Berichten* ge-
 plaatst in de *Algemeene Konst- en Letterbode* / betreffende de
Verhandeling over den waren aart der Kinderpokjes / en dez-
 zelfs *gemakkelijke en zekere geneezing* / nagelaten door wijlen
 I. J. VAN DEN BOSCH &c.; leest men onder anderen: „ In
 „ het Bericht van den Heer Dr. L. NOLST, schoon op een
 „ vrij zwellenden toon gestemd, kunnen wij niet vinden, dat
 „ iets *wezenlijks* of *ter zaake dienende* voorkomt. Het gevoe-
 „ len van BOERHAAVE, VAN SWIETEN, DE HAAN en andere
 „ beroemde Mannen, welke de mogelijkheid der ontdekking
 „ van enig *specifiek* middel tegens de Kinderpokjes omhels-
 „ den,

den, en elk tot de navorsching van het zelve aanspoorden, verworpen hebbende, kon deze Verhandeling zeker zijne goedkeuring niet wegdragen: 't schijnt egter, dat hij niet goedvinden kan, de wederlegging derzelve te ondernemen, zonder alvorens daar toe de nodige bouwstoffen van anderen te hebben ontvangen: waar toe hij ook alle *Medicinae Profesores* en *Doktores* uitnodigt; — doch, daar hij zig, aanvankelijk reeds op enen *afkeurenden* toon over deze ge- neeswijze uitlaat, schijnt men te moeten besluiten, dat hij, alleen van *ongunstige* beoordelingen en berigten, de mededeling verlangt. Ene handelwijs, zeker, verre van edelmoedig en onzijdig te wezen." — *Medegedeelde Berichten. Algemeene Konst- en Letterbode*, VII. D. bl. 114. 165. 170-172. en verders de boven aangehaalde *Verhandelingen*.

BOSCH (JOANNES DE), een zoon van JERONIMO en broeder van BERNARDUS, is in 1713 te *Amsterdam* geboren, en schoon niet opzettelijk tot de teken- en schilderkunst opgeleid, liet hij nogthans van zijn vroegste jeugd af aan, daar voor zo veel zugs en genegenheid blijken, dat die edele kunst vervolgens ene der hoofdbezigheden van zijn arbeidzaam leven is geworden. Kragtig voedzel ter aankweking van deze aangeborene geneigdheid, vondt de Bosch, deels in de keurige verzamelingen van tekeningen en prentkunst van zijnen vader, deels in de gemeenzame verkeerling, met de beroemdste Konstenaars van zijn tijd, JAN en MICHEL VAN HUYZUM, MOUCHERON, den uitmuntenden JAKOB DE WIT, en anderen. Ongeemeen behaagden onzen Konstminnaar de tekeningen van JAN VAN HUYZUM, en hij drong zo diep in den geest dier Schilders door, dat hij enige van van HUYZUMS voornaamste en uitvoerigste tekeningen zodanig heeft gekopieert, dat konstkundigen, dikmaals moeite hebben, om de kopiën van de originelen te onderscheiden. Daarënboven zijn de eigen inventien van de Bosch van *Arkadische* landschappen, insgelijks in den trant van den zelvden JAN VAN HUYZUM, of ook wel in dien van MOUCHERON samengesteld. Mees- hielt de Bosch zig

42 BOSCH. (JOHANNES VAN DEN) (LODEW. JANSZ.)

bezig met tekenen, dan met schilderen met olieverf; als zijn, de dit laatste te omslagtig voor iemand, die niet als ene kostwinning, maar slechts tot zijn vermaak en uitspanning, de kunst behandelde. De voornaamste proeve zijner bekwaamheid, is 't schilderen met olieverf, is ene kamer, met *Arkadische* landschappen beschilderd, in het huis, welker in eigendom bewoond, door zijnen geleerden vriend PIETER FONTEIN, in leven Leraar der Doopsgezinden te *Amsterdam*, staande op de Heregragt. Voor 't overige was JOANNES DE BOSCH een eerlijk, welmenend, openhartig, en bij uitstekendheid godvruchtig Man. Hij overleed ongehuwd, den 31 januarij 1785, in den ouderdom van bijkans 72 jaren. 's Mans nagelatene tekeningen, worden onder het konstlievend geslacht bewaard.

BOSCH (JOHANNES VAN DEN), Bestierder van de Lombard of Leningbank, en Koopman te *Leeuwarden*, heeft in 1774 of 1775 uitgegeven: *De Heeren Stadhouders van Friesland sedert den jare 800 volgens hoogstderzelver successie / hertelijk beschreven &c.* Utrecht, bij ABR. FERWERDA in folio. Een werk, dat, zo ten aanzien van de daar bijgevoegde portraitten als beschrijving, volkomen aan elkanderen in wanschapene negtheid gelijk is. Een liefhebber der *Vaderlandsche Geschiedenissen* zal 'er niets nieuws in vinden, dan misschien enige vergezogte en laf vleijende leenspreuken, ten dele ontleend uit het werkje van den *Rotterdamfchen* Hoogleraar PETRUS HOFSTEDÉ, *Bloemen gestrooid op het graf van Friso*.

BOSCH (LODEWYK JANSZ. VAN DEN), Konstschilder, geboren in 's *Hertogenbosch* in de *XVIde eeuw*, schilderde zeer fraai, fruiten en bloemen, die hij veeltijds, als in een glas met water staande, verbeeldde. Veel tijd, geduld en oplettendheid besteedde hij aan zijne taserelen, zulks alles de *Natuur* zelve schcen te zijn; ook maalde hij den dattw ongemeen aartig op zijne bloemen en kruiden, en bragt 'er enige torentjes, vliegjes, en dergelijke gedierten bij, gelijk hier en daar in de kabinetten der liefhebbers gezien kan worden. — K. V. MANDER, *Leven der Schilders*, I. D. bl. 99.

BOSCHIUS (JOHANNES), een onbekend man, heeft, in het jaar 1677, in klein formaat, te *Amsterdam*, enen *Petranius* uitgegeven. — *Burm. pref. Petron. p. 13.*

BOSCHUYSEN (KRISPYN JANSZ. VAN), heeft geleefd in de XVde eeuw, was getrouwd aan AGNIETIE PIETERS, en is geweest Rentemeester generaal van *Zuidholland*. Dit paar menschen geen kinderen verwekt hebbende, maakten hunne aanzienlijke goederen, na alvorens ruime legaten aan beiderzijds vrienden besproken te hebben, aan de *regte Armen*, zo als in hunne testamenten stond uitgedrukt. De benoemde Executeurs dagten aan hunnen last te voldoen, met aan vele arme menschen ruime uitdelingen te doen; doch gewaar geworden zijnde, dat velen daar onder een slecht gebruik van die aalmoesen maakten, wierden zij bedagt om een middel uit te denken, ten einde beter aan de letter van het testament te voldoen, en zij begrepen te regte, dat de arme Weeskinderen, voor de *regte Armen* konden worden gehouden. Dit gaven zij bij requeste aan den Hove van *Holland* te kennen, en verwierven van het zelve, bij acte van den 17 mei 1563 consent en autorisatie, om al het geen beide voorschreven boedels speettede, tot geld te maken, en daar van een arme weeshuis in 's *Hage* te stigten, en tot meerder bekrachtiging, verkregen zij ook daar op approbatie en confirmatie van den Bischoep van *Utrecht*, FREDRIK VAN TOUTENBURCH, bij brieven van den 16 oktober deszelven jaars. — J. DE RIEMER, *Beschrijv. van 's Hage*, L. D. II. St. bl. 511 &c.

BOSICHERUS (JOANNES), een latijns Dichter, is een tijdgenoot en bijzonder vriend geweest van HENDRIK TER HAER, die in de XVde eeuw heeft geleefd; blijkende het één en ander, uit laatstgemelde zijn werk, onder de benaming van HENRICI HARH *Sicambri lbi. Triftium libri, nunc primum editi, curante HENR. CANNEGIERO. Lib. IV. Eleg. XIII. p. 262.*

BOSKOOP (JOHANNES), is geboren in 1714, en na alvorens enige andere Gemeentens als Leraar te hebben be-
diend,

diend, is hij zedert den 6 februari 1746 Predikant te *Amsterdam* geweest. Hij stierf den 1 juni 1772, en werd algemeen om zijne Godsvrugt en andere uitmuntende boedigheden door zijne Gemeente hartelijk betreurd. In 1755 huwde hij met JOHANNA BONTEKONING, die kinderloos als weduwe is nagebleven. BOSKOOP, die zo wel met de pen als mondeling onderwijs, tot stigting verstrekte, heeft door den druk gemeen gemaakt: 1. *Gods alwetendheid van David beschouwt / betoogd en zig ten nutte gemaakt in den 139 Psalm.* Amst. 1762. 4to. 2. *Leerreden over Ruth I. 14-17.* Amst. 1746. 4to. 3. *Over Lukas VII. 36.* 4to. Behalven dan nog verscheidene Intree-, Afscheid- en Lijkpredikatiën, en ene voorreden op het werk van Do. JOHAN TEMMINK, over het gehele 17de Hoofdstuk van 't Euangelium van JOHANNES. — *Nieuw Geloof Europa / VII. 26. f. 602.*

BOSMAN (WILLEM), waarschijnlijk te *Utrecht* geboren den 12 januari 1672, is geweest Raad en Opperkoopman op het kasteel *St. George d'Elmina*, mit-gaders tweede Persoon van de *Kust van Guinée*. Hij heeft uitgegeven: *Nauwkeurige Beschrijving van de Goud / Land en Slabekust / met Platen.* Amst. 1704. 4to. *Tweede druk / gezuiverd en verbeterd.* 2b. 1711. 4to. Alvorens dit werk in 't licht kwam, heeft men geen nauwkeurige beschrijving van de *Goudkust*, die een gedeelte van *Guinée* uitmaakt, gehad. Het zelve is in een vrolijken trant ingerigt, en bevat 20 Brieven, waar bij men nog twee andere gevoegd heeft in 1701 en 1702, door de Zee-Kapiteins DAVID VAN NYENDAEL en JAN SNOEK geschreven, bevattende ene beschrijving van het eiland *Formosa* of *Bonin*. Door het gantse werk heen, vindt men een menigte aanmerkingen over de Planten en Dieren van dat land, als mede over de zeden en levenswijs der Negers, die 'er als diefstalig, bedrieglijk, lui en aan den wellust overgegeven, geschilderd worden. Om een denkbeeld van BosMAN's schrijfsant te vormen, behoeve men slechts zijn voorrede te lezen, waar in hij onder anderen zegt: „ van den onpartijdigen Lezer eisch

„Ik niet méér, dan dat hij mijne manier van schrijven, die
 „op sommige plaatsen wat *dierlijk* of *naak* schijnt, niet en
 „veroordeele, en nog veel minder dat hij daar uit een ge-
 „volg soude willen trekken, als of mijn levenswandel op ge-
 „lijke leest geschoeijt was. Hier in soude zig een ieder be-
 „drogen vinden, want de geene met wien ik de eer heb om
 „mede te verkeer en Brieven te verwisselen, zijn niet on-
 „kundig, dat mijn stijl zig altoos meer na *saillerie* als *pedante-*
 „rie heeft gevoegt &c.”

BOSQUIER (FILIP), geboren te *Mons* in *Henegouwen*, omtrent 't jaar 1561, volbragt zijn eerste letteroeffeningen in zijn vaderstad. Hij was van een zeer fatsoenlijke familie, en hadt een broeder die Schepen of Raad van *Mons* was, en Kapitein van de Burgerij. Omtrent 1580, toog hij het Recolletten monnikenkleed aan, in het klooster van *Luxemburg*. Na zijn gedanen proeftijd, werd hij naar *Namen* gezonden, daar hij vier jaren in de theologie studeerde, zig teffens tot den predikdienst bekwaam makende, dién hij gedurende een lange reeks van jaren in de *Walse* steden heeft uitgeoeffend. Na verscheidene aanzienlijke klooster-posten bediend te hebben; stierf hij in 1636 in het klooster te *Avénes* in *Henegouwen*. Dien Geestelijken was het schrijven geen werk, zo in rijm als onrijm, in 't latijn en in 't frans; ook stond hij in zijn tijd voor een schrander Prediker te boek, en men kan niet ontken- nen; dat hij veel vuur en verbeeldingskracht bezat: mischien was hij ook een gedeelte van zijnen roem verschuldigd aan zijne fraije lichaamsgestalte, stem en gebaarmaking. Met dat al, was hij in den grond een vrij sober redenaar; zijn taal is gants en al niet nauwkeurig, zijn stijl is onbescbaafd, zijn denkbeelden zijn somtijds beuzelagtig, dikwils vreemd, en meestal als heet zand aan malkander hangende. Om kort te gaan; hij bezat zeer veel geestdrift en weinig gezond verstand; om hier van overtuigd te worden, behoeft men slechts zijn ogen te slaan in de opdragt van zijn *Orbis terror*, om daar een aantal van zijne boeken en predikatiën met vrij wat verwaantheid te zien

zien ten toon stellen, zijne geweldige uitvaringen tegens de vijanden van zijn vaderland, de gelijkenis van DIOGENES met den H. FRANCISCUS &c. Daar zijn een menigte Leerredenen en andere Verhandelingen van hem afzonderlijk in 't licht gegeven, die naderhand bijeen in III Delen in folio zijn gedrukt, onder den titel van: R. P. PHILIPPT BOSQUIERI *Concionum, quas variis in locis habuit, Tabula sive nota, primum sparsim edita. Coloniae exc. JOAN CRITHIUS, 1621. — PAQUOT, Mem. litter. Tom. V. p. 293-301.*

BOSSAERT (THOMAS WILLEBORTS), Konstschilder, is geboren te Bergenopzoom in 1613, heeft tot leermeester gehad GERARD SEGERS; is geweest een goed Schilder van grote beelden en pourtraiten, en hij heeft op 't best van zijn tijd, Rome, Engeland en Duitsland bezocht, en 'er korter of langer zijn konst geoeffend; vervolgens begaf hij zig met 'er woon naar Antwerpen, daar hij in 1660 de konst met ijver bevljttigde. — A. HOUERAKEN, Schouw. I. D. bl. 357.

BOSSCHAART (WILLEBRORD), geboren te Bergenopzoom in 1577, is Kanunnik geweest in de abdij van Tongerlo, en naderhand Hoogleraar in de theologie. Hij was een geleerd man, inzonderheid ervaren in de kerkelijke en wereldlijke Geschiedenissen. Hij is te Mechelen gestorven, den 25 julij 1657, in den ouderdom van 80 jaren. Deszelvs door den druk gemeen gemaakte werken, zijn: 1. *De initiis & progressibus Monasticis.* 1619. 2. *De vita contemplativa & activa.* Lov. 1620. 4to. 3. *De candido habitu candidi ordinis Praemonstratensis.* 1621. 4. *De ordine Praemonstratensi Clericali seu Canonico.* 1622. 4to. 5. *De laudibus B. SIARDI, Horti B. M. in Frisiae Abbatis.* Mech. 1623. 4to. 6. *De natura Veritatis.* Ib. 1624. 4to. 7. *De Microcosmo, sive Humani corporis fabrica.* Ib. 1626. 4to. 8. *Exegetica D. AUGUSTINI in Passionem Dominicam.* Lov. 1645. 4to. 9. *Diatribam de primis veteris Frisiae Apostolis; sive Dissertationes 156, quibus eorum anni, aetas, res, persona, loca, tempora in eorum actibus occurrentia, discutuntur, illustrantur, errorumque ab aliena manu illapso refelluntur.* Mecheln. 1647. 8vo.

10. *Enchiridion de Actis S. Patris Augustini, ex voluminibus ejus collectis, cum Appendice de Translationibus ejusdem Praesulis. Mechl. 1647. 8vo.* 11. *Feria sexta, sive ejus dignitas, ac opera sacra ejusque diei collecta ex S. Script. probatisque Autoribus, cum explicatione. Mechl. 1653. — J. F. FOPPENS, Bibl. Belg. p. 1165, 1166. F. SWEERTII, Athen. Belg. p. 706. C. SAXI, Onom. liter. P. IV. p. 283.*

BOSSCHE (JOANNES VAN DEN), van Loenen in Brabant geboortig, is geweest Medicijne Doktor, en zeer ervaren in de latijnsche en griekse talen. In 1558, wierdt hij als Hoogleraar aan het Hogeschool te Ingolstadt in Beieren beroepen, en deed bij die gelegenheid ene redevoering: *De optimo Medico & Medicinae Auctoribus*; welke voorhanden is, in *Tom. I. Orationum Ingolstadtensium*. Voorts heeft hij door den druk gemeen gemaakt: 1. Ene latijnsche vertaling van OCELLUS LUCANUS, daar hij zijne aantekeningen, benevens den grieksen text heeft bijgevoegd, gedrukt te Leuven in 1554, bij PIETER COLLAENEUS. 2. *De Peste. Ingolst. 1562. 4to.* 3. *Concordia Medicorum & Philosophorum de humano conceptu, fatus corporatura, animatione: praeterea de Centauris, Satyris &c. Ingolst. 1576. Edit. sec. Ib. 1583. 4to.* — J. F. FOPPENS, *Bibl. Belg.* p. 586. F. SWEERTII, *Athen. Belg.* p. 399. JO. ALB. FABRICII, *Bibl. Graeca. Lib. II. c. 13. p. 497.* C. SAXI, *Onom. liter. P. III. p. 330, 331.*

BOSSCHE (PIETER VAN DEN), geboren te Hautun-St.-Livin, een dorp in Vlaanderen, nabij Aalst, begaf zig den 26 januarij 1571 te Leuven in de orden der Jesuiten; vervolgens trok hij naar Meuz, alwaar hij tot Doktor in de godgeleerdheid wierdt bevorderd; en hij stierf in die stad, den 10 juli 1592. Men heeft niets anders van hem, dan: *Disputationes de Deo, ac de Sacramento Poenitentiae.* — F. SWEERTII, *Ath. Belg.* p. 635. *Aleg. 400. PAQUOT, Mem. litter. Tom. XVIII. p. 126.*

BOSSCHE (PIETER VAN DEN), was waarschijnlijk uit het graafschap van Vlaanderen afkomstig; en kwam omtrent 't einde

48 BOSSCHE. (PIETER VAN DEN) (THEODORUS v. d.)

de van de XVIde eeuw ter wereld. Na zijn eerste letteroefeningen volbragt te hebben, wierdt hij Monnik in het klooster van *St. Ursula* te *Aalst*, waar van hij zedert Prior is geweest. Het schijnt dat hij op zijn langst gestorven is in 1641. Men heeft van hem in druk: *Vita S. Guillelmi Eremitæ & Confessoris, nec non Primicerii Ordinis Guillelmitarum. Brux. 1626. 12me.*
 — PAQUOT, *Mem. littér.* Tom. XVIII. p. 127.

BOSSCHE (PIETER VAN DEN), geboren in 1634 te *Mechelen*, wierdt Dominikaner Monnik in het klooster van die orden, in 's *Hertogenbosch*; ging van daar naar zijn geboorteplaats, alwaar hij, den 19 maart 1653 in 't openbaar zijne geloften deed; voorts zijne studien voltrokken hebbende en tot Priester geordend zijnde, wijdde hij zig ten enenmalen toe tot den predikdienst en bleefstoel, en wierd Pastoor van *St. Jakob* in 's *Bosch*. Doch zijn onbezonnen ijver voor zijne geloofsbelijdenis, en de lelijke kleuren, waar mede hij inzonderheid de Gereformeerden van den predikstoel schilderde, gevoegd bij de hatelijkheden in het volgende boek van hem te vinden, bragten te wege, dat de regering hem uit die stad bande; waar op hij naar *Mechelen* te rug keerde, en Prior van zijn klooster wierd; waar in hij den 19 maart 1690 stierf, oud ruim 55 jaren. Het genoemde werkje van hem, heeft den volgende titel: *Den Catholijcken Pedagoge / ofte Christelijcken Onderwijzer in den Catechismus / verdeelt in vijf deelen; uitleggende in hondert lesfen de Christelijke Waarheden / en de principale wijstieren van het heijligh / Roomsche / Catholijck / Apostolijck Gheloof / bij maniere van vraghen ende antwoorden.* Antw. 1685. 4to. en herdrukt in 1690, 1716, 1743, 1750 en 1756.
 — DE JONGHE, *Belgium Dominic.* p. 319, 311. PAQUOT, *Mem. littér.* Tom. XI. p. 161, 162.

BOSSCHE (THEODORUS VAN DEN), geboren omtrent 't midden der XVIde eeuw, heeft een Heldendigt in 't licht gegeven, met dezen zonderlingen titel: *De cade GUILLIELMI NASOVII & tormentis BALTHASARIS GERARDI, tyrannidis Auriacæ*
 vin.

vindicis. Lovanii apud MASSIUM, 1589. 8vo. — J. F. FORPENS, Bibl. Belg. p. 1116.

BOSSCHE, een *Luikenaar* van geboorte, is stads Doktor te *Dendermonde* geweest; en heeft in druk uitgegeven: *Historia Medica, cum fig. Brux. 1639. 4to.*

BOSSEMIUS (MATTHYS); wierdt in 1527 te *Amsteldam* geboren; zijn ouders, die deftige brave lieden waren, gaven hem over aan 't bestier van den deugdzamen PIETER CROCIUS, toen ter tijd Priester en Rektor der latijnsche scholen in genoemde stad. Onder het opzigt van dezen man, maakte hij spoedigen voortgang in het beoefenen der fraije letteren. Dezen loop ten einde zijnde, studeerde hij eerst in de filosofie te *Leuven*, toog toen het geestelijk kleed aan, en beoefende vervolgens de godgeleerdheid aan die zelve Hogeschool. Den trap van Licentiaat beklommen hebbende, nam hij enigen tijd den post van Lezer in de godgeleerdheid in het klooster van *Heverle* waar; doch de roem, dien hij reeds te *Leuven* hadt verkregen was zo groot, dat hij op de Akademie van *Donaï*, nieuwelings door FILIPS DEN II. gestigt, tot Hoogleraar wierdt beroepen, en op den 16 julij 1571 in die waardigheid bevestigd, welke hij tot aan zijn dood toe heeft waargenomen, die voorviel den 4 februarij 1579, toen hij den ouderdom van 57 jaren hadt bereikt. BOSSEMIUS wordt geroemd, als een voorbeeld van godsvrugt, nedrigheid en kuisheid; en, heeft in druk nagelaten: *De Clericorum cum Feminis cohabitatione, licitane ea sit; an non? &c. Duaci. 1586. 12mo. — MIRÆUS, Script. Sac. XVI. n. 140. p. 245. PAQUOT, Mem. litter. Tom. I. p. 407--410. WAGEN., Beschrijv. van Amsteld. XL. Stuk, bl. 198.*

BOSSES (BARTEL DES), een geleerde Jesuit, wierdt in 1668 geboren te *Herve*, een klein stadje van 't hertogdom *Limburg*. Na de beneden klassen doorgelopen te zijn, studeerde hij in de wijsbegeerte te *Keulen*, wierdt in 1586 Meester in de vrije konsten, en begaf zig vervolgens in het geneeschap

der Jesuiten. Na verloop van enige jaren, werd hem door zijn Oppersten, de zorg bevolen, om in 't openbaar de wijsbegeerte en mathesis te onderwijzen. In 1711, werd hem te Keulen de waardigheid van Doktor in de theologie opgedragen, en zedert die tijd, heeft hij gedurende een lange reeks van jaren, de zedeleer, benevens de schoolse en leerstellige godgeleerdheid als Professor geleeraart, ten tijd toe, dat de dood hem van dien werkzamen post op den 24 april 1738, kwam aflossen, in den ouderdom van 70 jaren. Van des Bosses wordt getuigd, dat hij een geleerd man is geweest, die inzonderheid een gelukkig geheugen hadt, en met een doordringenden geest, en wijd uitgestrekt vernuft was begaafd; aan deze hoedanigheden zeide hij geen weinig luister bij, door zijne ongedwongene beschaafdheid, en door trekken van opregtheid, die hem de achting van vele verdienstelijke en aanzienlijke Mannen bezorgde; ook telde hij onder zijne vrienden, de beroemde Wijsgeren LEIBNITZ en WOLFF, en den Godgeleerden SAMUEL CLARK; met den eerstgenoemden heeft hij inzonderheid veelvuldige briefwisseling gehouden. Men heeft van hem in druk:

1. *Hymeneus Seren. Sponsis*, OTTONI, S. R. J. *Principi de Salm Anholt*, & ALBERTINÆ, S. R. J. *Principi Nassavia*. Col. 1700. folio.
2. *Epistole Abbatis N. ad Episcopum N.*, quibus demonstratur æquitas Constitutionis Unigenitus &c. Col. 1715. 12mo.
3. *Annotationes aliquot unius d Societate Jesu Theologi ad Excerpta quodam ex Assertionibus P. PII SCHÖLLING, Ordinis Predicatorum*. Col. 1726. 12mo.
4. *Gratulatorium Carmen R. & S. D. CLEMENTI AUGUSTO, Archiepiscopo Colonienfi* &c. Col. 1732. fol.

Behalven dezen, heeft des Bosses ook nog een latijnsche vertaling bezorgd van de *Theodictes* van LEIBNITZ, gedrukt te Keulen in 1719. 12mo. — HARTZHEIM, *Biblioth.* Col. 27. PAQUOT, *Mem. litter.* Tom. IV. p. 172-176.

BOSSU (MAXIMILIAAN VAN HENNIN Graaf van), gesproten uit een der aanzienlijkste *Nederlandsche* geslachten; was Ridder van het *Gouden Vlies*, en wierdt in 't jaar 1576; door de gunst die de Hertogin van PARRMA hem toedroeg, wanneer Prins

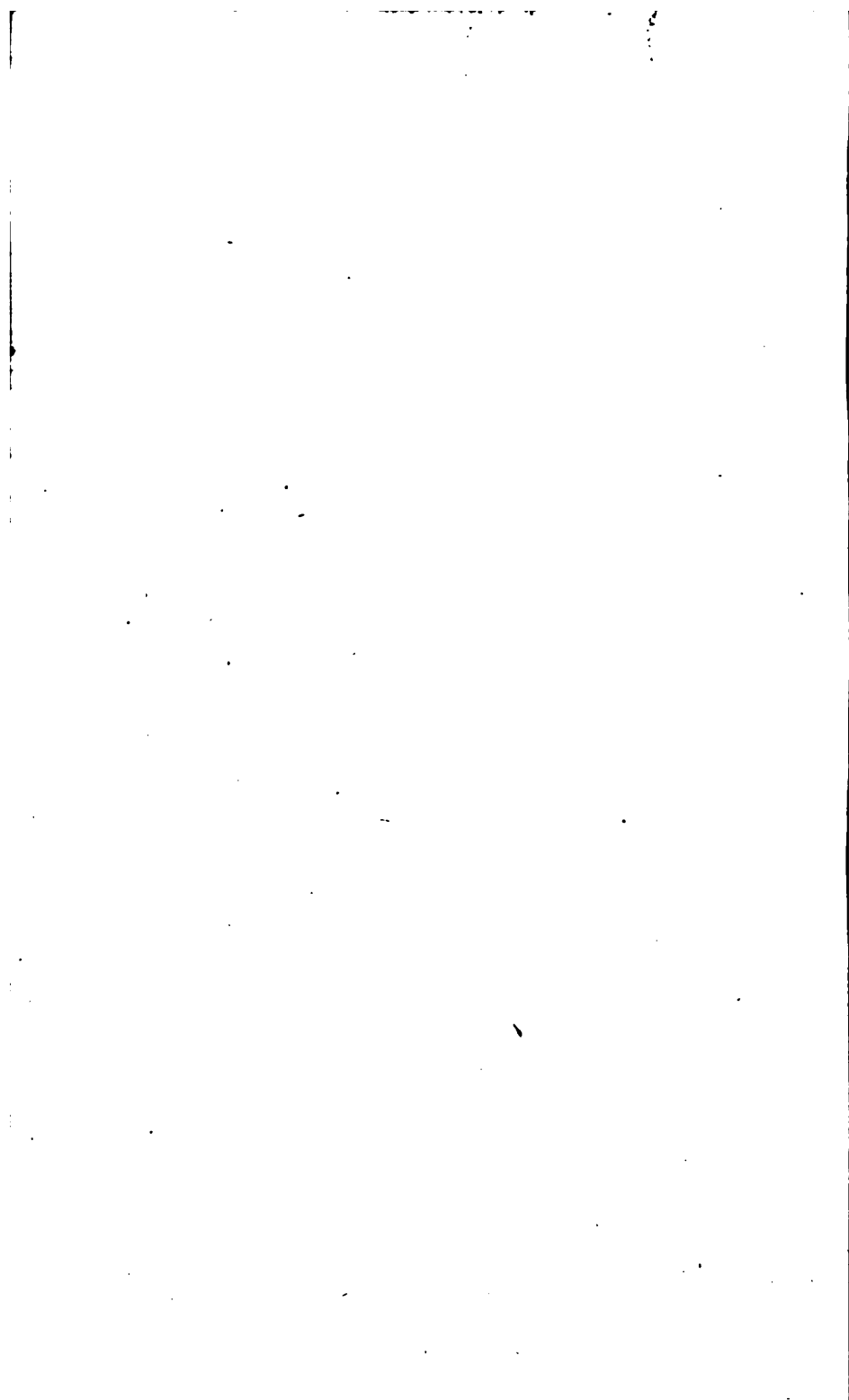
Prins WILLEM DE I, voor enigen tijd deze landen verliet, en naar zijn graafschap *Nassau* toog, bij voorraad tot Stadhouder van *Holland*, *Zeeland* en *Utrecht* aangesteld. Toen de algemene Landvoogd ALVA, de voor hem ontzettende tijding ontving, dat *Brielle* door de *Watergeuzen* was veroverd, zondt hij terstond bevel aan Bossu, die zig destijds te *Utrecht* bevond, om op te trekken, ten einde het onttoken oorlogsvuur in deszeivs geboorte te smoren. Hier door wierdt *Utrecht* van de zware inlegering verlost, die naar dat geweest was gezonden, ten einde door dwangmiddelen het opbrengen van den gehaten *tienden penning* te bevorderen. De Graaf van Bossu sloeg dan met de gantse bezettinge van dien oord op weg, scheepte van *Schiedam* en *Maaslandsluis* over, en raakte op 't eiland van *Voorne*, op 't welke de *Briel* gelegen is, niet zonder hope van die stad te zullen herwinnen, doordien LUMEY bij gebrek van magt, het landen niet hadt kunnen beletten. Bossu den *Briel* genakende, vondt de voorstad aan de *Zuidpoort* afgebrand, de boomgaarden in 't *Nieuwland* afgehouden, en de andere die onder de stad lagen, door LUMEY's volk bezet, dat daar uit de zijnen met handschut scherperlijk begroette. Ondertusfen opende een der Geuzen het *Nieuwlandschuijsken*, zulks de binnenwegen onder water gezet, en te gelijk de *Spanjaards* genoodzaakt wierden, langs den *Nieuwlandsen* dijk alleer de stad te naderen, waar uit onophoudelijk met gtof geschut op de aanvallers gevuurd wierdt. Dit schrikte egter den vijand niet af; maar als die van binnen behendiglijk enige manschap naar *Bernisse* wisten te schikken, die de schepen door Bossu aldaar gelaten, eensdeels in den grond boorden, anderdeels aan brand of van den oever staken, beving de *Spanjaards*, mits 't wasfen des waters, zo grote vrees, dat zij zig alle op de losse vlugt en in *Bernisse* begaven, en sommigen overzweemmende, anderen in de drijvende schuiten geraakt of daar aan hangende, *Nieuw-Beijerland* bereikten. Velen der vlugtelingen, kwamen in 't slijk en den modder te smoren, en Bossu met zijne overgeblevene benden, die niet weinig verkleumd, en afgemat waren, voor *Dordrecht*, van waar

DE BOSSU. (MAXIMILIAAN VAN HENNING Graaf van)

Hij, mids het weigerde zijne poorten voor hem te openen, met zijne vermoede troepen het naar *Rotterdam* wendde, daar hij in perfoor wel binnen gelaten; doch zijne manschap gelast wierdt buitenom te trekken. Dan eindelijk hebbende voor de zijnen verlof verworven, om bij enkele rotten téffens en met dove lonten door de stad te trekken, vermeersterde hij met hulpe zijn's krijgsvolks de poort, overweldigde de waer, en viel ter stad in, alwaar meer dan 300 in de wapen gevondene burgers jammerlijk om hals gebragt werden, en de anderen, tot vrouwen en maagden toe, allerlei mishandeling van sraad en moedwil uitstonden; durende dees wiede overlast van den 9 april, tot den 13 augustus 1572. En dewijl Bossu ondertus- ten ook *Delfshaven*, daar de Geuzen zig geplaatst hadden, bij nacht overviel, en door 't plegen van onmenschelijke wreedheid den verderen afval poogde te weren, laadde hij, hoewel een *Nederlands Heer*, en te voren vrij wel gezien, op zig een woedenden haat der *Hollanderen*. Zulks bleek inzonderheid na zijnen ongelukkigen slag, den 12 oktober 1573, op de *Zuiderzee*, wanneer hij te *Hoorn* gevangelijk wierdt binnen gevoerd; want de Magistraat aldaar, hadt veel moeite, om het gemeen in toom te houden, dat hem al morrende, met bits verwijt en scherpe bedreigingen, zijne moorderijen verweet, en zig zeer begierig toonde, zulks aan hem te wreken. Hem wierdt het weeshuis tot een verblijf gegeven, daar hij wel drie jaren gevangen zat: de andere gevangenen, ruim 300 sterk, werden daar, en gedeeltelijk te *Enkhuisen* geplaatst. Velen wierden vervolgens tegen gevangenen, die bij den vijand zaten, uitgewisfeld. In 1575 schreef Bossu uit zijne gevangenis te *Hoorn*, aan den Prins van *ORANJE*: „ dat hij iets „ goeds, tot bevordering van den vrede, en zelfs de uitwis- „ feling van den Grave van *BUREN*, 's Prinzen oudsten zoon, „ tegen zijnen perfoon, zag te wege te brengen, zo men „ hem, op zijn woord van eer, enen keer naar *Brusfel* wilde „ laten doen.” Doch de Prins antwoordde: „ dat de toe- „ stand der tijden zijne reis naar *Brusfel*, voor als nog niet „ gehengde, en te minder, doordien zijne wisfeling tegen „ den

MAXIMILIAAN GRAAF VAN BOSSU TE HOORN
GEVANGLIJK BINNEN GEBRAGT.

den Grave van Buren, op losse hoop staande." Voorts wierdt hij in 1576, kort na 't sluiten der *Gedult Pacificatie*, onder ene sterke wagt, naar Zeeland gevoerd, daar hem de Prins van Oranje, zo 't schijnt, heeft trachten te bewegen, tot het verlaten der *Spaanse* zijde, dat hij, eerlang, openlijk genoeg deedt; ook werd hij terstond, na zijne aankomst, op vrije voeten gesteld, en begaf zig in december van dat zelfde jaar, naar *Brussel*.

Den 11 februarij 1577, het slot te *Utrecht* aan der Staten zijde overgegaan zijnde, werd hetzelfde door beleid van Bossu, die middelerwijl, van wegen de algemene Staten derwaarts was gezonden, met burgers bezet, onder bevel van Schout, Burgemeesteren en zekeren hunnen Hopman, die gezworen hadden, hetzelfde voor den regerenden Raad en de algemene Staten, in 's Konings naam, te zullen bewaren. Verder zeyde hij nog in dit zelve jaar naar een dagvaart, die te *Middelburg* door de Staten van *Holland* en *Zeeland*, op de afschrijving van den Prinse wierdt gehouden, om verscheiden zaken te regelen; hij kwam derwaarts op last van de algemene Staten, ten einde *Haarlem*, *Amsterdam*, *Schoonhoven*, en andere steden, tot het aannemen der *Pacificatie van Gent* over te halen, en om de bezetting uit sommigen te ligten, na dat hij het krijgsvolk aan geld zou geholpen hebben. De Staten van het *Noorderkwartier*, beloofden hem 20000 guldens hier toe, mids hij *Haarlem*, *Muiden*, *Weesp*, *Schoonhoven* en *Nieuwpoort* vooraf van volk ontsiedigde. Die van 't *Zuiderkwartier* zouden tot 15000 gulden toe schieten, wanneer men nodig achten zou, de bezettingen uit andere plaatsen te doen vertrekken. 't Liep egter nog einigen tijd aan, eer *Haarlem*, *Schoonhoven*, en andere plaatsen geruimd werden. Ook schijnt Bossu niet voor augustus of september voldoening ontvangen te hebben van alles, wat hij, uit hoofde dierz. handeling, van de Staten te vorderen hadt. Doch eer hij herwaerts was trok, hadt hij in den aanvang des jaars, te *Brussel* de hand geleend, aan de opregting en tekening van een nieuw *Verdrag* met vereniging tussen de algemene Staten, waar hij men be-

loofde, „ den *Roomfen Godsdienst* en den *Gedelfen Frede* te zullen
 „ voorftaan, en, behoudens de behoorlijke gehoorzaamheid
 „ aan den Koning, de *Spanjaards* met derzelver aanhang te
 „ zullen verdrijven; alles, tot herftelling der gemene rust
 „ en welvaart, en tot behoudenis der voorregten en loffelijke
 „ gewoonten.”

De Graaf VAN BOSSU is getrouwd geweest, met CHARLOTTA VAN WERCHIN, Vrouwe van *Ichumont*, die de dogter was van PIETER VAN WERCHIN, Ridder van het *Gulden Vlies*, en van HELENA VAN VERGY. Hij overleed den 21 november 1578; wordende bij gelegenheid van deszelvs dood, door de *Spanjaarden* uitgestrooid, dat hij door vergif was van kant geholpen; ja zelfs beschuldigde de *Spaanfe* Gezant in *Engeland*, den Prinse VAN ORANJE van deze euveldaad. Doch hier voor is zelfs de minfte schijn niet, als men aanmerkt, dat de Prins, Bossu, na zijn ontslag uit de *Hoornefe* gevangenis, zeer begunstigd hadt, en zelfs door zijn toedoen, voor hem van *Holland* een jaargeld van 5000 guld. hadt bezorgd. — E. v. METTEREN, *Ned. Hift.* fol. 71. HOOFT, *Nederl. Hift.* fol. 231, 232. G. v. LOON, *Nederl. Hiftoriep.* I. D. bl. 149. WAG., *Vad. Hift.* VI. D. bl. 229. 346-349. 449, 450. VII. D. bl. 27. 119. 135, 136. 139, 140. 243, 244.

BOSSUYT (JAKOB IGNATIUS), geboren den 1 november 1669, te *Elene*, nabij het kasteel van *Lewerghem*, in den omtrek van *Aalst*; hadt tot vader, GASPAR VAN BOSSUYT, Bailjuw van genoemde plaatzen, en zijne moeder was ADRIAANTJE BRYNAETS. Na dat JAKOB zijn eerste letteroeffeningen bij de Paters *Augustijnen* te *Anguien* in *Henegouwen*, hadt ten einde gefnelt; begaf hij zig onder die orden, en ging vervolgens naar *Leuven*, om zig in de godgeleerdheid te oefenen, alwaar hij zijne studien volbragt hebbende, naar *Anguien* te rug keerde, en aldaar gedurende het tijdvak van zes jaren, de post als Opziender van de latijnse scholen waarnam. Vervolgens in 1702 weder te *Leuven* gekomen zijnde, verkreeg hij 'er de waardigheid van Licentiaat, en onderwees aldaar gedu-

durende drie jaren de jonge Geestelijken van zijne orden, in de godgeleerdheid; vervolgens acht jaren te *Lenore*, zijnde ene abdij van de *Benediktijner Orden*, daar geen andere als *Edellieden* in plegen toegelaten te worden. In die rusttijd wierdt hij den 26 januarij 1712, met de waardigheid van *Doktor* in de theologie verëerd. Vervolgens na nog verscheidene kerkelijke bedieningen waargenomen te hebben, stierf hij te *Anguien* zeer onverwagt, den 22 december 1727, in zijn 55ste jaar. *Bossuyt* heeft uitgegeven: *Theologia Moralis canonica, & diuicida, ad petitiones responsionibus adjuuatis, ad instructiones singulorum propofita*, 2. Tom. *Lovenii* 1710. 12mo. Dit werkje, 't welk tot een handboek verstrekt voor jonge Geestelijken, die zig in de godgeleerdheid willen oefenen, is naderhand vijf of zesmalen herdrukt. — *Piquot, Mem. Juv. Tom. XIV. p. 373-376.*

BOTBERGEN (ELBERT), is een *Gelders Edelman* geweest, die benevens *JAKOB MOM*, *Ambtman* van 't land tussen *Maas en Waal*, *ADRIAAN VAN EINDHOOTS*, *Schout* in 't overambt van *Kuik*, en nog anderen meer, beschuldigd en overtuigd wierden, van voor het eindigen van het twaalfjarig bestand, met de *Spanjaarden* heimelijk geheuld te hebben, hebbende *Ambtman MOM*, met voorkennis van zijne medeapliggen, aangenomen, *Thiel* in handen van den *Aartsbischop* te leveren; welk verraad egter de bedoelde uitwerking niet voortbragt, doordien tijdig genoeg ontdekt wierd, om zulks voor te komen; waarop *BOTBERGEN*, benevens *EINDHOOTS* en *MOM*, wierden gevat, naar 's *Hage* gevoerd, en door *Commissarissen* van hun Hoog Mogenden gevonnisd om onthald te worden, 't welk dan ook op den 17 april 1621 wierd ten uitvoer gebragt. — *WAG., Fed. Hist. X. D. II. 421.*

BOTERNISSE (KONSTANTYN of KOSTYN van), behoorde onder het getal van de misnoegde en zaemschonden *Edelen*, die in 1296 een vlootverbod tegen *Graaf Philips van V.* aanpanden; en hij was ook een van die genen, welke op het *Slot Kattendijk* gevangen raakten; another is het nag-

braaf geschilderd en getekend waren; voorts was het gansê landschap helder, en 't groen natuurlijk fris van kleur. — A. HOUBRAGEN, *Schouwv.* II. D. bl. 114-116. GERARD HOET, *Catal. van Schild.* II. D. bl. p. 135. *Catal. van G. BRAAMKAMP*, bl. 6.

BOTH (PIETER), eerste Gouverneur Generaal van *Neerlands-Indiën*, is gesproten uit een aanzienlijk geslacht te *Amersfoort*, wiens afftammelingen al van ouds aan het roer der Staats- en Stadsregeringe van *Utrecht* gezeten hebben. Bij K. BURMAN, *Utr. Jaarb.* II. D. bl. 124, vindt men reeds GODERT BOTH, op de lijst der Raden van de stad *Utrecht* in 't jaar 1449 vermeld.

Onze PIETER BOTH, na ene met zijne geboorte overeenkomstige opvoeding te hebben bekomen, begaf zig reeds jeugdig tot de zeevaart, waar in hij ook ongemeen wel geslaagd is. In 't jaar 1599 was hij reeds als Admiraal of Kommandeur over zes schepen, naar de *Indiën* geslepend; de reis was voorspoedig, en te *Bantam* komende, had hij twee schepen, onder bevel van PAULUS VAN CAARDEN, naar het eiland *Sumatra* gezonden. In augustus of september 1601, kwam hij met een vloot van zeven schepen uit de *Indiën*, gelukkig in het vaderland te rug.

Men hadt aan BOTH toen reeds den titel van Generaal en Admiraal gegeven; doch op zijn tweden togt bekwam hij dien van *Gouverneur Generaal*; zijn lastbrief van hun Hoog Mogenden aan de Raden van *Indiën*, dien hij den eed van getrouwheid aan de algemene Staten moest afnemen, was gedagtekend den 11 november 1609. Met dien titel en dat gezag, vertrok hij in januarij des jaars 1610, met een vloot van agt schepen, die door een hevigen storm, op de hoogte van de *Kaap de Goede Hoop*, vele en zware rampen leed. BOTH zijn grote mast verloren hebbende, vond zig verplicht het naar 't eiland *Mauritius* te wenden. Na aldaar zijn schip te hebben doen herstellen, dat bijster geteisterd was, zette hij de reis naar *Bantam* voort, alwaar hij in januarij van 't volgende jaar

-jaar aankwam. De *Nederlanders*, die zig in de *Indiën* bevonden, stonden verbaasd, ook aldaar *Hollandse* vrouwen te zien, die men den soldaten en matrozen vergund had mede te nemen, bestaande in een getal van 36, waar van 'er twee overleden waren, en enige anderen gekraamd hadden. Van korten duur was egter zijn verblijf te *Bantam*, want in het volgende jaar bevond hij zig op de rede van *Jacatra*, en stigte aldaar ene sterkte, door middel van een verdrag, dat hij met deszelfs Koning had aangegaan.

In 1612 zig naar de *Malukische eilanden* begeeven hebbende, vondt hij de zaken aldaar in een slegten toestand, doordien de *Spanjaarden*, trots op enige door hen behaalde voordelen, de voorwaarden bij het twaalfjarig bestand bepaald, weigerden na te komen, zeggende, daar toe geen bevel van hunnen Koning te hebben. De *Indianen* wisten niet, wat hier van te denken; want aan den enen kant, hielden de *Hollanders* de zaak, zo als die wezentlijk was, met de sterkste verzekering staande; doch de *Spanjaards* als trouwlozen, ontkenden dezelve met woorden en daden, en hunne vrienden, door die verzekeringen gesterkt, begonnen hun ook geloof te geven. Ten regten tijde ontving de Koning van *Ternais* een brief van hun Hoog Mogenden, gelagtekend den 6 september 1609, die hem van de waarheid der zake, zo als dezelve door den Gouverneur Generaal voorgesteld was, overtuigde.

In 1613, sloot BOTH als Gouverneur Generaal drie tractaten; het eerste op den 5 januarij met den Koning van *Bantam*; het tweede den 16 van de zelfde maand, met de Hoofden van 't eiland *Machian*; en het derde, op den 4 maart, met *MODASAR*, Koning van *Ternate*. Het laatste betrof enige schikkingen ter verhoedinge van de zwarigheden, die tusschen de *Hollanders* en *Ternaters*, over verschillen in den godsdienst konden ontstaan; bij het tweede, waar in deze natiën mede begrepen waren, beloofden de wederzijdse Contractanten elkander onderlingen bijstand, tegen hunne gemene vijanden; onder voorwaarde, dat de *Eilanders* hunne kruidnagelen aan
nie-

niemand zouden verkopen, dan aan de *Hollanders*, die dezelve betalen zouden tegens 50 stukken van agten de *Bahar*, zonder ooit van weerskanten den prijs te mogen verhogen of verlagen.

BOTH verder de zaken hem aanbevolen, gedurende den tijd van vijf jaren, met veel beleid in de *Indiën* bestuurd, en op verscheidene plaatsen de grondslagen van een magt, over wiens snellen voortgang men zig niet genoeg kan verwonderen, gelegd te hebben, te *Bantam* te rug gekomen zijnde, stelde den 20 december 1614, zijnen opvolger GERARD REINST, in de aanzienlijke waardigheid van Gouverneur Generaal aan, en vertrok den 2 januarij van het volgende jaar, met vier rijkgeladene schepen van daar, met oogmerk om naar het vaderland te rug te keeren. Doch het eiland *Mauritius*, waar op hij zig op de uitreis, van zijne geledene schade hersteld had, weder aandoende om 'er verving in te nemen, hadden twee zijner schepen, op één van de welken hij zig bevond, het ongeluk, van door een geweldigen storm aangerand, weder in zee gedreven en tegen de kust geslagen te worden; waar door zij met de helft van het volk, en daar onder ook den Gouverneur BOTH, in de golven wierden verzwolgen. Dus rampspoedig verloor de grondlegger der *Nederlandsche* heerschappij in de *Indiën*, en eerste Gouverneur Generaal, het leven. — *Hist. Besch. der Reizen*. XX. D. bl. 10 enz. F. VALENTYN, *Besch. van Oostind.* IV. D. I. St. bl. 264.

BOTNIA, is de naam van een oud aanzienlijk geslacht in *Friesland*, ook wel BOTTINGA geheten. WINSEMUS verhaalt, *Chronijk*, IV. Boek, bl. 115, 116, op gezag van een oude *Kronijk*, dat Odo BOTNIA, zoon van enen Hertoge van *Botnia*, zig uit de *Noordse landen* kwam nederzetten in *Friesland*, in 't begin der tiende eeuw. Hij verkreeg groten roem, uit hoofde van zijne goedertierenheid, vroomheid en ervarenheid in den oorlog. Zijn huwelijk met ene dogter van TAKO VAN CAMMINGA, maakte hem dubbel aangenaam bij de *Friesche* Edelen. Hij bouwde een stins of sterkte in *Oostergo*; doch zijn geslacht,

in uitgebreidheid en aanzien, van tijd tot tijd toeneemende; sloeg zig ook elders in *Friesland* neder. Ongetwijfeld was **Odo van BOTNIA**, aan wien, ten jare 1404, het ambt van *Potesaat van Friesland* aangeboden werd, een van zijne afstammelingen. Men zie **WINSEMUS**, *Chron.* VIII. Boek, bl. 224, 225. Velen van dit geslagt zijn Ridder's geslagen; onder welken men opgenoemd vindt, **Douwe** en **FECKE** door **Koning Godofridus**, **Odo**, die Ridder geslagen is door **GODOFRIDUS BOLONEUS**, eersten Koning van *Jerusalem*, van waar hij in *Friesland* wederkeerde in 't jaar 1101, **Juw** 1418, **JULIUS** 1529, **TJALLING**, in de XVde eeuw. Men vindt dit geslagt onder den naam van **BOTTINGA**, op 't jaar 1402 gemeld in 't *Charterboek van Friesland*, I. Deel, bl. 335. **HEEMKE BOTTINGA** 1441, bl. 521. **SYDS** en **FECKE BOTTINGA** 1481, bl. 707. 713. In het *Landboek van MARTENA*, uitgegeven in 't II. Deel van gemelde *Charterboek*, komt ons voor **Juw van BOTNIA**, die door de *Geldersers* gevangen naar *Sneek* gevoerd is, in 't jaar 1516, bl. 92, 93; **JULIUS van BOTNIA**, Ridder, Raadsheer in 't Hof, Dijkgraav van *Oostergo* en *Westergo*, op 't jaar 1525, 1527, 1529; bl. 154, 155 (waar hij ook **BOTTINGHA** genoemd wordt), 176, 184; **TJALLING van BOTNIA**, in 't jaar 1515, door **FLORIS van EGMOND**, Ridder geslagen, en aangesteld tot Raadsheer in 't Hof van *Friesland*, bl. 90. 170; vergelijk **HOYNCK van PAPENDRECHT**, *Anal. Belg.* Part. I. p. 63. & Part. III. p. 170. Hij tekende den lastbrief voor **KEMPO van MARTENA** en **SIBRAND ROORDA**, die ten jare 1521, naar *Worms* reisden bij Keizer **KAREL**; zie bl. 112. In 't volgende jaar, werd hij zelf, door de *Geldersers* bij *Genemuiden*, gevangen genomen, bl. 117. Hier uit schijnt te blijken, dat hij, in dien tijd, den oorlog volgde. Zo ja, heeft hij zig, egter, daar aan niet gehouden: gelijk men kan opmaken uit het gene, aldaar, verder van hem verhaald wordt, bl. 184, 185. Ook bl. 318, en bij **WINSEMUS**, *Chronijk.* XIV. Boek, bl. 394. Hij was eerst getrouwd met **RINSCK IDSINGA**, en daar na met **FROEK HOTTINGA**, dogter van **JARICH** en **SWOB SIERDEMA**, met welke hij verkreeg 't kasteel van *Hottinga*, in 't dorp *Nijland*.

land. Dat hij ten jare 1539 stierf, blijkt uit het handschrift van UPOO BURMANIA. WINSEMIUS, *Hist.* lib. I. p. 731. spreekt van JARICH BOTNIA, Olderman te *Franeke*, die in 't jaar 1566, zig bij hen voegde, die vrijmoedelijk uitkwamen voor de vrijheid van geweten. 't Schijnt egter, dat hij voor goed Koningsgezind te boek gestaan hebbe, als die, wegens zijne Majesteit, Drosfaart van *Koeverden*, *Drenth* en *Twee* geweest is, na het overlijden van ENGELBRECHT ENS, in 't jaar 1567. JARICH storf in 1583 te *Groningen*, waar hij begraven ligt, in de kerk der Predikheren. Nog komt voor JULIUS, of JUW BOTNIA, Ridder van 't H. Graf, Raadsheer van zijne Keiz. Majesteit; wiens zoon ook JULIUS of JUW geheten, der *Spaanse* regeringe schijnt aangekleefd te hebben, om dat hij, na de verbanninge van HOMME HETTINGA, Grietman van *Baarderadeel* geworden is. — J. W. TE WATER, *Hist. van 't Verbond der Edelen*, II. D. bl. 267. *aant.* (*).

BOTNIA (JULIUS VAN), uit bovenstaande geslagt gesproten, was een aanzienlijk voorstander van vrijheid en godsdiens: uit welken hoofde hij hoogst geroemd wordt door GELLIUS SNECRNUS, met deze woorden, te vinden in *Frisia Nobilis*. pag. 22. alwaar zijne zoons DOMINIKUS, Doco en Jodocus, ook zeer worden geprezen.

Julius excellens & sanguine natus equestri

Botnia pro Patria signata aperta gerit.

Pace flagrans, nec bella timens, in utrumque paratus,

Laeta cui est gravitas, mascula cuique fides.

Ordinibus Patriae & privatis charus amicis:

Ut libertatis, sic pietatis amans. Rel.

Onze BOTNIA holf *Franeke* voor den Prins VAN ORANJE verzekeren, en ontzag zig niet, in den nijpenden winter, een gezantschap aan dien Vorst, die te *Haarlem* was, te bekleden, ter verkrijginge van nodigen bijstand, waar door geheel *Friesland* aan 's Prinzen zijde gehragt zou kunnen worden. Doch, toen de *Spanjaarden*, eerlang, in dat gewest meer voet kre-

Stegen, moest BOTNIA zijn huis te *Francker* verlaten, en de vlugt nemen; zie J. CAROLUS, *de rebus Casp. a Robl. Lib. II. p. 97, 98. 136. Lib. III. p. 168.*; zijnde het *Botnia-huis* te *Francker* nog in wezen; het is in een zeer ouden gothïſen ſmaak gebouwd, en met een toren voorzien, 't welk thans tot een kofſijhuis verſtrekt.

Het onaangenaam lot van BOTNIA zijner omzwervingen buiten het vaderland, duurde tot dien tijd, wanneer de vrijheid 't hoofd opſtak. Toen leende hij op nieuw de hand aan *Neerlands* heil. Het bevorderen der *Utrechtfche Unie*, en het beteugelen der verraderlijke handelingen van RENNENBERG, waren hier bewijzen van. De Aartshertog MATHIAS, Landvoogd der *Nederlanden*, gebruikte hem, nevens drie andere Edelen, in 't jaar 1578, tot het ligten van penningen, ten einde *Friesland* zijn' aanſlag ter Generaliteit, zou kunnen opbrengen. Hij kwam weder tot de bezittinge van zijn gemelde huis, en kreeg, wegens *Francker*, zittinge in de Staten van *Friesland*, onder welken hij gevonden wordt in het jaar 1582. Hij was de zoon van FREDERIK en MAXIMILIANA ABSALONS, adellijke dogter uit *Brusſel*; hadt een' broeder ADOLF, getrouwd met MARGARETA SCWELLINGEN, wier enige zoon zig met de woonnaar *Brabant* begaf; JULIUS ſtorf den 28 april 1614. Zijn kleinzoon DOMINIGUS JUSTUS, Grietman van *Baarderadeel*, overleden in 't jaar 1660, hadt in egt GEERTRUID MECKAMA, en bij dezelve ene dogter, met welke de geſlagtnaam van BOTNIA een einde nam. — WINSEMIUS, *Chronijk*, XVII. Boek, bl. 629. 632. 652. XVIII. Boek, bl. 620. 711. J. W. TE WATER, *Verb. der Edelen*, II. D, bl. 267. 270.

BOTNIA (SYDS VAN), zoon van SYDS of SIXTUS, Grietman van *Wimbritzeradeel*, was getrouwd met TET DOUMA, of MARIA VAN DEKEMA, of met BAUK HERINGA, weduwe van TJEBBE MARTENA; waar uit ene dogter JEL, gehuwd aan PIETER VAN GOSLINGA. Zijn afkeer van de *Spaanſe* regeerwijze bewoog hem, niet alleen deel te nemen in het Bontgenootſchap, maar ook in de aanſlagen der Geuzen in 1572. om

Locu.

Leeuwarden en geheel Friesland aan 's Prinzen zijde te doen overstaan. Zijne pogingen om de *Utrechtse Unie* te helpen doorzetten, toonden genoeg, dat hij in vrijheidsliefde volhardde. — J. W. TE WATER, *Verbond der Ed. II. D. bl. 270, 271.*

BOTRINTO (NIKLAAS), is zeer waarschijnlijk omtrent 't jaar 1270 te *Luxemburg* geboren, in welke stad hij zig ook in de klooster-orde der Dominikanen heeft begeven. Zig in 'de gunst van HENDRIK VAN LUXEMBURG Rooms-koning hebbende weten te dringen, werd hij door dien Vorst tot verscheidene onderhandelingen gebruikt, ook volgde hij hem in *Italië*. Zijn toenaam BOTRINTO is ontleend van de stad in *Epjren* welke dien naam voert, en waar van hij Biscop was, zeer waarschijnlijk zonder 'er zijn verblijf te houden. Daar is van hem gedrukt: NICOLAI, *Episcopi Botriatinensis, Relatio de Itinere Italico Henrici VII. Imperatoris, ad Clementem V, Papam.* In de *Vita Paparum Avenionensium* van STEPHAN. BALUZIUS, *Tom. II. col. 1146-1230.* Dit verhaal bevat het tijdvak van 1310 tot 1313. — PAQUOT, *Mem. liter.* *Tom. IX. p. 224.*

BOTTER (HENDRIK), te *Amersfoort* geboren, heeft geleefd in 't laatst der XVI en begin der XVIIde eeuw. Eerst is hij geweest Lijfartz van den Aartsbiscop en stads Do. tot te *Keulen*, vervolgens heeft hij die zelfde bediening bij den Hertog van *Gulik* en *Kleef* waargenomen, en nog later toen hij Hoogleraar te *Magpurg* was, van den Landgraaf van *Hesfen*. Ten laatste het hooft-leven moede, verkoos hij ambteloos zijn overige dagen te slijten, kwam in zijn vaderstad te rug, alwaar hij ook gestorven en begraven is. Hij heeft geschreven: *De Expurgatione Emphyematis Epistola*, dewelke bij GREGORII HORSTII, *observat. Medicarum, libri IV.* te *Ulm* gedrukt is in 't jaar 1621.

BOTTER (LEVINUS), mede te *Amersfoort* geboren, heeft eerst als Advokaat gepraktiseert, en naderhand het ruime tijdvak van 33 jaren zijne vaderstad als Secretaris ten dienste gestaan; vervolgens is hij geweest ordinaris Revisieur des Hofs van *Utrecht*. Hij stierf den 5 maart 1612, en is in de *St.*

Paris-kerk begraven, zijnde het volgende graffchrift op den steen die hem bedekt, gebeiteld:

*Occubat hoc tumulo BOTTERI corpus hunc,
Orbe tamen vivit nomine, mente polo.
Ter denis trinisque annis cum laude senatum
Constitiis patriae dum juvat ipse pater.
Summa hunc causarum Censorem Curia vidit,
Astraeae titulo qui bene clarus erat.
Cum bis ter denos & sex transegerat annos,
Heu! Subito, flendus civibus, interiit.
J, Homo, bulla levis, i pulvis & erige cistitas:
Ingenium, tituli, stemmata, opesque nihil.
Ex Spinis Rosa.*

In zeker handschrift van GYSBERT LAP VAN WAVEREN, wordt LEVINUS BOTTER, beschreven als een zeer goedaartig, kundig en deugdzam man, die behalven in andere wetenschappen, inzonderheid in de regten buitengemeen ervaren was. Onder anderen, zegt hij van hem: „Hij is Secretaris van zijne geboortestad geweest, en is ongetrouwd en kato. „lijk, gelijk hij altoos geleefd hadt, gestorven, in het 56ste „jaar zijnes ouderdoms.” Dat hij ook ene gemeenzame verkerking met vele geleerde mannen heeft onderhouden, blijkt uit het getuigenis, dat VAN HEUSSEN in de *Batavia Sacra* van hem geeft. — THEOD. VERHOEVEN, in *Rerum Amortifianarum Scriptores*, cura ANT. MATTHÆI, pag. 55. CASP. BURMANNI, *Traject. erud.* pag. 32, 33.

BOUBEREËL (KORNELIS), begaf zig in 1697 in de Monnikörden der Predikheren; na zijne studien in de godgeleerdheid voleindigd te hebben, wierdt hij naar *Kevelaar* in 't hertogdom van *Gelder* gezonden, om 'er die wetenschap te leeren, en 'er teffens de bediening van den biegtstoel bij uit te oefenen. FRANÇOIS LODEWYK DE SANGUessa, Bischof van *Ruurmonde*, hem den 20 augustus 1727 voorgesteld hebbende, om de Bulle *Unigenitus* aan te nemen, weigerde hij

zinks; om welke reden, die Prelaat hem in zijne bedieningen opfchoortte. Den 9 februarij van het volgende jaar, reisde hij naar *Holland*, en den 10 augustus 1728, wierdt hij aangesteld tot Pastoor van de voornaamste kerk te *Rotterdam*, in welker bediening hij in 1738 nog leefde. Pater BOUBEREEL heeft in druk uitgegeven: 1. *Den Kristelijken Vader / breekende het geestelijk brood door de kinderen / ofte Nijtleeggingen van alle de Evangelien / die door het geheele jaar in de Kerke aan de Gelovigen voorgelaten worden. Getrokken uit de H. Vaders en Kerkelijke Schrijvers / en gesteld op vragen en antwoorden. Antw. 1744. in IV Deelen in 12mo.* 2. *Den Kristelijken Vader / ofte Nijtleeggingen van alle de Epistelen enz. Ab. V Deelen in 12mo.* — P. SWEERTII, *Chronicon Oratorii.* p. 164, 165. 268. 235. PAQUOT, *Mém. littér.* Tom. V. p. 289, 290.

BOUCKHORST (FLORIS VAN DER), Zoon van ADRIAAN VAN DER BOUCKHORST en ENGEL UYTENENG, beide uit oude adellijke familien gesproten, wierdt te *Leiden* of misschien te *Nijmegen* geboren in het jaar 1537. Na vooraf goede gronden van litteratuur gelegd te hebben, gaf hij zig aan de beoeffening der regtsgeleerdheid over, waar in hij in 1562 aan het Hogeschool te *Poitiers* nog studeerde; enigen tijd daar na lei hij zig op de geneeskunde toe; doch eindelijk bepaalde hij zig tot de godgeleerdheid, en begaf zig in het genootschap der Jesuiten. Zijne Oppersten maakten zes jaren aanteen gebruik van hem, om de *rhetorica* en de *griekse taal* te leraren; vervolgens wierdt hem de zorg aanbevolen, om de zedekundige godgeleerdheid of de gewetensgevallen te verklaren. Ook hieldt hij zig gedurende verscheidene jaren bezig, om in verscheidene steden, zo in 't vlaams, als frans en latijns te prediken. In de laatstgenoemde taal deed hij het te *Leuven*, daar hij ook enigen tijd de broederschap der H. Maagd bestierde. Men wil, dat de geleerde JUSTUS LIRSIUS nimmer in gebreke bleef, om zijne sermoenen te horen. Pater BOUCKHORST was ook Rector van 't kollegie in die zelve stad, en hij stierf 'er den 14 july 1610, in den ouderdom van 72 jaren. Hij hadt
zlg

zigt aan het genootschap verbonden, door de plegtige omhelzing der vier beloften. Voor dat hij tot de *Jesuiten* overging heeft hij het volgende digtstuk in 't licht gegeven: *Urbis Pic-taviae Tumulus; & ejusdem restitutio, variis aspersa allegoriis, sic ut totam ferè historiam rei gestæ persequatur, Carmine Elegiaco reddita per FLORENTIUM BOUCHORSTIUM, Noviomagium JCTum. Pic-tav. 1562. 4to. — VAL. ANDR., Bibl. Belg. p. 217. DREUX DU RADIER, Bibl. du Poitou, Tom. II. p. 232. PAQUOT, Mem. littér. Tom. V. p. 210–212. GOUTHOEVEN, Kronijk, bl. 154, 155. S. v. LEEUWEN, Batavia illustr. bl. 881–883.*

BOUCHOUT (JAKOB), is geboren te *Brugge*, omtrent 't jaar 1620, en hij wierdt Monnik in het klooster der Predikheren, alwaar hij den 28 december 1638, zijne plegtige geloften deedt. Hij was Opperbestierder der broederschappen van den Rosenkrans, en ter zelve tijd in 1669 Prior van dat huis; ook wierdt hem de zorg opgedragen, om de geestelijke Susjes van de derde orden in die stad, te bestieren. Pater BOUCHOUT stierf den 5 december 1676, na door den druk te hebben gemeen gemaakt: 1. *De Heidsman der Ziele / waare in men zeven heilsame geneesmiddelen aantoonst / om zich booz sonden te bevaren. Brugge 1669. 1664. en 1670. 16118.* 2. *Lux SS. Rosarii in omnes totius anni Dominicas, ac præcipua Regine SS. Rosarii festa. Brugis 1667. 4to.* 3. *Lux SS. Rosarii, proponens varia in ejus Propagationem, ac pluribus conceptibus ex variis Auctoribus desumptis ornata; ad majorem Dei gloriam, nec non in gratiam Concionatorum, quorum commodo adjunctus est facilis Index. Item Tractatulus de Archiconfraternitate SS. Nominis Dei. Lovan. 1669. in 4to.* 4. *Het Spiegelken der devote Dogters / om haar te onderwijzen / op welk een wijze zij in haar staat holmaakt moeten worden. Brugge 1669. in 12mo. — DE JONGHE, Belgium Dominic. 183. PAQUOT, Mem. littér. Tom. VI. p. 206, 207.*

BOUCHY (FILIP), geboortig van *Chivres*, een kleine stad in *Henegouwen*, kwam in 1574 ter wereld; na zijne letteroefeningen voleindigd te hebben, begaf hij zig tot den kerk-

dienst, en wierdt tot Priester geordent. Maar niet lang daarna, ging hij in 's genootschap der Jesuiten. Gedurende tien jaren is hij Opperbesterder van het kollegie der eerste beginzelen te Luik geweest. Ook bestierde hij 'er ene der broederschappen van de H. Maagd, en hij stierf in die zelve stad, den 9 februarij 1657, oud 82 jaren. Men heeft van hem in druk: 1. *Les larmes de Parthénophile séchiés, ou Reconfort des Âmes dévotés à la Sainte Vierge. Liège. 1636. 12mo.* 2. *Le Reconfort des Âmes désolées, en forme de conférences, ou Dévot spirituels. Liège. 1637. 12mo.* 3. *Le Conseil d'Etat, ou directions pour connoître l'estat, dans lequel Dieu veut sauver chacun. Ib. 1637. 12mo.* 4. *Traité de la Charité fraternelle. Liège. 1638. 16mo.* 5. *l'Art de bien mourir. Ib. 1639. 16mo.* 6. *l'Ami fidèle jusqu'à la mort, ou la manière de disposer le malade à bien mourir. Ib. 1639. zijnde zedert verscheidene malen herdrukt.* 7. *Divæ Tungrensîs Hannæ-Belgica, sive Imaginis ejus Tungræ Hannoniæ infra per Angelos æportatio &c. Leodii 1651. 16mo.* 8. *Divæ Serviæ Hannæ-Belgica, sive Miraculorum ab ea patratorum Florilegium. Leod. 1654. 4to.* ——— PAQUOT, *Mém littér. Tom. XIII. pag. 371, 372.*

BOUCQ (JAKOB LE), geboren te Valenciennes, is geweest een vermaard schilder, die zig egter nog veel beroemder heeft gemaakt, door zijne grote bedrevenheid in het vak der Geslagtregisters van koningen, vorsten en aanzienlijke families. Om deze zijne bekwaamheid, wierdt hij, onder het regeringsbestier van Keizer KARL DEN V, tot *Héraut* van de orden des *Gulden Vlies* verkoren. Hij stierf te Valenciennes in 1573, en ligt begraven in de *L. Vrouwen-kerk*, met dit opschrift op de zark die hem bedekt, gebeiteld.

*Pictor Jacobus LE BOUCQ, imitator Apellis
Ægrægius, jacet hoc marmore sub gelido.
Occidit in Mato florenti, dieque secundo.
Corpore profecto gaudet in æthereis.*

LE Boucq heeft vele merkwaardige gebeurtenissen, tot de Rid.

Ridderorden van het *Gulden Vlies* betrekkelijk, geschreven; welke in handschrift in de Koninklijke Boekery te *Brussel* bewaard werden; doch door den noodlottigen brand, welke een groot gedeelte van het Vorstelijk Hof aldaar, in 1731 vernielde, door de vlammen is verteerd. — J. F. FORPENS, *Bibl. Belg.* pag. 503.

BOUCQ (PIETER LE), geboren te *Valenciennes*, uit het zelfde edel geslacht als de bovenstaande, is geweest Licentiaat in de rechten, en zeer bedreven in de genealogie-kunde. Hij heeft in druk uitgegeven: *Histoire de la Terre & Vicomté de Sebourg, jadis possédée par les Comtes de Flandres & de Hainaut, avec les Genealogies des illustres Familles de Witthem & Bergh.* Brux. 1645. in 4to. — J. F. FORPENS, *Bibl. Belg.* p. 957.

BOUCQ (SYMON LE), zoon van den beroemden Schilder JAKOB, is geboren te *Valenciennes*, den 15 juni 1591. In zijne jeugdige jaren oeffende hij zich in de letterkunde te *Antwerpen*, en was een Contubernaal van FRANC. SWEERTIUS. Hij heeft uitgegeven: *Epitomen rerum Valencienensium &c. &c.* 1619. 8vo. Item, *cum aëthuario.* Inf. 1688. 4to. — J. F. FORPENS, *Bibl. Belg.* p. 1098.

BOUCQUET (JOHANNES), geboren te *Lier* in *Brabant*, begaf zich te *Antwerpen* in de orden der Predikheren, omtrent het einde van de XVIde eeuw. Zijne studien wotragt hebbende, wierdt hij tot Meester in de godgeleerdheid bevorderd, vervolgens met verscheidene kerkelijke waardigheden bekleed, en stierf den 11 jully 1640. BOUCQUET heeft uitgegeven: R. P. F. JOANNIS NIDER, *ordinis Predicatorum Theologi, de Reformatione Religioforum.* Lib. III. editi in lucem per R. P. F. JOAN. BOUCQUETIUM. Accedit, R. P. F. VINCENTII JUSTINIANI ANTISTII, *Valentini, ejusdem ordinis Theologi, pro Dive Catharine Senensis Imaginibus Disputatio.* Antv. 1611. 8vo. — F. SWEERTII, *Atti Belg.* p. 399. J. F. FORPENS, *Bibl. Belg.* p. 588. DE JONGHE, *Belg. Domin.* p. 229, 230. *Script. Ord. Pred.* Tom. II. p. 523. PAQUOT, *Mém. Litt.* Tom. III. p. 329-331.

BOUDAAN (GUALTHERUS), uit een aanzienlijk geslacht gesproten, is geboren te *Middelburg*, in 't jaar 1637. Hij was de zoon van PIETER BOUDAAN, Kieseher der genoemde stad, en Bewindhebber der geestroieerde *Oostindische Compagnie* aldaar, en van KATRINA FOURMENOIS. Bij zig van der jeugd af aan ene neiging gevoelende om Predikant te worden, gaf hij zig ten enenmale aan de studie over, en beoefende vooral de godgeleerdheid met zulk een ijver, dat hij eerlang ene plaats onder de voornaamste Godgeleerden van zijnen tijd verwierf. In 1662 wierdt hij tot Predikant te *St. Laurens* op het eiland *Walcheren* verkoren, in 1667 naar *Vere*, en in augustus 1670 naar *Amsterdam* beroepen, alwaar hij den 14 februarij 1684 overleed, tot grote droefheid van zijn huisgezin en gemeente, van wie hij tederlijk bemind wierdt, zo om zijn vriendelijken omgang, voorbeeldigen wandel, diepe geleerdheid, als uitmuntende predikgaven. Zijn dood is door de Digtens van dien tijd, met welverdienden lof bezongen, hebbende onder anderen de beroemde KATRINA LESCAILLE, een lijk- en grafdigt op hem gemaakt, waar van 't slot dus luidt.

Wij zien hem naa met schreijende oogen

En blijven in zijn deugd en licht,

In zijn geleerdheid opgetoogen,

Die elk noch naa zijn sterven sicht,

En van de dood kon zegepraalen.

Hij leeft hier eeuwig in zijn werk.

Men laat' dan op zijn grafzark maalen:

Het wonder van onze Eeuw, en Kerk,

BOUDAAN, dat licht met zoo veel gaaven,

Leit hier en in elks hart begraaven.

Deze treffelijke Godgeleerde is gehuwd geweest aan MARIA COYMANS, bij wie hij agt of negen kinderen heeft verwekt; waar van de oudste zoon PETRUS BOUDAAN, in 1666 te *St. Laurens*, zijn vaders eerste standplaats, is geboren; deze tot de studien opgeleid, is opvolgelijk zeer geliefd Predikant geweest te *Rhijnsburg*, *Arnhem*, *Utrecht* en *Amsterdam*, zijnde den 30
meij

zijh 1733, te *Utrecht* wezende, schielijk overleden. **PIETER** is tweemaal getrouwd geweest; zijn eerste vrouw was **ELIZABETH DE RIJTER**, en de tweede **MARGRIET VAN DER HELL**, uit welk laatste huwelijk zijn voortgekomen, **JAN BOUDAAN**, Kapitein ter zee, en **GUALTHERUS PETRUS**, in 1761 voor de eerstemaal Burgemeester te *Amsterdam*, hebbende vervolgens nog elfmalen die waardigheid bekleed; hij overleedt den 3 januarij 1781 in het 77ste jaar zijnes ouderdoms. Een jongere zoon van **GUALTHERUS**, **BALTHASAR** genaamd, die te *Middelburg* aan het huis van zijn grootvader **PIETER** is geboren, en in die stad als Predikant staande, in den ouderdom van bijna 51 jaren, op den 7 februarij 1729 is overleden, is getrouwd geweest aan **HERMINA CECILIA BUSCHNOTS**, hij wie hij een zoon heeft verwekt, **GUALTHERUS JAN** genaamd.

Onze **BOUDAAN** heeft in druk uitgegeven; 1. *Leere der Waarheid/ en Opstanding der twee Getuign.* Amst. 1689. II Delen/ in 4to. 2. *Plicht van de Dienaren des B. Gests.* Amst. 1684. 4to. 3. *Kentekenen van den staat der Nat. in der Genade/ en Dankpredikatie.* Amst. 1684. 12mo. ——— **P. DE LA RUE**, Gelett. *Zeeland*, bl. 17-20. *Roeks.* 1729. d. bl. 631, 632.

BOUDART (JAKOB), wierdt in 1622 te *Binch in Henegouwen* geboren. De lage klasen doorlopen zijnde, oeffende hij zig te *Leuven* in de wijsbegeerte en godgeleerdheid, omhelsde vervolgens den geestelijken staat, onderwees gedurende enige jaren de godgeleerdheid, aan de jonge Monnikken van het klooster *Vlierbeek* bij *Leuven*, wierdt vervolgens Kanunnik van *St. Pieter te Rijsel*, en stierf in die stad den 4 november 1702, in den ouderdom van 80 jaren. Hij heeft uitgegeven: 1. *Manuale Theologicum, in quo ex Sacris Literis & SS. Patribus, praesertim SS. AUGUSTINO & THOMA, breviter & solide traduntur, quae Theologicae sunt considerationis sive ad theoriam, sive ad praxin pertinent.* Insulis 1681. 3. Vol. 12mo. Vervolgens verscheidene malen ook met vermeerderingen herdrukt. 2. *Catechismus Theologicus, sive compendium Manualis Theologiae &c.*

Lev. 1700. 2. Vol. 13mo. Dit ook meermalen herdrukt, is een uittreksel van 't eerstgenoemde werk, en bij vragen en antwoorden ingerigt. — PAQUOT, *Mem. litter.* Tom. IV. pag. 133.

BOUDEWYNS (MICHIEL), geboren te *Antwerpen*, studeerde in de wijsbegeerte, en vervolgens in de theologie te *Leuven*, teffens ook lesfen nemende van ERYSIUS PUTEANUS, over de latijnsfe welsprekendheid; vervolgens begaf hij zig tot de beoeffening der medicijnen, en wierdt Doktor in die wetenschap, zonder egter aan de godgeleerdheid vaarwel te zeggen. Naar *Antwerpen* te rug gekeerd, wierdt hij aldaar stads Doktor, als mede van *St. Elizabeths* gasthuis. Ook wierdt hem door de Regering de waardigheid van Hoogleraar in de ontleed- en heilkunde verleend. Hij stierf aan een beroerte, den 29 oktober 1581, en is in de kerk van *St. Michiel* begraven, in het graf van LUKAS HEUVINKX, grootvader van zijne huisvrouw. Hij heeft door den druk gemeen gemaakt: 1. *Oratio de S. Luca Evangelista & Medico. Antv. 4to.* 2. *Pharmacia Antverpiensis Galeno-Chymica &c. Antv. 1660. 4to.* De voorredn van BOUDEWYNS aan 't hoofd van dit boek geplaatst, is zeer geleerd, en beschrijft de Geschiedenis en het nut van de apotheekkunde. 3. *Ventilabrum Medico Theologicum quo omnes casus, tum medicos, cum agros aliasque concernentes eventilantur, & quod SS. PP. conformius, scholasticis probabilius, et in conscientia tutius est, secernitur. Antv. 1666. 4to.* — J. F. FOPPENS, *Bibl. Belg.* pag. 890. PAQUOT, *Hist. litter.* Tom. I. pag. 30-32.

BOUDEWYNS (NIKLAAS), geboren in de vorige eeuw te *Brusfel*, is een vermaard Landschapschilder geweest, die vele kleine aardige stukjes heeft geschilderd, dewelke met graagte gewild werden bij de konstlievenden. Ook oeffende hij een zuiver, delikaat en vrolijk penseel; zijn bomen zijn uitmuntend getekend, de voorgronden vermaaklijk, de verschieten dun, en de luchten flodderlijk behandelt. Hij stierf ontfrent 't jaar 1730, in een hogen ouderdom in zijn vaderstad

stad gestorven zijn. — J. C. WEYERMAN, *Leven der Schrijvers*, III. D. bl. 341–345.

BOUDINS (JOHANNES), van *Veurne* in *Vlaanderen* geboortig, is geweest Voorzitter in den Raad van zijn geboortestad. Hij was een geleerd man, en heeft geschreven: *Commentarium de JESU CHRISTI, in terra versantis vita, rerumque gestarum gloria. Item, Compendium de rebus exterius ad vitam Christi pertinentibus. Antwerp. apud PLANTINUM. 1591. 8vo.* — J. F. FOPPENS, *Bibl. Belg.* p. 588.

BOUDINS (LEVINUS), geboren te *Gent*, omtrent 't jaar 1445, toog in die stad het Predikheren monnikenkleed aan, nog maar een jongeling van 16 jaren oud zijnde. Men ontmoet hem in 1484 te *Brugge*. Na einigen tijd lessen in de godgeleerdheid gegeven, en zig door zijne predikationen beroemd gemaakt te hebben, verkreeg hij in zijn klooster den rang van Prior en Prediker Generaal. Op het gehouden Kapittel te *Zwol* in *Overijsel*, ten jare 1493, wierdt hij tot Vikaris Generaal van de hervormde *Congregatie* in *Holland* benoemd. Deze bediening gedurende drie jaren hebbende waargenomen, wierd hij op nieuw Prior van het Dominikaner klooster te *Gent*, in welken dienst hij tien jaren agtereen volhardde. Vervolgens leefde hij nog tien andere jaren, zonder enige andere bezigheid, dan de uitoeffening der pligten aan zijne orden verknogt, en hij stierf in die stad den 11 julij 1516, in den ouderdom van bijna 70 jaren, ingevolge het doodboek van zijn klooster, waar in van hem getuigd wordt: *Fervidus religionis amator, bonos in regulari vita semper fovit ac conservavit: tandem post multa hic ab eo gloriose gesta, post innumeros fructus excellentissima predicatione sua hic & ubique laboriosissime atque uberrime superlacratos, in senectute bonâ, in requie opulentâ, & in opinione sanctâ, laudabilia post se relinquens vestigia, devotissime migravit ad CHRISTUM anno M.D.XVI. die .XI. julii, ætatis sue LXXI. circiter.* LEV. BOUDINS, heeft de volgende werken nagelaten: 1. *Catechismus fidei Catholice.* 2. *Annotationes in Evangelia Quadragesima.* 3. *Antiquum iterum &c.* — DE JONGHE, *Bel-*

74 BOUHUSEN. (BERNHARD) BOUILLE. (PIETER)

ginn Dominican pag. 70, 71. PAQUOT, *Mém. littér.* Tom. XIV. pag. 195, 196.

BOUHUSEN (BERNHARD), te Zutphen geboren, schijnt ook in die stad Hoogleraar in de fraije letteren te zijn geweest. Hij was bijzonder ervaren in de *latijnse, griekse en hebreeuwse* talen. Van zijne boeken welke in de stads Bibliotheek te Zutphen voorhanden zijn, zie men LOMMERUS, *de Bibliothecis*, alwaar deze Cap. X. pag. 301. dit getuigenis van hem geeft: *In ea multi libri sunt ex Bibliotheca Magistri BERNHARDI BOUHUSII Baccalarii juris, bonarum litterarum Professoris, hominis, ut apparet diligentissimi, in Latinis, Græcis, Hebraeis litteris versatissimi. Nullus enim est, ad quem non multa notaverit. THEOCRITI Iyylia, & DEMOSTHENIS ac AESCHINIS nonnulla elegantissimo charactere Græco, ad exercendam Orthographiam descripsit, quæ ibi servantur.* — HENR. HART, *Tristium curante* HENR. CANNeg. pag. 238. & in *Ind.*

BOUILLE (PIETER), wierdt geboren te Dinant op de Maas, in 1575. Waarschijnlijk volvoerde hij den loop zijner jeugdige letteroeffeningen, in het kollegie van de Jesuiten dier stad, en hij wierdt in 1592 lid van hun Genootschap, 16 jaren oud zijnde. Met veel lof heeft hij onderwijs in de fraije letteren en *griekse* taal gegeven; vervolgens preekte hij met een ongemeenen toeloop door gants *Wals-Flaanderen*, en hij was Rektor der kollegien van *Luik en Dinant*. Zijn langste verblijf is geweest te *Valenciennes*, hij stierf 'er den 22 december 1641; na met zeer veel gedult de bangste folteringën van steensmerte geleden te hebben. Wij hebben van hem: 1. *Λεονάρδου Θεολογικῶν Ἀριστῶν Τετρακτίαν ἐκτενέστατην*, Editio. LEONARDO LESSIO *Theologicam virtutum quadrigam edenti, Ode Pindarica, numeris adservatis.* Loyanii: 1605. 2. *Histoire de la découverte & merveilles de l'Image de Notre Dame de Foy, trouvée en un Chesne, pres de la ville de Dinant.* 1620. 12ma. Dit Boekje is ongelooflijk veelmalen herdrukt. Nog twee werken van een gelijksoortigen stempel, heeft BOUILLE in 't licht gegeven. — J. F. FORRENS, *Bibl. Belg.* p. 957. PAQUOT, *Mém. littér.* Tom. VII. p. 11-14. BOUILLE

BOUILLIER (DAVID RENAUD), geboren te *Utrecht*, in maart 1699, wierdt ten jare 1734 van *Londen* beroepen, tot Predikant in de walse gemeente te *Amsterdam*; welke gemeente hij gedurende het tijdvak van 15 jaren met alle getrouwheid en ijver bediend hebbende, op nieuw te *Londen* wierdt beroepen, daar hij in april 1749 naar toe trok; en na enige jaren aldaar verbleven te zijn, voor zijnen dienst bedankte, naar zijn vaderstad *Utrecht* te rug keerde, en aldaar zijne overige dagen in rust fleet, welke op den 23 december 1759 door den dood bepaald wierden, wanneer hij den ouderdom van 60 jaren en 9 maanden hadt bereikt.

BOUILLIER was een kundig man, en heeft zig in de geleerde wereld beroemd gemaakt, door ene verhandeling, *Sur l'Amé des Bêtes*, zijn *Sermon sur le zèle*, en door twee latijnsche werkes, onder den naam van BULLERIUS; zijnde *Disertationes en Observationes miscellaneæ in librum Jobi*. ——— *Boekz.*, 1734. a. bl. 105. 742. 1749. a. bl. 240. 1759. b. bl. 844.

BOUILLIER (JAQUES RENAUD), enigste zoon van den bovenstaanden, is insgelijks geweest Predikant in de walse gemeente te *Amsterdam*; een geleerd, oordeelkundig en welsprekend prediker; hij deedt zijne intree-leerrede te *Amsterdam*, den 3 oktober 1779; verzocht en verkreeg ontslag van zijnen dienst, in april 1795; vertrok naar *Zwitserland*, van waar hij in 1797 in zijn vaderland te rug keerde, en den 22 september 1798, in 's *Gravenhage*, ten hulze van zijnen boezemvriend den walsen Predikant DE LA SAUSSAYE, in den ouderdom van 61 jaren overleed. 'Er is van hem in druk, een *Discours & Priere, prononcés dans l'Eglise Wallonne d'Amsterdam, le 17 mars 1793*, gedrukt te *Londen* in 1793. 8vo. ——— *Boekz.*, 1779. b. bl. 509. 1798. b. bl. 372.

BOUILLON (GILLES DE) of BOYLEAU, wierdt in het begin van de XVIde eeuw, in het *Luikse* stadje van dien zelfden naam geboren. Zeer waarschijnlijk, dat hij Keizer KAREL DEN V, in deszelfs veldtogten in *Duitsland* verzelde: ten minsten is het zeker, dat hij in zijn jeugd veel heeft gereisd,

en zig daar door niet alleen heeft kundig gemaakt, in verscheidene levende talen, maar ook in het behandelen van zaken, 't welk hem de bediening van Kommissaris en Kontroleur van Kamerik, bezorgde. Niettegenstaande dit ambt hem veel bezigheid verschaftte, inzonderheid in een tijd, dat *Lutkerland* door de woedende oorlogsplaag geteisterd wierdt, wist hij egter nog snipperuren te vinden, om aan de oeffening der studien toe te wijden. Hij leefde nog in 1555, en men weet niet, tot welk een tijdvak hij zijne loopbaan heeft uitgestrekt. Men heeft van hem in druk: 1. *Commentaire de la Guerre d'Allemagne, faite par l'Empereur CHARLES LE QUINT en années 1547 & 48, traduit de l'Espagnol du Sieur DON LOYS D'AVILA; avec annotations ou scholies du Traducteur, servans à plus simple intelligence de la dñe Guerre, & les situations & etymologies des lieux & villes y mentionnées.* Paris 1541. 8vo. De aanmerkingen, die BOULLON bij dit werk gevoegd heeft, zijn geleerd, en verschaffen nuttige ophelderingen, betrekkelijk den krijgstugt, die toen in zwang ging. 2. *La Sphère des deux Mondes, comp'sée en François par Daniel, Pasteur des Amadis; avec une Epithalame, que le même Auteur a fait sur les noces et mariage de tres Illustre et Serenissime Prince, DON PHILIPPE Roy d'Angleterre, &c. commenté, glossé, & enrichy de plusieurs fables poétiques, par &c.* Anvers. 1555. 4to. — DU VERDIER, *Biblioth.* pag. 103. 460. HUET, *Origine des Romans*, edit. de 1711. p. 175. 205, 206. PAQUOT, *Mém. littér.* Tom. XI. pag. 107-113.

BOULONGNE (ADRIAAN VAN), is geboren te Doornik in 1590, hij begaf zig onder het Genootschap der Jesuiten in 1609, slegts 18 jaren oud zijnde, bestierde langen tijd als Rector het kollegie van *Beihune* in *Artois*, en stierf te Doornik den 10 oktober 1655, oud 67 jaar. Hij was liegtvader van Graav FILIP VAN MANSVELT, Generaal van de Keizerlijke krijgsbenden, aan wien hij heeft toegewijdt: *Epigrammatum, Libri III. Tornaci*, 1642. 24mo. — J. F. FORPENS, *Bibl. Belg.* pag. 11. PAQUOT, *Mém. littér.* Tom. I. p. 318.

BOUR-

BOURBON (CHARLOTTE DE), ene dogter van LOUWYK, Hertoge van *Montpensier*, was de derde gemalin van WILLEM DEN I, Prinse van *Oranje en Nassau*, welke door dien Vorst nog getrouwd wierd bij 't leven van zijne tweede gemalin: ANNA VAN SAXEN, van welk *potig Wif*, zo als de Ridder Hooft zig ten haren aanzien uitdrukt, hij om voldoende redenen was gescheiden. Na deze egtfcheiding, zond hij nog staande de vredehandeling te *Breda* in 1575, zijnen vriend St. ALDEGONDE naar het Hof van den Keurvorst van den *Paltz*, om het huwelijk tusfen hem en CHARLOTTE te bewerken. Deze Princes tot het kloosterleven geschikt zijnde, was Abdis van *Jouarre* geworden, doch in 't jaar 1572, naar *Duitsland* geweken, alwaar zij openlijke belijdenis der Hervormde lere gedaan hadt, en omtrent drie jaren hier verbleef. St. ALDEGONDE in zijn aanzoek geslaagd zijnde, begeleidde haar, over *Emden*, met twee oorlogfchepen, herwaards; zij landde in den *Briel*, alwaar zij statelijk door den Prins ontvangen en getrouwd wardt.

Dit huwelijk, hoe zeer naar den wefch van ORANJE en tot genoegen van 's lands welmenende Ingezetenen, kon egter den vuigen laster niet ontduiken, niet zo zeer met betrekking tot den Prins, als wel ten aanzien van de Prinseffe; om reden, dat zij in hare jeugd den geestelijken staat omhelsd hadt. De *Spaansgezinden* ontzagen zig zelfs niet, om dit huwelijk voor overfelig uit te krijten, en CHARLOTTE als ene bijzit van den Prinse aan te merken. ORANJE fpreekt 'er dus van in zijne *Apologie*, bl. 72, 73. „ Dat 'er geweest zijn, die de eer „ van zijne gemalin hebben willen fchenden, om dat zij zig „ voorheen tot den geestelijken staat begeven hadt, maar dat „ de Hertog van *Montpensier*, haar vader, die een goed ijverig „ *Roomsgesinde* was, de zaak door de voornaamfte Raden van „ het Parlement van *Parijs*, en door enige Bifchoppen en „ geleerde Mannen hadt laten overwegen, en dat bij dezelve „ verftaan was: indien 'er al enige gelofte door zijne „ gemalin gedaan was geweest, dezelve van regtswege nietig „ en van geene waarde was, als gefchied zijnde in hare kind- „ fe

„te jaren.” Zie hier hoe deze zaak zig hadt toegedragen. De moeder van CHARLOTTE was heimelijk den *Hervormden* godsdienst toegedaan, en in denzelfen hadt zij, van vroeg af, buiten kennis van den Hertog, hare dogter doen onderwijzen. De vader stak haar, om zijn huisgezin te ontlasten, tegen den zin van de Hertoginne, in een klooster; doch alvorens zij het geestelijk gewaad aannam, betuigde zij in tegenwoordigheid van de Abdisse en enige Nonnen van het klooster van *Jouarre*, dat zij hare gelofte gedwongen deedt, en alleen om haren vader te gehoorzamen. Onder die betuiging het kleed aangedaan hebbende, werd zij eerlang Abdisse van *Jouarre*, en leefde in dien staat bijna dertien jaren; na welken tijd het Nonnen leven haar verdriete, zij de Abtdij verliet, en zig naar het Hof van den Keurvorst van den *Paltz* begaf, alwaar zij wel ontvangen werd, en openbare belijdenis van den *Hervormden* godsdienst deedt. Haar vader hier de mare van ontvangen hebbende, zondt den President du Thou aan den Keurvorst, om zijne dogter te rug te doen eischen. De Keurvorst beloofde haar aan den Koning van *Frankrijk* te zullen zenden, onder voorwaarde, dat men haar ter zake van den godsdienst ongemoeid zou laten. Doch de Hertog was zulk een ijverig aankleever van het *Roomse* geloof, dat hij haar op die voorwaarde niet te rug begeerde; dus bleef zij bij den Keurvorst, tot dat haar huwelijk met den Prins van ORANJE, waar in de Hertog naderhand bewilligde, gesloten werd. Ook verzoende de vader in het jaar 1580 volkomen met zijne dogter niet alleen, maar gaf haar daarenboven een eerlijken bruidschat. Deze vrouw, die den roem heeft nagelaten, van uitmuntend schoon en bevallig geweest te zijn, en verstand bij deugd en andere beminnelijke hoedanigheden paarde, trof, onder alle de wederwaardigheden, die zij benevens haren vorstelijken gemaal deelde, allergrievendst in het deerlijk ongeval, dat hem in 1582 te *Antwerpen* wedervoer, toen hem de scheefse JAUREGUI zodanig met een kogel trof, dat men gedurende enige dagen aan 's Prinsens herstelling wanhoopte; zij bezyweek hier onder, want door

schrik

schrik op schrik gekrenkt, en door waken en dienen afgemat zijnde, wierdt zij in ene brandende koorts gestort, die haar in weinige dagen, namentlijk den 5 mei van dat zelve jaar, uit de liefde-armen van haren gemaal wegrukte, drie dagen na dat hij van zijne wonden hersteld zijnde, den openbaren godsdienst hadt bijgewoond, om het Opperwezen plegtig voor zijne behoudenis te danken. Prins WILLEM heeft zes kinderen bij haar verwekt, alle dogters, als 1. LOUISA JULIANA, gehuwd geweest aan FREDERIK DEN IV, Keurvorst van den *Palts*. 2. ELIZABETH, die ten manne heeft gehad, HENDRIK DE LA TOUK, Hertog van *Bouillon*. 3. KATRINA BELGICA, getrouwd geweest met FILIP LODEWYK, Graaf van *Hanau*. 4. CHARLOTTA BRABANTINA, die gemalin wierdt van CLAUDE, Hertog de *la Trimouille* en *Thouars*. 5. FLANDRINA, die haar zuster CHARLOTTA naar *Frankrijk* verzelde, aldaar den *Roomsen* godsdienst aannam, en Abtdisse wierdt van *St. Croix* te *Poitiers*. 6. AMELIA, die ter vrouwe heeft gestrekt aan FREDERIK KASIMIR, Hertog van *Lansberg*, uit het huis van *Tweebruggen*. — THUANI, *Hist. sui temp.* Libr. LX. p. 72. BOR, *Ned. Hist.* XVII. Boek, bl. 18. WAGEN., *Vad. Hist.* VII. D. bl. 67. 444.

BOURG (LOUIS FABRITIUS du), Konstschilder, geboren te *Amsterdam* den 2 julij 1693; was de zoon van een Koopman in manufacturen, wiens geslacht uit *Frankrijk* herkomstig was. In 't eerst schreef Lours enigen tijd bij zijnen vader op 't komptoir, met oogmerk om tot den handel te worden opgeleid. Intussen hadt hij een vurige drift voor de beoeffening der tekenkonst, die aangewakkert wierdt door het onderwijs, dat hij in deze edele wetenschap genoot, eerst van JAN DE LATRESSE, en vervolgens van JAKOB VAN HUYZUM. Dat na in den beginne enkel uit liefhebberij was geschied, wierdt vervolgens 's mans voornaamste bestaanmiddel. Want naderhand, eerst door het bekomen van een ambt op het stadshuis, en vervolgens van het Kosterfchap der *Amstelkerk*, meer ledigen tijd krijgende, nam hij dien vlijtig in acht, om zijn aangebo-

borene konstdrift door oeffening voedsel te verschaffen. Ook maakte hij eerlang kennis met den beroemden Plaatfnijder BERNARD PICART, waar door hij het gebruik verkreeg van de fraije tekeningen van PERSYN, LE SUEUR en LE BRUN, en door dit middel smaak bekwam in het verhevene der konst, en eerlang opklom tot den rang van een bekwaam Historiefchilder. Inzonderheid, egter, strekte zig zijne genegenheid uit, tot het wel treffen van het naakte, en hier aan moet men toeschrijven, dat hij het tekenen van Akademie-beelden, meer dan 25 jaren, met onafgebroken lust en ijver heeft aangehouden. Vele zijner tekeningen zijn, door bekwame Plaatfnijdern, zo in boeken, als anderzints, in 't licht gebracht. Ene zinnebeeldige vertoning van de zorge voor behoeftigen, kranken en gebrekkigen, hangende voor den schoorsteen in de Weeskamer, bij de *Nieuwe-kerk*, is door DU BOURG geschilderd. De wapens der Kerkmeesteren van de *Wester-kerk*, in een zinnebeeldig tafereel geschilderd, hangende in het komptoir van Kerkmeesteren, zijn insgelijks de vrugt van zijn pensfeel. Diergelijk een stuk van hem hangt ook in het kerkmeesters vertrek van de *Amstel-kerk*; hetzelfde vertoont de wapens der Kerkmeesteren, gehegt aan ene zuil, bij welke het beeld der *Waarheid* staat, waar op de voornaamste deugden het gezigt gevestigd houden; boven aan den zuil ziet men, de zinnebeelden van 't *Gebed* en de *Boetvaardigheid*; een kindje, de *liefde tot den Godsdienst* afbeeldende, wijst naar een klein schild, waar op de schriftuurtexten, GEN. XXVIII. *vs.* 17. PSALM V. *vs.* 8. PRED. IV. *vs.* 17. en JEZ. LVI. *vs.* 7. aangetekend zijn. Het Y, de Amstel en het wapen der stad, tonen de plaats aan, daar de kerk gestigt is. Onder aan 't stuk ziet men op een schildje, deze regels van den geachten Digter LAURENS BAKE, Heer van *Wulverhorst*, welker Kerkmeester dezer kerke:

De Godsvrugt plaatste wel de Godsdienst in de Kerken,
 Dog God die 't goetdoen mint, geen woorden zonder werken,
 Bewoont nog hout nog steen, maar een opregt gemoet,
 Dat nedrig smeekt, en hem met dank en lofzang groet.

Dit

Dit ſchone ſchilderſtuk vervaardigde hij in 1750. Doch het voornaamſte zijner konſttukken, is het groot ſchoorſteenſtuk, voor den kleinen of noordlijken ſchoorſteen van de kamer van het Committé van Juſtitie, voor deſen de Schepens kamer, op het ſtadshuis. Het verbeeld de *Gerechtigheid*, zittende op enen zetel, verzeld van de *Wakkerheid* en *Standvastigheid*, raadplegende met *Wijsheid*, *Voorzigtigheid* en *Godsvrucht*, doende *Geweld* en *Bedrog* wijken, en wordende gekroond door de *Gelukzaligheid*. Dit ſchilderij is overheerlijk gepenſeeld, en bekleed ene plaats in de reije der beſte konſttukken, die het ſtadshuis van *Amſteldam* verſieren. Du Bourg overleedt in zijne geboortestad, den 16 ſeptember 1775, in den hoog gevorderden ouderdom van 82 jaren, den roem nalatende, dat zijnen deugdzamen wandel, liefdadigheid en gulle verkering geen minder lof verdienden, als de uitoeffening van zijne penſeelkonſt, die zijne gedagtenis voor de ſterffelijkh  zal bewaren. ——— WAGEN., *Befchrijv. van Amſteldam*, VII. St. bl. 382. 451. 467. 468.

BOURGONDIEŒ (ANTHONY VAN); gebijnaamd *de grote Basterd*, Graay van *la Roche* in *Ardennes*, Heer van *Crèvecoeur*, van *Vaſſi* en van *Beyeren*, wierdt geboren in 1420,  n hadt tot vader FILIPS VAN BOURGONDIEŒ *den goeden*; zijne inoeder was JOLA PRALLEA, dogter van den Heer van *Lifſj*. Hij wierdt Ridder van het *Gulden Vlies* in 1456, gelegitimeerd in 1485, door Koning KAREL DEN VIII, die hem met de orden van *St. Michiel* verëerde, en hij ſtierf in 1504. In 1472 wierdt hij, benevens ADOLF VAN RAVESTEIN, broeder van JAN, Hertog van *Kleve*, en GERRIT ENTZON, Burgemeester te *Enkhuizen*, door zijnen natuurlijken broeder Hertog KAREL gebruikt, om een verregaand oproer te *Zierikzee* te ſtuiten,  t welk ontſtaan was, door  t invoeren van nieuwe beſtatingen, en met zulk een onbeſuiſd geweld aan  t hollen was, dat JAN SIMONZON, Priester, en MICHEL VAN HEENVLIET, Bailjuw van *Zierikzee* en *Schouwen*, terwijl zij op  t ſtadshuis met de Wethouderſchap, over het heffen der nieuwe *excijzen*, in onderhandeling waren,

ren, door ene woeste menigte Poorteren, met knodsen, pieken en messen gewapend, overvallen, van 't leven beroofd, en dood ter vensteren uit op straat gesmeten werden. 't Aanschouwen dezer hevigheid, deedt den gantŒen Raad zidderen van vreeze; dit ging zo ver, dat de Schout zijne roede, het teken zijner waardigheid, uit de hand smeet, ook de Burge-meesters de sleutels der stad, voor de voeten der Poorters nederwierpen; allen badenze de vertoornde Gemeente, 'om lijfsgeade, die hun eindelijk vergund werdt. De Poorters de Schoutsroede en de sleutels der stad opgenomen hebbende, stelden, terstond hier na, enen Schout naar hunnen zin aan, en bevolen den oudsten en bekwaamsten Gildebroederen, de regering der stad; doch dit brak hun deerlijk op; want de Afgezanten binnen gekomen zijade, 'en door BORSSELE Heer van Vere geholpen, deden terstond enige der hoofden vatten, en onthalzen, waar door het oproer gestild wierdt. Onze ANTHONY verwekte benevens verscheidene andere kinderen, enen bastaard, ook ANTHONY genaamd, Heer van *la Chapelle*, die bij KLARA ANDRIES, Vrouwe van *Wacken*, teelde, ANTHONY III, Heer van *Wacken*, *Middelburg*, Vice-Admiraal van *Vlaanderen*, en Gouverneur van *Zeeland*, gescheuvelde 'op het eiland *Walcheren*, in dienst van FILIP DEN II, Koning van *Spanjen*. Deze liet na bij ANNA DE LA MARCK-LUMBY, een zoon, genaamd ANTHONY IV, Heer van *Wacken*, Vice-Admiraal van *Zeeland*, welke huwde met ANNA DE BONNIÈRES-SOUATRE, die hem twaalf kinderen gaf, waar van een zoon EMANUEL geheten, de vader van den hier volgenden ANTHONY FRANS VAN BOURGONDIEŒ was. ——— PAQUOT, *Mém. littér.* Tom. IX. pag. 14. WAG., *Vad. Hist.* IV. D. bl. 124, 125.

BOURGONDIEŒ (ANTHONY VAN), gesproten uit het aanzienlijk geslagt der Graven van *Wacken*, kwam omtrent 't jaar 1594 te *Brugge* ter wereld. Na zijn eerste letteroefeningen met lof volvoerd te hebben, begaf hij zig in het genootschap der Jesuiten, dat hij egter weder verliet, zonder nogthans de verkering met hun af te breken. Hij nam de

beoeffening der regtsgeleerdheid ter hand, wierdt Licentiaat in die wetenshap, en voorts Kanunnik uit den adelftand van de hoofdkerk te Brugge. De Bifchop SERYAIS QUINCKEREN, maakte 'er hem den 16 april 1636 Aartsdiaken van. KAREL VAN DEN BOSCH, Dekan van dat kapittel, tot het Bifdom van die zelvde ftad benoemd zijnde, volgde ANTHONY hem als Dekan op, den 21 juni 1651, en bleef die waardigheid bekleeden tot aan zijn dood, welke voorviel den 29 mei 1657, in het 63fte jaar zijnes levens. Zijn lighaam rust in een fterlijke marmeren tombe in het koor van St. Donatus-kerk te Brugge, met dit graffchrift: *Ut potius, patiar. Admodum Reverendus Dominus ANTONIUS à BURGUNDIA, hujus Ecclesiae Cathedralis Brugenfis Canonicus, Achidiaconus & Decanus, genere, doctrina, scriptis, virtutibus illustris, pias hic postulat fidelium preces, ut si fortasse expiandus adhuc patiar, illorum suffragio, celer citius potiatur. Obiit XXIX. Maii M.DCLVII, aetatis LXIII. Requiescat in pace.* Hij heeft door den druk gemeen gemaakt: 1. *Linguae vitia & remedia, emblematicè exprefsa. Ant. 1631. in 16mo.* 2. *Mundi Lapis Lydius, five vanitas per veritatem falsi accusata & convicta. Ant. 1639. 4to.* ——— VAL. ANDR., *Bibl. Belg.* p. 63. SANDARI, *Flandr. illustr. ult. edit.* Tom. II. p. 69-71. WALLII, *Poëmata, I. Edit.* pag. 353. PAQUOT, *Mém. littér.* Tom. I. pag. 393 en 394.

BOURGONDIEŉ (ANTHONY FRANS VAN), neef van den vorigen ANTHONY, wierdt geboren te Gent, den 2 augustus 1632. Zijn vader EMANUEL VAN BOURGONDIEŉ, was Kapitein van de ruitery, en zijne moeder ANNA RODRIGUES D'EVORA. Zijne letteroeffeningen voleindigd hebbende, begaf hij zig op raad van zijnen oom ANTHONY, den 14 mei 1655, onder het genootfchap der Jefuiten, en verbond zig ten enenmalen aan die orden, door het doen der vier beloften. Hij gaf enigen tijd onderwijs in de godgeleerdheid te Leuven, en fterf te Gent, in zijn 43fte jaar, den 14 april 1676. Men heeft van hem in druk: *Praxis solida & per Ecclesiam communis*

missima remittendi & retinendi peccata &c. Mogunt. 1675. 12mo.
 ——— PAQUOT, *Mém. liter.* Tom. IX. p. 14-16.

BOURGONDICIEN (DAVID VAN), natuurlijke zoon van FILIPS VAN BOURGONDICIEN, Graaf van Holland enz., en ene *Flaamse* Juffer, genaamd COLETA CASTELLANA, of LA CHATELAINNE, gezeid du BOSQUIEL; is de LVfte Bisschop van *Utrecht* geweest. Zijn vader FILIPS, hadt reeds voorlang toelag gemaakt, om; wanneer RUDOLF VAN DIEPHOLT mogt komen te overlijden, hem, die toen Bisschop van *Troüance* in *Artois* was, tot Bisschop van *Utrecht* te doen verkiezen, en hadt zelfs tot bereiking hier van, al bij 't leven van RUDOLF, de stemmen der Kanunniken zoeken te winnen. Doch dit hadt den gewenschten uitslag niet, dewijl op den 7 april 1455, door het kapittel, 't welk uit 70 Kanunniken bestondt, door ene meerderheid van 67 stemmen GYSBRECHT VAN BREDEKRODE, Domproost van *Utrecht*, tot Bisschop verkozen wierdt. GYSBRECHT van deze verkiezing kennis gekregen hebbende, nam dezelve beleefdelyk aan, onder 't lozen van enen diepen zigt; waar na hij openlijk voor verkozen Bisschop wierdt uitgeroepen, en na de voorregten der Geestelykheid, des Raads, en der Gilden van *Utrecht*, plegtig bezworen te hebben, nam hij zijn intrek in 't Bisschoppelyk paleis. Zedert bragt hij sommige ballingen, die onder zynen voorzaat de stad hadden moeten ruimen, wederom daar binnen en in den Raad. De andere partij nam dit euvel. Enigen begonden reeds samenrottingen te maken; doch zij verbeurden 'er hun burgerschap om; ja verscheidene wierden 'er zelfs om onthalsd. Ook wierdt de stads Banier hier op weggesloten, en de Gilden kunden, dat men elk, die onder ene nagemaakte Banier ofte *Schnefwenpel*, vergadering maakte, vrijelyk en sonder misdaden, slaen en vaen zou mogen.

Bisschop GYSBRECHT, zig allenthalve in 't bewind des Bissdoms willende handhaven, verwierf kort hier na de bevestiging in 't wereldlyk gebied van Keizer FREDRIK DEN III.

Ook

Ook zondt hij een aanzienlijk gezantschap naar Rome, om de bevestiging zijner verkiezing van den Paus te verwerven, niet verzuimende het geschenk van vier duizend dukaten, 't welk hier toe stondt, ten spoedigsten naar Rome over te maken.

Onderwijlën hadt Hertog FILIPS, die gants onversagenogd was, dat men zijnen natuurlijken zoon, te *Utrecht*, was voorsigtig gegaan, JOHANNES GODFRIDI, Bischoep van *Aarts*, naar Rome gezonden, om de Gezanten van GYSBRECHT te dwarsmen, en; was het mogelijk, het Bisdom voor DAVID VAN BOURGONDIEËN te bekomen. Dit gelukte hem. KALIXTOS DE III, welk toen ten tijde Paus was, gaf hem heimelijk de brieven over, bij welken DAVID tot Bischoep van *Utrecht* wierdt aangesteld; en ten zelven tijde wierden BREDERODE's Gezanten met goede woorden opgehouden, en deszelfs dukaten ontvingen en behouden, schoon de verzogte bevestiging niet volgde.

FILIPS de Pauselijke brieven bekomen hebbende, bij welk zijn natuurlijke zoon DAVID, tot Bischoep van *Utrecht*, aangesteld wierdt, zondt terstond daar na ADRIAAN VAN BORSSELEN, die aan ANNA, ene zijner natuurlijke dogters, gehuwd was, met een leger, naar 't *Stigt*. *Amersfoort* en *Rhenen* opende hem ogenblikkelijk hunne poorten. DAVID VAN BOURGONDIEËN begaf zig hier op, van JAN VAN WASSENAER en enige manschap verzeld, over *Corinchem* en *Thiel*, hetst naar *Rhenen*, en toen naar *Amersfoort*, en deed zig in beide deze steden, voor Bischoep erkennen. In juli 1456, trok FILIPS, aan het hoofd van veertich duizend mannen, uit den *Hoge* op, om *Utrecht* te belegeren. Zijne aannadering tref Bischoep GYSBRECHT en den *Utrechtse* met zo diep een' schrik, dat men den Hertog van KLEEF en enige andere Heren vrijheid gaf, om op de beste wijze mogelijk, met FILIPS overten te komen, en de stad het koste wat het wilde, voor 't gevreesde beleg te bevrijden. Men sloot dan, kort hier na, een verdrag te *Tijsselt*, op den volgenden voet: „ GYSBRECHT VAN BREDERODE zou afstand van 't Bisdom doen, en DAVID VAN BOURGONDIEËN alomme voor Bischoep erkend worden. BREDERODE zou Dew;

„probat van *Utrecht* blijven, en daarenboven beschonken worden met de rijke Proosdij van *St. Donaas*, te *Brugge*. „Ook zou hij zijne Raadsheersplaats in den *Hage* behouden, „en dubbelde wedde genieten enz.”

Na 't sluiten van dit verdrag, kwam *FILIPS* met *Bischof David* en vele anderen binnen *Utrecht*, na dat alvorens de vlek van zijne onechte geboorte, door den Paus was weggenomen. *DAVID* wierdt terstond tusfen den Domproost *PREDERICK* en den Domdeken *JAN PROOIS*, naar de Domkerk geleid, en in den Bischoffelijken zetel geplaatst. Bij deze plegtigheid waren zo vele Vorsten, Baronnen, Ridders, en andere adellijke personen tegenwoordig, dat 'er nimmer, zo veel men in de geschiedenis kan vinden, zulk een toevloed van aanzienlijke personaadjen te *Utrecht* is geweest. Op den 6 augustus, bezwoer de nieuwe *Bischof* de voorregten der stad en des lands. Doch deze eed en het gemaakt verdrag werden kwalijk van hem gehouden. Ondertusfen wierdt hij alomme in het *Stigt*, voor wettigen *Bischof* erkend. *Deventer* was de enigste stad, die hiet toe door een beleg, het welk agt weken duurde, gedwongen moest worden.

Kort na dat *Bischof David* in zijne waardigheid was bevestigd, ontstonden 'er enige onlusten, ter oorzake dat sommige *Utrechtsche* burgers te *Amersfoort* wierden gevangen gehouden. De minzame pogingen der *Utrechtenaren*, om die gevangenen te doen slaken, niets uitwerkende, belegerden zij *Amersfoort*, en benauwdten die stad grotelijks. De *Bischof*, die zig toen ten tijde op het slot *ter Horst* bevond, snelde op de tijding daar van, naar *Amersfoort*, en deed de *Utrechtsen* ver trekken. Doch het vuur van tweedragt wierdt hier niet door uitgedoofd, maar ontvlamde enigen tijd daar na des te heviger; het welk oorzake was, dat vele verregaande ongeregheden door die twee steden in malkanderens wederzijds regtsgebied, gepleegd wierden. De *Bischof* hieldt de zijde der *Amersfoorters*, daar zig vele verdrevene *Utrechtenaars* onthielden, die hij begeerde dat uit hunne ballingschap zouden te rug geroepen worden, daar die van *Utrecht* in geenen dele toe wil-

wilden verstaan; maar zelfs, om die van *Ausgloos* nog verder te benauwen, een sterk blokhuis aan den *Lee* bouwden, en daar in ene talrijke bezetting lagen. Door verscheidene tussenspraken, wierdt 'er egter ene bemiddeling tusschen die beide op malkanderen verbitterd zijnde steden getroffen, doch de ballingen bleven van dien zaen uitgesloten.

In 1474, deed Biskhop David een grote inbreuk op de voorregten der geestelijke en wereldlijke ingezetenen zijnes Bisdoms; ik bedoels het opregten des Opperraads, de *Schijve* genaamd, waar hij aan alle de inwoners van het *Oppen* en *Neder-Stigt*, de vrijheid wierdt gegeven, om zig van de wensien der Magistraten te beroepen. — De *Ploer Rovan* zegt, dat de reden dezer benaming aan hem onbekend is; doch de oorsprong hier van vindt men volkomen opgehelderd, in het uitmuntend werk van Mr. J. RACER, *Oor. Geschied.* II D. Voorb. III. 30. aantek. 8.; die ons tevens berigt, dat de Biskhop dit Gerichtshof met den naam van *Schijve* bestempeld, oprichtte op gezag van den Keizer, en zulks in plaats van de Klaring, met inzicht om de ingezetenen des te meer te onderwerpen.

De instelling van dit Gerichtshof, verbitterde buitengewoon de meeste gemoederen tegen den Biskhop, die hetzelfde met alle kracht ondersteunde, en 'er zodanig mede in zijn schik was, dat wanneer iemand zig daar op beriep, hij zulks als een aan hem bewezene weldaad aanmerkte.

De burgers van de drie *Overschijfsche* hoofdsteden dinsten in den beginne, uit vrees voor de Magistraten, niemand voor de *Schijve* openlijk dagvaarden. Doch dit prijselijk eeuwig voor hunne wettige regters verdween allenghens, doordien de Opperraad alle hunne smoeckschriften gunstelijk beantwoordde, en doorgaans aan den Drost van *Zelland* zond, de stukken van pleitgedingen over te zenden, om op het nieuw te onderzoeken, of 'er wel dan kwalijk gewaarschuld ware.

Den welke onregtvaardige middelen de Kerkvoogd ook te werk stelde, om aan de *Schijve* gezag bij te zetten, wederstond

zulks egter de drie steden, *Deventer*, *Kampen* en *Zwöl* niet; om 'er zig bij vele gelegenheden tegen aantekanten.

Dit Gerichtshof, benevens nog andere bijkomende oorzaken, maakte, dat de stad *Utrecht* in 'ene openbare ongehoorzaamheid uitborst; waar door tusen haar en den Bisschop, verregaande onlusten ontstonden, die in het jaar 1477 ten hoogsten top gesteigerd zijnde, de Staten van het *Neder-Stigt* bewogen, om beide partijen te zoeken te bevredigen; ten welken einde, de drie *Overijsselse* hoofdsteden, benevens *Groningen*, ook hunne Afgezanten naar *Utrecht* zonden, die, benevens de Staten van het *Neder-Stigt*, enige artikels voorhiel- den, welke ten grondslage van den vrede zouden verstrekken. De voornaamste behelsden: „ 1. dat de Bisschop het land bij „ alle deszelfs regten, privilegien en gewoonten zoude laten. „ 2. Dat zo wel Geestelijken als Wereldlijken voortaan door „ hare competente en wettige Regters zouden gevonnist wor- „ den; en eindelijk ten dergden, dat de Regtbank genaamd „ de *Schijve*, welke in de stad van *Utrecht* was opgericht, en „ zo veel droevige onlusten hadt veroorzaakt, voor altoos „ wierdt afgeschafte en vernietigd.” De Kerkvoogd wierdt genoodzaakt, ten einde het *Stigt* te bevredigen, deze voor- waarden des verdrags, op den 28 junij 1477, te bezegelen.

Na dat de vrede te *Utrecht* was hersteld, vertrok Bisschop *DAVID* met de *Overijsselse* Gezanten naar die provincie, om, benevens de Staten, in het administreren der justitie, daar vrij grove abuizen ingeslopen waren, te voorzien. Ten dien einde, verzocht Bisschop *DAVID* aan de Gemagtigden der Sta- ten, dat zij een nieuw *Landrecht* wilden opstellen; zulks ge- schiedde, het wierdt in orde gebragt, en door hem; benevens de Ridderfchap en Steden, op den 6 junij 1478 goedgekeurd. Men noemde dit *Landrecht* in oude tijden, *Bischof Davids anderde Landbrif*.

Inmiddels geraakte Bisschop *DAVID* op nieuw in grote on- min, met die van het *Neder-Stigt*. Inzonderheid waren de *U- trechters* zeer misnoegd over deszelfs al te heerszugtige regering, en het beknipten van hunne gelegtheden. Dit ging

ging zo verre, dat zij, op het gezag van den Burggrave JAN VAN MONTFOORT steddende, tegen hem opstonden. De Bisschop daarentegen steddende op de magt van zijnen vader, Hertoge FILIPS, bekreunde zig weinig over het misnoegen der *Utrechtenaren*; want niestegenstaande men Gezanten uit die stad zond naar het kasteel van *Wijk te Duurstede*, alwaar hij toen ten tijde zijn verblijf hield, ten einde hem te verzoeken, van den Raad, die hij naar zijn eigen welgevallen tegen stads privilegien en willekeuren aan, hadt verandert, op den ouden voet te herstellen; weigerde hij zulks hardnekkig, en de Gezanten moesten onverrigter zake naar huis keren.

Dit verbitterde de *Utrechtenars* dermate, dat zij terstond hier op den voorgemelden Here JAN VAN MONTFOORT voor hunnen Bestermheer aannamen, de Officiers, door den Bisschop aangesteld, afdankten, en anderen in derzelver plaats zetteden. Dit bedrijf maakte den Bisschop zo vergramd, dat hij de voornaamste bewerkers hier van in den ban deedt, waar uit ten laafsten een openbare oorlog tusfen hem en de stad voortvloede; hebbende de Bisschop intusfen ene vrugteloze poging gedaan, om binnen *Utrecht* te geraken, ten einde zig te wreken. Dit viel voor in 1481, en op kersavond van dat zelvde jaar kwam ENGELBERT, broeder van den Hertog VAN KLEEF, een jongeling van agttien jaren, aan wien de *Utrechtenars* het bestuur over het Bisdome hadden aangeboden, binnen de stad. DAVID, dit horende, wierdt 'er gramstoriger omdat over al het geen te voren gebeurd was; en van weerskanten pleegde men verregaande baldadigheden, waar in de Bisschop dapperlijk door de *Hollanders* wierdt bijgestaan. Intusfen sloegen die van *Utrecht*, opentlijk de goederen van den Bisschop aan; doch Paus SIXTUS DE IV., hier van verwittigd zijnde, zond enen vermaanbrief, waar in ENGELBERT en de Magistraat der stad bevolen wierdt, de door hun aangeslagen goederen van Bisschop DAVID, aan denzelven weder te geven, en hem als hunnen wettigen Heer en Herder te gehoorzamen; met bedreiging, dat, indien zulks niet nagekomen wierdt, binnen korten dien zo zeer in dien tijd geduchten

Pauselijke Ben over hun, en hunne burgers en ingezetenen, zoude uitgedonderd worden. Dan men kreunde zig te *Utrecht* aan de bedreiging van die geestelijke wapenen niet, en in gevolge hier van, hielden de vijandelijkheden van wederzijden aan; waar toe niet weinig medewerkte, dat *ENGELBERT* door ene minzame en vriendelijke handelwijze, en door het verlenen van vergiffenis, zelfs aan de zodanigen, die reeds tot *DAVID* waren overgelopen geweest, de harten der meeste stedelingen tot zig trok.

De Bischof ziende, dat hij noch door geweld, noch door het uitdonderen des vloeks van het *Vatikaan* door den geestelijken Vader, veel vermogt, wendde het op enen anderen boeg, en zocht zig door list meester van *Utrecht* te maken; dit gelukte hem ook, op de volgende wijze: *ENGELBERT* was uit de stad, en de meeste soldaten naar buiten om hout te hakken, van deze omstandigheid maakten enige burgers, die den oorlog moede en daar bij *DAVID* niet ongenegen waren, gebruik, sloten den Heer van *MONTFOORT*, die benevens de Regering der stad in de kerk waren, in dezelve op, en maakten 'er van buiten aarden bolwerken tegen, zo dat het hun onmogelijk ware 'er uit te komen. Hier op haalden zij Bischof *DAVID*, die zig nabij de stad bevondt, binnen, en namen *MONTFOORT*, benevens den nieuw aangestelden Magistraat gevangen, in wiens plaatze terstond ene andere wierdt aangesteld. Doch de *Hollanders*, die met den Bischof waren binnen gekomen, maakten het zo grof, dat het velen begon te verdrieten; die door *HENDRIK VAN NIEVELD*, die den Heer van *MONTFOORT* zeer na in den bloede bestond, en ter stad was uitgejaagd, verstaan zijnde, en daar bij sommige der burgers op zijne hand hebbende, kwam op kersnagt met enig volk voor de stad, daar de zijnen hem van binnen verwagten, en de poorten voor hem openbraken. Dit veroorzaakte een bloedig gevegt, waar in *NIEVELD* sneuvelde, doch zijn aanhang eger meester van de stad bleef, die het Bischof *DAVID* zodanig benauwd maakte, dat hij gedrongen wierdt zijne gevangenen te slaken; toen nam hem hier op zelve in bewaring, en hij wierdt met een

wagen naar *Amersfoort* gevoerd, daar men hem in het klooster van *St. Agatha* onder de bewaring van REINIER VAN BROEKHUIZEN stelde, na alvorens van al zijne klederen, tot het hembd toe, te zijn beroofd. Kort hier na, namelijk den 18 julijs des jaars 1483, belegerde MAXIMILIAAN VAN OOSTENRYK, benevens de *Hollanders*, die der *Kabbelaars* partij waren toegedaan, de stad *Utrecht*, en noodzaakten de burgers, om, onder zekere voorwaarden, den vrede te sluiten: de voornaamste dezer voorwaarden bestond, in den gevangen Bischof te ontfiaan, en hem in het bezit van zijne waardigheid te herstellen. Die van *Utrecht*, ingevolge het toen noch heerschend bijgeloof, waren bedugt, de uitwerkzels van den tegen hen uitgedonderden vloek van den *Pauselijken Ban* te zullen gevoelen, en verzogten demoedelijk, daar van ontslagen te worden, het geen hun ook op ene gunstige wijze, door voorpraak van ADRICHEM, Abt van *Egmond*, wierdt vergund.

Bischof DAVID kreeg dus het gehele gezag op nieuw in handen; doch hij regeerde niet beter dan hij te voren gedaan hadt, maar voer op ene willekeurige wijze voort, alles naar zijnen zin en welgevallen te schikken, en de Magistraten, naar eigen goeddunken, zonder zig der privilegien te bekreunen, aan te stellen.

In zijne klimmende jaren begon zijn gezag vrij wat te verminderen, dat allengs hoe meerder daalde, tot dat hij, door ouderdom afgesloofd, op den 16 april 1496 op zijn slot te *Duurstede* overleedt, na omtrent veertig jaren de *Utrechtsche* kerk bestuurd te hebben. Hij wierdt te *Duurstede* statelijk in de *Parochie kerk* begraven, en, des vrijdags na zijnen dood, hield men in de drie *Overijselsche* hoofdsteden des Bischofs uitvaart, en men liet ene plegtige zielmis voor hem lezen. —

MATTH., *Anal.* Tom. I. p. 516, 517. J. REVII, *Day. illustr.* p. 124, 125. BEKA & HEDA, *Hist. ultraj. cum notis BUCHELII in HEDAM*, p. 291. *Kerkl. Oudh. van de VII Provint.* I. D. bl. 306-311. WAG., *Vad. Hist.* IV. D. bl. 52, 53. 58-60. B. J. v. HATTUM, *Beschrijv. van Zwolle*. I. D. bl. 21. 23. 27. 63. SLICHTENHORST, *Gela. Gesch.* bl. 246.

BOUR-

BOURGONDIEŒ (FILIPS VAN), bijgenaamd *de Goede*, Graav van *Holland*, *Zeeland* enz. Wierdt geboren den 30 juni 1396, was de zoon van JAN DE ONVERZAAGDE en MARGARETA VAN BEYEREN, dogter van ALBERT, Voogd van *Holland*. Nog maar Graav van *Charolois* zijnde, bewerkte hij de vrede tusŒen JAN en JAKOBA VAN BRABAND en JAN VAN BEYEREN, na wiens dood hij ook al zijn vermogen aanwende, om Vrouwe JAKOBA, wiens naaste erfgenaam hij was, indien zij geene kinderen naliet, van de regering dezer landen te ontzetten. Op den 10 september 1419, volgde FILIPS zijn vader Hertog JAN in deszelfs aanzienlijke Staten op, zijnde deze door beleid van den *DauŒijn*, naderhand Koning KAREL DEN VII, van *Frankrijk*, even verraderlijk omgebracht, als hij zelf, voorheen, den Hertog VAN ORLEANS van 't leven beroofd hadt.

FILIPS, als naaste erfgenaam van Vrouwe JAKOBA, aan de ene, en uit hoofde van den afstand van JAN VAN BEYEREN, aan de andere zijde, beloofde zig de graafŒchappen van vrouwe JAKOBA reeds, en te zekerer, om dat men uit haar huwelijk met JAN VAN BRABAND, geene kinderen verwachtte. Men kan zig dus ligtelijk verbeelden, dat hem haar bepaalde huwelijk met den Hertoge VAN GLOCESTER, welk, mogelijk, zo onvruchtbaar niet zou zijn, zeer tegen de borst zijn moest. Ook stelde hij alle zijne Œhranderheid en vermogen te werk, om de nadelige gevolgen, welken hij 'er van vreesde, te voorkomen; zijne bedrijven bewimpelende met den Œhijn van Œijver voor het belang van zijnen neve, JAN VAN BRABAND, en voor de wettigheid van deszelfs huwelijk met vrouwe JAKOBA. De Œijverzucht die hem ten deŒen aanziene bezielde, bewerkte, dat hij uit vrees van zijne Œtaatkundige inzigten verijdelde te zien, een personele haat tegen GLOCESTER opvatte, 't welk zulke diepe wortelen Œchoot, dat hij die na enige voorafgaande onvriendelijke beŒhandelingen, tot een tweegevegt uitdaagde, 't welk gretig wierdt aangenomen, doch egter door verŒcheidene tusŒenkomende omŒtandigheden geen plaats heeft gevonden. Toen JAN VAN BEYEREN in februarŒ 1425, tot wetŒigen Graav van *Holland*, *Zeeland* enz. gehuldigd wierdt,

zonder dat 'er bij deze gelegenheid, een enkel woord gerept werd: van Vrouwe JAKOBA, en haar goed regt op de landen, spoedde zig FILIPS ook derwaards, en wierdt in alle de steden, die JAN VAN BRABAND ontvangen hadden, met name ook bij de *Kennemers* en *Kennemervolgers* voor Ruwaard aangenomen. Ook noodzaakte hij vrouwe JAKOBA, om hem in 1428 in die hoedanigheid door een geslotene zoen te *Delft*, op den 3 augustus, daar voor te erkennen. Terstond na dat deze zoen bezworen en bezegeld was, verleende JAKOBA den Hertoge open' brieven, bij welke zij hem „ tot *Ruwaard* en *Gouverneur* „ harer landen aanstelde, met magt, om alle de Ambuliden „ en Regters, binnen en buiten de steden, te zetten en te „ ontzetten, behoudende zij alleenlijk aan zig het regt van „ benoeming tot de Kerkelijke *beneficien*, kostenrijen, scholas- „ terijen, bodenambagten enz., die in de maanden, *augustus*, „ *oktober*, *december*, *februarij*, *april* en *juni*, zouden openval- „ len.” Vervolgens trok zij, met den Hertoge, door *Holland* en *Zeeland*, hem alomte tot *Ruwaard* en regten *Oir* of *Esfge-* „ *naam* der landen doende inhuldigen. Vrouw JAKOBA, dus ge- „ heel ontzet van de regeringe, begaf zig met der woon, naar *Goës* in *Zuidbeveland*. Vervolgens stelde hij bij open' brieven, in 's *Hage* den 13 augustus 1428 gegeven, negen Raden en Rekenmeesters over *Holland*, *Zeeland* en *Friesland* aan; welke gemagtigd wierden: „ om op alle opkomende zaken te voor- „ zien, Railjuwen, Schouten, Rentmeesters, en alle andere „ Regters en Ambtenaars aan en af te stellen, uit 's Hertogen „ naam, en tot op zijn wederzeggen; derzelver rekeningen „ te horen, in alle stukken regt en bescheid te doen, -en „ 't kwaad, naar behoren te straffen; zaken, 's Hertogen en „ der Landen *erfagtigheid* betreffende, de renten en inkomsten „ van vrouwe JAKOBA, giften en bevestigingen van privile- „ gien, *collatien* en *presentatien* van geestelijke *beneficien*, en „ van alle andere ambten en diensten, daar geen ontvang „ aan kleefde, werden van 't bewind dezer negen uitgezon- „ derd. Ook waren zij slegts ingesteld tot 's Hertogs weder- „ seggen toe.” En deze was de verandering die Hertog Fi-

LIPS, ten dezen tijde, in den Raad van *Holland, Zeeland en Friesland* maakte, of, zo men wil, de opregting van een nieuw Geregts-hof, in den *Hage*, welk hij, dikwils, zijnen Raad en somtijds ook zijne *luiden van de Rekenkamer in den Hage* genoemd heeft. De Stadhouder werdt, eerlang, het hoofd van dezen Raad; die gewisfelijk-dezelve is; welke men zedert *het Hof* genoemd heeft.

In den winter des jaars 1428, werdt ook volgens sommigen de vrede getroffen, tusfen Hertog FILIPS en den *Urrechtsen* Bischof RUDOLF VAN DIERHOLT, met wien hij in:geftadige ommin hadt geleefd. Doch men sloot toen, en naderhand meermalen, flegts een bestand. Uit het oifpronkelijk verdrag, welk nog voor handen is, en te vinden *apud MATTHEUM ad Rev. Amorfort. script.* p. 283. en uit G. BURMAN, *Utr. Jaarb. I.* D. bl. 401, blijkt, dat de vrede niet voor januarij 1430, getekend werde. De Bischof beloofde, bij dit verdrag: „ in „ gezelschap van de Overheid der *Stigste* fteden, den Hertoge, „ ene halve mijl buiten *Utrecht*, te zullen ontmoeten, en hem „ knielende om vergiffenis te zullen smecken. Voorts zou „ men hem, met kruisfen en vanen, inhalen, en zijne banier, „ drie dagen agterfien, doen fteflen op de poorten van *Utrecht*, „ *Amersfoort* en *Rhenen*.” Doch men vindt niet, dat FILIPS, sedert, het naarkomen van dit deel des verdrags gevorderd heeft.

De voornaamfte *Nederlanden*, die, van ouds, voor 't meerder gedeelte, door verscheiden Vorften geregeerd geweest waren, vielen allengskens, bijzonderlijk omtrent dezen tijd, onder de magt van FILIPS. En deze aanwas van zijn gebied, baande hem den weg, om zig ook tot Graav van *Holland en Zeeland* te doen inhuldigen, eer JAROB, de wettige Landsvrouwe, overleden was. Bij de twee *Bourgondieën*, het Hertogdom en het Graavfchap, zijn voorouderlijk erfgoed, waren hem, met de dood van zijnen vader, in 't jaar 1419, de Graavfchappen *Flaanderen* en *Artois* ten deel gevallen. Zij waren dezen aangedeeld geweest, uit de nalatenschap zijner moeder, MARGARET, dogter van LODEWYK VAN MALE, Grave van *Fleam*.

Vlaanderen, met welke Hertog FILIPS grootvader van onzen *Rinvaard*, gehuwd geweest was. DIJK; Grave van *Namen*, in 't jaar 1429, zonder kinderen overleden zijnde, trad FILIPS ook in 't bezit van dit Graafschap, welk hij den Grave, reeds bij zijn leven, afgekocht hadt. Doch in 't volgende jaar, viel hem aanzienlijker gebied ten deel, door het overlijden van FILIPS, Hertog van *Brabant*, die zijnen broeder JAN, tweeden echtgenoot van Vrouwe JAKOB, in 't jaar 1427, was opgevolgd, en nu stierf, zonder gehuwd geweest te zijn. Naar het *Brabands* regt, volgens welk het Hertogdom op den naasteu erfgenaam, 't zij vrouw of man, verftierf, oordeelden velen, dat MARGARET, Gravinne weduwe van *Holland*, moeijde van den Hertoge van *Brabant*, hem in 't Hertoglijk bewind behoorde opgevolgd te hebben; doch onzen FILIPS stelde zig terstond in 't bezit van 't Hertogdom *Brabant*, met welk het Hertogdom *Limburg*, reeds voor lang, verenigd geweest was. Het afsterven van ELIZABET, Hertoginne van *Luxemburg*, laatst weduwe van Hertoge JAN VAN BEYEREN; die, niet lang voor haren dood, FILIPS om hulp tegen hare wederspannige onderzaten verzocht hadt, gaf hem, enige jaren hier na, ook gelegenheid, om zig van het Hertogdom *Luxemburg* meester te maken. Doch nauwlijks twee jaren na 't bemagtigen van *Brabant*, hadt hij zig reeds tot Grave van *Henegouwen*, *Holland* en *Zeeland* en Here van *Friesland* doen inhuldigen; waar door hij zig, in weinige jaren, van tien der voornaamste *Nederlandsche* landschappen meester zag. Tot *Brabant* behoorde nog het Markgraafschap van *Antwerpen* en de Heerlijkheid van *Mecheleu*, van welken beide FILIPS ook bijzondere titels voerde. Hij begon zig, derhalven, bijna den Koningen gelijk te rekenen, stellende, in navolging derzelven, in den aanvang des jaars 1430, ter gelegenheid van zijn derde huwelijk met IZABELLE van *Portugal*, te *Brugge* de Ridderorden in van het *Gulden Vlies*, die naderhand zeer vermaard werd. Men weet, dat hij vervolgens door het geheime huwelijk van Vrouwe JAKOB met FRANK VAN BORSSELEN, deze ongelukkige Gravin wist te noodzaken, om ten zijnen behoeve in 1434 vol-

ko-

komen afstand te doen van *Holland, Zeeland en Friesland* en van den naam van Gravinne.

FILIPS zig in 1447 naar *Zeeland* begeeven hebbende, om van stad tot stad, de Graavlijke Vierſchaar te ſpannen, hoorde, te *Middelburg* gekomen, zware klagten over Here JAN VAN DOMAUGO, die van velerlei geweldenaarijen, en zelfs van moord en doodslag beſchuldigd werdt. De Hertog beval hem te vatten, doch hij gewaarſchuwd, vloodt, met vijf of zes van de zijnen, in de kerk der Minderbroederen, verſterkte zig op den tooren, en voorzag zig van voorraad, als wilde hij hier ene belegering afwagten. Ook liet FILIPS den tooren omzingelen, doch niet beſchieten, uit ontzag voor de heiligheid der plaatze. Drie dagen duurde dit beleg, waar na Heer JAN zig eindelijk op 's Hertogs genade overgaf, die zijn geding opmaakte, en hem, daar na, openlijk op de markt, deedt onthalzen.

Holland en Zeeland waren van ouds in 't Geestlijke in verſcheiden' Proostdijen of Dekensſchappen verdeeld; in ieder van welken, een Proost, Provisor of Deken, van wege den Biſchop van *Utrecht*, de tienden, de boeten en verdere Biſchoppelijke inkomsten invorderden, en ander geestelijk regtsgebied uitoefenden. Veel overlast leden de goede ingezetenen, ten dezen tijde, van deze Dekens, die velerlei regtzaken, den wereldlijken regtbanken onttrokken, en voor hunne eigen regtbank, of te *Utrecht*, deden afdoen. Grote voorſtanders betoonden zij zig ook van het gewaand voorregt der kerken en kerkhoven, om ene ſchuilplaats te zijn voor misdadigen; waar door vele ſchuldigen ongeftraft bleven, en de wereldlijke Vierſchaar in kleinachting kwam. Bij verſcheiden' gelegenheden, vorderden zij de lieden ook zware geldboeten af, om heimelijke egt, wegens overſpel, en over 't werken, op heilige dagen; ook als 'er een kind, bij ongeluk, verdrinkt of verbrande, en in vele andere gevallen. In *Westfriesland*, werden de ingezetenen, onder anderen onredelijk-gemoet en geſchat van den Deken dier landſtreke; waar tegen FILIPS, in 't jaar 1433, op verſcheiden' plaatſen, orde ſtelde. Doch, in 't volgend jaar,

jaar, bragt hij te wege, dat Bischof RUDOLF VAN DIERHOLT, die den Hertog thans zeer naar de ogen moest zien, een algemeen bevel liet afkondigen, waar bij het rechtsgebied der *Provisoren* en *Dekens*, en ook het regt der kerken en kerkhoven, bepaald werd. Ook poogde FILIPS enige jaren later, den koophandel der Kloosterlingen en het aanwinnen der landerijen, ten behoeve der Bedel-Ordens, door een ernstig plakaat te stuiten.

In 1451, betoogde FILIPS met behulp der *Hollanders* en *Zeeuwers*, de *Gentenaars*, die tegen hem opgestaan waren, ter oorzaak van verscheidene zware belastingen, die hij hun opleide, en vergunde, bij deze gelegenheid, vele voorregten aan *Holland* en *Zeeland*. Ook hielpen dezen hem in 1453, in den oorlog tegen de *Engelsen*. In 1455, gelukte het hem, door velerlei listen en omkoppingen, zijn bastaard-zoon DAVID VAN BOURGONDIEŒ, den Bischoppelijken zetel van *Utrecht* te doen optreden. Ten jare 1456, herstelde hij de *Kennemers*, *Kennemervolgers* en *Westfriesen* in de privilegien en vrijheden, welke hun in 1426, om de ondernemingen tegen *Haprem* en *Hoorn*, benomen waren. Die van *Dordrecht* en *Zuidholland*, ontrent dezen tijd, wegens het agterhouden der Graavlijke tollē, in 's Hertogen ongenade vervallen zijnde, verzoenden zig insgelijks met hem. Ook deedt hij in dit jaar enige pogingen, om 't gebied te krijgen over *Friesland*, waar na de *Hollandse* Graaven zo lang vergeefs gestaan hadden; doch doordien deze pogingen niet door 't geweld der wapenen ondersteund werden, vielen zij zo wel niet uit, als zijne ondernemingen in het *Stigt*.

Het wangedrag van vele Ambtenaren, met name van zulkē, die over de geldmiddelen gesteld waren, gaf FILIPS, in 1457, enige moeite; doch hij magtigde zes voorname Heren, om 'er onderzoek op te doen, en zulken, die zij schuldig zouden vinden, van hunne ambten te ontzetten; dit middel hadt ook zodanige uitwerking, dat, eerlang, dit gebrek gebeterd wierdt. Dan de heerszugt van zijnen zoon KARL, deedt hem ter dezer tijd meer verdriet aan, en wikkeldē hem eerlang in

IV. DEEL. G enen

enen krijg met Frankrijk, die door een verdrag te Conflans, op den 5 October 1465 gesloten, een einde nam.

Hertog FILIPS was, sedert enigen tijd door de jaren, en meer dan ene gevaarlijke krankheid, dermate verzwakt, dat men hem geen lang leven meer toeleij. Zijn zoon KAREL, Graaf van Charolois, die zig gedurende den winter des jaars 1466 in Holland en Zeeland opgehouden hadt, besloot in februarij des volgenden jaars, naar Brabant en Vlaanderen te keren, ten einde bij 't overlijden des ouden Hertogs tegenwoordig, of ten minsten nader bij de hand te zijn. FILIPS lag, ten dezen tijde, krank te Brugge, doch beterde allengskens; ook scheen hij in de maand junij volkomen hersteld in gezondheid; doch schielijk ingesloft, overleefde hij, aan ene ontsteking in de keel, van heste en gedurige koortzen verzeld, op den 15 der gemelde maand, in het 72ste jaar zijnes ouderdoms. De Graaf van Charolois, die enige uren te voren, van Gent, te Brugge gekomen was, zag zijnen vader sterven.

FILIPS is driemaal gehuwd geweest; zijne eerste vrouw was MICHAËLE, dogter van KAREL DEN VII, Koning van Frankrijk; de tweede, BONNA, dogter van den Grave van Artois, die zo wel als de eerste zonder kinderen stierf; en ten derde male trouwde hij met ISABELLA, dogter van JAN, Koning van Portugal; deze baarde hem drie zonen, waar van KAREL, zijn opvolger, hem alsen heeft overleefd. Doch men vindt gemeld, dat hij bij verscheiden vrouwspersonen negentien onlegte kinderen, tien zonen en negen dogters, verwekt heeft. In zijnen jongsten uitersten wil, die al op den 8 december 1441, gemaakt was, hadt hij, aan verscheiden dezer natuurlijke kinderen, legaten besproken; ook onder anderen aan de kloosters, behoeftige kerken, gasthuizen, en andere godsdienstige gestigten in Holland en Zeeland, enige giften gemaakt. Doch hij hadt zijnen zoon KAREL tot zijnen enigen erfgenaam en opvolger, in alle zijne Staten, benoemd. KAREL tradt dus, ook uit hoofde van dezen uitersten wil, in het wetzig besit derzelven.

Om welke reden men aan dezen Graaf den bijnaam van

den Goeden gegeven heeft, blijkt niet duidelijk. Zijne schrand-
 derheid, voorzigtigheid, grootmoedigheid, die van velen hoog
 geroemd wordt, konden hem den naam van goed niet waardig
 maken. De rijkelijkheid en grootsheid zijner hofhoudinge
 mogten hem dien doen verkrijgen bij zulken, die 'er voordeel
 van trokken; doch 't gemene land, welke 'er den last van
 droeg, kon 'er niet alleen niets loffelijks in vinden, maar
 veeléer met grond te berispen, doordien zijn Hof een der
 wellustigsten van dezen tijd is geweest; en, men 'er gedurig
 grootse en kostbare maaltijden hieldt; ja de gemeenzame ver-
 kering van mans- en vrouwspersonen gaf 'er ook tot velerlei
 ongebondenheid aanleiding; en 'er waren zelfs badstoven voor
 de beide kunnen gemeen; in een woord, de ontugt des Her-
 togs was van verderflijken invloed op de Hovelingen. De
 strengheid, met welke hij sommige wederspannigen heeft doen
 straffen, kon hem ook den naam van goed niet doen verwer-
 ven; zo min, als de someloze heerszugt, die hem aandreef,
 om vrouw JAKOBA van haar vaderlijk erfgebied te versterken.
 Heeft het aanzien, dat hij zig bij uitheemse Vorsten hadt we-
 ten te verkrijgen, iet toegebragt om den koophandel hier te
 lande, te doen bloeijen; hij wist ook middel, om 's lands schat-
 ten in zijne geldkist te slepen, waar toe hem zelfs het dwaas
 ontwerp van enen *Turksen* togt, te stade kwam. Men vindt
 dat hij 400000 kronen aan gemunt goud, 72000 mark zilver-
 werk, en voor meer dan twee millioenen, aan 't pragtigst
 huisraad, boeken en schilderijen nagelaten heeft. Ene verba-
 zende schat ten dezen tijde, in welken 'het geld zeer veel
 schaarser was, dan ruim een halve eeuw later. Misschien dat
 de zugt in Hertoge FILIPS, die hem aangespoord hadt, tot het
 doen ener gelofte om de *Turken* te beoorlogen, de voornaam-
 ste oorzaak geweest is, dat men hem dien naam heeft toege-
 voegd. Hoe het hier mede ook gelegen mag zijn, schijnt egter
 uit het voorverhaalde, te blijken, dat men met meerder regt,
 den naam van *Geweldenaar*, dan van den Goeden, op hem zou
 kunnen toepassen. — *ÆGID. DE ROYA ad annum 1424. C.*
P. HOYNCK VAN PAPENDRECHT, Anal. Belg. Tom. II. p. 22.

MIRÆI, *Annales et annus* 1429. fol. 274. MIRÆI, *Opus Diplom.* Tom. II. p. 1259 &c. VELDENAAR, *Kron.* bl. 117. 131. REIGERSB., *Kron.* II. D. bl. 300. BOXHORN, *op Reisg.* II. D. bl. 388, 389. MIRÆI, *Charterb.* IV. D. bl. 102. MIRÆI, *Ned. Vorsten*, I. D. bl. 8 enz. WAGEN., *Vad. Hiff.* III. D. bl. 431. 461. 465, 466. 484. 489. 496. 507. 509. 513. IV. D. bl. 21. 30. 36. 38. 42. 53. 56. 58. 61. 69. 94, 95. T. BERT, *Bedenk. over de eusehejt Epc. van den Hove van Holland*, bl. 1 enz. LISINGA, *Staats-Recht*, II. D. bl. 391. en volg.

BOURGONDIEŒ (FILIPS VAN), de LVIIIste Biskhop van *Utrecht*, was de broeder van DAVID VAN BOURGONDIEŒ, welke te voren, gedurende veertig jaren, die zelve waardigheid had bekleedt. Hij was insgelijks een natuurlijke zoon van FILIPS VAN BOURGONDIEŒ, Graaf van *Holland*, verwekt bij ene *Brusselse* Juffer, MARGARETA VAN DER POST gehaamd; zijnde ene vrouwe, welke niet alleen in lighaamlijke schoonheid ufmuntte, maar teffens ook met uitstekende zielsvermogens begaafd was. Het was onder hare ogen, dat FILIPS in zijnen jeugdigen tijd ene deftige opvoeding erlangde, en in zodanige wetenschappen wierd onderwezen, als hem in 't vervolg bekwaam maakten om aanzienlijke krijs-waardigheden, zo wel te water als op het land, met roem te bekleden.

FILIPS was Zee-Admiraal, toen hij in 't jaar 1517 door den afstand van FREDERIK VAN BADEN, en het gezag van Koning KAREL, van *Spanjen*, tot geen gering hartzeer van den Koning van *Frankrijk*, en van Hertog KAREL VAN GELDEN, op den Biskhooppelijken zadel van *Utrecht* wierd verheven. Des Paus toestemming koste hem twaalf duizend dukaten. Doch toen men van deze reeds verzekerd was, moesten de Staten des lands van *Utrecht* nog bewogen worden, om van Heer te verwisselen, waar toe zij niet dan schoorvostende kwamen; onder andere redenen bijbrengende, dat zij met de Staten van *Overijsel* daar nog niet over hadden geraadpleegd. Waarom de Afgezanten van Koning KAREL, in het volgende jaar tot *Zwolle* kwamen, om die van *Overijsel* op hunne zijde te trekken.

De

De Staten van *Utrecht* waren niet zonder reden bedugt, dat Koning KAREL toelag maakte, om 't wereldlijk gebied over 't Stigt ten enenmale magtig te worden; waar toe het aanstellen van enen Bisschop uit den Huize van *Bourgondie*, een grote stap soude zijn. Doch de steeds toenemende grootheid des Konings, en de siegte toestand der Stigtse zaken, was oorzaak, dat zij zig niet openlijk kanten durfden tegen zijne begeerte. De Stadhouder van *Holland* en enige andere Koninklijke Raden, waren reeds in december 1516, naar *Utrecht* afgevaardigd geweest, om de Staten, tot het aannemen van enen nieuwen Bisschop te bewegen. Uit de onderhandelingen toen gehouden, blijkt wel, dat de Staten, voor verdere verwreemding van 't Stigt bedugt waren. 't Liep derhalven aan, tot in april 1517, eer zij FILIPS VAN BOURGONDIE tot Bisschop aannamen; alleenlijk enige punten van klein belang bedingende, die Koning KAREL nog niet dan schoorveetende toestond. De tolwijheid door 's Konings landen, op welke de stad *Utrecht* lang aanhield, wilde KAREL eger niet inwilligen. Doch hij nam het land van *Utrecht*, van dezen tijd af, in zijne bijzondere bescherming; 't welk den Staten tot ene grote gunst wierdt toegerekend, doch eniglijk diende, om Koning KAREL gelegenheid te geven, tot het oeffenen van meerder gezag in 't Stigt, dan ter de vorige Graven van *Holland* gescht hadden. De nieuwe Bisschop, met enen stoet van om trent duizend paarden, op den 19 meij, binnen *Utrecht* gekomen, wierdt, naar gewoonte, in den Bisschoppelijken zetel geplaatst, en in zijne hoge waardigheid erkend. Men merkt, bij deze gelegenheid, aan, dat de Bisschop den eed wel deed aan de stad, doch dat de Raad en de Gemeente de gewoonte niet hadden van hem wederom te zweeren. In augustus bevestigde Keizer MAXIMILIAAN, Bisschop FILIPS in 't wereldlijk bewind des Bisdoms, en in februarij des jaars 1518, ontving hij de Geestelijke Ordens eerst, wordende, eindelijk, tot Bisschop ingewijdt.

FILIPS was reeds in september 1517, in de drie hofsteden van *Overyssel*, tot Landsheer aangenomen; en, ingevolge her-

bevel van dezen nieuwen Bischof, leidden de Ridderſchap, de Droſten, en de Overheden der kleine ſteedjes, in tegenwoordigheid van de Afgeſanten der drie hoofdfleden, op den *Spoelderberg*, weinige dagen daar na, den eed van getrouwheid af.

Omtrent dezen tijd maakte *FILIPS*, benevens de Ridderſchap en de drie hoofdfleden, veelvuldige verbeteringen op het Landrecht van *Overijſel*; onder anderen werd daar bij verboden, dat de Kloosterlingen geen eigendom van goederen ofte renten aanwinnen mogten, en dat indien enig *Leen* of *Heerlijk goed* op den een of ander van hun verftierf, zulks niet aan het klooster mogte komen, maar overgaan tot de naaste in den bloede, een wereldlijk perſoon zijnde. Ook wierd bij deze ordonnantie bevolen, dat de kleine ſteden, te weten die ontvested waren, benevens de buurſchappen of marken, tegen vijandelijke aanvallen, den vierden man moesten gereed houden, om in 't veld gebragt te kunnen werden onder bevel van hunnen Schout, ter plaatze daar het de nood vereiſchte. Dit egter is niet nieuw door den voorzeiden brief ingevoerd, maar was reeds voor lange in gebruik; hoewel enige maatregelen daar omtrent bij den brief zijn vastgeſteld. Deze Wetbrief, welke meer andere punten behelſde, wierd op den 9 augustus 1515, door Gemagtigden uit de Ridderſchap van *Zalland*, *Twente*, *Vollenhove*, en door de drie hoofdfleden, op het ſlot te *Vollenhove*, bezegeld.

Van ouds her, hadden de Biſchoppen van *Utrecht* enen tol op den *Iſſelſtrom* gehad, hun door de Keizeren vergund, die al voor lang aan de ſtad *Kampen* verkogt was, en ſedert door dezelve geheven wierdt. Zeker ſtroomtje, eerst de *Vecht*, en in vervolg van tijd het *Zwarte Water* genoemd, beſpoelde oudeſds, de ſtad *Zwolle*; doch was, eerst ſedert enige jaren, door het ontvangen van een' groten overvloed van water uit de nabijlegende turfvenen, zodanig wijd en diep geworden, dat het matige ſchepen voeren kon. Van toen af, hadden de koopſteden, om den *Kamper-tol* te ontwijken, hunne waren over *Zwol*, naar en van de *Zuiderzee*. begonnen te voeren,

waar

waar door die van *Kempen* geen geringe afbreuk leden. De Regering van *Kempen*, zig hier door bezwaard vindende, te weerde, dat men haar, in haar oud, door aankoop verkregen regt, te kort deedt, en stelde een' nieuwen tol aan 't *Zwart Water* op. *Zwol* kante zig hier op ene sterke wijze tegen. 't Geschil borst, eerlang, tot zulk ene hevigheid uit, dat men elkanders schepen en goederen aantastte.

Bischop *FILIPS* stelde al zijn vermogen in 't werk, om den twist, door vriendelijke tussenspraak, bij te leggen. De Keizer zelv' zond *FRANÇOIS COBEL*, Raad van *Holland*, ten zelvden einde, aan de steden af. Doch alles was vruchteloos. In dezen staat der zaken, liet *KAREL*, Hertog van *Gelderland*, die van *Zwol* aanzoeken, om hem voer Beschermheer te ontvangen; waar toe zij, in juni 1521, besloten. Hier uit ontstond een oorlog in *Overijsel*. De Bischop was genoodzaakt, zijn krijgsvolk en oorlogstuig, te water, over *Hoorn*, derwaarts te voeren, 't welk veel tijd spilde. De Hertog van *Gueldre* voerde, daarentegen, den krijg met zo veel voorspoed, dat hij de *Overijselsen*, in oktober 1522, noodzaakte, tot een verdrag, waar bij zij hem meester lieten van de plaatsen, die hij reeds inhadt, en beloofden, na 't afstarven van *FILIPS*, eenen Bischop te zullen erkennen, dan die zwoor met de *Gelders* in vrede te zullen leven.

Bischop *FILIPS*, na alle mooglijke pogingen aangewend te hebben, om de rust in *Overijsel* te herstellen, bragt het ook eindelijk zo verre, dat hij de drie hoofdsteden genootsaam werenigde, en dus hadt hij rede om te hopen, dat hij in het toekomende aangename dagen zoude slijten; dan hij erlangde egter het genoegen niet om de vruchten van dit blijde vooruitzicht te genieten, dewijl hij den 5 april 1524, door ene hevige ziekte wierdt aangetast, die in den aanvang reeds door de *Gelders* en *Overijselsen* werd gekend; ook overleed hij twee dagen daar na te *Wijkre Dorsflede*, in den ouderdom van 50 jaren, na het Bidden in ene pestadige onrust, gedurende segt het tijdvak van zes jaren, zeven maanden, en veertien dagen, besterd te hebben. Hij wierdt aan de linker zijde van zijnen

broeder DAVID in de *St. Jans Kerk* te *Wijk* begraven, alwaar het volgende grafchrift in het latijn te lezen staat:

Hier rust FILIPS, in 't krijgs-bestier ervaren,
Maar die den krijg en onrust heeft gehaat.
Zijn eed'le ziel rust nu bij de Eng'len scharen
Daar hem geen krijgs-geweld te duchten staat.
Als hij door list en schandelijke streken
Nog in den krijg onnozel werd verward,
Wist zijn geduld des vijands magt te breken
Die hem zo trots ten strijd hadt uitgetart!
Hoe prachtig zijn de Sloten en Kasteelen,
Op zijne beurs in 't Bisdóm opgehaald!
Fluks kwam de Dood haar personaadje speelen,
Zijn lighaam sterft, zijn faam hier eeuwig praalt.

Volgens HEDA, zoude Bischof FILIPS buitengemeen heerszigtig geweest zijn, daar hij wraakgierig, en zig eerder doende vrezende dan beminnende; voorts, dat hij weinig achtung voedde voor den Godsdienst, en de Geestliken; dan het is zeer waarschijnlijk, dat deze Schrijver niet onpartijdig was ten aanzien van FILIPS, om reden, dat hij der kerk-hervorming, welke door LUTHERS leer in dezen tijd verspreid wierdt, niet ongenegen scheen; want van hem wordt getuigd, dat hij zijne gedachten, over 't verbeteren van enige misbruiken, gaan liet; sprekende met zijne gemeenzame vrienden dikwils van 't verminderen der Feestdagen, van 't betomen der knevelarijen van Proviforen en Dekens, van 't aanstellen van goede en 't weeren van zwetende en domme Predikers, gelijk 'er velen onder de Bedelmonniken waren, en van verscheidene andere zaken, die op de kerk-hervorming zagen. Een groot deel der levens van de Heiligen, hield hij voor grollen; lezende, in derzelver plaats, de Heilige Schriften, welker gemene latijnsche overnieting hij gewoon was met die van RAASMUS, voor wien hij grote achtung voedde, en zelf briefwisseling met hield, te vergelijken. Hij betuigde ook zeer te verlangen naar dien tijd, in welken den Geestliken het huwelik mogt vrijgelaten

worden. Hoewel sommigen dit verlangen, aan zijne bijzondere genoeidheid tot de vrouwen toefchreven. Van den Paus, de Kardinalen en 't ganfe Roomfe Hof, welk hij gezien had, fprak hij niet dan met verontwaardiging; verklarende rondelij, dat de Heidenen beter plagten te leven, dan zij, die nu den Christenen wetten voorfchreven. Voorts was Bifchop FILIPS vredelievende, had veel verftand, en was daarbij in verfeide wetenfchappen bedreven. Doch velen befchuldigen hem, dat hij merkelyke misflagen in het regerings-beftier begaan heeft, en de fchadelijke raadgevingen van zijne vleijers te veel gehoor verleende, om daar door onbezorgder te kunnen leven. Ook was hij zeer genegen tot de vrouwen, en liet drie bastaarden na, bij ééne bijzit verwekt. — BEKA & HEDA, *Hift. Ultr. cum notis* BUCHELI, in HEDAM, p. 325. fqq. NOVOM., *Phil. Burg.* p. 183--185. 203 A. MATTH., *Anal.* Tom. I. p. 162. SCHOOCK., *de Canonici Ultraj.* p. 436. SLIGTENH., *Geld. Gefchied.* bl. 350. *Kerk. Oudh. der VII Prov.* I. D. bl. 319. 325. WAGEN., *Vad. Hift.* IV. D. bl. 409, 410. 418, 419. 437, 438. VAN HATTUM, *Befchrijv. van Zwolle*, II. D. bl. 109, 110. 116. 287.

BOURGONDIEŒ (FRANS VAN), een zoon van BOUDEWIJN VAN BOURGONDIEŒ, Baron van *Falaix*, een bastaard van FILIPS den Goeden, hier voor befchreven, leefde omtrent 't midden van de XVIde eeuw. Hij was een zeer kundig man, en verkreeg groten roem door zijne bedrevenheid in het behandelen van ftatfzaken, ook is hij aan verfeide Hoven als Afgezant geweest, doende zig overal achten, door zijn beminnelijk karakter en vlug verftand. Hij heeft gefchreven: 1. *Itinerarium PHILIPPI II. Principis Hispaniarum in Belgium.* 1555. 2. *Poëmata varia: Jambi fenarii, Aurea Carmina Pythagoræ, &c.* — VAL. ANDR., *Bibl. Belg.* p. 225. PAQUOT, *Mem. lit.* Tom. I. p. 395.

BOURGONDIEŒ (GILLIS VAN), gefproten uit het huis van dezen naam, door den basterd JAN VAN BOURGONDIEŒ, was een broeder van NIKLAAS, hier beneden, en leefde in het

laatste van de XVIde en verder in de XVIIde eeuw. Hij beoefende de regtsgeleerdheid, en, na den trap van Licentiaat in die wetenschap bekomen te hebben, verkoos hij Gera tot zijne verblijfplaats, en nam aldaar de bediening waar, van Advokaat Fiscaal bij het hoge Gerichtshof van Vlaanderen. Dat hij ook een liefhebber der latijnsche digkunde was, bewijzen de door hem in 't licht gegevene stukken. 1. *Ad Epicheremata Politica, five Animantium Hominumque certamina litesque & lusus* 'Ανδρῶν; five Appendix. Fani D. Bavonis Incensum. Gand. 1642. 4to. 2. *Carmen in consecrationem Rmi. Domini NICOLAS HAUDION, VIII. Brugensium Episcopi. Ib.* 1642. 4to. ——— VAL. ANDR., *Bibl. Belg.* p. 856. J. F. FOPPENS, *Bibl. Belg.* p. 27. PAQUOT, *Mem. littér.* Tom. I. p. 392.

BOURGONDIIEN (HERMAN VAN), Graaf van Falaix, gestorven in 1626, in de lente zijner jaren, was zeer ervaren in verscheidene talen, en hadt zijn geest versierd met de beoeffening van bijna alle de wetenschappen. Wij hebben van hem: *Davidis Monomachi libri II. Davidis Adulteri liber I. Absalonis fratricida liber I. Miscellanea. Leod.* 1624. 4to. ——— VAL. ANDR., *Bibl. Belg.* p. 379. *Théat. de la Nobl. de Brab.* pag. 12.

BOURGONDIIEN (KAREL VAN), bijgenaamd de Straet, wierdt geboren den 10 november 1433. Zijn vader was FILIPS VAN BOURGONDIIEN, boven gemeld, en zijne moeder ISABELLE, Infante van Portugal. Al vroeg bespeurde men in hem ene sterke zucht tot den oorlog, die zijn vader gaarne gematigd zou hebben, doch hier was geen kans toe. Toen de Gensfe beroerte aan 't uitbreken was, zondt FILIPS, bespeurende dat zijn zoon gaarne op 't water was, hem in 1451 naar Zeeland. Waarschijnlijk heeft hij hem toen, of al eerder, tot Stadhouder Generaal zijner Landen van herwaards over verklaard, welke waardigheid men weet, dat hij, in 1454 bekleed heeft. Gedurende zijn verblijf in Zeeland, hief hij 'er ene Bede ten behoeve van den Hertog, zijnen vader; 'en zo dra was dit niet geschied, of hij spoedde zig naar Brabant.

om deel aan den togt tegen de *Gentnaars* te hebben. FILIPS zocht hem te *Brusfel* op te houden, onder voorwendzel, dat men nog geene wapenrusting voor hem gereed hadt. Doch hij verklaarde: „liever in zijn wambuis ten strijde te willen „trekken, dan zijnen vader, de wederspannige *Gentnaars* niet „helpen bedwingen.” Ook woonde hij, sedert, de gevaarlijkste gevechten bij, zeggende, als zijne moeder hem, van wege den Hertoge en de Landzaten, poogde te bewegen, om ten hove te blijven: „dat het den Landzaten voordeliger zou „zijn, hem jong te verliezen, dan naderhand enen losfen „Heer aan hem te hebben.” Na 't eindigen van den *Gentfen* krijg, kwam hij wederom herwaards. In of omtrent 1454, hieldt hij de hoge Graavlijke vierfchaar te *Zierikzee*; voor welke de Heer VAN HAAMSTED, en FLORIS en AREND VAN HAAMSTED, gebroeders, wegens velerlei geweldenarijen, werden aangeklaagd; zij hadden zig, onder anderen, verscheide heerlijke regten, op de duinen en van de zeedriften, ten onregte aangematigd. Hier van overtuigd, wierden zij ten lande uitgebannen, en hunne goederen verbeurd verklaard. Deze strenge regtspleging des Graven VAN CHAROLOIS, maakte hem ontzaglijk hier te lande.

Toen hij na dit verrigt te hebben, naar *Flaanderen* was terug gekeerd, trouwde hij in oktober dezès zelvden jaars 1454, voor de tweede reize, met ISABELLE, dogter van KAREL, Hertog van *Bourbon*. Voor de eerste reize, was hij nog maar een kind zijnde, in 't jaar 1439 verbonden geweest, aan KATRINA, dogter van Koning KAREL DEN VII, van *Frankrijk*, die, zonder kinderen na te laten, op den 28 juli 1446, overleden was. ISABELLE zijne tweede gemalin, baarde hem op den 13 februari 1457 ene dogter, MARIA genoemd; die naderhand de enigste erfgenaam der wijduitgestrekte *Bourgondische* heerschappijen geworden is. Zie op haar Art. hier beneden.

Intusfen ontstond 'er eerlang een ongelukkige twist, tusfen Graav KAREL en zijnen vader Hertog FILIPS. Misnoegen op zijnen vader, als te veel het oor lenende aan een zijner voornaamste Stratsdienaren, was het voorwendzel, doch, veel-

ligt,

ligt, zucht naar meerdere magt, 'er de voorname grond van. Want hoewel de Hertog aan hem de algemene landvoogdij over de *Nederlanden* hadt afgeftaan, zegt hij egter nog zijn aanzien te vermeerderen, door verscheiden' Heerlijkheden aan zig te doen opdragen; dus wierdt hij Heer van *Gooiland*, en bekwam de Heerlijkheden van *Putten*, *Strijen* en *Arkel*; ook deedt hij een streek lands aan de *Maze*, tegen over *Ratterdam*, bedijken, en naar de landstreek *Charolois*, in *Bourgondie*, waar van hij Graaf was en den titel voerde, aldus benoemen. Het land van *de Tonge*, bij *Sommeldijk*, deedt hij insgelijks droog maken; en hij wist zig eindelijk ook in 't bezit te stellen van *Asperen*, *Heukelom*, *Voorne*, *Leerdaam* en *Schoonrewoerd*.

De verwijdering tusfen vader en zoon, begonst inmiddels toe te nemen; en klom eerlang tot zulk ene hoogte, dat *FILIPS* last gaf, om *KAREL* te pakken en in hegenis te brengen; doch hij wierdt gewaarschouwd, en ontkwam door de vlugt het gevaar, dat hem dreigde. Hij begaf zig naar *Holland*, en oefende aldaar veel gezags; want in 1642, veranderde hij te *Dordrecht* buitenstijds de Regeeringe; en, het Gerichtshof van *'s Gravenhage* bragt hij op een' anderen voet, door het getal der Raden, van 28 op 8 te verminderen, en in dezelve niet zo zeer ene adellijke geboorte, als ervarenheid in de regten te vorderen. *FILIPS* bevestigde, sedert, de gemaakte schikkingen; doch onthief den Raad, ten zelvden tijde van het horen der rekeningen, verenigende de Rekenkamer van *den Hage* met die te *Brusfel*, werwaards hij dezelve overbragt.

Omtrent dezen tijd, geraakte Graaf *KAREL* in twist met *Lodewyk den XI*, Koning van *Frankrijk*. Zekere schikking door dezen gemaakt, strekkende, naar *KAREL*'s mening, tot nadeel van zijn huis, was 'er de oorzaak van; weshalven hij een verbond aanging met de vijanden van *Lodewyk*; die zulks zo euvel nam, dat hij enige rappe gasten herwaards zondt, om den Graaf van *Charolois*, die zig thans te *Gorinchem* onthieldt, te vatten, en voorts gevankelijk naar *Frankrijk* te voeren; doch een voorlopig gerugt van den toelag deedt de uitvoering te niet lopen. *KAREL* straffe deswegens de *Franzen* op den 16
juli

julij 1465, door hun de nederlaag te doen hebben in een bloedigen veldslag, die hij bij *Monchleri* met hun streedt; ook ondervonden de *Luikenars*, die met Koning LOBEWYK verbonden waren, gevoelig des Graven wraak.

In 1467 overleedt Hertog FILIPS, zijnde KAREL bij zijn sterfen tegenswoordig; ook volgde hij zijn vader in alle deszelvs Heerlijkheden op. Bij 't aanvaarden van 't bewind, vondt hij de *Nederlanden* in tamelijken welstand en rust; de koophandel hadt overvloed en weelde gebaard, niet alleen in *Braband* en *Flaanderen*, maar zelfs ook in *Holland* en *Zeeland*, die daarom, ten dezen tijde, met meer regt nóg dan ten tijde van Grave JAN DEN II, den naam van *rijke landen* dragen mogten.

De *Luikse* krijg, en enige andere beletzels, met name ook zijn derde huwelijk met MARGARETA VAN JORCK, welke eerst in den aanvang van julij des jaars 1468, te *Damme* in *Flaanderen* voltrokken werdt, hadden den Hertoge nog geen tijd gelaten, om zig in *Holland* en *Zeeland* als Graav te doen hulden. Doch op den 13 der gemelde maand, vertrok hij, van enige *Zeeuwse* Heren verzeld, over *Shuis*, naar *Middelburg*, in *Zeeland*, alwaar hij voor Grave erkend werdt; en terstond daar na, wierdt hij ook in de andere *Zeeuwse* steden, ingehuldigd. Voorts naar *Holland* gereisd zijnde, kwamen de Edelen en Gevolmagtigden uit de steden, en verscheiden *Noordhollandse* dorpen, op den 21 in 's *Hage* bijeen, alwaar de inhuldiging, met veel staatsie geschiedde.

Hertog KAREL nauwlijks voor Grave aangenomen, deedt enen zwaren *eisch* of *bede* van de *Hollanders* en *Zeeuwen*. Hij vroeg niet minder dan 532800 schilden, alle van vijftien stuivers waarde; geschikt tot verschillende gebruiken; van welken, *Holland* en *Westfriesland* 372800; *Zeeland* 160000 schilden opbrengen moest, in den tijd van 15 halve jaren. De Graav toestemming op zijnen harden eisch verkregen, en de voorregten der steden, bij open' brieven, bevestigd hebbende, keerde in 't begin van augustus, naar *Brussel* te rug.

In den aanvang van dit zelve jaar, was 'er een *Verbond* van bescherming met Koning EDUARD DEN IV, van *Engeland*,

gesloten, welk eniglijk op *Frankrijk* zag. Hertog KAREL hadt, op den dag zelf van 't overlijden zijn's vaders, het *Verbond van vriendschap en onderlinge bescherming*, door hem, te voren als Graaf van *Charolois*, met EDUARD DEN IV. gemaakt; als Hertog van *Bourgondie*, bevestigd. Sedert handelde hij, door middel zijner moeder, met de *Engelse* Gezanten, te *Brusfel*, over een *Verdrag van koophandel*, welk eindelijk, op den 24 november 1467, voor den tijd van 30 jaren, gesloten, en door EDUARD en KAREL beide, bekrachtigd werd. Vervolgens was men in onderhandeling getreden, over het wegruimen van enige geschillen, ontstaan, voornaamlijk, uit zekere belastingen, wederzijds, op de koopwaaren gelegd. Doch het voornaam oogmerk dezer onderhandeling, was de verbindtenis tegens *Frankrijk*, die, op den 14 februarij dezes jaars 1468, te *Brusfel* getekend werd. Na vervolgens zijnen vijand Koning LODEWYK DEN XI, tot vrede genoodzaakt te hebben, toog hij naar *Zeeland*, om ene hevige beroerte te *Zierikzee* ontstaan, te stillen. De komst des Hertogs op den 30 januarij 1473, werd in die stad, met veel angst te gemoet gezien; doch om hem te vermurven, trokken Geestelijken en Wereldlijken, schreijende en wanhavenig, ter poorten uit, biddende om vergiffenis der bedreven' misdaad. De Hertog schonk hun het leven, mids zij voortaan zijne bezetting in de stad gedoogden, en hem ene boete van 30000 guldens, in negen reizen te betalen, opbragten. Van *Zierikzee* vertrok KAREL naar *Dordrecht*, alzo hij om tweespalt in die stad en de tegenkanting der gilden, van wegen dezelve tot nog toe niet gehuldigd was; dan met veel plegtigheid wierdt thans zulks verrigt. Voorts doorreisde hij ten dezen tijde, de voornaamste *Hollandse* steden; wordende alomme verzeld, door Here REINOUD VAN BRADERODE, dien hij onlangs van ene langduige en harde gevangenis ontslagen hadt.

Hertog KAREL altoos bedagt om zijne magt uit te breiden, ontmoette, omtrent dezen tijd, daar toe gelegenheid in de onenigheden tusen Hertog ARNOUD van *Gelder*, en deszelvs zoon ADOLF. Meermalen zocht hij dezelve met malkanderen te verzoenen, doch telkens zonder vrugt. Toen

Toen nu Hertog ARNOUD om zijn verloren bewind wederom te bekomen, verplicht wierdt, de wapenen tegen zijnen zoon en de wederspannige *Geldersers* te voeren, vervoegde hij zig bij Hertoge KAREL, om onderstand. Dit was het eigenlijk, 't geen de staatkundige Vorst zegt; want gaarne wilde hij ARNOUD met geld ondersteunen, mids dat het Hertogdom *Gelder* en Graafschap *Zutphen* daar voor verpand werden. Men sloot dan, op den 30 december 1472 ene overeenkomst te *Brugge*, volgens welke: „*Gelder* en *Zutphen*, voor 300000 Rijnse guldens „ aan Hertoge KAREL afgestaan werden, om dezelve in pand- „ schap, naar *Duitsers* regte, te bezitten, mids datze, door „ het betalen der gemelde somme en der verdere onkosten, „ door Hertoge KAREL, in en ten behoeve van deze land- „ schappen gemaakt, ten allen tijde, wederom zouden kunnen „ ingelost worden.” Hertog ARNOUD overleedt, nog geene twee maanden na 't sluiten der gemelde overeenkomst, op den 23 februarij des jaars 1473. Niet zonder tegenkanting der Landzaten, deedt KAREL zig zedert, in de onderscheidene steden, tot Hertog van *Gelder* en Graaf van *Zutphen* huldigen; en ten einde om hem gelukkig te doen slagen, moesten de *Hollandse* steden haren Grave manschap leveren, en terwijl hij met zijn leger te velde lag, van mondbehoeften voorzien. In november hier aan volgende, deedt hij den Keizer, FREDERIK DEN III, te *Trier* hulde, wegens deze nieuw aangewonnen Vorstendommen, die, van ouds, gehouden werden, onder 't Rijk te behoren. De Hertog van *Bourgondie* zag dus, voor 't einde des jaars 1473, zijne heerschappijen met twee *Nederlandse* gewesten vermeerderd.

Zo veel magtsvermeerdering, deedt Hertog KAREL, na een hoger titel streven. Het is waar, hij hadt zig wel naar *Trier* begeven, om het leen van *Gelder* en *Zutphen* van den Keizer te komen verheffen, maar deze reize hadt nog een inzicht voor hem, van meerder belang; en dit bestondt, om zig door den Keizer met den titel en waardigheid van *Koning* te doen verëeren. In overoude tijden, was 'er een Koningrijk van *Bourgondie* geweest; de naam was derhalve niet nieuw; ook be-

betoonde zig Keizer FREDERIK genegen, om KAREL tot *Koning van Bourgondie* te verheffen. De kroon, de scepter, en andere koninglijke sieraden waren reeds gereed gemaakt, en de tijd tot de kroninge bestemd. Doch terwijl elk in de verwagting was, dat de plegtigheid eerstdaags zou verrigt worden, vertrok de Keizer onverhoeds, zonder afscheid te nemen van Hertoge KAREL, die zeer gestoord was, dat hij zig te leur gesteld zag. Men kon toen de reden dezer schielijke verandering niet bevroeden; doch naderhand begreep men, dat de Keizer den Hertog de koninglijke kroon niet beloofd hadt, dan onder beding, dat MAXIMILIAAN, zijn zoon, met MARIA, dogter van Hertoge KAREL, vooraf in den egt verbonden zou worden. De Hertog wilde hier in niet bewilligen, waar op de onderhandeling afgebroken werdt. KAREL hadt reeds verscheiden' jonge Vorsten, en onder dezen ook MAXIMILIAAN, met de hoop gevoed, van hun zijne enige dogter, MARIA, tot ene vrouwe te zullen geven. KAREL, Hertog van *Guierne*, broeder van LODEWYK DEN XI, NIKLAAS, Hertog van *Kalabrie*, FILIBERT, Hertog van *Savojien*, en verscheiden' anderen, waren mede van dit getal geweest. Doch 't schijnt, dat de Hertog VAN BOURGONDIEŒ, alleenlijk voorhebbende zig vrienden te maken, door middel van zijne dogter, vastgesteld hadt, haar nimmer bij zijn leven, uit te huwelijken. Men verhaalt, dat hij plagt te zeggen: *dat hij Monnik wilde worden, op den zelvden dag, als hij zijne dogter uittrouwde.*

In zijne bejaging van de koninglijke waardigheid te leur gesteld, zocht egter, de heerszugtige KAREL, zijne magt hoe langs hoe wijder uit te breiden. Langs den *Rijnkant* deedt hij ten dien einde, zijne krijgsbenden optrekken. In den jare 1574, sloeg hij het beleg voor *Nuis*; doch de stad werdt zo dapper verdedigd, en men deedt zo menigen gelukkigen uitval, dat Hertog KAREL ras bemerkte, dat het bemagtigen dezer vesting hem meer werks kosten zou, dan hij gewaand hadt. Hij bevondt ook, dat het hem aan geld ontbrak, dit deedt hem het bevel afkondigen aan alle geestelijken, kloosterlingen, kerken, gast- en godshuizen van *Holland, Zeeland en Westfriesland,*

om

om de goederen, welke zij zestig jaren herwaards bezeten hadden, in geschrift te stellen, op dat men hen, naar gelange hunner inkomsten, zoude kunnen schatten. Niet zonder zware tegenkanting, vooral in *Holland*, en alleen door geweld werdten men overgehaald tot het opbrengen van deze afgeperste belastingen. Uit de steden vertrokken bovendien, vele Poorters om den Hertog in zijne kriegsbedrijven te helpen; ook moesten de Edelen en Leenmannen den Hertog met manschappen ondersteunen, of zulks met geld afkopen; zware beden moesten, daar te boven tot het voeren van deze uitlandse oorlogen, door de Landzaten worden opgebracht. Hij voerde zijne kriegsbedrijven tot in *Zwitserland* uit, en ten tweedemaal trok hij met zijn leger voor *Nancij*; doch deze stad stondt thans het beleeg kloekmoediger uit dan de eerste reize. De Hertog wendde te vergeefs zijne uiterste pogingen aan, om haar te bemagtigen; want Hertog RENÉ, door *Frankrijk* en enige *Duitsche* Vorsten ondersteund, hadt ondertussen een aanzienlijk leger bijeen verzameld, met welk hij zig, niet verre van *Nancij*, nedersloeg, van zins om KAREL, tot het opbreken van 't beleeg, te noodzaken. RENÉ hieldt heimelijk verstand in 't *Bourgondisch* leger met NIKLAAS, Grave van CAMPOBASSO, een *Napolitaan*, op wiens trouwe Hertog KAREL veel te gerust was. In den aanvang des jaars 1477, raakten de legers aan malikanderen; en nauwlijks was men handgemeen geworden, of den schelmsen CAMPOBASSO liep, met omtrent 160 mannen van wapenen, tot den vijand over. Het *Bourgondisch* leger werd geheelijk verslagen. Hertog KAREL zelf sneuvelde, of door de hand zijner vijanden, of, naar sommigen verhaal, door enige verraders van CAMPOBASSO's aanhang; die den ongelukkigen Vorst, zo dra het leger aan 't wijken was, in koelen bloede, van 't leven beroofden. De slag viel voor op den 5 januarij; en twee dagen later, werd het lijk des Hertogs gevonden, naakt uitgeschud, op drie plaatzen gewond, en met het aanzigt, in enen poel, waar in hij gesmoord was, vastgevroren.

Zulk een jammerlijk einde trof onzen Graaf, Hertog KAREL.

H

RZ

KAREL VAN BOURGONDIEËN, midden in den loop zijner onbezonnen' staatzugtige ondernemingen, na ene korte doch met gestadige onrust verzelde loopbane van ruim 43 jaren, ten einde gespleet te hebben. De namen van *strijdbaren*, *scouten*, *schrikkelijken*, en *diergelijken*, welken hij bij zijn leven, en na zijn dood, in de Geschiedschriften, gedragen heeft, zijn alles wat hij, met zijne onvoorzigtige krijgstogten, heeft gewonnen. De voorspoed maakte hem opgeblazen, en deed hem wanen, dat niemand hem in magt konde te boven streven. De tegenspoed veroorzaakte in hem ook geenzints neerslagtigheid, maar veeléer wierdt hij 'er driftig, wreed en verwoed door. De *Lotaringse* en *Zwitserse* krijg, zo schandelijk uitgevallen, als roekeloos ondernomen, zal tot een altoosdurend bewijs verstrekken van de ongeziene middelen, door welke de Voorzienigheid staatzugtige Vorsten ten val brengt.

Hertog KAREL liet ene enige dogter, ene verwarde regering, beroorde onderzaten, en ene ledige schatkist agter. De Landzaten, oneuig onderling, werden, daarenboven, met afheemsen oorlog, bedreigd. De welvaart, op welke men, onder de regering van Hertoge FILIPS, zijnen vader, genoemd hadt, scheen geheel ten lande uit geweken. Doch ene zaak was 'er, in welke KAREL, zijnen vader overtrof; hij was namelijk kuis en matig, meer egter uit hoofde zijner gesteldheid, dan uit deugd. Daar zijn geen sporen, welke aanduiden, dat hij enige onegte kinderen heeft verwekt; en hij liet geen klopst na, dan MARIA, het enigste kind dat hem bij zijne drie vrouwen ten dele viel. De grootsheid der *Bourgondische* hofhoudinge, van welke nog ene omstandige beschrijving voorhanden is, was min in KAREL te verschonen, dan in zijn vader FILIPS; also KAREL te veel gelds in den krijg maakte nodig te hebben, om, ten laste der schamele gemeente, nog grote schatten in dertele pragt te spillen. — AMELGARD, *Gest. Ludov. XI.* lib. IV. cap. 8, 9. ADR. DE VETERI BUSCO, *Rev. Leod.* col. 1359. *Annal. Noves. ad annum 1477.* c. 620. A. MATTHAEI, *Vet. avi Anal.* Tom. I. pag. 233. MEYERI, *Annal. ad annum. 1467.* fol. 342. DUCLOS, *Hist. de Louis XI.* Tom.

Tom. II. p. 96. 205, 206. 222. BOXHORN *op Reigersb.* I. D. bl. 377. WAG., *Vad. Hist.* IV. D. bl. 43-46. 70-80. 84. 97. 99. 103. 106, 107. 110. 115. 118. 123-127. 135. 140. 145. 147. 149. 152-162.

BOURGONDIEËN (MARIA VAN), geboren den 13 februarij 1457, was de enige dogter van KAREL DEN STOUTEN, Graav van *Charolois*, vervolgens Hertog van *Bourgondien*, en van IZABELLA, dogter van KAREL, Hertog van *Bourbon*; en is geweest de enigste erfgenaam der wijduitgestrekte *Bourgondijse* heerschappijen, en de onschuldige oorzaak van oorlogen, welker wortel, tot op dezen dag toe, nog niet ten enenmale is uitgerooid.

MARIA verloor haren vader in den ongelukkigen veldslag van *Nancij*, alwaar hij den 5 januarij 1477 sneuvelde, toen zij den ouderdom van bijna twintig jaren bereikt hadt. Zij was enige dagen onzeker omtrent 's Hertogs omkomen, doch kreeg 'er eerlang zekere tijding van te *Gent*, alwaar zij zig bevondt, in 't gezelschap van de Hertoginne weduwe, MARGAREET VAN JORK, van JAN, Hertog van *Kleve*, ADOLF, Here van *Ravestein*, zijnen broeder, GUY VAN BRIEMEU, Here van *Imbercourt*, WILLEM HUGONET, Kanselier van Hertoge KAREL, en enige anderen; de Stedehouder van *Holland*, LODEWYK VAN GRUTPHUIZEN, en WOLFERD VAN BORSELE, Heer van *Vere*, begaven zig, insgelijks, spoedig derwaarts. Het netelig tijdgewrigt in 't welk men zig bevondt, bragt de *Bourgondijse* Groten, in benaede verlegenheid. Men zag geen' kans om de landen buiten oorlog te houden, en Vrouw MARIA in 't bewind van dezelve, te bevestigen. Meest was men voor LODEWYK DEN XI. bedugt; die op de eerste gerugten van de nederlaag bij *Nancij*, reeds bevel gegeven hadt, om uit zijnen naam, het Hertogdom en het Graafschap *Bourgondie* in bezit te nemen. Het Hertogdom was zijn's oordeels, wettiglijk aan de *Fransje* kroon vervallen, doordien Hertog KAREL, wiens overgrootvader, FILIPS DE STOUTE, dit Hertogdom van Koning

JAN ter leen ontvangen hadt, zonder mannelijke erfgenamen na te laten, gesneuveld was.

• In *Holland* was, terstond na den dood van Hertoge KAREL, wederom enige beweging ontstaan. De *Hoeksen*, die lang buiten bewind geweest waren, begonden te klagen: „ dat de „ ambten aan vreemdelingen gegeven, en de Landzaten voor- „ bijgegaan werden; drijvende voorts, dat het nu de regte „ tijd was, om deze en andere misbruiken hersteld te zien, „ dat men zig maar onderling verenigen moest, om van de „ jonge Vorstinne te verkrijgen, 't gene men begeerde, met „ name herstelling der aloude voorregten en gebruiken.” De *Hoeksen* en *Kabbelfaunsen* verzoenden zig, in sommige steden, onder anderen te *Dordrecht*, plegtelijk en bij handtastinge, met elkanderen, belovende: „ dat niemant hunner, immer bij eni- „ ge Heren of Hoven, geestelijk of wereldlijk, oin vernieu- „ wing van de regering der stad aanhouden zou, dan bij ge- „ meen goedvinden van het Gerecht, den Oudraad, de Agten, „ de Dekens der Gilden, en gemene Neringe.” Men hieldt dagvaarten te *Haarlem*, te *Leijden* en in 's *Hage*, en kwam overëen, dat men elkanderen, noch van, noch op 't kusen zou zoeken te helpen; maar eenpariglijk 's lands oirbaar ter herte nemen; ook op de algemene dagvaart te *Gent*, 't gemeene welzijn, boven alle dingen voorstaan. Voorts werdt 'er een ontwerp opgesteld van de voorregten, welke men oirdeelde, door Vrouwe MARIA, van nieuws bezworen te moeten worden; waar na zig de Gemagtigden van de Staten van *Holland*, te gelijk met die van *Zeeland*, naar *Gent* begaven.

Hier hieldt men hun voor: „ den groten last, in welken „ Vrouw MARIA en de landen staken, ter oirzake van de „ vijandschap en kwaadwilligheid van den Koning van *Frank- „ rijk*, die zonder regt of reden, verscheiden *Bourgondische* „ plaatsen hadt,” en men verzogt hun, de Hertoginne, in dezen nood met raad en daad te willen bijspringen. De Gemagtigden, de genegenheid der Landzaten betuigd hebbende, om Vrouwe MARIA, naar vermogen, bij te staan, verklaar-
den

Men te gelijk, rondelijk: „ dat de Landen door de oorlogen, „ die Hertog KARL, tot aan 't einde zijns levens, gevoerd „ hadt, zeer *bearmt*, *ontgoed* en *verondergaan* waren, en derhal- „ ven eerder behoorden verligt, dan meer bezwaard te wor- „ den.” Zij voegden 'er bij: „ dat 'er, sedert enige jaren, „ merkelijke inbreuken waren geschied, op der landen en „ steden vrijheden en voorregten; welke zij gaarne hersteld „ zouden zien.” Zij stonden hier op zo sterk, dat VROUW MARIA hun, eindelijk, op den 14 maart 1477, het GROOT-PRIVILEGIE, gelijk men 't, sedert, genoemd heeft, verleende, waar bij de oude voorregten der Landzaten bevestigd werden, en de Graavlijke magt bepaald. De *Hollanders en Zeewen* hebben altoos veel werks van dit Privilegie gemaakt, schoon enige der opvolgers van Vrouwe MARIA, hunne Graven, oordelende, dat het der jonge en onmondige Hertoginne, met geweld, afgedrongen was, niet goedgevonden hebben, zig „ aan hetzelfde, verbonden te rekenen. Den voornaamsten ier- houd van dit beroemd *Privilegie*, vindt men geboekt bij WAAGENAR, *Vad. Hist.* IV. D. bl. 167-170., uit welken Geschied- schrijver wij ook menendeels, het bovenstaande ontleend heb- ben. Alleen dient hier nog aangemerkt, dat dit *Groot-Privi- legie*, behalven door Vrouwe MARIA, ook bezegeld werd door JAN, Hertog van *Kleve*, door LODEWYK VAN BOURBON, Bis- chop van *Luik*, en door ADOLF VAN KLEVE, Heer van *Ravens- stein*, die thans de waardigheid van algamenen Stadhouder der *Verenigde Nederlanden* bekleedde.

Aan de andere *Nederlanden* werden, ten zelden tijde, dier- gelijke *Handvesten* verleend als het *Groot-Privilegie* inhoudt, met name aan *Flaanderen*, allernceest gesield op het behouden en vermeerderen der oude voorregten. De Hertogin of hare Raden hadden nu reeds goedgevonden, een gezantschap aan LODEWYK DEN XI. te zenden; waar toe de Kanselier WATIER HUGONET, GUY VAN BRIEMBO, Heer van *Imbraques*, WOLTERE VAN BORSELE, Heer van *Kere*, en LODEWYK VAN CANTER- ZEN, toen nog Stadhouder van *Holland*, benoemd werden. Zij vonden den Koning te *Peronne*; die eer bij hen reedert.

hunnen last te openen, elk hunner in't bijzonder, door vleesende beloften zocht te winnen. Hij wendde voor, dat hij de Hertogin, voor zijnen zoon KARL, een kind van zeven jaren, ten huwelijk begeerde. BORSSELE en GRUITHUIZEN gaven hem hier toe geene hoop altoos; doch HUGONET en VAN BRIEMEU beloofden, dat zij hem zijne begeerte zouden helpen verkrijgen. Toen hij hen zo ver gebragt hadt, was het hem weinig moeite, hen verder in te wikkelen. Na dat de Gezanten hunnen last, strekkende tot het sluiten van een verbond van vrede, welken de Koning, op geen andere voorwaarden, maken wilde, geopend hadden, bewoog hij deze twee om hem *la Cité* een gedeelte van *Arrecht* in handen te doen stellen. Doch dit bedrijf en hun verdere handel in *Frankrijk*, kwam hun naderhand, noodlottig te staan; want de *Gentenaars*, zig van den persoon der Hertoginne, en daar door van den klem der regering, meester gemaakt, en sedert, in *Frankrijk*, vernomen hebbende, wat 'er gesloten was, deden, op hunne terugkomst, HUGONET en BRIEMEU vatten, en openlijk onthoofden. Men heeft nog een brief van HUGONET, aan zijne gemalin, LOUISE, op den dag zijnes doods geschreven, in welken hij betuigt, dat hij onschuldig leedt, en alleen, gelijk men zeide, om het volk te voldoen. Ook beweren sommigen, dat hij en VAN BRIEMEU zig zo diep niet met Koning LODIEWYK ingewikkeld hadden, als de *Gentenaars*, die thans meester waren, voorgaven. Zij hadden zig, inzonderheid, bij de *Gentenaars*, gehaat gemaakt, doordien zij een' brief van de Hertoginne aan Koning LODIEWYK gebragt hadden, waar bij deze verzocht: „ dat de Koning, 't gene hij haar wilde laten „ weten, alleen aan vier personen geliefde te vertrouwen, „ te weten, aan de Hertoginne weduwe, aan ADOLF, Here „ van *Ravestein*, en aan BRIEMEU en HUGONET, met welke „ vier, zij verklaarde hare zaken alleen te willen bestieren.” LODIEWYK hadt dezen brief den *Gentzen* Afgevaardigden, die, kort hier na, met hem waren komen handelen, op een bevestigingschrift, waar bij Vrouw MARIA verklaarde, niets te willen sluiten dan bij raade der Staten, vertoond en medegegeven.

En, 't gezigt van dezen brief, dien men Vrouwe MARIA afveonder de ogen bragt, verbitterde de *Germaans* denmeis, dat zij BRIEMEU en HEGONET aan hunnen haat opefforden, zonder dat de jonge Hertogin, die, eerst op 't fadefnis, en toen op de openbare markt, in hegt rouwgewaad, met de tranen in de ogen, om het leven harer ongelukkige Staatsdienaren gebeden hadt, in staat geweest was, omze van de jongste straffe te bevrijden; uit welk zonderling voorval, men aan de ene zijde, ziet, hoe zeer MARIA thans onder 't bedwang der *Germaans* geweest zij; en aan de andere, met welk een flinks inzicht, zij den *Nederlandsen* zulke wijldluftige privilegien hadt toegestaan, en hoe weinig zij gezind ware, dezelve te houden. Midterwijl hadt LONNEWYK Daornik, het ander gedeelte van *Arrecht*, en enige andere plaatsen bemagtigd.

In *Holland* was, terftond na het houden van de dagvaart te *Geit*, het vuur van onenigheid tusfen de *Hoekfen* en *Kabbelfaunfen*, of van beide deze partijen tegen de Overheid, wederom op 't hevigst ontfleken. De zware lasten die men nog dragen moest, hadden de Gemeente, in vercheiden fieden, aan 't morren geholpen. Te *Gouda*, begonden de ingeratenen, meest *Hoekgezind* op te staan tegen Here JAN VAN KARE, die der *Kabbelfaunfe* zijde toegedaan was, en onlange de Stetwoogdij van Vrouwe MARIA verworven hadt. De *Hoekfe* gemeente, niet gediend met dezen Stetwoogd, klaagde, dat hij haar zocht te verdrukken. Ook eischte zij van de Overheid rekening van de inkomsten der stad, en stondt hier zo sterk op, dat de Vroedschap, meest *Kabbelfaunfe*, allengkens ter stad uitweek. De *Hoekfen* namen toen de verlaten plaatsen in, en verwierven, eerlang, door middel van JAN VAN MONTFOORT, enen der *Hoekfe* hoofden, dat Vrouw MARIA de Stetwoogdij aan ENGELBERT VAN NASSAU, Here van *Brals*, opdroeg, de *Hoekfe* Overheid te gelijk in hare diensten bevestigende. Te *Schoonhoven* weken de *Kabbelfaunfe* Regenten, ook geene kans ziende om de gevorderde rekening te doen, een weinig later, insgelijks, ter stad uit; waar door de *Hoekfen*, hier mede op 't kussen raakten. Te *Dordrecht*, begon de be-

roerte, zo dra de Gemagtigden van de *Gentse* dagvaart te rug gekeerd waren. *Hoekſen* en *Kabbelijauwſen* beide riepen, dat zij van alle laſten en ſchattingen, onder Hertoge KAREL op de landen gelegd, terſtond ontheven wilden zijn, en rekening hebben van der ſtede middelen. De Overheid beloofde 't een en ander; doch de Dekens der gilden begeerden haar in hegtenis te houden, tot dat de rekening gedaan zou zijn. Hier over ontſtondt een geweldige oploop. Wel veertig van de voornaamſte Burgeren, *Hoekſen* en *Kabbelijauwſen*, werden waſtgezet en genoodzaakt rekening te doen. Men bevondt toen, dat de *Kabbelijauwſen* ene goede ſomme gelds onder zig geſlagen hadden, welken zij, binnen twee a drie jaren, beloofden te vergoeden. Sedert op vrije voeten geſteld zijn'e, weken zij, de een voor, d'ander na,,ter ſtad uit. Te *Hoorn* vielen geen mindere bewegingen voor, en deze waren van te verder uitzigt, om dat de Huiſlieden der dorpen daar in deel namen, na dat men hun hadt diets gemaakt, dat MAARTEN VEELEAAR zijn Schoutsambt gekogt hadt voor penningen die hun waren afgeperſt. In andere ſteden vielen ook vele onregelldheden voor; doch ſommigen, gelijk *Haarlem*, *Delft* en *Amſteldam*, alwaar de *Kabbelijauwſen* verre weg de magtigſten waren, bleven ten dezen tijde, van oproer vrij.

De *Gentenaars*, de Hertoginne weduwe en ADOLF VAN RAVESTEIN hebbende doen vertrekken, om met de Regeringe en Vrouwe MARIA, naar hun welgevallen, om te ſpringen, zagen egter haast, dat zij een aanzienlijk Legerhoofd nodig hadden, om den *Fransen* 't hoofd te bieden. Zij wierpen derhalve 't oog op ADOLF VAN GELDER, die, tot omtrent dezen tijd toe, te *Vilvoorden*, of volgens anderen te *Kortrijk*, in hegtenis gezeten hadt. Terſtond, ſtelden zij hem op vrije voeten, en hem, die nu al verſcheidene jaren weduenaar geweest was, met de hoop vleierende van het huwelijk der Hertoginne, droegen zij hem het bevel op over een leger, uit *Gent*, *Brugge* en *Tperen* bijeen gebragt. ADOLF trok terſtond naar *Doornik*, toen in de magt der *Fransen*, en ſtak den brand in de voorſteden. De bezetting hier op uitvallende, dreef de *Flamingen*,

met

met zwaar verlies op de vlugt. ADOLF zelf sneuvelde hier, op den 22 juli 1477.

Zijn dood was oorzaak, dat men een spoediger besluit nam, omtrent het huwelijk der Hertoginne. En schoon 'er thans nog verscheiden' Groten naar dit huwelijk stonden, waren eger de *Dauſijn* KAREL, en MAXIMILIAAN, Hertog van Oostenrijk, zoon van Keizer FREDERIK DEN III, de enigste partijen, die in aanmerking kwamen. Hertog KAREL hadt MARIA, reeds bij zijn leven, aan den *Dauſijn* beloofd; en LODERWYK DE XI. scheen in 't eerst, ernstig naar dit huwelijk te staan. Doch sommigen verzekeren, dat hij, oordelende, de Staten van Hertoge KAREL te kunnen magtig worden, zonder dat hij den *Dauſijn* aan MARIA behoefde te verbinden, sedert van andere gedagten geworden is. Anderen beweren, daarentegen, dat de Koning, de hoop, om zijnen zoon, door het huwelijk met MARIA, in 't bezit der *Bourgondische* Staten te stellen, niet opgegeven heeft, voor dat hij zag, dat hier toe geen kans was. MAXIMILIAAN stondt in de gunst der *Gentenaars*, die thans 't bewind in handen hadden; zij beweerden, dat de Hertogin aan niemant dan aan hem behoorde uitgehuwd te worden, alzo Hertog KAREL haar hem, reeds voor lang, toegezegd hadt; doch zij namen niet in aanmerking, dat dit ook omtrent verscheiden' anderen geschied was. De Hertogin gaf eindelijk hare stem tot dit huwelijk, en de Hertog werd herwaarts ontboden. Men wil, dat de *Flamingen* een gedeelte der reiskosten betalen moesten, alzo MAXIMILIAAN weinig inkomsten hadt, en de Keizer voor den gierigsten Vorst van zijnen tijd gehouden werd. Na de overkomst van den Hertog, werd het huwelijk op den 18 augustus 1477 te *Gent* voltrokken. Volgens de huwelijksvoorwaarden: „moesten de „kinderen, die uit dit huwelijk zouden geboren worden, den „eerststervenden in alle staten en bezittingen opvolgen; of, „zo 'er geene kinderen nableven, vervielen dezelve aan „de wettige erfgenamen, zonder dat 'er de langstlevende „enige aanspraak op behieldt." Groot vier weken hier na, werd 'er een bestand met *Frankrijk* getroffen, en Vrouw MA-

MARIA wierdt in *Holland* en *Zeeland* als Gravinne gekondigt, zijnde deze plegtigheid omtrent het einde van oktober geschied te *Dordrecht*, in tegenwoordigheid der Afgevaardigden van de *Hollandse* steden, die aldaar ter dagvaart verschenen waren. MAXIMILIAAN voerde, na alvorens als kerkelijke Voogd en Momboir van Vrouwe MARIA, in de lente des volgenden jaars, den eed aan de bijzondere steden en landen gedaan te hebben, al de titels zijner gemalinne, terwijl de namen van MAXIMILIAAN en MARIA aan 't hoofd der opene brieven gelezen wierden. Ook verklaarde Keizer FREDERIK, bij brieven van den 19 april, dat MAXIMILIAAN, *Gelderland* en *Zutphen*, benevens *Holland*, *Zeeland* en *Friesland*, uit naam van Vrouwe MARIA, behoorlijk van hem verheven hadt; waar uit blijkt, dat de Keizer deze landen als lenen van het Keizerrijk wilde aangemerkt hebben.

De rust, hier door te wege gebragt, hadt een ganstig vooruitzicht van bestendig te zullen zijn, te meer, wijl MAXIMILIAAN en MARIA, op den 12 julij van dit zelve jaar, een nieuw verbond van vrijen koophandel en visserij met EDUARD DEN IV, Koning van *Engeland*, sloten, en het bestand met *Frankrijk* voor nog een jaar verlengden. Dan met dit al schenen 'er op nieuw onweersbuijen samen te pakken, die de rust dreigden te storen. De *Geldersers* namelijk, hadden, na den dood van hunnen Hertog ADOLF, de voogdij over zijne twee onmondige kinderen, KAREL en FILIPPA, zig destijds te *Gent* bevindende, opgedragen, aan zijne zuster KATRINA, welke door een plegtig gezantschap, zo veel bij LODEWYK DEN XL te wege bragt, dat hij zig verbondt, om de twee gemelde kinderen tegen geheel den *Bourgondischen* aanhang te beschermen. MAXIMILIAAN en MARIA lieten zig, schoon daar toe door Vrouw KATRINA ernstig verzogt, nogthans niet bewegen, om haar broeders kinderen te rug te zenden. 't Gevolg hier van was, dat de *Geldersers* meer en meer van MAXIMILIAAN en MARIA vervreemd wierden, en zig sterk maakten, om de *Bourgonders* gewapenderhand aan te vallen. De woede, met welke deze kleine krijg gevoerd wierdt, reestreeks niet tot

ons onderwerp behorende, verwijzen wij zodanige onzer Lezers, die begerig zijn, onderrigt daar van te bekomen, naar de Schrijvers, die ten slotte van dit artikel zullen worden aangewezen. Wij vergenoegen ons derhalven, met aan te tekenen, dat men aan beide zijden de rampen des oorlogs moede, in januarij 1481, te *Nunjeet* op de *Veluwe* in *Gelderland*, een bestand sloot, ingevolge van 't welk, MAXIMILIAAN en MARIA, federt in de steden van *Gelderland* en *Zutphen*, op ene plegtige wijze, gehuldigd wierden, schoon al hun regt op deze beide landschappen, enkel op de overweldiging van MARIA's vader, Hertog KAREL, gegrond kon worden.

In 't voorjaar van 1482, wierdt de Hertogin MARIA haren egtgenoot en den landen, in den opgaanden bloei harer jaren, door een onverwagten en rampspoedigen dood, ontrukkt. Drie kinderen hadt zij reeds ter wereld gebragt, FILIPS en MARGAREET, die nog leefden, en FRANS, die kort na de geboorte gestorven was. Nu was zij wederom zwanger, doch hadt zij door enen val van 't paard, terwijl zij buiten *Brugge* uit spelen reedt, zwaar bezeerd; en, doordian zij zulks voor MAXIMILIAAN verborgen hieldt, deels om hem niet zwaar moedig te maken, deels om dat zij uit vrouwelijke schaamte, schroomde enen Heelmeester te gebruiken, brak het kwaad, dus zonder hulpmiddel gelaten, wel haast ten haren nadele met zo veel geweld uit, dat zij 'er na verloop van drie weken, doch anderen zeggen binnen vier dagen, aan overleedt op den 27 maart. MAXIMILIAAN, die haar teder beminde, was over dit verlies zodanig getroffen, dat men verhaald vindt, dat hij gedurende zijn ganzen levensloop, niet van haar kon spreken zonder tranen te storten. Ook was zij inderdaad, ene zeer schone, vriendelijke en beminnelijke vrouw, blank van vel en aanminnig van wezen; fris van leden, en daar bij gezond en sterk van lighaam. Ook hadt zij door hare gulle opregtheid, voorzigtigheid en godsvrugt, de liefde tot zig getrokken van allen, die met haar verkeerden. Nuttige boeken te lezen, en zig door deskundigen de gebeurtenissen van vroegere en latere tijden te doen verhalen, verstrekte haar tot een

een aangename uitſpanning; alleen vindt men als een gebrek in haar karakter, opgeteld, dat zij wat oplopend van aart is geweest. Van bekwaamheid tot de regeringe heeft zij nauwelijks enigen blijk kunnen geven, zijnde zij na den dood van Hertoge KAREL, niet van onder de voogdijschap der *Gentena-*ren ontslagen, dan om onder die van haren egtgenoot over te gaan. Ook hadt zij 't ongeluk, van hare Landen, zo lang zij regeerde, door binnenlandſe beroerten en uitheemſe oorlogen, jammerlijk te zien verwoesten en van den rijten; rampen, die genoegzaam altoos aan de vrouwelijke regeringe over deze Landen verknogt waren geweest; en waar van men inzonderheid twee treffende voorbeelden ontmoet, in de lotgevallen van de Gravinne ADA en JAKOBA VAN BEYEREN.

— PONTI HEUTERI, *Rerum Austr.* Lib. I. p. 60. 65. *Atlas publ. Angl.* Tom. V. P. III. p. 85, 86. 89. DUCLOS, *Hijſt. de Louis XI.* Tom. I. p. 83. Tom. II. p. 222. Tom. III. p. 367. COMMINES, *Mem.* Liv. V. chap. 13, 16, 17. M. BALEN, *Befchrijv. van Dordr.* bl. 787-790. WAGEN., *Vad. Hijſt.* IV. D. bl. 46. 163. 166-171. 179-181. 185. 206. *Levens van Mann. en Vrouw.* X. D. bl. 279-288.

BOURGONDIEŉ (NIKLAAS VAN) of BURGUNDUS, geſproten uit het doorlugtige huis van dezen naam, door den bastaard JAN VAN BOURGONDIEŉ, wierdt geboren te *Anguien* den 29 ſeptember 1586. Zijne eerſte letteroefeningen te *Mons* volvoerd hebbende, ging hij naar *Leuven* in de wijsbegeerte en regtsgeleerdheid ſtuderen, alwaar hij zig teffens op de litteratuur en digtkunde toeleide. De voortgangen, die hij in zijne ſtudien maakte, trokken tot hem de genegenheid en vriendſchap van zijne voornaamſte meesters, welke waren de Hoogleraren GERARD CORSELIUS en ERYCIUS PUTEANUS. Met de waardigheid van Licentiaat in de regten bekleed, keerde hij naar *Gent* te rug, alwaar hij als Advokaat praktizeerde, en de achting van een ieder, door zijn braafheid en rondborſtig karakter, tot zig trok; inzonderheid was hij zeer gezien bij de latijns Digters JER. PIERSSENÆUS en MAXIMILIAAN DE VRIENDT.

In 1627 wierdt hij door MAXIMILIAAN, Hertog van Beieren, tot Hoogleraar in de regten te Ingolſtad beroepen. Vervolgens benoemde hem die Vorst tot zijnen Raad en Geschiedſchrijver; 't welk insgelijks door Keizer FERDINAND geschiedde. Na een twaalfjarig verblijf in Beieren, keerde hij naar de Nederlanden te rug, en wierdt lid van den Hogen Raad van Brabant; in welke bediening hij omtrent 't jaar 1646 is gestorven. Hij heeft uitgegeven: 1. *Oratio de gradibus ad Eloquentiam*. Francof. 1615. 12mo. 2. *Poëmata: Heroicorum liber I. Elegiarum V. Sylvarum II.* Antv. 1621. 16mo. 3. *Ad consuetudines Flandriæ, aliarumque gentium Tractatus Controversiarum &c.* Antv. 1621. 12mo. 4. *Epithalamium in nuptias CASPERII GEVARTII*. Antv. 1625. 4to. 5. *Historia Belgica ab anno 1558.* Ingolſt. 1629. 4to., van dit werk zijn verscheidene herdrukken, van welke voor de beste wordt gehouden, die door den Hoogleraar N. H. GUNDLING te Halle in 1708 in 4to. is uitgegeven. 6. *Apologia de Elektoratu Palatino, pro CHRISTOPHORO GEWOILDO, & contra MARQUARDUM FREHERUM.* Ingolſt. 1634. 4to. 7. *Comment. de Evictionibus practicus & theoreticus.* Ib. 1636. 12mo. Lovan. 1647. 12mo. Colon. 1662. 16mo. 8. *Historia Bavarica, seu LUDOVICUS IV. Imperator. ac ejus vita & res gestæ ab anno 1313.* Ingolſt. 1636. 4to. Amst. 1645. 4to. Helmſt. 1705. 4to. 9. *Commentarius de duobus reis, sive de Obligatis in solidum.* Lovan. 1657. 12mo. 10. *Commentarius de periculis & culpis in Contractibus, desumptus ex lectionibus Ingolſtadiensibus.* Lov. 1646. 12mo. 11. Alle de bovenstaande werken van NIKLAAS VAN BOURGONDIEŒ zijn te samen bijeen gedrukt, onder den titel van: *Opera omnia.* Brux. 1647. 4to. Ib. 1700. 4to. — F. SWEERTII, *Athen. Belg.* p. 573. VAL. ANDR., *Bibl. Belg.* p. 681. J. F. FOPPENS, *Bibl. Belg.* p. 902. JO. FABRICII, *Histor. Bibliothec.* Part. V. p. 256, 257. C. SAXI, *Onom. liber.* Pars IV. p. 253, 254. D. CLEMENT., *Bibl. curieuse.* Tom. V. p. 430. PAQUOT, *Mém. litter.* Tom. I. p. 385-391. A. PARS, *Naamrol van de Bat. en Holl. Schrijvers*, bl. 281. JO. FRID. JUGLERS, *Bevraagde Jur. Juristischen Biographie.* III. Th. f. 364-371.

BOURICIUS (HECTOR), een zoon van JAKOB BOURICIUS die volgt, en BAUKJE BUIGERS, wierdt te *Leeuwarden* geboren, omtrent 't jaar 1593. De triviale scholen met veel lof doorgelopen zijnde, en zig vooraf in de wijsbegeerte geoëffend hebbende, wierdt hij den 4 mei 1608, als Student te *Franker* ingeschreven, en leide zig met veel ijver op de regtsgeleerdheid toe, makende ten dien einde gebruik van de lesfen der Profesoren MARKUS LYKLAMA A NYEHOLT en TIMEUS FABER, bij wien hij als commensaal woonde. Het gesloten bestand tusfen dit Gemenebest en den Aartshertog ALBERT, in hem den lust gewekt hebbende, om de *Spaanse Nederlanden* te zien, reisde hij derhalven derwaards, en ging naar *Leuven* zijne studien vervolgen, alwaar hij in 1610 de waardigheid van *Baccalaureus* in de regten verkreeg; hier was het ook, dat hij gemeenzaam met ERYCIUS PUTEANUS verkeerde, en van denzelven lesfen nam in de fraije letteren. Van hier ging hij naar *Douai*; bezocht voorts *Dole*, *Parijs* en *Orleans*, in welke laatstgenoemde stad, hij de waardigheid van Meester in beide de regten bekwam. Vervolgens was zijn voornemen om naar *Italien* over te steken, doch hij veranderde van gedagten, en scheepte zig in naar *Engeland*, alwaar geland zijnde, zijn eerste bezigheid was, om den beroemden IZAAK CASSAUBONUS op te zoeken, en naderhand den dood van dien geleerden man vernomen hebbende, verëerde hij diens geheugen met ene lijk-oratie. Te *Leeuwarden*, te rug gekeerd, liet hij zig den 20 mei 1612 in de *matricula* 's Hof van *Friesland*, als Advokaat optekenen, en hij praktizeerde voor deze hoge Regtbank in die hoedanigheid tot in 1620, toen men hem als Hoogleraar aan *Frieslands Hogeschool* beriep, waar van hij op den 29 juni van dat zelfde jaar, bezit nam. Hij verliet in 1625 deze post, om die van Griffier bij het Hof Provinciaal waar te nemen, dat enkel een trap was om hem tot de waardigheid van Raadsheer in dat zelfde Hof te doen opklimmen, welke gewigtige bediening hem wierdt toevertrouwd den 30 maart 1626, na het afsterven van zijnen schoonvader GELLIVS VAN HILLEMA, die teffens Curator van 's Lands Ho-

ge-

geschool te *Franeke* was geweest. Vervolgens wierdt *BOURICIUS* als ordinaris Gedeputeerde ter vergadering van hun Hoog Mogenden naar 's *Hage* gezonden; deze post, die geheel niet van zijn smaak was, nam hij egter enige jaren met de grootste trouwe waar, zonder dat hij egter de beoeffening der studien verwaarloosde, die hij in zijne uren van amtsledigheid als ene uitspanning ter hand nam. Hij hadt slechts 42 jaren bereikt, toen de dood hem den 3 januarij 1636, te *Franeke* zijnde, wegrukte. Zijne moeder overleefde hem, zo wel als zijne huisvrouw *HOUKJE VAN HILLEMA*, aan wie hij den 19 juli 1618 gehuwd was, en die den 11 december 1669, in den ouderdom van 70 jaren stierf; zijn broeder en zuster overleefden hem insgelijks. Uit zijn huwelijk liet hij een zoon na, welke het onderwerp van een volgend artikel uitmaakt; benevens ene dogter, *LUCIA* genaamd, geboren den 4 mei 1623, en getrouwd den 7 mei 1643, met *EELKE VAN GLINSTRA*, uit een der eerste patrice families in *Friesland* gesproten, die vele waardige Mannen, uit welke hun vaderland in de gewigtigste staats- en krijgambten met veel trouwe hebben ten dienst gestaan, zijn voortgekweekt, en waar van nog ter dezer stond, waardige afstammelingen in de provincie van *Friesland* aanwezig zijn.

HECTOR BOURICIUS, heeft de volgende werken door den druk gemeen gemaakt: 1. *Oratio anniversaria, dicta honori ISAACI CASAUBONI*. Leov. apud. JO. STARTERUM. 1615. 4to. 2. *Disertationes Academicae. Quibus accedit Lektionum Juris liber, quo varia Juris civilis loca, praecipue in Institutionibus JUSTINIANI Imperatoris, explicantur*. Amst. & *Franeq.* 1612. 4to. 3. *Oratio de Ambitu, sive Disertatio ad Legem Juliam*. *Franeq.* 1623. 4to. 4. *Oratio funebris in obitum TIMAEI FABRI*. *Franeq.* 1623. 4to. ——— KONIGH, *Bibl. Vet. & Nov. voc.* VAL. ANDR., *Bibl. Belg.* p. 340, 341. J. F. FOPPENS, *Bibl. Belg.* p. 432. PIEM. WINSEM., *Orat. funebr.* *Franeq.* 1636. E. L. VRIEMOET, *Athen. Fris.* p. 206-211. C. SAXI, *Onom. liter.* Pars IV, p. 253. PAQUOT, *Mém. littér.* Tom. VII. p. 365-367.

BOURICIUS (JAKOB), omtrent het midden van de XVIIde eeuw te Dokkum geboren, leidde zig in zijne jeugd op de beoeffening der regtsgeleerdheid toe, wierdt Meester in die wetenschap, en praktizeerde als Advokaat te Leeuwarden, vervolgens wierdt hij Pensionaris van die stad. Het juiste tijdstip van zijn overlijden is mij onbekend; maar het is zeer zeker, dat hij nog in 1620 leefde, hebbende als toen de begraaffenis van Graaf WILLEM LODEWYK als oudste Advokaat bijgewoond. JAKOB is getrouwd geweest met BAUKJE BUIGERS, dogter van den Advokaat JAN BUIGERS te Leeuwarden en van REINSKJE PETERS AUCKEMA. Hij heeft uit zijn huwelijk ene dogter en twee zoons verwekt, waar van de oudste, GYSBERT BOURICIUS, te Leiden heeft gestudeert, en Advokaat te Leeuwarden is geweest; van den jongsten, HECTOR, is hier boven gesproken. Men heeft van hem in druk: 1. *Advocatus. Aruh.* 1606. 4to. Leov. 1643. 12mo. Harl. 1666. 4to. 2. *Captivus, five Enchiridion defensionum.* Leov. 1610. 12mo. Ib. 1644. 18mo. 1645. 4to. 3. *Liber singularis, five Panegyricus ad Pandectas Juris Civilis, eorumque Auctores, & præcipue ad Ulpianum.* Leov. 1613. 4to. 4. JACOBI & JOHANNIS BOURICII, *Opera Juridica.* Franeq. 1700. 4to. It. Amst. 1701. 4to. Dit zijn de werken van den grootvader en kleinzoon te zamen genomen. — SUFFR. PETRI, *de Script. Fris.* p. 101--105. J. F. FOPPENS, *Bibl. Belg.* p. 504. E. L. VRIEMOET, *Athen. Fris.* p. 206, 207. PAQUOT, *Mém. littér.* Tom. VII. p. 362--364.

BOURICIUS (JOHANNES), de zoon van HECTOR BOURICIUS en HOUKJE VAN HILLEMA, wierdt te Franeker geboren, tusfen de jaren 1620 en 1630. Hij beoeffende de fraaije letteren en de regtsgeleerdheid, naar 't voorbeeld van zijnen vader en grootvader, en wierdt in 1656 Raadsheer in het Hof van Friesland; welke zwaarwigtige post hij gedurende het tijdvak van 18 jaren bediende, zijnde in 1674 overleden. Van hem is in druk: 1. *Tractatus de Officio Judicis.* Harlingæ 1608. 4to. 2. *Satyricon in corruptos hujus sæculi mores.* 4to. *Ecclesiastes Salomonis, carmine redditus.* 4to. — E. L. VRIEMOET, *Athen. Fris.* p. 206. & in *Addend.* p. 5.

BOU,

' **BOURIGNON (ANTOINETTE DE)**, is een van die dweepzieke Zusjes geweest, welke door bijzondere aandriften en hemelfe ingevingen waanden bestierd te worden, en zulks is de reden, dat men haar niet zonder grond voor uitzinnig heeft gehouden. Zij heeft een groot aantal Boeken in 't licht gegeven, met de allervreemdste leerstellingen vervuld; en, van hare kindsheid af, tot aan hare gevorderde jaren toe, heeft men ene zonderlinge wending in haren geest kunnen opmerken. Zij wierdt den 13 januarij 1616 te *Rijsel* geboren, en vertoonde zulk een affchuwelijk lelik schepzeltje bij hare komst in de wereld, dat de naastbestaanden in overweging namen, om haar als een monster te smoren; doch deze wanschappenheid allengskens verminderende, werd 'er besloten om haar op te voeden. Vier jaren bereikt hebbende, bespeurde zij reeds, dat de Christenen geen levenswandel leiden, die met hunne beginzelen overeenstemde; hierom begeerde zij, dat men haar naar 't land der Christenen zou brengen; waar in zij zig niet kost verbeelden zig te bevinden, doordien zij vermerkte, dat men niet overeenkomstig de voorschriften van den Heiland leefde.

Een der grootste wederwaardigheden, welke haar in 't ouderlijk huis ontmoetten, was, dat men haar wilde uithuwelijken; dit voornemen strookte geenzints met haren aart, en een klooster scheen haar meerder verkiesbaar dan een man. De toestand van hare moeder kwam haar al te ongelukkig in het huwelijk voor, om te durven wagen van een dergelijk lot te ondergaan; en behalven dat, was zij met zulk ene verwonderenswaardige kuisheid begaafd, dat zij meer dan eens zelve betuigd heeft, gedurende haar gantzen levensloop, zelfs niet bij overijling, de minste aanvechting te hebben ondervonden, die in staat was, de strengste regelen van kuisheid en ingetogenheid te bezoedelen.

Dan haar vader, die zig des weinig bekreunde, beloofde haar aan een *Fransman* ten huwelijk; de tijd tot het houden der bruiloft was reeds bepaald, en zij wierdt genooddrongen, ten einde 'er de volvoering van te ontgaan, op paaschdag van 't

jaar 1636 de vlugt uit het onderlijke huis te nemen, niet om in een klooster een' schuilplaats te zoeken, doordien zij wist, dat de geest des Euangeliums haren zetel ook niet in deze stille verblijfplaatsen heeft gevestigd; maar het was om enige widdernis of eenzaam afgelegen woud op te zoeken. Dit meende zij in het *Henegouwse* gevonden te hebben, en trok aldaar een kluizenaars gewaad aan; doch in een dorp nabij de plaats gelegen waar zij zig onthieldt, kreeg men vermoeden, dat zij een vrouwspersoon was, en hier op wierdt zij aangehouden. Dan nimmer liep zij groter gevaar, ten aanzien van haren maagdelijken staat, want zij was in handen van een krijgsman gevallen, die niet los liet dan door een soort van wonderwerk. Het was de Priester van de plaats daar zij zig bevond, die tot een middel voor hare verlossing strekte, en in haar Gods geest menende te ontdekken, sprak hij 'er van met den Aartsbischof van *Komerik*, die haar kwam ondervragen, het kluizenaars leven ontriedt, en door zijne vriendelijke aanmaningen haar wist te bewegen, om tot haar vader te rug te keren. Doch zij was niet lang te huis geweest, of zij wierdt op nieuw lastig gevallen met huwelijksvoorstellen; 't welk ten laatste zo dringende werd aangeschroefd, dat zij zig in de noodzaak bevondt, ten tweedenmale de vlugt te nemen. Zij gaf hier op een bezoek aan den zelfden Aartsbischof, en verkreeg van hem verlof, om benevens enige andere Meisjes van hare denkwijze, een soort van genootschap te vormen, ten dien einde een huis in het dorp *Blaton* hurende, daar zij hare samenwoning vestigden. Dan spoedig beried zig de Aartsbischof, en hij trok zijn verlof in; 't welk ANTOINETTE in de noodzaak bragt, naar *Luikerland* te wijken, van waar zij eger, na 'er een kortstondig verblijf gehouden te hebben, naar *Vlaanderen* te rug keerde, alwaar zij gedurende een tijdvak van verscheidene jaren, in de grootste eenvoudigheid en afzondering haar leven sleet; in dien tussent' d' nogthans boezemde zij ene heilige liefde in aan een man, die de rol van godsdienstigen speelde, ten einde bij haar toegang te krijgen; hij sprak haar van trouwen, doch haar ten aanzien van dit onderwerp onbuig-

huigzaam vindende, tragtte hij met geweld aan te vullen, 't geen hij in overtuigende welsprekendheid te kort schoot; doch zij nam den wereldlijken arm te bate, zo dat deze, schijnheilige, die op een devoot Meisje scheen belust te zijn, zig bij een ander vergeestelijkt zusje aandiende, die hij leerzamer vondt.

Na dat BOURIGNON een geruimen tijd dus in afzondering geleefd hadt, keerde zij andermaal naar *Rijssel* te rug, daar zij tot aan den dood van hare moeder, en vervolgens ook nog enigen tijd bij haren vader verbleef; waar na zij haar voorgaand eenzaam en afgezonderd leven hervatte. Na het overlijden van haren vader, wilde zij voor altoos afstand van zijn erfgoed doen, dat vrij aanzienlijk was, doch zij veranderde van besluit, en de nalatenschap harer ouden groeide merklijk aan, onder haar bestuur.

In 1653 wierdt zij bestierdster van het gasthuis van onze *lieve Vrouwe der zeven smerten* te *Rijssel*; en ombelsde vijf jaren later den Nonnenstaat, met zig onder de orden der *Augustijnen* te begeven; doch door een zonderling onheil, wierdt de hekzerij zo algemeen in dit gasthuis, dat 'er geloofd wierdt, dat alle de jonge meisjes die 'er in onderhouden werden, een verbond met den Duivel hadden aangegaan. Dit verschaftte stoffe aan de kwaadsprekendheid, om wijd en zijd te verspreiden, dat de Bestierdster van dat huis, ene Toverkol was. De Regering van *Rijssel* liet 'er zig aan gelegen liggen, zonden de Gerechtsdienaars naar het klooster, en lieten ANTOINETTE ter ondervraging voor zig komen; zij antwoordde zonder bewimpeling en nauwkeurig; doch met welk een klem van redenen zij zig ook verdedigde en hare onschuld aantoonde, schenen hare vijanden meer invloed te hebben dan hare vertogen, dus zij het veiligst achtte, met de stille trom naar *Gent* te vertrekken; dit nu viel voor in 't jaar 1662. Zo dra was zij niet te *Gent*, of God (zegt zij) openbaarde haar diepzinnige geheimen. Te *Mechelen* verkreeg zij een vriend, die haar altijd getrouw is gebleven; zijn naam was KRISTIAAN DE CORT; dit was om zo te spreken, haar eerste geestelijke kinderteling;

maar die met dat zonderlinge verzeid ging, dat zulks aan Bourignon de zelve weeten en smerten veroorzaakte, als doorgaans ene wezenlijke kinderbaring verzellen.

Deze man, tot tweemaal toe, kort na elkander, en met zware bedreigingen, zo hij niet aan de roeping gehoor gaf, door een hoger dan menschelijk bevel opgewekt, hadt het grootste gedeelte zijner bezittingen toevertrouwd, aan enige zijner naastbestaanden, die ondernomen hadden een eiland in het *Wijstijne, Noordstrand* genaamd, dat door de zee was overstroombd, door bedijking droog en vruchtbaar te maken; hier door was hij in het bezit geraakt van de tienden, van het opperbeheer, en zelfs van een gedeelte der landerijen dezes eilands. Hij hadt het ontwerp gevormd, om zig, benevens zijne geestelijke vrienden en vriendinnen, met 'er woon derwaarts te begeven, en onder deze klaske behoorde ook onze BOURIGNON.

Men vertrok dan ten einde dit voornemen ten uitvoer te brengen, in 1668, gezamenlijk naar *Amsteldam*; hier liet ANTOINETTE haar werkje drukken, getijtd: *Over het licht der Wereld*. Onder hunne reisgenoten bevondt zig een goed aantal Janfenisten, die voornemens waren, zig nevens haar naar de zelve plaats van afzonderinge te begeven. Haar verblijf te *Amsteldam*, met haren waarden bekeerling DE CORT, duurde langer dan zij in den beginne gedacht hadt; zij wierdt 'er door allerlei soort van menschen bezogt, zonder 'er de ingebeelde Profeten en Profetesfen van uit te zonderen. Dit deedt haar hopen, dat de hervorming die zij predikte, enige vruchten zoude voortbrengen; nogthans wierden 'er weinigen gevonden, die een vast besluit namen, om hare beginzels te volgen. LABADIE, en zijne leerlingen, zouden wel gewenst hebben om zig met haar naar *Noordstrand* te begeven, en CORT zoude zulks gaarne gezien hebben, doordien LABADIE grotsommen gelds aanbod, om het gantse eiland te kopen; maar juffer BOURIGNON wees hunnen voorflag en aanbieding van de hand, voor reden gevende, dat de gevoelens en de geest, welke LABADIE en zijne leerlingen bezielde, van een gants

an-

anderen aart, en strijdig wa en met het licht en den geest welke haar bestuurde. Zij hadt ten aanzien van LABADIE, reeds enige inwendige waarfchouwingen van God en ech hemels gezigt gehad, waar in God haar een man in den geest hadt vertoond, klein van gestalte, volkomen aan LABADIE gelijk, die bezig was om met een groten haak in de hand, den val van een groot huis of van een instortenden tempel af te keren; en door een gesprek, 't welk zij met hem hadt gehouden, en waar in zij, hoewel vrugteloos, hem hadt zoeken te weerhouden, van het Sijnode van Naarden te sariën, en hem van zijne doling wegens de verkeerde leer der voorbeschikkinge te lug te doen komen, was zij ten vollen overtuigd, dat hij zijne begrippen uit de zelvde bron fchepte als de overige Geleerden; en dat hij ten aanzien van zijn gedrag, niet inwendig door God verlicht, noch door de zachte golvingen der Goddelijke ingewingen bestuurd wierdt.

Gedurende haar verblijf te *Amfteldam*, geraakte zij meermalen in gesprek met de *Cartefianen*, inzonderheid met HERMANNUS en BURMAN; doch hunne beginzels waren geheel en al niet naar haren smaak, en mishaagden haar dermate, dat zij betuigde: „door God zelv' onmiddelijk te zijn gewaarfchouwd, dat „de *Cartefiaanse Wijsbegeerte*, de fpoedigste en de verftorftste „van alle ketterijen was, welke dromer in de wereld geleend „zijn, ene volflagene Godverloochening of verwerping van „God, in wiens plaats de verdorvene reden zig zoekt in te „dringen.” Zij fchreef in deze stad ook meer boeken dan zij ter aanhangelingen maakte; ook hadt zij hier veelvuldige openbaringen, in welke haar ene overgrote menigte gaats zonderlinge zaken ondekt wierden; onder anderen gaf zij voor, aan haar medegedeeld te zijn, dat ADAM, alvorens hij zondigde, in hem de beginzels der beide fexen bevatte, en de kragt bezat, om zijn's gelijke zonder behulp ener vrouw voort te brengen; en dat de nooddrift die tegenwoordig ieder fex behoeft, om zig tot de voortzaeling de een met de andere te verenigen, een gevolg is van de veranderingen, die de zonde op het menfchelijk lighaam heeft veroorzaakt. „De me-

„fchen” zegt zij, „denken door God in dien toestand gefchapen te zijn geworden, als zij zig nu bevinden, en zulks is zo niet; doordien de zonde in hun het werk van God heeft ontciend; en in de plaats van menfchen die zij toen waren, zijn zij wanfchepzels in de natuur geworden, onmagtig om alleen hun's gelijken voorttebrengen, zo als de bomen en planten doen, welke in dat opzigt meerder volkomenheid bezitten dan de mannen of vrouwen, onbekwaam om alleen voortteelen zonder de vereniging met een ander, en met „finerten en ellenden.” Ook zag zij in ene verrukking ADAM zodanig hij voor den zondenval was, en op welk ene wijze hij alleen menfchen koste voortbrengen. Die lust heeft de omftandige befchrijving van dit hersenfchimmig ftelzel in zijna geheel te lezen, raadplege: *Vie continuee de Madem. BOURIGNON*. pag. 315. en BAYLE, *Diction. Art. ADAM*. not. (G.)

Intusfen was ANTOINETTE's kwekèling DE CORT, naar *Noordfrand* vertrokken, daar hij niet lang na zijne aankomst leefde, maar op den 12 november 1669 overleed, hebbende BOURIGNON tot zijn untfverfele erfgenaam benoemd; doch zij hadt zeer vele hinderpalen te boven te ftreven, alvorens zij in het rustig bezit van dezen vetten brok geraakte. In 1671 verliet zij *Holland* en reisde naar *Noordfrand*, doch hieldt zig onderweg enigen tijd op verfcheidene plaatzen van het *Holsteinfte* op, en wierdt genoodzaakt aan enigen van hare volgelingen den zak te geven, doordien zij ontwaar wierdt, dat een ieder hunner inzonderheid zijn eigen gemak en voordeel befragtte, zij begreep, dat zulks het middel niet was om een kudde nieuwe Christenen te vormen. Te *Noordfrand* gehuisvest zijnde, leide zij ene drukkerij aan, want hare pen was zo vlug als de tong van anderen; op deze drukkerij liet zij hare werken, in 't frans, hoog- en nederduits drukken, die zij gulhartig aan enen ieder wegfhonk.

Het mangelde Juffrouw BOURIGNON ook aan geene tegenftrevers, die hare leerftellingen en daden op het fnerpendfte gispten, en de ongerijmdheid van velen daar van, in het helderfte dagligt ftelden; zij verdedigde zig tegens deze aantijgingen.

gingen, door een werk, waar aan zij den titel gaf van *Carig-
enis der Waarheid*, waar in zij de Kerkelijken op een verre-
gaande wijze hekelde. Doch dit was olie in 't vuur, en geen
zints een middel om vrede te bewerken; het duurde ook niet
lang, of twee *Lutherse* Leraars lieten de zware alarmklok
brommen, en beweerden in verscheidene geschriften tegens
haar, dat men zertijds menschen onthoofd en verbrand hadt,
wier leerstellingen dragelijker waren dan de hare. Ook schre-
wen de *Labadisten* tegens haar; en hare wederstreven wisten
het zo verre te brengen, dat haar het verder drukken en ver-
spreiden van hare werken werd't verboden.

In december 1673 begaf zij zig naar *Flensburg*, daar zij
egter niet lang bankte, doordien het gemeen tegens haar op-
geruid zijnde; haar voor 'een Toverkol uitmaakte; en het
zou erg met haar gelopen zijn, zo zij niet door een tijdige
vlugt het gevaar was ontweken. Vervolgens zocht zij ene
schuilplaats te *Tormingen*, *Sleeswijk*, *Husum* en elders, doch
wondt die nergens, en wierdt van plaats tot plaats zo wrede-
lijk vervolgd, dat zij ten laatste genoodzaakt werd't het *Hol-
steijne* te verlaten, en de wijk naar *Hamburg* te nemen; daar
zij egter ook niet langer veilig was, dan hare aankomst ver-
borgten bleef; want, zo dra was het niet bekend, dat ANTOI-
NETTE DE BOURIGNON in die stad was, of men zocht haar te
watten, 't welk zij ter goeder ure door ene tijdige vlugt ont-
dook, doordien zeer waarschijnlijk het niet best met haar
zoude afgelopen zijn, indien zij in handen van ene Regering
was gevallen, die toen ter tijd een gunstig oor leende aan
den vervolgzieken raad van sommige Kerkelijken. Na zij
enige dagen verborgen te hebben gehouden, week zij naar
Oostfriesland, alwaar zij door den Baron van *Lutzel* in
bescherming wierdt genomen. Het gelukte haar in deze land-
streek, Bestienderesse van een godshuis te worden, aan wel-
kers welzijn zij alle hare zorgen en vernuft, doch geenzins
hare beurs toewijdde. De ongestoorde rust die zij hier ge-
noot, was egter van geen langen duur; zij wierdt op nieuw
van sommige heethoofdige *Lutheren* vervolgd, zo dat zij te

1680 besloot, de wijk naar *Holland* te nemen; dan op deze reis wierdt zij zakkende ziek, en stierf te *Franker*, den 30 augustus van dit zelfde jaar.

De rampspoeden en wederwaardigheden, die haar in *Duitsland* troffen, verhinderden niet, dat zij een menigte boeken schreef en door den druk gemeen maakte, met inzicht, om hare zonderlinge dweperijen wereldkundig te maken, en ware 't mogelijk aanhangelingen te lokken; dan 't zou een zeer moeilijke taak zijn, om een aanéengefchakeld en stellig denkbeeld van het leerstelsel dezer dweepzieke Maagd te schetsen; alle hare leringen zijn zo duister, en daarbij op ingebeelde grondstelsels van onmiddellijke ingevingen gebouwd, dat 'er niets zekers, dat op vaste gronden rust, is uit op te maken. Ten aanzien van den Antichrist, voedde zij een allerzonderlingst begrip; naar haar inzien, was het een gevelesten Duivel; ja zij hadt hem in ene verrukking van zinnen gezien, en zo nauwkeurig onderscheiden, dat zij de grootte, gedaante en houding van dien gevelesten Duivel, op 't nauwkeurigste beschreef. Toen men haar vroeg, of het mogelijk ware, dat 'er menschen door de werking van den Duivel voortgebracht wierden? antwoordde zij volmondig: „ja; doch niet „dat de Duivel zulks alleen konde doen, zonder menschelijke „medewerking; maar dat hij gezag voerende over ontugtige „mannen, wanneer zij een misbruik maken van de beginzels der vrugtbaarheid, en de misdaad van ONAN begaan „(GEN. XXXVIII. vs. 9.) de Duivel zulks door zijne duivelsfe tusfenkomst, in de Toverkollen weet te voeren, waar uit „hij godloze menschen doet geboren worden, die gants en al „aan hem zijn overgegeven, dat wezentlijke Antichristen „zijn, en dat de Duivel, op de zelfde wijze, in het vlees „zal verschijnen.”

PETRUS POIRET, was een van de voornaamste navolgers van Juffrouw BOURIGNON; deze heeft ook de gedrogtelijke en zo wanstaltig aanéengefchakelde hersensfchimmige denkbeelden van haar, op een konstige wijze weten te rangschikken, en daar aan de gedaante van een geregeld famenstel gegeven; in zijn uit-

uitvoerig werk: *l'Oeconomie Divine ou Systeme universel &c.*, in VII Delen in 8vo., en vervolgens ook in den jare 1686, in het latijn, in twee lijvige 4to. boekdelen, te *Amsterdam* gedrukt.

De karakterfchets van deze Juffrouw, levert geen zeer bevallig tafereel op. Zij was grillig en knorrig van humeur, daarbij verbazend oplopende, en wraakzugtig ten aanzien van die genen welke haar beledigd hadden; ook was zij een onverzoenbare vijandin van de zulken, welke haar leerftelzel aanrandden, en het ongerijmde daar van wereldkundig maakten; en schoon zij ruime middelen bezat, schonk zij zeldzaam iets aan den armen, voorgevende, dat zij geen ware armen ontmoette, en dat zij vreesde, dat men een misbruik zou maken van 't gene zij gaf. Zie hier 't geen SECKENDORF, in *Apolog. Abt. Lipsiens.* pag. 76, 77. 100. van haar getuigt: *Multa vestigia in scriptis ejus apparent, ex quibus judicari posset, feminam hanc duram, immiten, pervicacem, stomachabundam, rixosam . . . fuisse.* Haar humeur wierdt ten laatste zo ondragelijk, dat niemand dat langer konde dulden, en dat de dienstmeiden van haar wegliepen. *Unde factum ut nemo ejus morositatem tolerare posset, minime omnium feminae quas in sodalium aut famulitium adsciverat: exercebatur nempe in illas, ut ludit Satyricus, „ Prae- „ sectura domus Sicala non mitior auld.”* Zij wilde niet, dat hare oplopendheid als een gebrek zou aangemerkt worden: zij noemde die, liefde voor de regtvaardigheid; en beweerde, dat toorn ene ware deugd was, welke door de gestrengheid die de Profeten en Apostelen hebben uitgeoeffend, gewettigd wierdt.

Vele, ja zeer vele werken heeft zij geschreven, die alle veeléer aan ene diep gezonkene dwepelij en ontfeld harsfengestel, dan aan een gezond oordeel moeten worden toegeschreven; ook verzekert men, dat zij slechts eenmalen, en dat nog ter loops, het N. Testament heeft gelezen, voorgevende, door ene onmiddelijke bevinding, 't gene daar in voorkwam, reeds aan haar geopenbaard te zijn; voorts verachtte zij alle boeken en geleerdheid, en schatte hare eigene schriften, zo niet boven, ten minsten gelijk met den Bijbel; zij telde

CHRISTUS en ADAM onder die genen , die van een dubbeld gellagt zijn , en door zig zelve hun's gelijken konden voortbrengen; ook lochende zij de Godheid van CHRISTUS. Hare werken zijn in ruim 20 Delen in 't frans in 12°. gedrukt, en in 19 Delen in 't nederduits, in 8vo. formaat; ook heeft men 'er ene uitgave van in 't hoogduits, als mede in 't engels en in 't schots; in welk laatste rijk, haar ongerijmde leersteizel, vrij wat begunstigers heeft gevonden. Dr. COCKBURN, een schrander Godgeleerde, heeft op ene bondige wijze, haar ongerijmd steizel wederlegt, in zijn werk getiteld, *Bourignonism releſed, five details Bourignonianismi*; hier in stelt hij voor en wederlegt hij, het gevoelen dat POIRET, DE CORT, en de Engelfe vertaalter van de *Lux mundi*, van ANTOINETTE DE BOURIGNON gevormd hebben; en hij toont middagklaar, dat hun gezag noch aangevoerde redenen, voldoende zijn, om te bewijzen, dat zij geenzints van het Opperwezen voorbeſchikt was, om het Christendom te verbeteren. In een volgend ſtuk toonde hij: 1. Dat de levenswijs van ANTOINETTE, geenzints ſtrookte met de voorname rol die zij voorſtelde te ſp. len; 2. Dat zij geen kenmerken hadt, die aan zulke perſonen eigen zijn, welke God heeft goedgevonden, om zijnen wil aan het menſchdom bekend te maken; 3. Dat zij grond heeft gegeven, om haar of van bedrog verdagt te houden, of wel in verbeelding met den Duivel te hebben verkeerd. 4. Dat hare bijzondere leerſtellingen, hoe kunſtig ook omzwagteld met den ſluijer van ene tedere godsvrugt, egter aan de ware godsvrugt, regtfreeks zijn tegengekant. —

A. H. LACKMANNI, *Annal. Typograph. Hamb.* 1740. 4ta. pag. 47-50. G. STOLLE *ad Heumannum*, pag. 1053. *Catal. Bibl. BUNAV.* Tom. I. p. 1719. C. SAXI, *Onom. liter.* Pars V. pag. 150. *Anal.* p. 609. *Vie exterieure & continue de Made.* ANT. DE BOURIGNON. *Nouvelles de la Republ. des Lettres*, Avril 1685. *Art.* IX. P. BAYLE, *Diction. ed. de* 1730. Tom. I. p. 546-551. *Levens van enige voorn. Mannen en Vrouwen.* III. D. bl. 209-219.

BOURNONVILLE (ODOARD DE), Ridder, Graaf van *Hennin*, Heer van *Capres*, uit een der aanzienlijkste geslachten geboren, dat in 't vervolg nog meer juist bekwaam, doordien de Koning van *Spanje*, bij opene brieven in 1658, de Heerlijkheid *Buggenhout*, ten gevalle van ALEXANDER DE BOURNONVILLE, Grave van *Hennin*, tot een Prinsdom heeft verheven. ODOARD was ten tijde van 't *Verbond der Edeelen*, aan de zijde der vrijheidminnaren, blijkende zulks uit zijne ondertekeninge van die verbintenisse. Het schijnt egter, dat hij, gelijk enige anderen, niet standvastig was; want in 1572, schikte hij zich aan den kant der *Spaanssen*, en diende, onder Don FREDERIK, in 't beleg van *Haarlem*. Doch vier jaren later, was hij een der krijgshoofden van de algemene Staten, en diende tegen de *Spanjaarden*, van welken hij gevangen genomen werd. Bij de uitwisseling ten jare 1577, bekwam hij zijne vrijheid. Deze wispelturigheid zal den Spanjaard RODA aanleiding gegeven hebben, om BOURNONVILLE voor een verrader uit te krijten; waarlijk een geringen loon, voor een' groten weiffelaar! Hij voegde zich naderhand bij de misnoegden, bekend onder den naam van *Malkontenten*; en verpligtte zich, bij ondertekeninge, om zig met zijne bende bij die van *Artois*, *Henegouwen* en *Douai*, te voegen, en allen die van de *Genfse bevrediging* afweken, met kracht tegen te staan. Hier in liet hij niets onbeproefd; en, sedert dien tijd, gaf hij blijken van ijver en trouwe voor den Koning; zonder dat ook de grootste aanbiedingen van WILLEM DEN I, Prins van *Oranje*, in staat waren, om hem daar van af te trekken. Het moet dus niet vreemd voorkömen, dat Koning FILIPS DE IV. getuigde, dat ODOARD VAN BOURNONVILLE, Graaf van *Hennin*, opgevoed aan het Hof van Keizer KAREL DEN V, grote diensten gedaan hebbe aan Koning FILIPS DEN II, gedurende de beroerten in *Nederland*, vooral door de *Waalfe* gewesten weder te brengen onder 's Konings gebied; die hem een brief van dankzegginge toefschikte, en hem aanstelde tot Bevelhebber van *Arras* en 't landschap *Artois*, met bijvoeging van andere aanzienlijke posten, in welken hij zig alzins tot genoeg kweet.

Hij

Hij overleedt den 28 december 1585; en liet een' zoon na; geteeld bij MARIA KRISTINA VAN EGMOND, dogter van den onthoofden Grave van EGMOND; welke hertrouw'e, met Prins KAREL VAN MANSFELD. — F. STRADA, Dec. I. lib. VIII. p. 503. 506. IX. 522. Dec. II. lib. I. pag. 6. 39. 47. 49. 57. DE TASSIS, *Comment.* lib. III. pag. 221. 223. 251. lib. V. pag. 331. 390. 407. CHRISTINÆUS, *Jur. Herald.* Part. I. p. 173. J. LE CARPENTIER, *Hist. Geneal. des Pays-Bas*, Part. I. p. 68. 171-176. P. BOR, *Nederl. Hist.* VI. B. bl. 109. XIII. B. bl. 91. 96, 97. G. v. LOON, *Nederl. H. storiep.* III. D. bl. 134, 135. WAGEN., *Vad. Hist.* VI. D. bl. 125. 414. VII. D. bl. 113. 269. J. W. DE WATER, *Verb. der Edelen*, II. D. bl. 273-275.

BOUSSUT (NIKLAAS), zeer waarschijnlijk naar de plaats zijner geboorte genaamd, zijnde een dorp twee uren ten zuiden van Leuven gelegen, wierdt tot Meester in de vrije konsten en Dokter in de medicijnen bevorderd, in het laatst van de XVde of begin van de XVIde eeuw, aan het Hogeschool van genoemde stad; hij hadt reeds hoge jaren bereikt, toen hij in 1527, de vraagstukken verdedigde in het volgende werk bevat, dat hij opdroeg aan den Kardinaal ERARD DE LA MARK, Bisschop en Prins van Luik. NICOLAI DE BOUSSUT, *Artium & Medicine Doctoris, trium Questionum, quodlibetarum Diffinitio prima: Plaga terre medice zone coeli subjacens quam adustam ac torridam vocant, habitabilis sit necne? Secunda: quomodo apud Scitas sive Tartaros Newri in lupos, & rursus in eos qui fuere mutantur, ubi tamen omnium philosophantium sententia species rerum in se invicem transmutari nequeunt, nisi in sua elementa resolvantur? Tertia: Quomodo Turbithi complexione calidum & siccum attrahit & educit phlegma, ubi tamen GALENI sententia, tertio de simplici medicina humorem proprium attrahet & educit quæ sibi similis sit & non contraria? Lovanii apud GILB. MAES, anno virginæ partus 1528 mense May die penultima. In 4to. — PAQUOT, *Mem. litter.* Tom. II. pag. 353, 354.*

BOUSSY (PIETER DE), geboren te *Doornik*, leefde in 't laatst van de XVIde eeuw. Hij hadt zig op de franse dichtkunde toegelegd, en het schijnt dat hij een geleelte van zijn leven in *Frankrijk* heeft doorgebracht, alwaar hij liet drukken: *MELRAGRE, Tragédie en vers. Caen, 1582.* — CROIX DU MAINE, *Bibliot. franc.* p. 387. PAQUOT, *Mém. littér.* Tom. XII. p. 410.

BOUF (NIKLAAS), Konstschilder, denkelijk van *Brusfel* afkomstig, is ons weinig anders van bekend, dan dat hij in zijne schildertrant, voor niemand anders ter wereld behoefde te wijken, en dat hij even geestrijk was als DAVID TENERS, in het schilderen van kleine boeren, volgeladen wagens met kermisgasten, en balspelende benevens naar het wit schietende huislieden. Hij heeft een aanzienlijk getal *Landschapjes* van den Konstschilder BOUDEWYNS gestickeerd, met die voornemende aangename voorwerpen, en wie weet of hij den FLUWERTEN BREUGEL niet naar de schilderkroon hadt gestoken, bijaldien hij zo vroeg niet was komen te overlijden. Ten jare 1749, den 19 augustus wierden op de verkoping van ANNA THERESIA VAN HALEN te *Antwerpen*, twee *Landschappen* van dezen Meester verkogt, voor 86 guldens. — J. C. WEYERMAN, *Nederl. Konstschilders*, III. D. bl. 345. GER. HOET, *Naaml. van Schilderijen*, II. D. bl. 259.

BOUTELLIER of BOUTILLER (JAN), Heer van *Troismont*, Regtsgeleerde, eertijds zeer gevolgd en beïoemd, waarschijnlijk geboren in het kleine stadje *Mortaigne*, tusfen *Valenciennes* en *Doornik* gelegen; schoon anderen hem uit *Frankrijk* doen voortkomen, 't welk waarschijnlijk tot oorzaak heeft, doordien hij Raadsheer in het Parlement van *Parijs* is geweest; denkelijk, heeft hij in 't laatst van de XIVde en begin van de XVde eeuw geleefd, ten minsten is zijn testament van den 16 september 1402. Wat hier ook van mag zijn, zeker is het, dat hij enen groten naam heeft gemaakt, door zijn werk, getiteld: *Somme Rural, contenant la pratique de Court-Laye &c. Abbeville 1486. in folio*; zedert zijn 'er nog ten minsten wel tién

tien drukken van uitgekomen, waar van 'er ene aan DIONYS GOTHOPREDUS wordt toegeschreven, dat misschien niet anders is, als zijn *Praxis Civilis ex antiquis et recensioribus Auctoribus Germanis, Italis, Gallis, Hispanis, Belgis et aliis, qui de Practica ex professo scripserunt, collecta; summariis, notis etiam interdum, aucta. Francof. 1591. folio.* Het werk van BOUTELLIER is gene verzameling van gewoontens, zodanig het de tijtels der laatste drukken zouden kunnen doen denken, maar het bevat de praktijk of beoeffening van de regtsgeleerdheid in Frankrijk, in zijn leeftijd gebruikelijk. CUYACIUS noemt het *Optimus liber*, en D. GODFRIED schroomt niet, om te beweren: dat het even noodzaaklijk is om het costumiere te leren, als het *Codex* van JUSTINIAAN, tot verstand van het regt. Die geleerde jurist voegt 'er bij: *Si quis rusticanum sapere arguat, quid quaso refert, modo bene sapiat, modo legentem doceat, eique plenissime satisfaciat.*

*Quæ tibi dant CODEX, quæ dant DIGESTA, quod USUS?
RURALIS paucis hæc tibi SUMMA dabit.*

Ook zijn 'er verscheidene drukken van dit werk in 't nederduits vertaald, onder den tijtel: *Somme Ruyrael / spreken de van allen Rechten / door JAN BOTTELGIER, ghecorrigeert bij een experten Practijijn / Advocaat in den hoghen Raet des Conings van Castilien / Granaten / Et. te Mechelen residierende.* Zijnde hier van de zeldzaamste uitgave, die van Delft in 1483 gedrukt. — VAL. ANDR., *Bibl. Belg.* p. 464. MAITTAIRE, *Annales Typogr.* Tom. I. p. 449. LA CROIX DU MAINE, *Bibl. franç.* p. 210. DU VERDIER, *Bibliot.* p. 658. SIMON, *Bibl. des Auth. de Droit.* Tom. I. p. 61. 232. PROSP. MARCHAND, *Diction.* Tom. I. p. 144, 145. 209. PAQUOT, *Mem. litter.* Tom. IV. p. 45-48.

BOUWEMA, is de naam van een Fries Edelman, welke in 't jaar 1568, op vonnis van den Bloedraad, is onthalsd; de Heer TE WATER twijfelt, of het de zelve zij met WILLEM BUMA, waar van wij op zijn plaats zullen spreken. HOTTIE
Bou-

BOUWENS doot ALVA ingedaagd, in mei 1569, om dat hij zig bij Grave Lodewyk gevoegd hadt, zal ongetwijfeld zijn bloedverwant geweest zijn. ——— Hooft, *Nederl. Gesch. V. D. bl. 192. Sententien van ALVA*, bl. 188, 189. J. W. TE WATER, *Verb. der Edelen. II. D. bl. 272.*

BOUWENS (KRISTIAAN), van *Maastricht* geboortig, is geweest Pastoor in *Vleijtingen*, en heeft geschreven: 1. *Arcana lingua Teutonice. Leodii 1629. 8vo.* 2. *Romani Imperii symmetriam cum Corpore humano: De initio, progressu, statu & fine Imperii ad usque finem mundi. Ibid. eodem anno.*

BOUWENS (REYNIER LEENDERT), geboren in het jaar 1755, uit een aanzienlijk burger-geslacht; is na de revolutie van 1795 geweest, Lid van het Committé van Justitie te *Amsterdam*. Hij stierf op den huize *Voorzigt* in de *Watergraafsmeer* nabij *Amsterdam*, den 6 juni 1798.

BOUWENS, was een der 29 Leden van de Commissie tot onderzoek naar het politiek en finantieel gedrag der Leden en Ministers van het vorige Rewind, in *Holland*, en welke Commissie ingevolge decreet van de provisionele Reprezentanten van het Volk van dat gewest, op den 21 januari 1796, benevens derzelver Secretaris en verdere aanhorigen, van derzelver werkzaamheden wierdt gehouden voor gedechargeerd en ontslagen.

Deze ontslaging kwam den Burger Bouwens te prematuur voor, en zulks om vele redenen die hij aanvoert, en hem deden besluiten, de stukken welke onder hem waren berustende, benevens die redenen in openbaren druk uit te geven; dit nu heeft gelegenheid gegeven tot de geboorte van het werk, getiteld: R. L. BOUWENS aan zijne Committenten, en wel inzonderheid gerigt aan de Burgers der stad *Amsterdam*, zijne bijzondere Committenten. Hoe gretig dit werk is ontvangen, kan men afnemen, doordien binnen den korten tijd van weinige maanden, tweemaal is gedrukt; ook behelst het ene collectie waar onder vele belangrijke stukken, die wel verdienen

ene plaats bij de staatsstukken des tegenswoordigen tijdkrings; te bekleden.

BOUWER (JOHAN GUILIAM), van *Straatsburg* afkomstig, is geweest een weergaloos konstig Schilder, van gebouwen, landschappen en kleine figuurtjes, op perkament in waterverf. In 't jaar 1634, bevondt hij zig te *Rome*, aan 't hof van den Hertog BRESSANO, welke in dien tijd een van de warmste begunstigers der vrije konsten was, bij den welken BOUWER enige jaren agtereeën heeft gewerkt, schilderende voor denzelfden, zijn paleis op verscheidene wijzen in perspectief, als ook de galerije, lastpræelen, fonteinen en marmeren beelden, nevens al het gewoel van koetsen, paarden en lijfwagten. Hij hadt de konst geleerd bij FREDERIK BRENDL, die een goed Miniaturfchilder was, door welks vlijt, veel werk is na gebleven. Van hem wordt getuigt, dat hij op een stukje perkament van een kleinen omtrek, hadt geschilderd, het krijgslager van Koning DAVID, en de plaats daar ABSALON aan een boom hangende, van JOAB met een speer wordt doortrotten. Van *Rome* trok hij naar *Napels*, daar hij veel geld won, en ook langer zoude gebleven zijn, maar zo men verzekert, om de liefde tot zijn maitres, zig gedrongen vondt naar *Rome* weder te keren.

Van onzen BOUWER gaat in prent uit, de *Historien van Ovidius Herschepping*, de *Pastor Fido*, of getrouwe Herder; als ook de *Pasfie* of 't *lijden van CHRISTUS* in 24 kwartplaten, konstig door MELCHIOR KUSZEL van *Augsburg* geëst. Ook nog verscheiden gezigten van Roomse gebouwen, paleizen, lusthoven en springbronnen, opgesierd door menigte van beeldjes, die hoewel klein, elke onderscheiden in geslagt, door hun eigen dragten of kledingen bekend konden worden. Ja men kon zelf aan hunne wijze van staan en gaan, zien, welk een turk, persiaan, spanjaard, fransman, moskoviter, duitser of hollander was. Ook wordt verhaald, dat schoon geheel alleen, hij met schilderen bezig zijnde praatte, eveneens of hij met de onder handen zijnde voorwerpen redenwisdde.

Ein-

Kindelijk begaf hij zig naar *Wenen* in *Oostenrijk*; daar hij voor FERDINAND DEN III, verscheiden konstwerken maakte, en van een onverwagte ziekte overvallen zijnde, in 't jaar 1640 overleedt. — HOUTBAKEN, *Schoonburg*, II. D. bl. 332, 333.

BOVILLIUS (PIETER), geboortig van *Furne* in *Flaanderen*, in de XVIIde eeuw, is geweest een zeer welsprekend, en in de griekse en latijnsche talen en geschiedenissen wel ervaren Jesuit. Ook roemen te regt der Jesuiten-kollegien te *Luik* en te *Furne* op zijne bestieringe, en de gantsche Sociëteit op zijn bekomen lof, van een der bekwaamste en vloeiendste Predikers van zijnen tijd geweest te zijn; hij heeft daarenboven verscheidene Verhandelingen geschreven, te weten: 1. *Historia inventionis & miraculorum B. M. Virginis Marchionis*, 4to. 2. *De liebe Drouw van goeder hoop bij Walenrijn*; als mede de liebe Drouw der Barmhertigheid bij *Marthineus au Pont*. Ook vindt men van hem een latijns en grieks gezang naar de wijze van PINDARUS, voor het werk van enen beroemden Geneeskundigen. — VAL. ANDR., *Bibl. Belg.*

BOXELIUS (HUGO), van *Gorinchem* geboortig, is geweest een voornaam Regtsgeleerde, en welsprekend Pleiter. Hij heeft aantekeningen en vermeerderingen gevoegd bij het werk van HECT. FELICIUS, *J. C. Ital.*, de *Communitone et Societate, deque lucro et questu Gorich*. 1666. in 4to. Insgelijks bij CORN. NEOSTADIUS, de *Feudi juris scripti et Hollandici Westfriscique successione*. *Ibid.* 1670. in 12mo. — J. F. FOPPENS, *Bibl. Belg.* p. 491.

BOXHORN. (HENDRIK), die door PAQUOT wordt genaamd BOCHORNE, en die, zegt hij, in 1550 te *Brusfel* uit behoefte, doch eerlijke ouders wierdt geboren, alwaar zijn vader, MELCHIOR BOXHORN, Doodgraver zoude zijn geweest, en zijne moeder, GUDULA LABUSE genaamd. Na de wijsbeerte beoeffend te hebben, studeerde hij in de theologie te

Leuven, wierdt Licentiaat in die wetenschap, en tot Priester geordend, waar na hem de pastorie van *Tirlemont* wierdt opgedragen. In den aanvang van dezen zijnen loopbaan, liet hij zulk een warmen ijver voor den Roomschen godsdienst doorstralen, dat men hem Inquisiteur maakte; doch allengskens aan 't weiffelen geraakt zijnde over enige leerstukken van zijne geloofsbelijdenis, inzondertheid wat de transsubstantiatie en het verbod van trouwen aan de Geestelijken, betreft, besloot hij eindelijk aan de lere van het Pausdom vaarwel te zeggen, en vlugtte ten dien einde met SYBILLA STYLS, een meisje voor wie hij liefde hadt opgevat, uit *Tirlemont* naar *Mondorf*, in het hertogdom *Berg*, alwaar hij haar in januarij 1580 trouwde; vervolgens begaf hij zig naar *Warmskirchen* in 't land van *Kleef*, alwaar hij den Roomschen godsdienst afzwoer, en gedurende het tijdvak van zeven jaren aldaar, als Gereformeerd Predikant den dienst waarnam; vervolgens ging hij naar *Woerden* het zelvde beroep uitoeffenen, alwaar hij zig in 1595 bevondt. Na verloop van enige jaren, wierdt hij als Predikant te *Breda* beroepen, daar hij zeer gezien was, en door zijne loffelijke hoedanigheden in de gunst van den Gouverneur JUSTINUS VAN NASSAU wist te dringen, die gemeenzaam met hem verkeerde, en hem dikwils aan zijne tafel nodigde. *Breda* in 1625 op nieuw in de magt der *Spanjaarden* geraakt zijnde, ging BOXHORN naar *Leijden* wonen, alwaar hij de opvoeding van zijnen kleinzoon MARKUS ZUERIUS, waar van in het volgend artikel nader, bestierde, en daar hij in 1631 nog leefde.

HENDRIK was een warm verdediger der door hem aangemene geloofsbelijdenis, en een ijverig bestrijder der Roomsgezinde leer. Het mangelde hem ook aan geene tegenstrevers, waar van de voornaamste was, HENDRIK CUYCKIUS, Hoogleraar in de wijsbegeerte te *Leuven*, Groot Vikaris en Officiaal van den Aartsbischoep van *Mechelen* en eindelijk Bischoep van *Rasamonde*, die met een pen in gal gedoopt, tegens hem heeft geschreven, en hem met vele en verregaande misdrijven heeft beschuldigd, welke alle door PAQUOT, als bewezene waarheden zijn

Mijn overgenomen, schoon mannelijk door BOXHORN weder-
 leegd, en de onwaarheid van de meesten, benevens de kwaad-
 aartige verdragingen van anderen middagklaar door hem zija
 aangetoond, in de beide volgende werkjes. 1. *Apologeticus*
adversus HENRICUM CUYCKIUM. Lugdbat. 1595. 12mo. 2. *Anti-*
cuyckius et Commentariorum de Eucharistiae Harmonia, libri III. Ad-
versus HENRICI CUYCKII, Cancellarii Academiae Lovaniensis, Ora-
tionem parieticam, Transubstantionem Pontificiam, Missae Idola-
maniam, et manducationem carnis Jesu Christi corporalem. Acces-
sit iustitia Reformationis, congregationisque Ecclesiae Woerdanae, ad
Christianam communicationem, cum Hollandiae et aliarum Provinciarum
Belgicae Ecclesiis ex Dei verbo reformatis, HENRICO BOXHOR-
NIO, Theologo Licentiate Lovaninensi, Ministro Evangelii JESU
CHRISTI, auctore. II. Tom. Lugdbat. 1598. 12mo. — LAM-
 BARLEI, *Orat. funebr. M. ZUERII BOXHORNII. ANT. MATTHAEI,*
Sylloge Epistol. Ep. 48. BAYLE, Diction. Tom. IV. ed. de 1730.
p. 560. not. (A). PAQUOT, Mem. littér. Tom. I. p. 410-416.

BOXHORN (MARKUS ZUERIUS), Hoogleraar te Leij-
 den, de zoon van JAKOB ZUERIUS, Predikant te Bergenopzoom,
 en van ANNA BOXHORN, dogter van HENDRIK voorichreven,
 wierdt geboren in genoemde stad in september 1612, benevens
 zijn mede tweeling HENDRIK, die de oudste was, Predikant
 is geweest, en in 1640 stierf, enige dagen meer als 28 jaren
 bereikt hebbende; het was een geleerd man, daar veel van
 was te verwagten. Nog maar zes jaren oud zijnde, stierf
 MARKUS zijn vader; waar op hij met zijn moeder naar Breda
 trok, en aldaar huilvestte bij zijn grootvader, ter tijd toe, dat
 de Spanjaarden zig in 1625 meester van die stad gemaakt heb-
 bende, hij als toen vertrok met zijn grootvader naar Leijden,
 die geen mannelijk oir hebbende; wilde dat hij zijn naam
 zou dragen. Onze jonge scholier maakte zulke aanzienlijke
 vorderingen, en dat met zodanigen snellen ren, dat hij in 't
 jaar 1629, al vrij goede dichtstukken vervaardigde, over de ver-
 overing van 's Hertogenbosch door Prins FREDERIK HENRIK, en
 enige andere overwinningen door dien vorst op de Spanjaarden

behaald. Hij was toen ter tijd nog maar 17 jaren oud, en had maar 20 bereikt, toen hij reeds verscheidene aanzienlijke werken door den druk gemeen maakte: als *Theatrum Urbium Hollandiae*; *Scriptores Historiae Augustae cum Animalversionibus ac Notis*; *Poëtae Satyrici minores, cum commentariis*; *Plinii Panegyricus*; zo dat hij ruim verdiende ene plaats te bekleden onder de reijde van de beroemde en geleerde Jongelingen, waar van KAILER zulk een nauwkeurige lijst heeft gegeven. Zijne grote kunde maakte hem zodanig beroemd, dat de Curatoren van *Lejdens* Hogeschool, hem nog in dat zelfde jaar 1632, tot Professor in de welsprekendheid aanstelden. Hij vervulde die taak met zulk een ongemeenen luister, dat de Kanselier OXENSTIERN, toen ter tijd buitengewoon Gezant wegens het *Sweedse* Hof in 's *Hage*, hem uit naam van Koningin KRISTINA een aanzienlijk ambt aanbod; maar BOXHORN den toestand waar in hij in zijn vaderland geplaatst was, boven alle ereposten verkiezende, wees zulks van de hand; en aanhoudend, zo door zijne lessen als uitgeven van werken de doorsiaandste blijken gevende, van zijne schrandere letterkunde, en uitmuntende bedrevenheid in de staatkunde en geschiedenis, wierdt hij in die vakken tot Hoogleraar beroepen, in de plaats van DANIEL HEINSIUS, dien men *Emeritus* maakte. Hij kweet zig van deze waardigheid op ene wijze, die even roemruchtig voor hem als nuttig voor de hoorders zijner lessen was. Hij leefde enigen tijd in geschil met SALMASIUS, maar deze twist, die hem noodzaakte de pen tegens dezen gedugten Critiek op te vatten, wierdt door tussenkomst van enige vrienden bijgeleid. Zijne onvermoeide werkzaamheid, in het studeren en samenstellen van een menigte boeken, veroorzaakte hem ene slepende ziekte, die hem allengskens verzwakte, den eetlust onnam, en hem eindelijk den 3 oktober 1653 in 't graf rukte, in den ouderdom slechts van 41 jaren. LAMB. BARLAËUS, Hoogleraar in 't grieks te *Lejden*, heeft ene lijk-oratie over hem gedaan, en HANDEKE DAUNE verbeedde zijne nagedachtenis met deze dichtregel:

*Cujus adpranda, concessit laurea lingua,
Quem coluit patrius, quem peregrinus honor.
Qui toties lauro præclaris dixit ætæque
Magnaque sine tægæ nomina, sine fage:
Nunc tacet ætærum, numero nunc ille silentium
Additus, emeritis letus inerat avis.
Leida, quid illius præconia dicere tentas?
Nulla capit ZUERI linguæ mensve decus.
Dedidit se nunc aut facundia ZUERI
Defuit (hæc uno noverat) ore loqui.*

BOXHORN is getrouwd geweest aan SUSANNA DUYLAAR, ene dogter van N. DUYELAAR, Burgemeester van Middelburg, en JOHANNA VAN DE PUTTE; bij deze vrouwen heeft hij twee dogters verwekt, ANNA en ANNA JUSTINE, latende hij zijn afferven haar van het derde kind zwanger.

Onze Hoogleraar heeft over velerleie soorten van onderwerpen gewerkt, en met name over de *uitvinding der Drukken*; hij woerde daaromtrent een gevoelen aan, 't welk geheel en al verschillende was met dat van MALLINKROOT, en nogthans heeft zijne verhandeling over dit onderwerp, hem de achting en vriendschap van dezen geleerden Man doen winnen. Voorts bestudeerde hij grondig de oorspronkelijkheden der *Gedelen*, 't welk hem geleidde tot het onderzoek der *Schryfs taal* en de oudheden van die Natie, waar over hij ongemeen vernuftig zo in het nederduits als latijn heeft geschreven. Ook hadt hij gewerkt aan de *Beekzaal der Vrouwen*, die zég door hare geleerdheid en schriften beroemd gemaakt hebben; doch dit werk is nu meer in het licht gegeven.

Daar BOXHORN buitengemeen werkzaam is geweest, vermist, en met een vluge pen opstelde, getuigen de veelvuldige werken, die hij gedurende zijnen kortstondigen levensloop heeft uitgegeven. Want behalven de door mij reeds opgenoemde oude Schrijvers, die hij in den aanvang van zijnen letterkundigen loop met zijne aantekeningen verrijkt, ter drukpers heeft vervaardigd, gaf hij naderhand nog uit, ju-

TINUS, TACITUS, de Brieven van PLINUS, DION. CATONIS *Disticha*, alle met zijne oordeelkundige aanmerkingen voorzien. Behalven dezen en een goed aantal latijnsche redenvoeringen over verschillende onderwerpen, heeft hij nog door de uitgave van de volgende werken eeh onsterfelijken naam verworven:

1. *Poëmata*. 1629. 12mo. 2. *Respublica Moscovitica*. Amst. 1630. 24mo. 3. *Granatorum horrendæ & stupendæ in bello virtutis Encomium*. Leid. 1630. 4to. 4. *Theatrum, sive Hollandiæ Comitatus et Urbium descriptio. Qua omnium Civitatum, præcipuorumque locorum Icones, Origines, Incrementa, Res domi forisque gestæ, Jura, Privilegia, Immunitates, ipsius Principum Tabulis expressa, et Viris illustri exhibentur*. Amst. 1632. fol. oblong.
5. *De Republica Leydensi Auctores præcipui etc.* Amst. 1633. 24mo. 6. *Apologia pro Navigationibus Hollandorum, adversus PONTUM HEUTERUM, qua præcedentium Saculorum Navigationes, earumque Jura et Instituta, ex Tabulis præsertim publicis asseruntur etc.* Lugdbat. 1633. 1638. 12mo. 7. *Emblemata Politica et Orationes*. Amst. 1635. 16mo. 8. *Grammatica Regia, sive nova et facillima ratio discendi Lingua latina præcepta, pro CHRISTINA Sueciæ Regina*. Holmiæ 1635. 12mo. 9. *Romanæ et Germanicæ linguarum symphonia etc.* Lugdbat. 1650. 12mo. 10. *Questiones Romanæ, quibus sacri et profani ritus, forumque causæ et origines, plurima etiam Antiquitatis monumenta eruantur et explicantur etc.* Lugdbat. 1636. 4to. 11. *Charakter causarum Patroni*. Lugdbat. 1637. 4to. 12. *Charakter amoris*. Ib. 1637. 4to. 13. *Panegyricus Cels. Arausianensium Principi FREDERICO HENRICO post Bredam oppugnatam dictus*. Ib. 1637. fol. 14. *Monumenta illustrium Virorum et elogia. etc.* Amst. 1638. fol. 15. *Panegyricus in classem Hispanorum profligatam*. Lugdbat. 1639. fol. 16. *Historia obsidionis Bredanæ et verum anno 1637, in Belgio aut alibi gestarum*. Lugdbat. 1640. fol. 17. *De Typographica artis inventione et Inventoribus etc.* Lugdbat. 1640. 4to. 18. *Disertatio de Trapezitis, vulgo Longobardis, qui in federato Belgio mensas sanebres exercent*. Lugdbat. 1640. 12mo. It. Groningæ 1658. 4to. 19. *Spiegelien van 't lanch haje ende hajtrocken bij de Hol- landers ende Zeelanderz gemaagen*. Middelb. 1644. 12mo.

20. *Spiegel der betrouwende 't heyt heyt bij de Hollanders en de Zeelanderz ionghst verstaen / en van de heerde antient. Middelh. 1644. 12mo. 21. Nederlandsche Historien. Lejd. 1644 en 1649. 4to. herdrukt, met den Nederlandschen Afspraak van JACOB BASELIUS, uitgegeven door MALCHION LARDONIER, Str. 1700. 3to. 22. Oponijch van Zeeland / entijds beschehen door JOH. REYERSBERGHEM, nu herbezet ende herweerden / 2 Deelen / Middelh. 1644. 4to. 23. Beschijning van de tot noch toe onbekende Afgodinne Nehalemnia / over zieleke handen jaren onder 't saut begraven / ende onlangs ontdeckt op het Strand van Walcheren / met platen / Lejd. 1647. 4to. 24. Antwoord op de Vragen / voorgeselt over de beschijning van de Afgodinne NEHALENNIA, in welke de gemeine persone van de Grieken / Romeijnen / ende duitsche tale sijt de Schijten duijdelick heesfen / ende herfchijden Ouyden ontdeckt / ende herklaert worden. Lejden 1648. 4to. 25. *Comparatulus & Status Confederatarum Provinciarum Belgii.* Haga 1649. 2de naderhand nog verscheidene malen herdrukt. 26. *Disert. de Graec., Romanae, & Germanicae linguarum Harmonia.* Lugdun. 1650. 16mo. 27. *Historia universalis sacra & profana, a uero Christo ad annum 1650.* Lugdun. 1651. & 1652. & 1654. 4to. It. Colon. Allobrog. 1674. 4to. 28. *Origines Galliarum liber, in quo veteris & nobilissimae Gallorum gentis origines, antiquitates, mores, lingua, & alia eruntur & illustrantur. Cui accessit antiquae linguae Britannicae Lexicon Britannico-Latinum, cum glossis & inseris passim ejusdem Auctoris Adagii Britannicis, sapientiae veterum Druidum reliquiis, & aliis antiquitatis Britannicae Gallicaeque nonnullis monumentis.* Amst. 1654. 4to. Dit is een fraai, geacht, en zeer zeldzaam werk. 29. *Idea Oratorum & selectiori materia moderni status Politici desumpta.* Lugdun. 1657. 16mo. It. Lips. 1661. 16mo. 30. *Institutiones seu Disquisitiones Politicarum Libri II, quibus proponuntur ac decidentur quae Politici, cum notis GRACII HORAE, Lugdun. 1657 & 1658. 16mo. It. Lips. 1659 & 1672. 16mo. It. Amst. 1662. 16mo. 31. *Epistole & Poemata.* Amst. 1662. 16mo. It. Lips. 1679. 16mo. Bij dezen Leipziger druk heeft JACOB THOMASII, Hoog-**

leraar in de welsprekendheid, ene voortreden gevoegd, die lezenwaardig is. — TOB. MAGIRI, *Eponymolog. voc. BOX-MORNIUS*. MART. HANCKIUS, *de Scriptor. Rer. Roman.* Lib. I. p. 295, 296. Lib. II. p. 419, 420. KÖNIGH, *Bibliotheca Vet. et Nov. voc.* Scherpelijk wordt hij berispt door JOH. FRID. GRONOVIIUS in *Epistola ad SALMASTIUM*, p. 335. *Sylog. Epistol.* BURMANN. Tom. II. Daar meer andere dwalingen van hem worden opgegeven, door JO. GEORG. GRÆVIUS, in *Praefat. ad Tom. V. Thesaur. Antiquitat. Roman.* 309–320. MORHOF., *Polyh.* Tom. I. p. 498. Tom. II. p. 512. CRENI, *Animadv. Philol.* Part. VIII. p. 167. PETR. DAN. HUETIUS, in *Comment. de rebus ad eum pertinentibus*. G. KRANTZIUS, *ad CONRINGIUM*, *Sac. XVIII.* p. 219. J. F. FOPPENS, *Bibl. Belg.* p. 841–844. DAN. GERDES, *Florileg.* p. 46. FR. GOTTL. FREYTAG, *Analekta litteraria*, p. 150. *Catal. Bibl. BUNAV.*, Tom. I. Vol. II. p. 1105. C. SAXI, *Onom. liter.* Pars IV. p. 354–356. P. BAYLE, *Diction. ed. de 1730.* Tom. IV. p. 560–568. BAILLET, *Fugemens*, Tom. II. p. 225. DAV. CLEMENT, *Biblioth. cur.* Tom. V. p. 169–171. PAQUOT, *Mem. litter.* Tom. I. p. 416–432. PARS, *Naamr. der Batav. en Holl. Schrijvers*, p. 98–100. 214. 276. 296. 346, 347. 381.

BOY (DOMINIKUS JANSSENTIUS), geboortig van Zierikzee, is geweest Dominikaner Monnik, en Apostolisch Zending naar 't Rijk van Denemarken; hij heeft verscheidene werkjes in 't hoogduits geschreven, tot wederlegging van de lere der Protestanten. Deze DOMINIKUS heeft nog drie broeders gehad, die ook te Zierikzee zijn geboren, en leden der Dominikaner orden geweest zijn; namelijk, KORNELIS, LEENDERT en NIKLAAS, welke hier op hunne naamorde volgen. — VAL. ANDR., *Bibl. Belg.* p. 193. *Oudh. en Gesl. van Zeeland*, bl. 194. P. DE LA RUE, *Gel. Zeeland*, bl. 174.

BOY of BOËY (KORNELIS), Regtsgeleerde, is geboren te Zierikzee, van goeden huize. Na volvoerde letteroeffening tot Doktor in de regten bevorderd zijnde, praktizeerde hij als
Ad.

Advokaat in 's *Hage*, en wierdt daar na Advokaat-Fisikaal en Prokureur-Generaal over *Holland*, *Zeeland* en *Friesland*. Hij was een geleerd man en een der edelste geesten van zijnen tijd, daarbij een goed latijns en nederduits Dichter.

In het jaar 1653; toen 'er ene algemene gisting onder de aanhangers voor het huis van *Oranje*, inzonderheid in *Holland*, ontstond, met oogmerk om den jongen Prins WILLEM DEN III, tot de waardigheden zijner voorouderen te bevorderen; was in 's *Hage* de gemeente insgelijks zeer onrustig, en stelde alle pogingen te werk, om dit voornemen te begunstigen. De Schutterij aldaar in meij optrekkende, toonde niet slechts hare zucht voor dit huis, met juichen en blazen van *Wilhelmus van Nassouwen*; maar schoot zelfs door de vaandels, om dat 'er 't wapen van zijne Hoogheid uit genomen was; dan 't bleef hier niet bij, want ter gelegenheid, dat de jonge Prins, in 't begin van augustus, van *Breda*, daar hij ingehuldigd was, te rug verwacht werd, hadt een grote hoop *Haagse* jongens van 't geringste soort zig gereed gehouden, om hem in te halen, ten dien einde dagelijks optrekkende, versierd met oranje-vendels, sluijers en pluimen van oranje papier, en met gedrukte wapentjes van het huis van *Oranje*. Eindelijk werd hun de Prins, die bij donker in den *Hage* gebragt was, des anderendaags, zijnde den 7 augustus, voor de vensters van 't binnenhof, getoond, waar op zij de trompet staken, en een groot geschreeuw maakten. De Staten van *Holland*, hier uit meerder opschudding te gemoet ziende, hadden aan onzen Fisikaal Boy last doen geven, om de jongens te verstroijen, gelijk hij deedt. Zekere Barbier, zig hier tegen willende verzetten, bejegende den Fisikaal met scheldwoorden; en hier op volgde, dat een hoop van 't slechtste grauw naar zijn huis snelde, daar de glazen uitgesmeten werden. Doch de lijfwagt te paarde, hier op toeschietende, verstrooide den hoop. Nogthans werd ten zelven tijde, ook diergelijke baldadigheid gepleegd aan de logementen van *Dordrecht* en *Amsterdam*, en aan drie of vier andere huizen, terwijl de bewoners, en vooral de Raadpensionaris JOHAN DE WITT, voor

Schepen en *Prinsenvraders* geschoolden werden; doch door het sterker bezetten van 's Hage met krijgsvolk, en door het vatten en straffen van enige handdadigen, raakte eindelijk, alles in rust.

Boy heeft ter vrouwe gehad ANNA VAN BRANDWYK, dochter van den Heer BLOKLAND, Burgemeester van *Dordrecht*, en hij overleed in 1665. De volgende werken zijn door den druk van hem gemeen gemaakt. 1. *Urbium Zelandiae comitatus constitutum et reliquiarum encomia. Haga Com.* 1637. 4to. 2. *Aures Blandae*, te vinden in STRATHEN *Venus Zelandiae. Th.* 1641. 12mo. 3. JAC. CATSH, *Paces Augusta, latino carmine celebrata. Lugdbat.* 1656. 4to. 4. *Psalmen Davids / volgende de nieuwe oversettinge des Bibels. Rott.* 1648. 8vo. 5. *Het nieuwe Werk der Psalmen van den Koning Davids. Leijden* 1659. 12mo. 6. *Gerijnde Wiltreijdinghe op ieder Bede van 't Vader onse. 's Hage* 1659. 12mo. 7. *Th. A. KEMPIS Na volginge Christi / uit het latijn vertaalt. 's Hage* 1655. 12mo. 8. *Latijns en Nederlandse Versen / geplaatst in J. v. BEVERWYKS Minnenantj. des Woudnelijken Geslags. Doordr.* 1643. 8vo. — P. DE LA RUE, *Geest. Zeeland*, bl. 171, 172. WAGEN., *Vad. Hist.* XII. D. bl. 283.

BOY (KORNELIS JANSSENIUS), wierdt aangenomen in het Dominikaner klooster te 's Hertogenbosch, toen de Roomsche godsdienst daar nog in bloei was. Te Leuven zijne studien voltrokken hebbende, wierdt hij Voorlezer in de godgeleerdheid te *Bologne*, en naderhand tot Apostolischen zending in *Nederfaren* aangesteld; van hier te rug gekeerd, moest hij op bevel zijnes Oversten, den dienst als Pastoor te *Monnikendam* in *Noordholland* waarnemen; vervolgens ter zee naar *Rome* reizende, heeft hij met zijnen neef, AMBROSUS JANSSEN BOY, mede een Dominikaner Monnik, den 11 oktober 1637, schipbreuk geleden, en is jammerlijk in de golven vermoord. Hij heeft geschreven: *Replica in defensionem libri Fratris NICOL. JANSSENI BOY, contra JOANNEM MULLERUM, Lutheranium Praedicantem Hamburgensem.* Doch dit Boek is, eer het gedrukt was, met

met den Schrijver vergaan. Nog heeft hij uit het italiaans overgezet: *Strakelen van O. H. V. DOMINIKUS te Soriano / bij een bergader door den eerw. P. F. SYLVESTER FRANGIPANI. Antw. 1643. 8vo. — BERN. DE JONGHE, Desol. Bat. Dom. p. 118, 119. P. DE LA RUE, Gelett. Zeel. bl. 173.*

BOY (LEENDERT JANSSENIUS), is Dominikaner Monnik te 's Hertogenbosch geweest, en heeft in 't flaams overgezet: *M. HYACINTHUS CHOQUETIUS de SS. Belgis Ordinis Prædicatorum. — BERN. DE JONGHE, Desol. Bat. Dom. p. 116, 117. P. DE LA RUE, Gelett. Zeel. bl. 174.*

BOY (NIKLAAS JANSSENIUS), is zo wel als zijn overige broeders de orden van St. DOMINIKUS toegewijdt, en daar te boven Licentiaat in de godgeleerdheid geweest. Te Antwerpen, alwaar hij woonde, hieldt men hem, om zijne welsprekendheid en uitlokkende stem, voor een beroemd Theoloogant en Prediker. Als zendeling van den Roomsen stoel naar Denemarken gezonden zijnde, is hij met allen ijver aldaar zwoegende om het Lutherdom te keer te gaan, te midden van dien arbeid gestorven. De schriften van hem gedrukt, zijn de volgende: 1. *Vita S. DOMINICI, Ord. Prædicatorum fundatoris. Antv. 1622. 8vo.* 2. *Scholia & animadversiones in Apologiam de vita & morte JOAN DUNS, Scoti, Ord. S. Francisci. Colon. 1622. 8vo.* 3. *Defensio fidei Catholica & Apostolica Romana, opposita Oppositioni necessaria JOH. MULLERI Lutherani, Prædicantis Hamburgensis. Antv. 1631. 8vo.* 4. *Beneficia F. F. Prædicatorib. e D. Virgine collecta. Ib. 1632. 12mo.* 5. *Instructio Sacerdotum, ex Hispanico ANT. DE MOLINA. Ib. 1618. 8vo.* 6. *Summa Casuum PETRI DE LEDESMA, Ordin. Prædicat. Cathedr. Salmanticensis, ex Hispanico. — VAL. ANDR., Bibl. Belg. p. 689. Oudh. en Geft. van Zeel. bl. 95. P. DE LA RUE, Gelett. Zeel. bl. 174.*

BOYE (ANDRIES DE), geboortig van Furne in Vlaanderen, was een Jesuit, die agt jaren in het kollegie van dat genootschap te Winkbergen heeft gewoond. Hij is te Antwerpen den 22 januarij 1650 gestorven, genoegzaam den ouderdom van

80 jaren bereikt hebbende. Deze schriften heeft hij nagelaten: 1. *Vitas Sanctorum conjugatorum*. Antv. 1631. 2. *Glossariæ magnarum Patriarcharum* JOACHIMI & ANNE. Ib. 1636. 3. *Historiæ & Vitas Patriarcharum, Prophetarum, Judicum & Regum Vet. Test. æto.* 4. *Devotum Patrum-Familias*. Antv. 1645. 8vo. ——— J. F. FOPPENS, *Bibl. Belg.* p. 50.

BOYLEAU, zie BOUILLON.

BRA (HENDRIK VAN), Doktor in de medicijnen, geboren te Dokkum, den 20 september 1555, was de zoon van LUBBERT VAN BRA, Geneesheer in genoemde stad, afkomstig uit een eerlijk Oostfriesch geslacht, en van ANNA VAN BESTEN, een meisje van aanzien uit het graafschap Bentheim. Hij begoot zijne letteroefeningen in de plaats zijner geboorte; vervolgens ging hij naar Norden in Oostfriesland, om zig verder te bekwamen, en van daar naar Keulen, om in de medicijnen te studeren, alwaar hij twee jaren doorbragt. Zijn vader, in het tijdvak van zijn verblijf aan deze Hogeschool, gestorven zijnde, vertrok hij naar Wenen in Oostenrijk, en vervorderde 'er verder zijne studien. Enige huiselijke zaken hem te Dokkum terug geroepen hebbende, begaf hij zig aldaar voor een korten tijd aan de praktijk; want zedert reisde hij naar Italië, en bleef een geheel jaar te Rome, alwaar hij de openbare lessen hoorde van den geleerden ALEXANDER TRAJAAN PETRONIUS, een beroemd Wijsgeer en Medicus, geboortig van Castiglione, een groot vriend van den Stigter der Jesuiten IGNATIUS DE LOYOLA, en Lijfartz van Paus GREGORIUS DEN XIII. Men heeft van hem de verhandeling: *de Victu Romanorum, et sanitæ tuendæ, Proposita seu Aphorismi Medicinales; de Morbo Gallico; de Aqua Tiberina; Dialogi de re Medica etc.* Voorts bezocht DE BRA ter loops de Hogescholen van Sienna, Florence en Ferrare; doch toefde iets langer te Bologne. Na dus twee jaren zijn verblijf in Italië gehouden te hebben, trok hij naar Frankrijk, en bezocht 'er enige Hogescholen, inzonderheid die van Parijs; doch de burgergeschieden die aldaar tot een openbaren oorlog waren uitgeborsten, beletten hem om
naar

naar *Montpellier* te gaan, maar hij hieldt zijn verblijf-gedurende enige maanden te *Bazel*, alwaar hij in 1580 tot Doktor in de medicijnen wierdt bevorderd. Eindelijk in *Friesland* te rug gekeerd, oeffende hij twee jaren de praktijk te *Leeuwarden*, van waar hij te *Kampen* als stads Doktor wierdt beroepen. Gedurende omtrent agt jaren deze post waargenomen hebbende, trok hij naar *Dokkum* in die zelvde hoedanigheid. De liefde tot zijne vaderstad was de sterkste drijfveer die 'er hem heen voerde, ten minsten zo als SUFFRIDUS PETRI ons verzekert; maar deze drijfveer was egter niet bestand tegens de voordelen, die hem in 1593 overhaalden, om op nieuw naar *Kampen* te trekken, alwaar hij ter tijd toe verbleef, dat de Regering van *Zutphen* hem rijker en aanzienlijker voorwaarden aanbod, met hem in 1603 de post van stads Doktor, benevens die van het gantsche graafschap op te dragen. Verder ontmoet men niets van zijn levensloop na dit tijdvak. Zijne werken getuigen dat hij verstandig was, en veel gelezen heeft. Hij was in den Roothsen godsdienst geboren en opgevoed; doch tot Doktor gepromoveerd zijnde, geraakte hij aan 't wifelen, en was niet zo dra te *Dokkum* van zijne reizen te rug gekeerd, of hij aanvaardde de geloofsbelijdenis der Gereformeerden. WILLEM BAUDART, Predikant te *Zutphen*, was een van zijne gemeenzaamste vrienden. Onze VAN BRA heeft geschreven en door den druk gemeen gemaakt: 1. *Medicamentorum simplicium, & facile parabilium, ad Calculum; enumeratio: & quomodo iis utendum sit, brevis Institutio. Francq. 1589. 16mo. Ib. 1591. 16mo.* 2. *Medicamentorum Simplicium & facile parabilium, ad Ictericum et Hydropem, Catalogus: et quomodo iis utendum. Lugdbat. 1590. 12mo. It. 1597. Id. 1599. 12mo.* 3. *De novo quodam Morbi genere (de Varen) Frisiis, Westphalis et Gellidis peculiari Observatio; una cum D. JOANNIS HEURNII ad eam responsione; gevoegd agter de Observationes Medicæ van PIETER FOREEST of FORESTUS, lib. XIX. & XX. p. 414. Lugdbat. 1595. 8vo. & Francof. 1619. fol.* 4. *De Curandis Veneris per Medicamenta simplicia et facile parabilia, lib. II. Amihemi 1603. 16mo. Ib. Leovard. 1616. 16mo.* 5. *Catalogus Medicamentorum Simplicium*

chum et facile parabilem adversus Epilepsiam, et quomodo illi utendum sit, brevis Instructio. Arnh. 1603. 12mo. Ib. 1605. 12mo. Dit werkje is opgedragen aan den Magistraat en het Volk van Doksum. 6. *Catalogus Medicamentorum simplicium et facile parabilem Pestilentia veneno adversarium, ANTONII SNEEBERGERI Tigurini; recognitus et multorum remedium accessione adauctus Opera et studio HENRICI à BRA. Francq. 1605. 12mo.* Met een opdragt aan de Staten van Friesland, gedagtekend van Zutphen in de maand maart 1604. *It. Leovard. 1616. 12mo.* ——— *SUPFRID. PETRI, Script. Prif. edit. 1699. p. 470-474. MERKLINI, Lindenius renovatus, pag. 391, 392. J. F. FOPPENS, Bibl. Belg. p. 435. FREHERI, Theatr. Vir erud. p. 1304. PAQUOT, Mem. littér. Tom. IX. p. 85-90. JÖCHER, Geschichtsqicon.*

BRACHELIUS (JOHAN ADOLF), geboren te Keulen, verkoor het Monniken leven, na zig alvorens in 'de eerste beginzelen der letterkunde geoëffend te hebben. Hij stierf reeds in den bloei zijner jaren, in september 1652. De *Historia sui temporis de ann. 1618. usque ad ann. 1652.* heeft hem zeer beroemd gemaakt. Daar is ook ene vertaling van zo wel in 't hoog- als nederduits. CHRIST. ADOLF THULDERUS, Kanunnik te Keulen, heeft dit werk vervolgd tot op 1661, en HENDRIK BREWER, tot den jare 1672.

BRACHT (TIELMAN VAN), zoon van JAN VAN BRACHT, een braaf Burget te Dordrecht, wierdt in die stad geboren, den 29 januarij 1625. Hij leide zig vroegtijdig op de beoëffening der fraije letteren toe, maakte zig zeer bekwaam in de griekse taal, en verstond daar te boven, behalven zijne moederspraak, het latijn, hebreewws, fransch en hoogduits. Hij hadt veel smaak voor de nederduitse poëzij, en beoëffende ook de wijsbegeerte, de sterrekunst, de kerkelijke geschiedenis, de oudvaders, en de godgeleerdheid, ingevolge de grondbeginzelen der Mennoniten. Ook wierdt hij door het genootschap van deze belijdenis te Dordrecht in 1648, tot hunnen Predikant gekozen. Hij oëffende deze bediening met groten lof

lof en stigting uit, gedurende een tijdvak van 16 jaren, en stierf in den omtrek van *Moord*, aan de boorden van den *Tysel*, den 7 oktober 1664, in het 39ste jaar zijnes ouderdoms; hij is begraven in de grote kerk te *Dordrecht*, alwaar men deze regels op zijn grafzerk vindt gebeiteld:

Hij die aan 't *weerloos-Volk*, een zuyl was in haar Kerk:
Na dat Hij, zestien jaar had 't *Leer-Ambt* waargenomen,
Is hij die kudde ontruikt; besloten in dees zerk:
En wacht d'opstandinge der Dooden, metten Vromen.

Het beste afbeeldzel, dat van *TIELMAN* voorhanden is, heeft de Konsteniaar *BLUTELING* in 't koper gesneden. - Men heeft van hem de volgende werken in druk: 1. *School der zedelijke Deugd / trepant hoe de Christen Jeugd. Dordr. 1657. in 12mo.* Meer dan 25 drukken zijn 'er zedert van dit zo nuttig leerboekje voor de Doopsgezinde jeugd, in 't licht gegeven. 2. *Het bloedig Concl / of Martelaars-Spieghel der Doopsgezinde en weerloze Christenen enz. Dordr. 1660. in folio.* De tweede druk van dit werk is merkelyk vermeerderd met fraije platen van *J. LUKEN*, Amst. 1685. 2 *Balen*. in folio. 3. *Een en bystig Predikaatzien oter verscheide onbetoverpen. Amst. 1669. 4to. / na zijn dood door zijn broeder in 't licht gegeven.* 4. *Witheid oter 't Hooghe Salomon's en Psalm XLV. Dordr. 1664.* 5. *Gouden Eggel. Dordr. 1653. 8vo.* 6. *Schmitte kintwagel tot opvoeding der stad Dordrecht.* Zijnde een klein digtstukje, van welken aart hij 'er meer heeft uitgegeven. — *HARM. SCHYN, Hist. Menemut.* p. 298-300. *PAQUOT, Mem. litter. Toin. XVII. p. 344-346.* *P. BALEN, Beschryf. van Dordrecht. bl. 223.*

BRAEM (ANTHONY), geboren te *Rijssel*, omtrent 't jaar 1617, wierdt in 1636, den ouderdom van 18 jaren bereikt hebbende, Jesuit; bestierde elf jaren als Rector de lagere scholen, was vier of vijf jaren Directeur der Congregatie van de *H. Maagd*, en stierf zeer godvrugtig te *Valenciennes*, den 26 oktober 1656, in den fleurigsten bloei zijner jaren. Men heeft

heeft van hem in druk: *Theſaurus variarum Exercitationum ſpiritualium in Gratiam Sodalium Beatae Virginis Mariae*. Tornaci 1653. 12mo. — SOTUELLUS, p. 67, 68. PAQUOT, *Mém. littér.* Tom. XV. p. 304, 305.

BRAHE (JAN JAKOB), oirſpronkelyk uit een aanzienlyk Zweeds geſlagt, is geboren te *Delft*, den 13 november 1726, in welke ſta i zijn vader JAN JAKOB MAURITZ BRAHÉ, toen ter tijd als gepenſioneerde Luitenant, zijn verblijf hieldt; naderhand begaf hij zig met 'er woon naar *Amſterdam*, en wierdt aldaar Geweldige of Provoost van de ſtads bezetting, huisvestende in die hoedanigheid in den *Jan Rooports toren*. De moeder van onzen BRAHÉ was ELIZABETH HOLTJUS, dogter van GUALTHERUS HOLTJUS, Predikant te *Koudekerk*. Hij doorliep de latijne ſcholen te *Amſterdam*, en oeffende zig daar vierdehalf jaar aan het *Gymnaſium*, waar na hij het Hogeſchool van *Utrecht* ging bezoeken. Hier werd hij inzonderheid opgeleid tot de kennis der godgeleerdheid en den predikdienst, bedienende zig ten dien einde voornamelyk van 't onderwijs van den Hoogleraar W. VAN IRHOVEN. In 't jaar 1749 werd hij Proponent, en ten volgenden jare als Predikant beroepen in de Hervormde Gemeente te *Watergang*, onder de klasſis van *Edam*. Zijn verblijf was daar nog geen twee jaren geweest, toen hij beroepen wierdt naar *Vliſſingen*, alwaar hij den 9 januarij 1752 zijn intrede deed, en tot zynen dood toe, die den 5 julij 1776 voorviel, verbleven is.

In zynen eerſten egt trouwde hij met MARIA KATHRINA LIGTHART, welke in het kraambedde overleed, nalatende een zoon, die den 3 december 1764, zijne moeder naar de eeuwigheid volgde. Ten jare 1754, trad hij in een tweede huwelyk, met ANNA KORNELIA EVERTSEN, dogter van den Lt. Generaal KORNELIS EVERTSEN en MARTHA KORNELIA OCKERSE, uit welk huwelyk hij twee zonen en ene dogter won. De twee zonen zyn beiden jong overleden, doch de dogter MARTHA KORNELIA BRAHÉ, leeft nog (1798), en is gehuwd aan Mr. A. C. DE THOMÉSE, voorheen Raadsheer in den Hogen Rade van *Holland, Zeeland en Westfriesland*. JAN

JAN JAKOB BRAHÉ was een man van zeer grote bekwaamheden. Bij zijne uitgebreide kundigheden in de talen en godgeleerdheid, was hij ook een vloeijend Digter en een wel sprekend Redenaar. Verscheiden digtstukken zijn met en zonder zijn naam in druk uitgegeven. Hij was in 1753 een der eerste Oprigters van 't *Vlissing's* digtlievend Konstgenootschap *Conamur tepues gaudia*, en lid van verscheiden Digtgenootschappen.

In 't jaar 1769 wierdt BRAHÉ lid en tweede Secretaris van 't *Zeeuws Genootschap der Wetenschappen te Vlissingen*, in het eerste deel van wiens *Verhandelingen*, gevonden wordt een zeer fraaijs stuk van hem, genaamd: SALOMO's Kroonregt berbedigt; en ADONIA, ABJATHAR en JOAB wegens hoog bestraft gesmaakt. Ook kan men onzen BRAHÉ den lof niet ontzeggen, dat hij een der eerste stigters en bevorderaars van laatstgemeld genootschap geweest zij.

Bekend zijn de geschillen onder de Godgeleerden, bijzonder der Klasfis van Walcheren, over de leer der regtvaardigmaking des Zondaars voor God uit en door het Geloof: De Heer BRAHÉ hadt hier toe aanleiding gegeven, door het ten jare 1758 uitgegeven, van: *Aanmerkingen over de vijf Walcher'sche Artikulen*; waar in hij beweerde: dat de Regtvaardigmaking ging voor het Geloof, en dat het Geloof alleen was het middel waar door de Geregvaardigde van zijn regtvaardigmaking verzekerd wierd. Hier tegen verzetten zig bij geschrifte de Heren P. BODDAERT en A. v. D. SLOOT, terwijl anderen de verdediging der lere van BRAHÉ op zig namen. Deze geschillen waren zo hoog gerezen, dat de Staten van Zeeland zig genoodzaakt vonden, bij besluit van den 18 september 1761, 'er in te voorzien, en een einde te maken aan dezen twist; men zie, voorts daar over, het Berigt voor de nagelaten Gedigten van Mr. P. BODDAERT.

In den jare 1765, gaf onze Schrijver uit: *Ethans onderwijzing* / in den LXXXIX. Psalm geopend en verklaard. Amst. 1765. 4to. Ten jare 1768 een *Tijdschrift op Des. WILHELMUS SCHORTINGHUIS, Predikant te Koudkerk in Walcheren*; en, ten jare 1769, een *Kerkelijke Aedeborring ter inwijding*

van het minste Oogel in de grote of St. Jakobs Kerk te Wiltgen; eindelijk nog in den jare 1772 en 1773, Kerkelijke Reddenoering ter gelegenheid van het tweede eentwist der Wiltgenfche bijheid op den 6 van grasmaand 1772 / en Wiltgenfche eentwistende / op den tweehonderdsten geboortdag harer bijheid / op den 6 van grasmaand 1772.

Alle deze werken strekken tot zo vele getuigen van 's manns vlugheid en grote gaven, en men heeft rede zig te beklagen, dat verscheiden handschriften door hem nagelaten, agtervolgens zijne begeerte, niet zijn in 't licht gegeven, waar toe zig BRAHÉ's voormalige ambtgenoot en boezamvriend, PIETER NIJWULAND, hadt aangeboden.

In oktober 1775, wierdt BRAHÉ overvallen van een beroerte, waar door hij buiten staat gesteld werdt, om zijn ambtsbezigheden waar te nemen. Hij was dus genoodzaakt, van de Staten van Zeeland ontslag te verzoeken als Emeritus Predikant, 't geen hem ook *salvo honore & emolumento*, werdt toegestaan, den 27 junij 1776. Van welke gunst egter hij geen genot hadt, daar hij zijn werkzaam leven eindigde den 4 julij deszelve jaars. — GODEW. VROLIKHERT, *Vlijfsinge Kerkhemel*. bl. 300—311. *Nieuw Geschiedtes Europa* / XV. Lf. f. 817. *Boekz.*, 1749. a. bl. 465. 1750. a. 364. p. 152. 1751. b. 355. 1752. a. 109. 1776. b. 124.

BRAKEL (VAN), is de naam van een zeer edel oud *Hollands* geslagt, dat zig met verloop van tijd door verhuwelijking, aankoop, en ervinge van goederen verder verspreid heeft door *Gelderland* en *Utrecht*. Ons komt in de oude *Vaderlandse* Jaarboeken al voor ten jare 1340, RICHOLD VAN BRAKEL, Schildknaap; Schepen der stad *Dordrecht*, in 't jaar 1340. In 't jaar 1351, heeft hij het slot *Develstein* in zijn geslagt gebragt; en was gehuwd met MARIA BOOTH, dogter van KORNELIS BOOTH, Schepen van *Dordrecht* en van GEERTRUID VAN DER MERWEDE. RICHOLD verwekte bij zijne huisvrouw drie zoons, als JOHAN, GODSCHALK en HERBAARN VAN BRAKEL, die geweest is Schepen te *Dordrecht* ten jare 1370; staat mede ver-

vermeld op de lijst der Edelen, die op den vredehandel tus-
sen Vrouw JAKOBA en Hertog JAN VAN BEYEREN, haren oom,
binnen *Woudrichem* in 't jaar 1419 gemaakt, tegenswoordig
zijn geweest. Deze schijnt niet gehuwd te zijn geweest, ten
minsten geen aftammelingen te hebben nagelaten.

(A.) JOHAN VAN BRAKEL, oudste zoon van RICHOLD, Schild-
knaap, Heer van *Oudelands-Ambagt*; was in 1390 Burgemees-
ter te *Dordrecht*; hij huwde ene dogter van HERBAARN VAN
RIEDE, afkomstig uit een jonger zoon van het geslagt van
MERWEDE bij *Dordrecht*, en won bij haar twee zonen. 1. WIL-
LEM VAN BRAKEL, Schildknaap, Heer van *Oudelands-Ambagt*,
Sparendam en *Matena*, Schout van *Dordrecht* in den jare 1404.
Hij liet een zoon na, JAN VAN BRAKEL genaamd. 2. GOD-
SCHALK VAN BRAKEL, ten jare 1408 Schout van *Dordrecht*,
verwekte ene dogter, GEERTRUID VAN BRAKEL, gehuwd ge-
weest met JAN VAN BOLLAND, Ridder.

(B.) GODSCHALK VAN BRAKEL, tweede zoon van RICHOLD
en MARIA BOOTH, is geweest Raad en Rentemeester Gene-
raal van *Zuidholland*; in 't jaar 1383 Schepen, en in 1389
Raad te *Dordrecht*, wierdt in 1383 bezitter van *Develstein*,
en verwekte in wettigen egt vier kinderen, als 1. JOHAN VAN
BRAKEL, Schildknaap, ten jare 1380 Bailjuw van *Gouda*,
tradt voor 't egtaltaar met GEERTRUID BOOTH, dogter van
AART BOOTH, Ridder op *Duivestein*, Burgemeester van *Dor-
drecht*, en ELIZABETH OEM VAN BARENDRECHT, doch heeft
geene kinderen nagelaten. 2. WILLEM VAN BRAKEL, Schild-
knaap, is Schout geweest van *Dordrecht* in de jaren 1407 en
1408. Hij wierdt den 11 meij des laatstgenoemden jaars,
tussen *Rotterdam* en *Overschie* door enen JAKOB VAN KUYFRE en
deszelvs medehelpers, doodgeslagen, waar over Hertog WIL-
LEM VAN BEYEREN, Grave van *Holland* enz., een brief van
den volgende inhoud aan de Regering van *Dordrecht* zondt:
*Lieve en getrouwen. Wi hebben verstaen, dat WILLEM VAN BRA-
KEL dootgeslaegen soude wesen tuschen Rotterdam ende Onder-
schie, daer ons van gueder herten liet toe is, en hebben daer-
en gescreven aen onse Bailju van Delfland, en aen anders allen*

onsen Dienaeren overal in onsen lande, dat si die sonder vertree
aentasten ende ranghen, en van den kerchove nemens, daer si die
beyonden konden in den onsen, en willen daer alsoo over doen rech-
ten, waer wise gevonden konnen, dats hem ewelic een ander hoe-
den sal, beghevende daerom aen u vriendelic, dat gi u en der ghe-
rechten hier mede te vreden setten wilt, want waer wi vernemen
datter iemand raets of daets aen schuldig wesen magh, daer willen
wi ons alsoe in bewijzen, dat gi vernemen sult, dattet ons van gue-
der herten leet is. God si met u. Gescreven in den Hage, xi
daghen in Meijs. WILLEM liet maar een zoon na, JAN ge-
naamd, die zonder kinderen is overleden. 3. REINOLD VAN
BRAKEL, Schildknaap, vermeld op het jaar 1412, bewoonde
's slot *Develstein*, huwde met JANNETTE EGERT, dogter van
WILLEM EGERT, Schildknaap, Heer van *Purmerende*, en ver-
wekte bij haar 4 kinderen, waar van hier beneden nader on-
der (C). 4. MACHTILD VAN BRAKEL, is getrouwd geweest
met FREDRIK VAN UUTENHAM, Ridder, en ten jare 1418
Maarschalk van *Utrecht*.

(C). De kinderen van REINOLD VAN BRAKEL en JANNETTE
EGERT, vier in getal, waren: 1. JOHAN VAN BRAKEL, Schild-
knaap, ten jare 1421, Heer van *Oudelands-Ambagt*, bij over-
dragt van zijnen neef JAN VAN BRAKEL, *Willemsz.*, waar ne-
vens hem een gedeelte van *Develstein* heeft toebehoord. Hij
heeft een zoon nagelaten, insgelijks JAN genaamd, die in
1434 met de Ambagtsheerlijkheid van *Ouderland* wierdt ver-
lijd, en den 29 juli 1442, *Develstein* verkogt aan WILLEM
DUKE ARENTZ, Burgemeester van 's Heren wege te *Dordrecht*.
Deze JAN liet twee zoons na, zie (D.) 2. WILLEM VAN BRA-
KEL, Schildknaap, Schepen te *Dordrecht* in de jaren 1442 en
1443. Hij huwde met SUEA DE BEVEREN, Vrouw van *Dors-
monde*. Hij overleedt in 1490, en zij in 1494, nalatende een
zoon, insgelijks WILLEM genaamd, die in 1504 te *Leuven* stu-
derende, ongehuwd is overleden. 3. GODSCHALK VAN BRA-
KEL, wordt ten jare 1454 als Priester vermeld. 4. REINOLDA
VAN BRAKEL, getrouwd geweest met JAKOB VAN DEN WOUDE,
Heer van *Warmond* en *Alkemade*, zoon van JAN VAN DEN WOU-

Br., die tot Ridder wierdt geslagen, in den oorlog tegen de *Briggen*, en van AENES, dogter van Heer JAN VAN KRUUNINGEN in *Zeeland*. Zij overleedt in 't jaar 1499 en hij in 1531, nalatende een zoon en twee dogters.

(D.) De beide zoons van JOHAN VAN BRAKEL waren: 1. JOHAN VAN BRAKEL, die in egt hadt KATRINA VAN LEEFDAALE, zo als blijkt uit de huwelijks-voorwaarden des jaars 1474, en een magenscheid van zijn broeder in 't jaar 1477. Twee zoons heeft hij nagelaten; zie (E.) 2. ZWEDER VAN BRAKEL, is getrouwd geweest met THEODORA VAN DAEFT, bij wie hij een zoon heeft verwekt, WILLEM genaamd, die waarachtiglijk ook een tekenaar van het *Verbond der Edelen* is geweest. Hij trouwde in 1529 met KATRINA VAN NISPERN. Deze tak heeft zig te *Utrecht* gevestigd; doch ter zyn zo ver men weet, geene aftammelingen meer van in wezen.

(E.) De kinderen van JOHAN en KATRINA VAN LEEFDAALE waren; 1. KORNELIS VAN BRAKEL, deze wierd na 't overlijden van zijn vader ten jare 1502, in deszelfs goederen bekleed; hij huwde met MARGRIET VAN BORCOOP, en reeds bij haar een zoon, JOHAN genaamd, die in egt nam JOHANNA VAN MEERTEN tot *Ingen*, dogter van DIRK VAN MEERTEN en PRATA VAN ECK, en verwekte bij haar drie kinderen, zie (F.) Dit blijkt uit een transport in 't jaar 1580, en een magenscheid met hare kinderen ten jare 1580. Hij behoorde onder de verbonden Edelen. 2. LOUWYK VAN BRAKEL, is tweemaal getrouwd geweest; zijn eerste vrouw was ANNA VAN ISENDOORN, die geen kinderen heeft nagelaten; bij de tweede ANTOINETTA VAN WYHE, verwekte hij een zoon, DIRK VAN BRAKEL, die ook tot het getal der verbonden Edelen heeft behoord; hij nam ter vrouwe ANNA VRAH, waar bij hij twee kinderen verwekte; zie (G.)

(F.) De nagelaten kinderen van JOHAN VAN BRAKEL en JOHANNA VAN MEERTEN, zijn geweest: 1. LOUWYK VAN BRAKEL, welke getrouwd is geweest met KATRINA TIMMER; en heeft bij haar een zoon verwekt, gelijk blijkt uit een magenscheid met zijne broeders en zusters, na 't overlijden van

deszelfven moeder, ten jare 1600. Deze zoon JOHAN VAN BRAKEL genaamd, tradt ingevolge de daar van voor handen zijnde huwelijksvoorwaarden, ten jare 1615, in egt, met HENDRIKA MILLINK, en verwekte bij haar een zoon; zie (H).

(G.) DIRK VAN BRAKEL en ANNA VTOH, hebben twee zoons nagelaten: 1. FLORIS VAN BRAKEL, Drost ter *Lede*, is gehuwd geweest met GEERTRUID BENTINK, dogter van KAREL BENTINK en ANTOINETTE VAN DRELEN; zij wonnen DIRK VAN BRAKEL, getrouwd met JOSINA VAN BORSSELE; die bij haar heeft geteeld twee zoons; zie (I). 2. DIRK VAN BRAKEL, in 't jaar 1599 getrouwd met N. VAN ZUILEN VAN HARDENBERG.

(H.) JOHAN VAN BRAKEL, zoon van JOHAN en HENDRIKA MILLINK, is getrouwd geweest met MARIA LOUISA VAN LIERE, ingevolge de huwelijksvoorwaarden ten jare 1669; en hebben te zamen verwekt een zoon, WILLEM FREDRIK VAN BRAKEL genaamd, die in egt nam JAKOBA POMPE, en twee dogters naliet: 1. LOUISA ISABELLA, getrouwd in 't jaar 1720, met WILLEM VAN LIERE, Here van *Katwijk*, Drosfaard van *Heusden* en *Breda*, Hoogheemraad van *Rhinland*. 2. HENRIETTA PHILIPPINA, in egt verenigd met CHRISTIAAN REINOUD VAN WYHE, Here van *Echtelt*. De geleerde te WATER vermoed met veel grond, dat deze JOHAN geweest zij de Kapitein en naderhand Schout-bij-Nagt J. VAN BRAKEL, die den roemrijken togt naar *Chattam* ten jare 1667 bijwoonde, en den hevigen zeesrijd voor *Soulsbaai* in 1672.

(I.) DIRK VAN BRAKEL heeft twee zoons gehad, namelijk: 1. FLORIS ADRIAAN VAN BRAKEL, die gehuwd is geweest met MARGARETA GYSBERTA STEELAND, en bij haar heeft verwekt een zoon, DIRK LOUIS VAN BRAKEL, die bij zijn huisvrouw JAKOBA WOUTRINA DE LANGE, gewonnen heeft: 1. FLORIS ADRIAAN VAN BRAKEL, beschreven geweest in de Ridderfchap van *Nijmegen*. 2. JAKOB VAN BRAKEL, getrouwd met MARIA KATARINA VAN BORSSELE, dogter van ADRIAAN VAN BORSSELE VAN DER HOGE, Here van *Geldermalsen*, en van GEERTRUID VAN WELDEREN. Zij hebben drie kinderen geteeld, als: 1. DIRK VAN BRAKEL, Kollonel geweest onder 't regiment Ma-

Mariniers van DOUGLAS. 2. **PHILIP JAKOB VAN BRAKEL**, wegens Zeeland afgevaardigd geweest ter vergaderinge van hun Hoog Mogenden. 3. **JAKOB DIRK VAN BRAKEL**, beschreven geweest in de Ridderſchap des kwartiers van Nijmegen. — **J. CARPENTIER**, *Hift. Geneal. des Pals-Bar.* Tom. II. p. 791. 1082. *Connoissance de la Noblesse d'Utrecht*, pag. 26. 41. **A. FERWERDA**, *Ned. Geflacht-, Stam- en Wapenboek*, druk van 1783. **J. D. J. W. TE WATER**, *Hift. van 't Verk. der Zeden.* IV. D. bl. 234-240.

BRAKEL (JAN VAN), zeer waarschijnlijk een zoon van **JOHAN VAN BRAKEL** en **HENDRIKA MILLINK**, behoort onder het getal van die beroemde *Nederlandſe Zeehelden*; welke in hun vaderland door hun beleid en dapperheid veelvuldige dienſten te hebben bewezen, eindelijk hun leven daar voor hebben opgeofferd. Hij is geboren in 't jaar 1617 of 1618, en door den edelen inborst van zijne voorzaten beziel, reed hij met zijn 22ſte jaar in dienſt van den Lande ter zee.

Ten jare 1665 ontmoet men hem het bevel voerende over een brander, in de vloot van den Admiraal de Ruyter, beſtemd om de *Oaſtindische* retourſchepen uit *Bergen*, in *Noorwegen* af te halen. In 1666 was hij aan boord van het brandſchip *Rotterdam*, tegenwoordig in den vierdaagſen zeeſlag tegen de *Engelſen*, op den 11, 12, 13 en 14 juni; vervolgens op den brander *'t Lammertje Queck* genaamt, geplaatst zijnde, woonde hij op den 4 augustus van 't zelfde jaar, het vijfde zeegevecht bij, gevende hier aanvankelijk blijken van dien onbegrijpenden moed en beleid, die hem altoos in een ruime mate zijnde bijgebleven, hem trapswijze tot de reijſe der beroemde Zeehelden heeft verheven; want in 't hevige van 't gevecht plaatſte hij zig tuſſen de beide Admiraalſchepen van de *Ruyter* en *Monk*, en had het ongeluk dat zijn ſchip in den grond werd geſchoten en zonk; doch **BRAKEL** ontweek hier door de moed niet, maar zig met zijn volk in de floep behoudende gered, roeide hij onverſchrokken naar een *Engelſen* brander, die hij merkte dat het op den Admiraal van *Gron* had

gemeunt; om namelijk deszelfs fchip in brand te fteken; dan de Bevelhebber van dezen brander onzen Zeeheld zo ftoutmoedig ziende naderen, verliet zijn vaartuig, na het in brand te hebben geftoken, en ontkwam het benevens zijne manfchap met de vlugt. Deze dappere daad van BRAKEL was door de Vlag-Officieren opgemerkt, en bleef niet onbeloond, doordien hem in 't volgende jaar 1667 het bevel wierdt opgedragen over het oorlogfchip *de Vrede*, gemonteerd met 40 ftukken en 135 koppen.

Met zijn fchip wierdt hij geplaatst onder het eskader van den Lt. Admiraal JOSEF VAN GEND, die met 17 fchepen van de vloot, waar over DE RUTTER het bevel voerde, en die in het *Koningsdiep* ten anker lag, vooruit werdt gezonden, naar de *Theems*, met last om enige oorlogs- en koopvaardifchepen, welken men verftaan hadt, dat aldaar lagen, aan te tasten en te vermeesteren. Omtrent 1000 landfoldaten, onder bevel van den Kolonel THOMAS DOLEMAN, enen *Engelsman* in *Staatsen* dienst, werden op dit eskader verdeeld. De Ruwaard KORNELIS DE WITT, begaf zig op het fchip, welk VAN GEND voerde; en dus wel gemoed, ging men den 19 junij onder zeil, en kwam den 20ften voor de fterkte *Sheernefs*, gelegen op een eilandje, aan den hoek der riviere van *Rechester* of *Chattam*, *Medwai* genoemd, en uitlopende in de *Theems*. *Sheernefs* werdt terftond befchoten en ingenomen; doch, als niet te houden zijnde, geflegt en verlaten. DE RUTTER hadt zig, door den Ruwaard DE WITT ontboden zijnde, middelerwijl, met een vaartuig, laten voeren naar 't eskader onder VAN GEND, welk de rivier opliep digt onder *Chattam*, daar de meeste Koningsfchepen lagen. De *Engelfen* hadden hier vier branders en twee grote fchepen laten zinken, ten einde de doorvaart te beletten. Ook hadden ze den ftroom gefloten met enen zwaren ijzeren keten, lopende over katrollen, die op vlotten dreven. Men hadt nu enigen tijd fchutgevegt gehouden; wanneer Kapitein VAN BRAKEL, onder 't fchieten des vijands uit de fchepen en van twee batterijen, ftoutelijk vooruit en voor den keten zeilde; waar na hij een

En-

H. Schied. delin.

Christ. Vandevelde sculp.

Engels fragat aantastte en veroverde. Toen werd de keten aan stukken gezeild, door JAN DANIELSZOON VAN DEN RYN, die, met zijn brandschip, een *Engels* oorlogschip aanstak; hoewel sommigen willen, dat de keten los gemaakt werd, door enige matrozen, die op last van den Schout-bij-Nagt, DAVID VLUG, aan land gegaan waren. Nog een derde *Engels* schip werd toen in brand gesteken, en een der grootsten, de *Royale Charles*, genoemd, van al 't volk verlaten zijnde, ligtelijk veroverd. Toen stak men den brand nog in een vierde *Engels* oorlogschip, en voorts de rivier hoger opgelopen zijnde tot omtrent het kasteel van *Uppor*, in nog drie anderen; waar na 's Lands schepen de rivier wederom afdreven. De RUITER bleef nog enigen tijd in de *Theems* liggen; doch men vindt, daar na, raadzaam, dezelve van buiten te bezetten, met een groot deel der vlote, terwijl de overige schepen uitgezonden werden, om te kruisen. Dus gelukte de onderneming op de *Engelsche* oorlogschepen, die, zo sommigen oordeelden, door te weinig of te veel winds, wel deerlijk hadt kunnen mislukken, en, derhalve, dagten zij, niet te voorzigtig was aangelegd. Doch de Staten vonden geraden, den RUWAARD DE WITT, den ADMIRAAL DE RUITER en den Lt. ADMIRAAL VAN GEND, wegens 't wel slagen dezer onderneming, ieder met enen gouden kop te beschenken; later ontving de Ruwaard nog een rentebrief van 30000 guldens van de Staten van *Holland*, in erkentenis der grote diensten, door hem, in den vermaarden togt op *Chattam*, gedaan. Ook wierdt onze Kapitein JAN VAN BRAKEL, door de algemene Staten, wegens zijnen betoonden heldenmoed, onvertzagdheid en bewezen dienst, onderscheidelijk beloond. Hem en zijn Bootsfolk, werd boven het genomen schip, nog 12000 guldens verëerd, en aan hem in 't bijzonder nog een gouden keten, met ene medailje, ter waarde van 1200 guldens. De RUITER zellide, erlang, op bevel der Staten, de rivier van *Londen* wederom op; doch de *Engelsen* hadden door 't zinken van verscheiden schepen, en door 't planten van geschut ter wederzijde, de doorvaart zo eng en gevaarlijk gemaakt, dat men

te rade wierdt, te rug te keren; toen poogde men, 't kasteel te Harwich te bemagtigen; doch deze toeleeg mislukte. 's Lands vloot, daar na, heen en weder zeilende, hieldt de *Engelse* kusten in gedurige vrees voor ene landing; ook kwam zij ten anker voor *Torbai*, daar enig volk aan land ging, zonder echter merkelyke schade te doen.

Aan VAN BRAKEL werd daar na als Kapitein het bevel gegeven op een kloek nieuw oorlogschip, genaamd *Wasenaar*, van 54 stukken geschut, en bemand met 210 matrozen en 35 soldaten; hier mede ging hij in 1671, met 's Lands vloot, onder het eskader van den Admiraal DE RUITER in zee; doch op dien togt viel weinig van belang voor.

Ten volgenden jare 1672, werd VAN BRAKEL weder als voren in dienst genomen, en aan hem 't bevel over het schip *Groot Hollandia*, met 60 stukken kanon gemonteerd, toevertrouwd; en geplaatst onder het eskader van den Lt. Admiraal VAN NES. Toen den 21 mei 's Lands vloot zes mijlen westelijk van het *Noordvoorland*, ten anker gekomen was, kreeg BRAKEL bevel om met zes schepen als buitenwagten, van de *Duinkerke banks* tot het *Noordvoorland* toe, tot den 24sten der maand, op kondschap van de vijandlijke *Fransse* en *Engelse* vloeten, te kruisen.

Een doorslaande proef, hoe veel vertrouwen DE RUITER in VAN BRAKEL stelde, bleek den 16 junij daar aan volgende, wanneer uit ieder eskader van des gemelden Admiraals vloot, twee oorlogschepen benevens twee branders, benoemd wordende, om, wanneer men den vijand zoude genaderd zijn, een weinig vooruit te zeilen, en onder begunstiging van de kragt en rook van hun geschut, en van dat der andere schepen, de gemelde branders wel te besteden; hij, nevens Kapitein PIETER THOMASZ. ZIJTER, uit het eskader van den Lt. Admiraal VAN NES, daar toe bestemd wierdt. Hij voerde ook den volgenden dag, toen men met de vijanden slaags raakte, een daad uit, waar in onvertzagde stoutmoedigheid en reffens schrander beleid doorstraalde; een daad, die schoon enigzins tegens het aan hem gegeven bevel aanliep, door

zeszels gelukkige uitkomst, niet alleen verschoning, maar
 zelfs lof verdiende. Ingevolge het beraamd ontwerp, en de
 aan hem gegeven orders, moest hij tegens de *rode Vlag* van
 de *Engelsen* en *Franzen* slaan; maar, bevindende, dat hij voor-
 deliger konde handelen en den vijand meerder afbreuk doen,
 reidsde hij in het begin van den strijd ter regterhand af, ver-
 zeld van den brander, daar DIRK DE MUNNIK het bevel over
 voerde, zette zijn koers om de noord, naar den Admiraal
 der *blauwe Vlagge*, MONTAIGUE, Grave van *Sandwich*, en
 zeeide regt op hem aan, zonder een enkel schot te doen,
 toe zeer ook enige *Engelse* schepen hun kanon op hem los-
 ten; ook vuurde MONTAIGUE, om hem af te weren, zo aan-
 houdend en vreesfelijk op hem, dat het kogels scheen te re-
 genen, en de zee door het storten van kogels en bouten
 zodanig opstootte en aan 't zieden raakte, even als of 'er een
 aantal walvisen aanwezig waren; maar BRAKEL, schoon 'er
 veel volks van hem wierdt doodgeschoten, waggte met vuren,
 tot dat hij het schip van MONTAIGUE, de *Royal James* ge-
 naamd, 't welk al zijn geschut hadt gelost, aan boord was ge-
 klampt; dit gelukt zijnde, gaf hij hem de volle laag, met
 zodanigen uitslag, dat 'er een menigte manschap sneuvelde,
 en de lugt weergalmde door het hartbrekend jammeren van
 nog groter aantal gekwetsten. Als toen ontstond 'er een ij-
 selijk gevegt, tusfen ongelijke partijen, doordien BRAKELS schip
 bij dat van MONTAIGUE, niet kwalijk naar een boot geleek;
 want hij voerde niet meer dan 62 stukken en 300 man, daar
 de *Engelse* Admiraal 104 stukken kanon en ruim 1000 kop-
 pen aan boord hadt. BRAKEL lag hem intusfen anderhalf uur
 op zij, schoot verwoed en zonder ophouden, en bragt zijn
 vijand in zo benarden toestand, dat hij meer dan eens op het
 punt stondt, om zig over te geven. De *Engelsen* deden in-
 tusfen hun best, om door overmagt van volk, dat hun telkens
 met sloepen versch aangevoerd wierdt, BRAKEL te overmeesteren,
 en hadden ook al verscheidene reizen het bovenschip
 in; doch onze Zeeheld verweerde zig met zijn volk zo dapper,
 dat zij niet verder kosten komen; met dit al was zijn
 schip

schip en want zodanig doorboord, dat het geen langer zou konde voeren; en het zou denkelyk op het ergste met hem afgelopen zyn, hadt niet MONTAIGUE, enige andere *Nederlandse* schepen op zig ziende aankomen, BRAKEL's schip laten los hakken. Hier op wierdt MONTAIGUE's vaarttuig deerlijk door BRAKEL's geschut geteisterd; waar bij nog kwam, dat het brandschip *de Vrede*, bestierd door den Kommandeur JAN DANIELSZ. VAN DEN RYN, zig aan 's Admiraals boord wist te hegten, waar door het in brand raakte, en spoedig in ligter laaije vlam stondt; het volk, om 't vuur te ontgaan, sprong buiten boord, en de Admiraal MONTAIGUE, benevens zija zoon, zig door middel van een boot of sloep zoekende te redden, wierdt deze zodanig met volk overladen, dat zij zonk, waar door beide deerlijk omkwamen. BRAKEL's schip was intussen zo reddeloos, dat het lag te dobberen, zonder verder iets te kunnen uitvoeren of voort te komen; gelukkig voor hem dat het tegens den middag, door het fregat van den Kapitein AARSEN, op bevel van den Lt. Admiraal VAN NES, uit de vloot en verder naar *Zeeland* wierdt gesleept, op hebbende 150 zo doden als gekwetsten, welke laatsten met hem naar *Schoonhoven* werden gezonden, om genezen te worden.

Ten jare 1673 wierdt BRAKEL op nieuw in dienst gesteld, en aan hem het kommando over het schip *de Voorzigtigheid*, van 84 stukken en 480 man, zo matrozen als soldaten, opgedragen. Hij kweet zig weder met den dappersten moed, in het gevegt tegen de zamengevoegde *Franse* en *Engelse* vloeten, den 7 junij des gemelden jaars, bij *Schoneveld*, onder het bestuur van den Admiraal DE RUYTER voorgevallen. Geen minder moed liet hij in den jongst daar op volgenden zeeslag blyken, en waar in zyn schip zodanig reddeloos wierdt geschoten, dat hij verpligt wierdt enigzints agteruit te deinzen, om zyn zellen en lopend wand te herstellen; hier in slaagde hij zo gelukkig, dat hij den 19 junij daar aan volgende, onder de vlag van den Schout-bij-Nagt DE HAAN, nevens elf andere oorlogschepen, twee branders en vier advijsagten, naar de rivier van *Londen* gezonden wierd, om door het opzeilen van de

advijstjagten, die met bekwame personen voorzien waren, in de gemelde rivier, nader kennis te nemen van de gestalte en gelegenheid der vijandelijke vloten.

Den 21 augustus van dit selve jaar, gaf hij wederom blikken van zijn onverschrokken moed, in den toen gehouden zeeslag; want, zig in 't heetst van 't gevegt en nevens den Admiraal DE RUTTER houdende, wierdt zijn schip zodanig geteisterd, dat hij benevens die, waar over de Lt. Admiraal TROMP, de Schout-bij-Nagt DE HAAN, en de Kapitein DE JONG, het bevel voerden, opgezonden wierdt, om binnen gaats hersteld te worden.

De oorlog door het sluiten der vrede een einde genomen hebbende, deedt VAN BRAKEL een kruistogt in de *Middelandse zee*, tegens de *Barbarische* rovers; en wierdt zedert tot Schout-bij-Nagt, bij het kollegie der Admiraliteit op de *Maze*, verkozen. Ook was het in deze hoedanigheid, dat hij den togt van WILLEM DEN III, Prins van Oranje, naar *Engeland*, ten einde zijnen schoonvader JAKOB van den throon te bonzen, heeft bijgewoond. De dappere daden, tot nu toe door onzen VAN BRAKEL uitgevoerd, worden in de volgende vaarzen, met de vlugge pen van den uitnemenden Heldendigter JOHANNES ANTONIDES, dus geschetst:

Als BRAKEL inzeilt op het onweêr der Kartouwen

En kogels, al de kust verdonkerde aan weêr zij,

Daar hij met SANDWICH pleit, wie 't zeeregt zal behouwen,

En laten Gode alleen de Waterheerschappij;

Hij daagt hem, vol van moed, ter vierschaar van de baaren,

En spreekt met vuur en vlam uit monden van metaal:

Of als hij langs den *Theems* tot *Chattam* opgevaaren,

De haven-ketens breekt, en, bruischende over staal

En ijzer, openrukt het *Britsche Damiaten*,

Zet 's Konings magazijn en krijgsvloot in den brand,

Of schokt gansch *Barbarije*, en doet de Vlag der Staaten

Een doodschrik wekken op 't *Algiersch* en *Tunisch strand*.

Het jaar 1690 was noodlottig voor VAN BRAKEL, want in

het

het zeegevegt, op den 10 julij dezes jaars voorgevallen, tusfen de Staatse en Engelfe gecombineerde vloeten; tegens die der *Franfen*, verloor onze Schout-bij-Nagt het leven. Deze zo rampspoedige fcheepftrijd, waar van de ongelukkige uitkomst aan de werkeloosheid van den Engelfen Admiraal TORRINGTON wordt toegefchreven, vindt men dus opgetekend in 's Lands Gefchiedverhalen. De Lt. Admiraal GELEIN EVERTSEN geleidde de voorhoede der verëenigde vloeten; de midde!togt ftondt onder den Admiraal HERRERT; terwijl de Admiraal TORRINGTON de agterhoede gebod. 's Morgens ten negen uren begon EVERTSEN het gevegt, op de hoogte van *Beverfier*, tegen den voortogt der *Franfe* vloot. Het duurde drie uren, toen hielden de *Franfen* af, en EVERTSEN konde hen niet vervolgen, ter oorzake van de ftilte; welke zelfde ftilte ook de vloeten het fcheiden belette. De ftrijd werdt dan hervat; en de *Franfen*, ziende, dat TORRINGTON niet kwam opdagen, namen deze verzuiming te bate, en drongen in op het agterfte fmaldeel van den voortogt onder EVERTSEN. Toen werdt 'er fel gevogten, van wederzijde, tot 's namiddags ten vijf uren. 't Eskader onder EVERTSEN werdt deerlijk befchadigd, en bijna alle dezelve fchepen reddeloos gefchoten. Groot, ja zeer groot was ook, gelijk men denken kan, 't getal der doden; onder dezen telde men onzen JAN VAN BRAKEL en JAN VAN DIK, Schouten-bij-Nagt onder de kollegien van de *Maze* en het *Noorderkwartier*; ook sneuvelde de Kapitein ADRIAAN NOORDHIEL. 't Schip van Kapitein VAN DER GOES, masteloos gefchoten zijnde, werdt bij den vijand veroverd. Twee andere Staatse fchepen, geheel onbekwaam om dienst te doen, werden, na den flag, op bevel van EVERTSEN, vernield. Nog vier zwaar befchadigde oorlogfchepen en een brander zijn, daar na, verongelukt, of den vijand in handen gevallen. Doch 's lands fchip de *Maze*, gevoerd door Kapitein SNEL, tusfen *Reije* en *Hastings* aan ftrand geraakt, en door de *Franfen* overvallen zijnde, ontkwam hunne handen, en werdt, flegts ene mast meer ophebbende, in *Goeree* binnen gebragt. De *Franfen* vervolgden de onzen en de Engelfen, tot op de hoogte van

Dett.

Duwer; dan de vereenigde vloeten bergden zig, grotendeels, op de *Theems*. Met dit al, geraakte men in de ooraangename verplichting, om verscheiden reddeloze *Staats* schepen, door de onzen te doen vernielen, ten einde te vermijden, dat zij den vijand niet in handen vielen. De ongelukkige uitkomst van dezen strijd, werd, beide in *Engeland* en hier te *Lande*, den Grave VAN TORRINGTON geweten, die zig, bijna geheel, buiten 't gevegt gehouden hadt. Ook werd hij, te *Londen* komende, terstond, als Staatsgevangen, naar den *Towr* gezonden. De *Franzen* schreven, dat zij geheel geene schepen verloren hadden; ook gedroegen zij zig, na deze overwinning, als meesters van de zee, deden, eerlang, ene landing op de *Engels* kust, die egter geen gevolg hadt, en benamen den *Engelsen*, *Hollanderen* en *Zeeuwen*, een groot getal van koopvaardij-schepen. Koningin MARIA, die, terwijl Koning WILLEM in *Ierland* was, de regering van *Engeland* in handen gehad hadt, zondt, terstond na den slag bij *Bevesier*, den Heer HERBERT naar 's *Hage*, om de Staten aan te moedigen, tot het herstellen en versterken hunner vloot; waar toe zij van zelven genoeg gezind waren. TORRINGTON wierdt, eerlang, te regt gesteld; doch van wangedrag zuiver geschoond; en ontslagen.

Intussen wierdt het lijk van onzen Schout-bij-Nagt JAN VAN BRAKEL, naar *Holland* gevoerd, en te *Rotterdam* in de *St. Laurenskerk* begraven, alwaar op zijnen grafzerk het volgende staat gebeiteld:

HIER RUST DE HEER JOHAN VAN BRAKEL, SCHOUT BY NAGT VAN HOLLAND EN WESTFRIESLAND, GESCHOTEN IN DE BATAILJE TEGEN DE FRANSCHER KONINGSVLOOT, DEN 10 JULIUS 1690.

Boven hetzelfde ziet men zijn Beeldtenis, zijnde een borststuk van wit marmer, rondom met een laurierkrans versierd, en met het koninglijke wapen van WILLEM DEN III. daar boven, behevens een latijns opschrift, en dit nederduitsche vers daar onder:

Door

Door ketens, donder, loot en staal en blixemstraalen,
 Te vliegen, en een roof op 's vijands grond te haalen,
 Was BRAKEL's werk, die zijn triomf rukte uit den brand:
 Zijn naam en krigsdeugd fiert zijn Graf en Vaderland.

Ook heeft de Digter JOH. FLUIMMER 's mans roemrijke daden opgezongen, in zijne aanspraak aan de *Nederlandse Zeehelden*, na het gevegt tegens de *Franfen* in voorgemelden jare, alwaar hij VAN BRAKEL dus aanspreekt:

————— Gij, BRAKEL, die den nijd
 Door eene onsterflijke eer reeds ver te boven zijt,
 Het beugt ons nog te wel, dat gij ten dienst der Staaten
 De ketens brijzelde van 't tweede *Damiaten*,
 't Geen nu vereenigt met den vrijgevoigten Leeuw
 Mij dwingt te zwijgen de geschiedenis dier eeuw.
 Ik moet voor 't laatst uw Lijk ten grave helpen leien.
 Gansch *Neerland* zal met mij uw droeve dood beschrijven.
 Ik weet geen groter lof voor uw verdiende faam,
 Dan dat men slegts uw graf versiere met uw naam.

VAN BRAKEL is getrouwd geweest met MARIA LOUISA VAN LIERE, bij wie hij een zoon heeft verwekt, WILLEM FREDRIK genaamd, die ter vrouwe nam JAKOBA POMPE, bij wie hij geen mannelijk oir, maar alleen twee dogters, heeft geteeld. ———
 G. BRANDT, *Leven van DE RUITER*, bl. 576. 583. 670. 674.
Leven der Zeehelden, bl. 747. *Holl. Merc.* 1690. bl. 190-213.
 WAG., *Vad. Hist.* XIII. D. bl. 261-263. XIV. D. bl. 25.
 XVI. D. bl. 112. G. v. LOON, *Nederl. Historiep.* III. D. bl. 56. *Levens van voorn. Mannen &c.* I. D. bl. 282-293.

BRAKEL (THEODORUS 4), afkomstig uit *Braband*, van ouders die den *Roomfen* godsdienst waren toegedaan, werd in 't jaar 1608 te *Enkhuizen* geboren, zodanig blijkt uit 's mans voorreden, voor zijn werkje, het *Geestelijk leven* getijeld. Na de lage klasfen in zijn geboortestad te hebben doorlopen, begaf hij zig naar het Hogefchool te *Franker*, beoeffende aldaar de godgeleerdheid, en wierdt op den 13 maart 1638, op het dorp

Corp Beers in *Friesland*, als Predikant beroepen; hier heeft hij 14 jaren de kudde geweid, en zo door zijn voorbeeldig leven als stigtelijke predikation, en ijverig waarnemen van het overig dienstwerk; ongemeen veel goeds bij die gemeente uitgewerkt; in 1652, aanvaardde hij het beroep aan den *Burg* op *Texel*, doch hier geviel het hem niet; waarom hij met blijdschap de roepstemme gehoor gaf, die hem het volgende jaar in het welgelegen *Friesse* vlek *Makkum*, nodigde; hier verbleef hij tot aan zijn dood toe, welke voorviel den 14 februari 1669.

THEODORUS, heeft ter vrouwe gehadt MARGRIET HOMMA, een nigt van den *Amsteldamsen* Predikant LAURENTIUS HOMMA, bij wie hij zes kinderen heeft verwekt, vijf dogters, die alle voor hem zijn overleden, en een zoon, die ten onderwerpe van 't volgende artikel verstrekt.

Deez' brave mensch is even zo wel door zijne pen, als voorbeeldigen wandel en getrouw waarnemen van zijne hoogwigtige bediening, van groot nut geweest; getuige hier van de twee door hem uitgegevene stigtelijke werkjes, getijld: *Geestelijk Leven* / en *Crappen des Geestlijken Levens* / welke beide meermalen in 8vo. zijn gedrukt. Zijn afbeelding gaat in zwarte konst, door VERKOLJE, zeer schoon in prent uit.

BRAKEL (WILLEM 4), een zoon van THEODOOR en MARGRIET HOMMA, wierdt te *Leeuwarden* geboren den 10 januari 1635. Van der jeugd af aan, gaf hij reeds blijken dat hij de godvrugtige voetstappen zijner brave ouders drukte; en na de latijnsche scholen in zijn geboortestad doorlopen te zijn, studeerde hij met zeer veel vlijt en ijver, eerst te *Franker*, en vervolgens te *Utrecht*; waar na hij een loffelijk examen ondergaan hebbende, Proponent wierdt. Ten jare 1662, wierdt hem het beroep van *Exmorra* in *Friesland* opgedragen; hier huwde hij in 't volgende jaar met SARA NEVIUS. In 1665 werd hij beroepen te *Stavoren*, in 1670 te *Harlingen*, in 1673 te *Leeuwarden*, in 1678 te *Middelburg*, voor welk beroep hij bedankte, en eindelijk in 1683 te *Rotterdam*, daar hij ten ein-

de van zijn leven toe, door enen godzaligen wandel en het gestouw waarnemen van de pligten aan zijn zwaarwigtige beënting verbonden, zijn naam in gezegends aandenking bij die bloeiende gemeente heeft vereeuwigd. Hij stierf den 30 oktober 1711.

Dat WILLEM 4 BRAKEL buitengemeen werkzaam is geweest, getuigen de menigvuldige schriften, welke uit zijne pen zijn gevloeid, en inzonderheid tot stigting van eenvoudige Christenen met veel vrugt kunnen gebruikt worden. Men vindt 'er ene optelling van bij ABKOUDE en ARRENSBERG, *Naamregister van Nederd. Boeken*, bl. 67. Zijn werk getiteld: *REDELYKE GODSDIENST, in welke de Goddelijke waarheden des Genaden-Verbands worden verklaart / tegen allerlei Partijen beschermt / en tot de practijke aangebrongen: als nade / de Schoelinge des Verbands / en de handeling Gods met zijne Kerk in het Oude Testament onder de schabuten: ende in het Nieuwe Testament onder de herbullinge / vertoont in een Verklaringe van de Openbaringe JOHANNES. III Delen in 4to.* kwam voor de eerstemaal in 't licht ten jare 1700, en wierdt in een tijdvak van ruim een halve eeuw tot 18 malen toe herdrukt en gretig verkogt; zijnde de laatste uitgave hier van bezorgd ten jare 1767, door A. BLUSSÉ en zoon, Boekhandelaars te *Dordrecht*. Het ongemeen vertier van dit boek, waar van genoegzaam geen voorbeeld kan bijgebracht worden, vordert dat wij aan onze Lezers een beknopt verslag van deszelfs inhoud mededelen.

De geleerde P. RABUS, geeft 'er in zijne *Boekzaal over den jare 1701*, bl. 2 enz., het volgende getuigenis van: „ van „ velerlei boeken te gewagen, was altijd onder andere in „ zigten ook het minste niet, dat men die den Lezer aanbe- „ veide, om des Boekverkopers gedrukte papieren aan den „ man te helpen; doch dit heeft omtrent deze bladen geen „ plaats. Want de Eerw. Schrijver heeft dezelve op zodanig „ een loffelijke wijze aan de wereld willen mededelen, dat „ geen Drukker, (veel min hij zelf) daar mee zijn beurs, „ naar een onderzoeker en oeffenaar van den *Redelijken Gods-*
„ dienst

„ *dienst* zijn ziel zoude verrijken. 't Welk zo wel gelukte,
 „ dat 1000 afdrukzels in zes maanden, yeel eer als te grabbel
 „ weggehaald, dan uitverkoft zijn. Niet weinig godgeleerde
 „ ſchriften zijn mij onder de penne gevallen, die een leer-
 „ zaam vernuft, groot nut en vermaak aanbrengeu. Derzel-
 „ ver Makers hebben ook geen ander oogwit, dan dat goed
 „ en ſtigtelijk was: het zij dat ſommige van henluiden wigtige
 „ Bijbeltexten wisten op te helderen; ſommige d'ene of d'an-
 „ dere Geſchiedenis uit de Heilige Boeken in haren ſamenhang
 „ verklaarden; enige wederom hun werk maakten, van de
 „ verſchillen in het Chriſtelijke Geloof zeer verſtaanlijk voor
 „ te ſtellen, en de Waarheid uit te vorſchen; of het zij dat
 „ andere zig afſloofden in de omzwagtelde rollen der Profeten
 „ te openen, en de diepe geheimenissen veler eeuwen, daar
 „ in verzegeld, ſtigtelijk op een gezetten tijd t'huis te bren-
 „ gen. Maar het werk van den Heere BRAKEL, heeft boven
 „ alle zulke vorensgenoemde iets vooruit. Het begrijpt geen
 „ ſtuk of brok van Bijbelſtoffen, maar een volkomen lighaam
 „ van de Godgeleerdheid der Gereformeerden, op een wijdluſte
 „ doch tevens zonderling beknopte manier toegeſteld; in dier
 „ voege, dat Leraars (Aankomelingen' voornamentlijk) zo
 „ wel als Leerlingen, zig daar van met grote vrugt konnen
 „ bedienen.”

Het *eerſte Deel* van dit werk behelst de Geloofsleer. 't Be-
 loop der Hoofdstukken, waar in de leerpunten der *Hervormde*
Kerk behandeld worden, verſchilt niet van 't gene men bij
 andere Stelzelſchrijvers ontmoet. Eerſt handelt de Schrijver
 over de *natuurlijke Godgeleerdheid*, vervolgens over de *Heilige*
Schrift, over God, over Gods beſluiten, over de *Schepping*, de
Voorzienigheid, het *Werkverbond*, de *Zonde* en derzelver gevol-
 gen. Dit loopt af in XV hoofddelen. Hier op handelt hij van
 het *Genadeverbond*, van *Jesus voldoening*, van *Jesus Godlijke en*
Menselijke natuur, van zijne *Ambten en Staaten*, van de *Kerk*,
 en wijders van de *Roeeping*, *Wedergeboorte*, *Geloof*, *Rechtaardi-*
gung, van den *Dooop*, van het *Avondmaal*, en van het *Leven*
des Geloofs op de Beloften. Alle deze ſtukken zijn breedvoerig

beurde in XXVII hoofddelen. En eindelijk besluit hij met ene *waarschouwende Besturing tegen de Piëtisten, Quietisten en diergelijke afdwalende tot eenen natuurlijken en geestlozen Godsdiens onder de gedaante van Geestlijkheid*. Dit stuk, over 't geheel genomen niet kwalijk geschreven, is een aanhangzel op het *Eerste Deel*, en is ook afzonderlijk door den Schrijver uitgegeven. In dit deel van 's Mans werk, treft men hier en daar schone zaken aan, die waardig zijn overwogen te worden; maar ook zal een kundig Lezer 'er wel iets in ontdekken, 't welk de proef van zijn gezond oordeel niet kan doorstaan. Vele bewijzen voor de leer, welke de Schrijver voordraagt, doen somwijlen niets af, en bederven zelfs vaak de beweerde stelling. Trouwens het boek is geschreven in tijden, waar in men de waarheden van alle kanten nog zo wel niet bekeken hadt, als thans. Dit in het oog gehouden, moet men van des Mans leerstelsel zeggen, dat het zeer wel opgesteld, vrij wel gezuiverd van scholastiekery, en in een populairen smaak ingerigt zij. De praktische aanmerkingen, waar mede het doorvlogten is, en welken voornamelijk ter toepassing bij elk hoofdstuk gevoegd zijn, maken hetzelfde over 't algemeen nuttig en stigelijk. BRAKEL was een regtzinnige Voetiaan; doch hij was regtzinnig uit overtuiging, en niet uit slaaffe eerbiediging van menschelijk gezag. En men moet van den braven Man zeggen, dat, schoon hij eigenlijk voor het ongeletterd gemeen geschreven heeft, hij zig egter geheel niet geschikt hebbe naar de volksdwalingen van zijne eeuw. *Bladz. 368, 711-713, 715-717, 796, 1052, 1057-1059, enz.*, spreekt hij van de *onbepaalde en welgemeende aanbieding van CHRISTUS, aan allen, die onder het Evangelie leven*, op ene regt verstandige en manlijke wijze, en gants niet naar de denkbeelden van de zogenoemde, oude lichdrijvers. En ten aanzien van het uiteinde der voor het redengebruik stervende kinderen, laat hij zig ook uit in termen, die aan den meesten hoop der eenvoudigen niet wel sinaken zullen. *Bladz. 968*. schrijft hij: „Alle „ kinders der bondgenoten, (die van gedoopte ouders) 't zij „ bekeerde of onbekeerde, 't zij voor of na het ontvangen „ des

„ des Doops, in hare jonkheid stervende, moeten gehouden worden zalig te zijn, uit kracht van het *Verbond* Gods, in welke zij geboren zijn, en alzo te zijn kinderen des Verbonds: zijn de ouders onbekeerd en trouwloos in het Verbondt, dat is op haar eigen rekening; de *Zone* zal niet dragen de misdaad des Vaders.” En; *Bladz. 969.* „ In Christus geheiligd te zijn,” zo als in het Doopformulier gelezen wordt, „ is deel te hebben aan CHRISTUS.” Het *Tweede Deel* van 's Mans arbeid is een; zedekundig stelzel, waar in hij, zo als in het hoofdschrift gelezen wordt, handelt over het heilig leven der Bonigenoten in derzelve toenemen, afnemen en strijden. Hij begint met de *Heiligmaking*. Dit stuk hadt hij in het leerstelzel der Geloofspunten, als zijnde geheel praktisch, overgelegd. Hier op gaat hij over tot de *Godlijke Wet*, de *Tien Geboden*, als het rigtinoer der heiligheid. Hij verklaart dezelve. Hij neemt vervolgens tot zijne onderwerpen de *Liefde tot God en den Here* Jesus, de *gehoorzaamheid aan God*, de *hoop op God*, de *vergenoeging*, de *lijdszaamheid*, de *oprechtheid*, het *gebed*; hier bij geeft hij enige ophelderingen en toepasselijke aanmerkingen oyer het *Gebed des Heren*. Wijders priist hij allerlei christelijke deugden aan, als *nederigheid*, *zagtmoedigheid*, *vreedzaamheid*, *naarligheid*, *milddadigheid*, enz. Voorts geeft hij zijne bestriffingen aan den Christen, in 't gene hem bij 't beoeffenen van zijn Christendom hier in dit leven dwarsbomen kan. En, ten slotte, laat hij iets volgen over den dood, den staat der afgescheiden geesten, de opstanding, 't laatste oordeel, en het eeuwige leven. Dit *Deel* bevat LXI hoofdstukken. In hetzelfde smaakt zeer veel godvrugt en nauwgezette eederheid van hart voor God door. Men heeft 'er hier en daar gemoedelijke lessen, die met stigting kunnen gelezen worden. Hadt de Schrijver thans geleefd, hij zoude verscheiden zaken met meer kiesheid en oordeelkunde voorgesteld hebben; 't gebrek hier aan moet men in een man van de zeventiende eeuw, met een verschonerend oog overzien. De smaak is zints dien tijd zeer verbeterd. In de daad; bijaldien 'er thans geene zuiverer en voor de gemene vatbaarheid geschikt zedenuitg

dige werken waren, zouden wij het bij voortduring als een nuttig Huisboek aan ongeletterde Christenen aanbevelen. Het *Derde Deel*, bevat de *bedeeling des Verbonds*, en *Gods bestuur in zijne Kerk van ADAM tot aan het laatste der dagen*. Dit *Deel*, voornaamlijk de Verklaring van JOHANNES *Openbaring*, welke 'er in voorkomt, is het minst belangrijke, en dient van eenvoudigen met voorzigtigheid en met geen te groot vertrouwen op des Schrijvers uitlegkunde gebruikt te worden. BRAKEL moet groten arbeid aan dit werk besteed hebben; zijne uitgegeven *Leerredenen* ten minsten steken 'er sterk bij af, en hebben op verre na zo veel goeds niet.

Zie daar Lezer, het in alle opzichten uitmuntend berigt, 't welk den geleerden en oordeelkundigen A. YPEI, ons van dit zo ruim verspreide, en door vele Christenen zo gretig gelezene boek van vader BRAKEL geeft, in zijn fraaije werk, getijld: *Beknopte Letterkundige Geschiedenis der Sijstematische Godgeleerdheid enz.* Wij hebben dit zo veel te liever overgenomen, om dat wij met den verstandigen Berigter, het volkomen eens zijn; dat namelijk: „dit geschrift van BRAKEL bij „zeer vele Hervormde Christenen, thans geheel geene of „altoos ene geringe waarde heeft, en hetzelfde toch die al- „gemene verachting niet verdient.”

BRAKENBURG (REINIER), Konstschilder, weten wij niets anders van te melden, dan dat hij bij de beoeffening des penfeels teffens die der luit voegde, en ook bemoeide hij zig met vaarsen maken. Hij schilderde konstig burger- en boerengezelschappen, die binnenshuis zitten te troeven en te drinken, op de manier van OSTEAD. Hij was een leerling van MOMMERS, en won veel geld met schilderen, dat hij meesterlijk wist om te zetten, want hij verviel in zijne laatste jaren verregaande aan den drank. Waarschijnlijk heeft hij in *Friesland* gewoond, ten minsten is hij in dat gewest gestorven. Veel stukjes heeft hij geschilderd met enkele beeldjes daar in, als een *Keukenmeisje*, *Lierspeeldertje*, *Fraijcurieus* enz. Den 12 september 1703, wierden op ene verkoping te *Amsterdam*, ver-
schei-

scheidene stukken door dezen meester vervaardigd, verkocht, als onder anderen: de *Mesfelieters*, voor 95 guld. Twee *Bordeeltjes*, 103 guld. Twee *Binnenhuisjes*, 97 guld. Op de werking van ANTH. GRILL te *Amsterdam*, den 14 april 1723, een *Vrolijk Gezelschap*, 185 guld. enz. — J. C. WYERMAN, *Leven der Schild.* III. D. bl. 229. Gm. HOET, *Naaml. van Schilder.* I. D. bl. 128, 129. 326.

BRAKONIER (ABRAHAM JOSUA), geboren den 3 oktober 1670, te *Amsterdam*, alwaar zijn vader ABRAHAM BRAKONIER handel dreef, en Ouderling in de Franke kerk was. Zijne moeder was MARIA DE COLENAAR. Even den ouderdom van tien jaren bereikt hebbende, verloor hij beide zijne ouders genoegzaam gelijktijdig, want zijne moeder stierf op het oogenblik, dat het lijk van zijnen vader stondt opgenomen te worden, om ter begraafplaats te voeren. ABRAHAM groeide dus onder het opzigt van voogden. Hij doorliep de triviale scholen met veel vlugheid, en studeerde vervolgens nog vijf jaren te *Amsterdam*, aan het doorlugtige school. In 1689 bezocht hij de *Francker Akademie*, toefde aldaar twee jaren, waar na hij *Utrecht* ging opzoeken, alwaar hij gedurende het tijdvak van een jaar nieuwen voorraad van geleerdheid opdeed, en ging toen nog een jaar naar *Leiden*, ten einde zijnen akademischen loop met de lesfen van de Hooglerars TRIOLAND en PASSENIUS te beëindigen.

In 1697 wierdt hij in de klasfis van *Amsterdam* tot Propheet aangenomen, en in januarij 1698, te *Lisse* bij *Harlem* als Predikant beroepen, doch door de Ambagtsvrouwe geïmprobareert. Hier op verviel BRAKONIER in een langdurige en kwijnende ziekte, die hem, door ene overgeblevene zwakheid, gedurende den tijd van vierdshalf jaar, belette den predikstoel te beklimmen; doch zijne kragten allengskens te rug bekomen hebbende, ging hij op verzoek van den Kerkenraad van de *Kaag* bij *Leiden*, op die vakante plaats prediken, en gaf aldaar zo veel genoeg, dat hem het beroep met veel geregenheid door den Kerkenraad wierdt aangeboden; doch hij

schijnt niet naar den smaak van den Ambagtsheer geweest te zijn, doordien deze hem improbeerde.

Dus bleef BRAKONIER nog Proponent tot op den 14 oktober 1703, dat hem het beroep van *Nijmegen* werd opgedragen; vervolgens wierdt hij den 26 november 1705 te *Dordrecht* be-roepen, doch gaf aan deze roepstemme geen gehoor, maar bedankte; volvaardiger was hij om het beroep den 1 maart 1706 te *Utrecht* op hem gevallen, te aanvaarden, en hier is hij verbleven tot aan zijn dood toe, welke voorviel den 30 maart 1736.

Den 30 maart 1708 begaf ABRAHAM zig in het huwelijk met KATRINA DE WILDE, dogter van PIETER DE WILDE, Dros-saart, Bailjuw en Dijkgraav van *Woudrichem* en den lande van *Alkma*, en ANNA SPOORS; bij welke hij een zoon heeft verwekt, die zijn vader heeft overleefd. 'Er zijn vele schone dichtwerken in het licht, onder den naam van *Vrouw C. P.*, welken zijn van de Vrouw van BRAKONIER, mischien CATRINA PIETERSDOGTER. De letterarbeid die van dezen man is in 't licht gegeven, bestaat in de volgende werken. 1. *Tijksreden op Ds. DE RUITER*. 4to. 2. *Onderwijs in de grondwaarheden des Christendoms volgens den Catechismus*. Utr. 1755. 8vo. 3. *Uitgezogte Leereedenen*. Utr. 1750. 4to. 4. *Uitgezogte Keurloffen*. Utr. 1758. 4to. 5. *Uitgezogen Bijbelsoffen*. Utr. 1743. 4to. ——— *Boekz.*, 1736. a. bl. 499-503. ARKOUDE en ARRENBURG, *Naamr. druk van* 1773. bl. 67.

BRAMER (LEONARD), Konstschilder, geboren te *Delft* in 't jaar 1596, begaf zig, door reislust aangefpoord, reeds met zijn 18de jaar op weg naar *Atrecht*, in het land van *Artois*; van daar toog hij naar *Amiens*, *Parijs*, *Marseilje*, *Genua*, eindelijk naar *Rome*, daar hij zig enige jaren heeft opgehouden, met ijverig en naarstig zijn konst naar zo veel heerlijke voorwerpen voort te zetten, waar door hij een braaf Schilder wierdt, gelijk een menigte van zijne konsttaferelen kunnen getuigen. Hij is aan verscheiden *Italiaanse* Hoven zeer gezien geweest, en inzonderheid bij den Prins MARIA FARNESE, Hertog van *Parma* en van *Plaisance*, voor den welken hij vele zo grote als kleine werken heeft geschilderd; voorts bezocht hij

hij *Venetie, Florence, Mantua*, enz. Zijne konstwerken die hem voornamelijk hebben beroemd gemaakt, waren, ene *opwekking van Lazarus*, heel woelig van ordonnantie, wel getekend en geestig van dag en schaduw. Voorts, een *verlechening van PETRUS*, en enige anderen; en, doordien hij meer op naam dan op geld gezet was, vergenoegde hij zich daar mede, dat zijn naam door gants *Italië* berugt wierdt; en trok weder naar zijn vaderland, om daar ook zijne konst te doen zien. Het huis te *Rijswijk* pronkt nog met een voor-naam staal van zijnen loffelijken geest. Men ontmoet veeltijds ook onder de beminnaars van konst, van zijne kleine historiestukken op koper geschilderd, die fraaij van vinding en konstig gedagt zijn. Ook muntte hij zonderling uit in het schilderen van gouden en zilveren vazen, drinkbekers, en meer gelijkloortige dingen. Op de verkoping van HENDRIK SCHUT, den 8 april 1739, wierdt een *Doktor die pis bekijkt*, van zijn maakzel verkogt, voor 61 guld. — A. HOUBRAKEN, *Schouw. I. D. bl. 164.* J. C. WEYERMAN, *Leven der Konstchild. I. D. bl. 392.* GER. HOET, *Naaml. van Schilder. I. D. bl. 574.*

BRANDE (FILIPS VAN DEN), Burgemeester te *Middelburg*, vindt men tot tweemaal toe in 's Lands geschiedverhalen opgetekend, als zig in zeer benarde omstandigheden bevindende. Ten jare 1672 namelijk, toen een gedeelte van de *Bataafse Republiëk* door de wapenen der *Franzen* was gewonnen, bevondt zig genoegzaam de gantsche provincie van *Zeeland* in rep en roer, door de vreze geprangd, dat de krijgsbenden van die Natie, toen onze vijanden, doch thans onze broeders genaamd, ene landing in dat gewest mogten ondernemen. Zo als het doorgaans in onstuimige tijden van oorlog en beroerten gaat, wierden vele brave Regenten vuil geschouwd, en als met den vijand heulende. VAN DEN BRANDE deelde in een ruime mate in die verachtelijke verdenking, en hadt zig inzonderheid den haat van de miltzuchtige *Walcherse* boeren op den halze geladen, doordien aan hem werd toegegeschreven, dat het *parool of wagtwoord*, sedert enige dagen, hun naar ge-

woonte niet was medegedeeld. Intusfen openbaarde zig een algemeene kreet te *Middelburg*, dat de *Franfen* bezig waren met te landen; schoon dit gerugt nu, door doernawaardige aanstokers verspreid, die voordeel uit verwarring met derzelyer deerlijken nasleep dagten te rapen, ten enemalen vals en ongegrond wierdt bevonden; baatte zulks weinig, want het grauw geraakte aan 't hollen, en Burgemeester VAN DEN BRANDE werd door een hoop dolle en door den drank verhit gemaakte wijven, uit zijn huis gehaald, jammerlijk gesleurd en deerlijk geslagen. Kort hier na rukten de boeren met allerhande tuig gewapend, ter *Noordpoorte* in de stad, haalden VAN DEN BRANDE van 't stadshuis, daar hij, door de Schutters, geborgen was, en voerden hem benevens zijne Raadsvrienden, de Burgemeesters LE SAGE, BROUWER, VRYBERGEN, den Pensionaris DE HUYBERT, en den Secretaris REIGERSBERGEN, gevangelijk ter stad uit, dezelve in een bierkroeg, onder den naam van *Naderst* bekend, in bewaring houdende. Toen zondenze om Gemagtigden uit de Burgerij, die, nevens hen, de *Verraders*, want beter naam kregen ze niet, zouden onderzoeken; dit geschiedde ruwelijk en op de onbehoorlijkste wijze; ook zoude het leven van deze Mannen, die zig in het geweld van zulke verbitterde en eenzijdige Regters bevonden, die ook niet weinig door den drank verhit waren, groot gevaar gelopen hebben, hadt niet de Heer van ODYK het middel gevonden, om den woesten hoop een weinig tot bedaren te brengen. De berugte BERONICIUS, dien wij aan onze Lezers, in het *II. Deel* van dit werk, bl. 375 enz. hebben doen kennen, legt in zijne *Georgarchontomachia*, naar de vertaling van P. RABUS, dien Heer, als Eersten Edelen van *Zeland*, de volgende woorden in den mond:

Wel vrienden, hebt gij voor, 'het ongedijk te wreken,
Welk VAN DEN BRANDE u heeft, door zijn verzuim gedaan?
Het zij zo! laat hem geen verdiende straf ontgaan!
Maar zulks kan mitterij, noch wapentuig beslechten;
Men vordert niets met die; wij hebben burgerrechten,
En wetten; heeft hij deze opzettelijk verteren,
Dat blijve niet ongestraft! Hij lijde 'er voor, met een!

En leer, door eigen schade en schande, dat na dezen
 Elk, wien 't wordt aanvertrouwd, wel toezien moe en vrezen,
 Dat hij den draak nooit met zijn medelandstien steek,
 Of maak dat hun het woord ten buitenposte ontbreek.

VAN DEN BRANDE, benevens zijne medegevangene Raads-
 vrienden, wierden door de Burgers wederom naar de stad ge-
 voerd, op het stadshuis in bewaring gebracht, en, eerlang,
 onder borgtogt ontslagen. Doch de oproeigen lieten zig niet
 stillen, voor dat Prins WILLEM DE III, die, te vergeefs, door
 de Regering verzocht was, in de stad te komen, ook te *Middel-*
burg, zo als op vele plaatsen reeds was geschied, enige ver-
 andering in de regeringe gemaakt hadt; waar door vele be-
 kwame lieden uit het bewind geraak en, en zig andere drif-
 tige en geringe menschen, ter regeringe wisten in te dringen;
 een kwaad dat zig doorgaans bij alle revolutien inkantert, en
 waar van wij de wrange vrugten in onzen leeftijd meer dan
 eens, en inzonderheid in deze laatste tijden, zo volmondig
 gesmaakt hebben.

Na dode van Koning WILLEM DEN III, die den 19 maart
 1702 overleed, zonder kinderen na te laten, verviel van
 zelve het Stadhouderschap van zes provincien; en zulks hadt
 mede ten gevolge, dat in de bijzondere steden, de jaarlijkse
 verandering der Regeringe, die veelal door den Stadhouder
 pleeg te geschieden, thans wederom in den boezem van het
 Volk te rug keerde, of wel aan die genen verviel, welke zig
 door privilegien daar toe gewettigd rekenden. Doch het kost
 niet misen, of hier door rezen op vele plaatsen dikwils verre-
 gaande twisten, doordien die privilegien en voorregten niet
 door een ieder even eens begrepen wierden, en 'er dan veel-
 tijds partijschappen uit geboren wierden, die niet zelden
 deerlijke gevolgen naar zig sleepten.

Dit hadt inzonderheid ten jare 1704, in *Gelderland* en *Zer-*
land plaats. Te *Middelburg* was in den aanvang van dit jaar,
 uit die bron, ene geweldige beroerte voortgevloeid, die
 niet dan met veel moeite gestopt werd. De Kiezers in deze
 stad, die deel plagten te hebben in de aanstelling der jaar-
 lijk-

lijkse Wethouderschap, hielden zig zeer gebelgd, dat deze aanstelling, ten jaare 1702, geschied was, zonder hen te kennen, naar behoren. Na vele vergeefse pogingen ter hand genomen te hebben, ten einde in hun vermeend regt hersteld te worden, besloten zij eindelijk een vertoog; tot staving hunner voorregten aan de Regering der stad in te leveren. Zulks geschiedde, en zij verschenen ten dezen einde in vollen getale, ten raadhuiſe op den 26 jaauarij, leverden hun vertoog in, doch begeerden, dat 'er niet over geraadpleegd wordt, in 't bijzijn van drie Schepenen, welke zij hielden, ten onregte ter Regeringe ingedrongen te zijn. Doch nauwliks was dit verrigt, en zeven dier Kiesheren in een naastgelegen ventrek gegaan, om 't besluit des Raads af te wagten, of men wierdt voor het raadhuis enen zeer geweldigen oploop gewaar, aangevangen zo door enige misnoegde ingezetenen dier stad, als van de steden *Goes, Vlisſingen, Veere en Arnemuide*, en dat om de nieuwe Regering af, en de oude weder aan te stellen. De zaal van 't raadhuis raakte vol volks. Burgemeester VAN DEN BRANDE, die een verwonderlijke bedaardheid en tegenswoordigheid van geest bezat, vernomen habbende wat 'er gaande was, scheidde oogenblikkelijk de vergadering, waar op de hollende gemeente zig van het raadhuis meester ziende, de Magistraat, doch egter zonder de zo lang beweerde benoeming der Kiezeren thans te vorderen, naar haar eigene zinnelijkheid veranderde, door 't afzetten van enigen en-aanstellen van anderen, verzeld voorts nog met een afgekondigd bevel, van de aldus aangestelde Regering, op zware straffe te gehoorzamen. Inmiddels hadt de naar huis gegane Burgemeester VAN DEN BRANDE de meeste Burgerij in de wapenen gebragt, onder wier geleide de hier voor van het raadhuis gewekene Regeerders, niet slaande trommen eerlang weer derwaarts trokken; doch zekeren VERSLUIS, die tot Raad en Pensionaris aangesteld was, zocht den uitſlag hier van te beletten, en bragt ook zijnen aanhang in 't geweer; zig daarenboven, met geweld, meester makende, van enige vondels der Schutterij. VAN DEN BRANDE wist intussen uit te werken, dat de kom-

pagnien door hem in de wapenen gebragt, van de geweken Regenten, schriftelijken last ontvingen, om met scherp te schieten, op elk die hun tegenstand boodt; aan 't hoofd van dezelve tot bij 't raadhuis genaderd zijnde, ontmoette hij aldaar een vendel Schutters, welk de zijle der herstelde Regenten scheen te houden, doch, schoon des gelast, weigerde op hunne medeburgers te schieten. De geweken Regenten, de meeste marschap bij zig hebbende, deden 't raadhuis, welk gesloten was, tenstond beklommen en overweldigen, verdreven de anderen, die omtrent drie uren geregeerd hadden, en namen hunne vorige plaatzen wederom. Ook wisten zij zodanige heilzame maatregelen ter hand te nemen, dat het oproer beteugeld, en eerlang de rust hersteld wierdt. —
 VALKENIER, *Vervard Europa*, I. D. bl. 755 enz. VAN LOON, *Nederl. Historiep.* IV. D. bl. 414, 415. WAGEN., *Vad. Hist.* XIV. D. bl. 218, 219. XVft. D. bl. 246-250.

BRANDE (JOHAN PIETERSSE VAN DEN), afkomstig uit het aanzienlijk geslacht van dien naam, 't welk in de provincie van Zeeland de luisterrijkste eer- en staatsambten bekleed heeft, was de zoon van PIETER VAN DEN BRANDE en van JOHANNA DE WITTE VAN BLOYS. In zijn grafzerk in de Oudekerk te Middelburg, wordt gezegd, dat hij door de Spaanse factie in 1574 verjaagd was. Hij schijnt de wijk genomen te hebben naar Bergenopzoom, en naderhand, namelijk den 23 mei 1582, Gecommitteerde Raad van Zeeland geworden zijnde, door zijn wijzen raad, die stad gered te hebben; denkelijk tegens den aanslag van PARMA in 1588. Zie BOR, XXV. B. bl. 13. Hij is overleden den 25 november 1589. Daar gaat een portraict van hem in pient uit, met de zinspreuk: *adversa erudit*, en daar onder leest men dit vierregelig vaars:

Ziet hier het tegte beeld van een opregte Vader
 Des Vaderlands, verdrukt door Spaanſche tirannij.
 Hij werd't van 't Zeeuwſche Hof gecoren tot een rader,
 Om door zijn wijzen raad te houden Bergen vrij.

JAN PIETERSE VAN DEN BRANDE, is gehuwd geweest, met SOPHIA VAN RESEN, bij wie hij vier kinderen heeft verwekt.

BRANDE (KORNELIS VAN DEN), ZOON VAN JOHAN JANS PIETERSE VAN DEN BRANDE, Schepen en Raad der stad *Vlissingen* en Reenteemeester der geestelijke goederen in *Walcheren*, en VAN PETRONELLA VAN BORSSELE VAN DER HOOGE, kleinzoon van den hier oren vermelden JOHAN PIETERSE VAN DEN BRANDE. Hij hadt den krijgsdienst omhelsd, en behaalde veel roem ten jare 1648, zijnde als toen Kolonel van een regiment Infanterij en Bevehebber over 't leger in den slag van *Garacapes* in *Brasil*, waar over zie L. v. AITZEMA, *Zaken van St. en Oorl.* III. D. fol. 338. Ook was hij wegens de *Westindische Kompagnie*, Kommandant van *Hamapacca*, *Pareiba*, *Los Marcos* enz. Hij overleed den 28 februarij 1652, en ligt begraven te *Middelburg* in de *St. Peters* of Oude kerk, met zijn wapen en de gewone eeretekenen van een Krijgsbevelhebber boven het zelve. Op den zark staan zijne waardigheden en de dag van zijn affterven gebeiteld.

Zijne Afbeelding is voor handen, door A. VAN BARLDER getekend en in plaat gesneden door R. VAN PERSYN. Boven aan staat zijn wapen, en daar nevens deze zinspreuk: *Zonder Godt is 't ijdelheijt*. In den omtrek leest men: *d'Ed. Manhafte Heer KORNELIS VAN DEN BRANDE, Overste van een regiment Infanterie &c.* Onder op het voetstuk zijn de volgende vier digtregels geplaatst:

Dit Adelijck gemoet, in deughden o'gewasfen,
Past op geen vijandts list noch laat sich niet verrasfen,
Soo dat bleeck in *Brasil*, daer hij den vijandt sloegh
Op *Garacapes* bergh, en uit den velde joegh.

KORNELIS is tweemalen getrouwd geweest; zijn eerste vrouw was MARIA DE MEYER, bij wie hij twee kinderen heeft verwekt. De tweede, MARIA DE LOOPER, weduwe DANIEL RADEMACHER, heeft geen kinderen gebaard. — Zie ook, P. DE LA RUE, *Heldhaftig Zeeland*, bl. 142, 143.

BRAN-

BRANDENBURG (N. VAN), wordt als tekenaar van het *Verbond der Edelen* vermeld. Hij behoorde zeer vermoedelijk tot het geslacht van dien naam, in *Brabant* en *Flaanderen*, gedurende de XVde eeuw, in bloei zijnde. KAREL BARON VAN BRANDENBURG, Burggraaf van *Efsiej*, werd den 23 maart 1596, Ridder gemaakt. KATRINA VAN BRANDENBURG, omtrent dezen tijd, getrouwd met JAN VAN COUTERAU, of COTTERAU, Baron van *Fauche*, Here van *Puisieux*, was ene dogter van DIRK VAN BRANDENBURG, en ISABELLE VAN HERBAIS. In het begin der XVIIde eeuw, leefde KAREL VAN BRANDENBURG, gehuwd met KLAUDIANA VAN MERODE. — *Nobiliaire des Pays-Bas*, Tom. I. pag. 101. Tom. II. pag. 420. LE CARPENTIER, *Hist. Général. des Pays-Bas*, Tom. III. pag. 432. 1007. J. W. TE WATER, *Verb. der Edelen*, II. D. bl. 278.

BRANDO (JOANNES), geboren te *Hontenisse*, een dorp in *Flaanderen*, onder het regtsgebied van *Hulst*, is geweest Monnik der Cistercienser orden. Hij is gestorven te *Brugge* den 13 juli 1428, en heeft geschreven: *Chronicon ab origine Mundi, ad annum feré 1413*; waar van JAKOB MEYERUS veelvuldig gebruik heeft gemaakt in het samenstellen van zijne *Annales Flandriae*. — J. F. FOPPENS, *Bibl. Belg.* p. 589.

BRANDON (JAN HENDRIK), Konstschilder, uit *Frankrijk* herkomstig, en die waarschijnlijk om de geloofsvervolgung zijn vaderland heeft verlaten, zette zig in 's *Hage* ter neder. Hij wierdt ten jare 1696 lid van 't *Haaſe* Konstgenootſchap, en was in 1703 Bestierder daar van. Hij was een goed Portraitschilder, die de afbeeldzels van veel aanzienlijke lieden heeft geschilderd. De Treveskamer pronkte tot op de revolutie van den jare 1795, met vier uitmuntende schilderstukken van hem, zijnde de afbeeldzels van WILLEM DEN I, MAURITS, FREDRIK HENRIK en WILLEM DEN II, gevolgd naar de originelen die op de besogneskamer van het vernietigde collegie der Staten Generaal, voormaals hebben gehangen. Doch het fortuin moet hem in deze hofplaats, niet gunstig genoeg

naar

naar zijnen zin toegelachgen hebben, doordien hij zig in 1708 met 'er woon naar *Utrecht* verplaatste, daar hij zijnen loop voleindigd heeft, en in 1716 gestorven is, ene dogter die geheel gebrekkelijk van lichaamsgestalte was, nalatende. — J. VAN GOOL, *N. Schouw. L. D.* bl. 293, 294.

BRANDS (N.), Konstschilder, geboren te *Keulen* in de XVIIe eeuw, doch van Gereformeerde ouders; hebbende in die stad ook nog een broeder woren, die 'er als Predikant onder 't kruis den Hervormden godsdienst verkondigde. Volgens getuigenis van J. C. WEYERMAN, die hem in 1709, in 's *Hertogenbosch* ontmoette, moet het een klugtige snaak geweest zijn, die zes a zeven orderscheidene talen sprak; portrait schilderde, doch groter meester was in het schilden van dieren en beesten. Hij hadt een flordig gedrag, en verteerde al wat hij won in de kroegen; ook stierf hij in de uiteffte armoede en ellende, zeer waarfschijnlijk te *Antwerpen*. — J. C. WEYERMAN, *Leven der Schilders*, IV. D. bl. 37.

BRANDT (GERARD), de grootvader van den beroemden GERARD BRANDT, die zig door zijne uitgegevene nuttige fchriften, zo verdienstelijk heeft gemaakt; wierdt den 14 oktober 1570 te *Antwerpen* geboren; hij verbond zig in den egt den 25 oktober 1592 te *Amfteldam*, met BAIKE JASPERS, zijnde het huwelijk ingezegend, in de *kalverftroat*, in het huis *de halve goude Reaal* genaamd, door den Predikant JOOST POPULIER, ten bijwezen van wederzijdse ouders, en getuigen, FRANS SCHOT en DIRK ALEWYN. Bij deze vrouw heeft hij vijf kinderen verwekt; als 1. MARTYNKE BRANDT, geboren den 9 augustus 1593 en gestorven den 25 oktober 1638. 2. GERARD BRANDT, die volgt. 3. JASPER BRANDT, geboren te *Middelburg*, den 26 januarij 1596, verdrunk in 't ijs, op 't Y voor *Amfteldam*, den 6 december 1644. 4. JOOST BRANDT, geboren den 1 februarij 1600. 5. ANDRIES BRANDT, geboren den 6 oktober 1602, stierf den 13 januarij 1603.

BRANDT

BRANDT (GERARD), oudste zoon van den bovenstaanden, en van BAÏKE JASPERS, wierdt geboren te *Middelburg*, den 2 oktober 1594. Hij huwde den 27 augustus 1623 te *Amsteldam* met NEELTJE JEROENS; zijnde zij geboren den 1 juli 1589, en gestorven den 17 december 1644; en heeft bij deze vrouwe verwekt agt kinderen, waar van de meesten vroegtijdig zijn overleden. In november des jaars 1645, hertrouwde hij met MARRETJE STER, daar hij geen kinderen bij heeft gehad. Hij stierf den 4 februari 1659. GERARD was een Horlogiemaker van handtering, een zeer vernuftig werkman, die daarbij zonnewijzers en andere mechanische werktuigen en aardige konststukken vervaardigde, die zo verre boven die van anderen uitmuntten, dat de schranderere CARTESIUS kennis met hem maakte; waar door BRANDT ook vele nuttige ondergingen in het beoeffenen zijner konst, van dezen Wijsgeer bekwaam. Ook was hij een der hoofden van den Schouwburg, en een ijverig beminnaar en kenner van de nederduitse poëzij.

BRANDT (GERARD), zoon van den bovenstaanden, en van NEELTJE JEROENS, wierdt geboren te *Amsteldam*, den 25 juli 1626. In zijne jeugd beoeffende hij 's vaders handwerk; doch gaf reeds vroegtijdig blijken, dat hij groten lust voor de teken- en digtkunde hadt. Nauwelijs 17 jaren oud, digtte hij een Treurspel, *de veinzende Torquatus*, 't welk, met veel toejuiching, ten tonele gevoerd werdt, en den jongen Digter bekend maakte bij BARLÆUS, die 't spel met een lofversveerde. Hij vervaardigde, sedert, nog enige andere gedigten; doch trok nog geen 21 jaren oud zijnde, een algemene aching tot zig, door het opstellen ener Lijkreden in onrijm, op den Ridder P. C. Hoort, die, door den Toneelspeler VAN ZJERMSZ. op den Schouwburg uitgesproken werdt. BARLÆUS, HUIGENS, VONDËL in 't bijzonder, die deze redevoering hadden aangehoord, waren opgetogen van verwondering over de zuiverheid en kragt van tale, die in dezelve uitstaken. De laatste liet 'er zig, naar 't gene 'er ANSLO van meldt, in de *Lof- en Lijkgedigten op G. BRANDT*, bl. 75, dus, openlijk, over uit:

IV. DEEL.

N

Dees

————— Ders heeft natuur te baat,
 Het zij hij schrijft op maat of zonder maat,
 Zijn oordeel is ervaren:
 't Verstand quam voor de jaaren.

In 't volgende jaar zong BRANDT een korten treurzang op het overlijden van BARLÆUS, wiens dogter, SUSANNA, die in verstand en deugd uitmunten, daarbij een liefhebber der dicht-
 kunst was, hem, zedert enigen tijd, bekoord hadt, terwijl zij hem ook niet ongenegen was. Doch BRANDTS beroep, het Horlogiemaken, stondt haar tegen. Om haar te behagen, leerde hij de latijnsche taal, en oeffende zig vervolgens, drie jaren, in de godgeleerdheid, in het kweekschool der Remonstranten te *Amsterdam*, onder den Professor STEPHANUS CURCELLÆUS. In 1652, werd hij tot Leraar der Remonstranten, te *Nieukoop*, beroepen; 't welk JAN VOS, in het II. Deel zijner *Gedigten*, bl. 295. schatper genoeg deest schrijven, dat de liefde, van een Toneelpoet een Predikant gemaakt hadt. Hij trachtte, kort daer op, met SUSANNA VAN BAERLE voor het egt-
 elkaar, welke op den 14 juli 1674, in den onderdom van 52 jaren overleed, na hem zes kinderen geboort te hebben; welke waren: 1. KASPER, waer van beneden nader. 2. GERARD, geboren te *Nieukoop*, den 15 juni 1655, overleden den 19 april 1666. 3. GERARD, waer van nader. 4. JOHANNES, hier van ook nader. 5. KORNELIA, geboren te *Hoorn*, den 7 maart 1666; trouwde den 30 november te *Rotterdam* met FRANS DE HAAS, die in 1695 overleed, nalatende zijne weduwe met vijf kinderen. Zij hertrouwde in 1699 met RICHARD LEERS, Schepen der stad *Rotterdam*, die in 1714 overleed, na twee kinderen bij haar verwekt te hebben.

In 1657 veng hij aan te arbeiden aan de *Historie der Reformatie*, waer van hij eerlang een kort begrip in 't licht gaf, welke zeer geprezen wordt, en waer van vijf drukken het licht sien, zijnde de eerste van 1660 en de laatste van 1730. Hij vervolgte dezen arbeid te *Hoorn*, waerwaerds hij in 't jaar 1666, beroepen werd, en gaf drie jaren later, de X eerste

Boe-

Boeken in *octavo* uit, die tot aan 't jaar 1660 lopen. Doch dezen, die slegts het *eerste Deel* van een groter werk stonden uit te maken, kwamen andermaal in 1671 in *quarto* te voorschijn, en werden drie jaren daar na van een *tweede Deel* gevolgd, welke de *Historie der Reformatie*, tot aan 't jaar 1618, en de beginzels der scheuringe tusen de *Remonstranten* en *Contraremonstranten*, inhieldt. De *Noordhollandse Synode* viel, over dit *tweede Deel*, klagtig bij 's Lands Staten, als behelsde het „scherpe en honende uitdrukkingen, tegen verscheiden' Pre-„dikanten niet slegts, maar zelfs tegens de Prinzen van „ORANJE, en daarenboven enige blijkbare valsbeden.“ Zij verzogten niet minder, dan dat de stukken, die van BRANDT's *Historie der Reformatie* reeks het licht zagen, bij plakaat mogten verboden worden, het verleende octroi ingetrokken, en het uitgeven der verderz Delen verboden mogt worden; dan de Staten vonden, alleen, geraden, het octroi, welk zij op het werk verleend hadden, in te trekken, en den Schrijver te bevelen: „zig in het schrijven en uitgeven van 'het ver-„volg zijner Historie, van alle aanstotelijkheid, zo omtrent „de Regeringe als omtrent de Kerk; te onthouden.“ De twee volgende Delen, die de geschiedenis der *Dordse Synode* bevatten en in het jaar 1623 eindigen, zijn eerst, lang na des Schrijvers dood, in 't jaar 1704 uitgekomen. Middelerwijl was van BRANDT in 1662 in de latijnsche taal te voorschijn gekomen, ene verzameling van verscheidene merkwaardige gebeurtenissen, welke in de *Historia sui temporis* van THUANUS niet gevonden worden; zijnde dezelve door hem getrokken uit twee geschriften, waar van het ene naar een handschrift van dien doorlugtigen Schrijver zelve geschreven was. Ten jare 1666, verëerde hij zijnen Landgenoten, doch zonder melding van zijnen naam, de *Historie van Enkhuizen*, welke naderhand, namelijk in '1747, met een vervolg van SEBAST. CENTEN, en met fraaije platen versiert, in 4to. is herdrukt.

Ten jare 1667, wierdt hij te *Amsterdam* beroepen, daar hem, gelijk wij reeds vermeld hebben, in 't jaar 1674, zijne waarde SUSANNA ontviel, die hij tederlijk beminde, en geen

Wonder ook, doordien men haat alt ene vrouwe van een zagsaartig karakter, en met uitmuntende zielsheedanigheden begaafd, omschreven vindt. In 't jaar 1675, tradt hij andersmaal in egt, met KATRINA VAN ZORGEN, bij wie hij geene kinderen verwekt heeft. Sedert, bezorgde hij ene nieuwe uitgave van P. C. HOOFTS, *Nederlandse Historien* en andere *Werken*, en van VONDELS, *Poëzije*, 2 Delen in 4to., welke uitgaven hij onder anderen, versierde, met de levensbeschrijvingen dezer vermaarde Mannen. De laatste tijd van zijn werkzaam leven, besteedde hij, aan de beschrijvinge van 't Leven van den Admiraal MICH. DE RUITER, een werk, welk hij, met ongemene naaftigheid, samengesteld, en waar aan hij, 100 dagen, 14 uren 's daags, te kost gelegd hadt; en waar van men getuigd vindt, dat men mag twijffelen, of DE RUITER meer door de pen van BRANDT, of BRANDT door 't beschrijven van DE RUITER's leven, is verceeuwigd geworden. 't Was, in den herfst des jaars 1685, nauwliks half afgedrukt, toen BRANDT zijne kinderen in 's Hage en te Rotterdam bezoekende, van koorts en buikloop werdtt aangetast, die hem, ter laatstgemelde stede, op den 12 october, uit het leven rukte. Hij werdtt in de Franse kerk, ter aarde gebragt, in 't zelvde graf, daar zijn jongste zoon GÉRARD, geacht Leeraar onder de Remonstranten te Rotterdam, twee jaren te voren, begraven geworden was.

In de *Beschrijving van BRANDT's leven*, door den zoon zijner dogter, JOAN DE HAAS, opgesteld, en, in 't jaar 1740 in 't licht gegeven, wordt nog van twee werken van onzen Historieschrijver gewaagd, die, na zijnen dood, te voorschijn kwamen; namelijk: de *Historie der Regtspleeging over de Heerten OLDENBARNEVELD, HOGEREKETS en DE GROOT*, en den *Dagwijzer der Geschiedenisfen*, beide in 4to. gedrukt; ook kan men 'er het *Onpartijdig Chronijcken* bijvoegen, 't welk door BRANDT tot aan 't jaar 1650, is gebragt, en naderhand, door anderen, veel gebtekkiger, vervolgd is.

Men heeft BRANDT, ten allen tijde, onder de reijde der voornaame Digtens ene aanzienlijke plaats vergund, en vooral,

ender de beste *Nederlandse* Geschiedschrijvers, zo ten aanzien van den vloeienden stijl, als van de uitlokkende verhaalswijze, gerangschikt; het waren alleen, sommige Gereformeerde Predikanten, die in 't begrip vielen, dat hij, ingenomen met zijne gezindheid, de zaken der Remonstranten te gunstig heeft voorgedragen, in zijne *Historie der Reformatie*. Inzonderheid muntte hier in uit, de *Amsteldamsche* Predikant H. RUYL, in een boekje door hem in 't licht gegeven, getiteld: G. BRANDTS, *stoute Geveinsheid en liefdeloze Geest*; dan dit is met zo veel drift en gal geschreven, dat hij geenzints als een bevoegd beoirdelaar kan worden aangenomen. De kundige Dichter VOLLENHOVE, Predikant in 's *Hage*, die zulk een warm vriend van BRANDT was, dat hij hem, somtijds, in zijne Brieven, *Broeder* noemde, liet zij, deswege, in zijn tijkdigt op onzen Historieschrijver, in dezer voege, uit:

Indien 't geschil, dat kant en kerk beroerde,
 's Mans zucht voor zijn gevoelen niet vervoerde,
 En bleek zijn vrêgezinnheit niet verdwaalt
 Van 't vredespoor in 't branden van zijn' jver,
 De kerk vernam van geen historieschrijver
 Haar kruislot en bedrijf zo net verhaalt.

Men vindt evenwel nergens bewezen, dat BRANDT immer der waarheid, in 't verhalen van 't gebeurde, te kort gedaan heeft. Voor 't overige, is hij, schoon niet tenemaal ongeacht bij de Gereformeerde Kerkelijken van zijnen tijd, met de gematigsten van welken, hij zelfs briefwisseling hieldt; egter meer gezien geweest bij lieden van Regeringe, sommigen van welken zelfs zaken van gewigt aan hem verzuurden, gelijk des noods, ingevolge de verzekering van den Here WAGENAAR, met de stukken zou kunnen getoond worden. Het is ook zeer waarschijnlijk, dat hij de *Amstelsche* Predikant is geweest, waar van de *Fransche* Ambassadeur d'AVARX in zijne *Memories* spreekt, en door wien hij de *Amstelsche* Regenten onderling, en met de provincien *Brabant* en *Syl* en *Land* zegt te verenigen. d'AVARX hieldt hem voor een

man van verstand, en van veel vermogen bij de Heren van Amsterdam; en vergde hem, hierom, tot briefwisseling, die BRANDT, nogthans, voorzigtiglijk affloeg, te kennen gevende, dat de berigten, die de Ambassadeur herwaards wilde schicken, aan twee voornamen leden der Regeringe konden gezonden worden, die 'er in de Vroedschap, gebruik van zouden kunnen maken.

De afbeelding van dezen braven mensch, wiens zedelijk karakter en gemeenzame verkering met zijne huisgenoten, volkomen strookte met zijne beminnelijke zielshoedanigheden, is in 't koper gebragt door P. VAN GUNST; een ander gaat van hem door SCHENK in zwarte konst uit, als ook een in groter formaat, door J. TANGENA. Onder het eerstgemelde, leest men dit vierregelig vaars van den *Deventerf*en Predikant ARN. MOOMEN:

Wat man verbeeldt dees print? Den Kerkhistorischrijver
Met zijn geslepen brein en zedigheid en ijver;
Den Vrededichter die ten dienst van 't vrije landt
De vlugge veder voert: den arbeidsamen BRANDT.

— PETR. BURMANNUS, *ad Syllog. Epistol.* Tom. I. p. 480. J. F. FOPPENS, *Bibl. Belg.* p. 345, 346. C. SAXI, *Onom. liter.* Pars IV. p. 520, 521. *Negociat. du Comte d'AVAUZ*, Tom. I. p. 103. A. PARS, *Naamrol der Batav. en Holl. Schrijvers*, bl. 220-224. 405-407. G. v. LOON, *Ned. Historiepen.* III. D. bl. 186. *Lof- en Lijkdichten op G. BRANDT*, bl. 75. J. DE HAAS, *Leven van GER. BRANDT. WAGEN.*, *Beschrijv. van Amst.* VI. Stuk, bl. 73. XI. Stuk, bl. 304-310.

BRANDT (GERARD), den jongen gebijnaamd, derde zoon van den beroemden vader, hier boven beschreven en van SUSANNA BARLÆUS, wierdt geboren te *Nieuwkoop* den 6 april 1657. Hij was in het vaderlijk huis, de vijfde, welke den naam van GERARD voerde, en die allen onder dezen naam, van vader tot zoon, elkander onder dien naam gevolgd waren, en ook allen den toenaam van BRANDT gedragen hadden.

* s. Vaders beroep in de Remonstrantie gemeente te *Hoorn*, gaf den

den zoon gelegenheid, om de eerste beginzelen der letterkunde aan het latijnsche school aldaar, te genieten. In 1667, wierdt de oude GERARD naar *Amsterdam* verroepen, en de zoon vervolgens, nevens zijnen broeder KASPER, in de vijfde school geplaatst, onder den Conrector JOANNES PONTINUS. Hier zig met loffelijken naijver bevljtgende, volgde GERAARD zijn onderbroeder zo van nabij op de hielen, dat zij naar het hoogsche school overgaande, beide waardig gekend werden, om met ereprijsen te worden beschenken. Ook was de Rector JUNIUS zodanig over hunnen vlijt voldaan, dat hij hen, bij de prometic, ten aanhoren ener talrijke menigte, hooglijk roemde, *Nobile par fratrum* noemde. In 't voorjaar van 1669 was GERAARD reeds zo verre gevorderd in het geen op de scholen geleerd wierdt, dat men hem bekwaam oordeelde naar het Hogeschool te gaan, ter beoeffening van verheverer wetenschappen, doch om zijne jongheid wierdt dit tot in 't voorjaar des volgenden jaars uitgesteld; wanneer hij nog geen volle 13 jaren bereikt hebbende, door het doen van ene latijnsche redevoering, tot de verheverer oefeningen wierdt bevorderd.

Aan het Remonstrants kweekschool te *Amsterdam* als Student verschijnende, en reeds voorzien van een schat van taalgeleerdheid, beval hij zig aan het onderwijs van den Hoogleraar FILIPUS VAN LANSBURG. Eerst oefende hij zig in de voorbereidende wetenschappen, als de talen, wijsbegeerte, geschiedkunde enz., die in een ervaren Godgeleerde niet te ontbreken zijn; waar na hij zig met de volle berst op het beoeffenen der godgeleerdheid toeleide. Ook ontdekte toen reeds bij hem de eerste kiemen, van dien beschaafden schrijfstijl, welke aan zijn geslacht eigen was; en ten einde dien zorgvuldig aan te kweken, koos hij vele spreekwijzen uit Hoer's *Gedichtnisjes* en de *Gedigten* van VONDRA, die hij bijeen verzamelde, aantekende, of ook wel in zijne geheugen aantekende, en 'er zig bij tijdsgelegenheid van te bedienen. Daarenboven schreef hij een lijst van vermaarde Mannen, welke hem onder het lezen voorkwamen, met hunnen lof en merkwaardighe levens-

bedrijven; en ten einde zig verder in den nederduitschen stijl en tevens in de engelse tale te oefenen, vertaalde hij, op raad van zijnen vader, in zijne uren van uitspanninge, zeker werk van PETRUS HEYLIN, Kapellaan van KAREL DEN I, Koning van Engeland, bekend onder den titel van: *Historie van de vijf Artikelen / of een verklaring van 't geboefen der Westersche Kerken in 't bijzonder in de Kerk van Engeland, in de vijf berispingpunten / hedendaags overgehaalt onder den naam van Arminianerij / gedrukt te Rotterdam / in 8vo.*

De zugt tot het beoefenen en beschaven der moedersprake, dreef bij onzen BRANDT steeds boven; en, hoewel hij zig de kennis der meest bekende hedendaagse talen, en onder deze de italiaanse, eigen maakte, verloor hij de taal, in welke hij voornamelijk moest spreken en schrijven, nimmer uit het oog. Met dit oogmerk onder anderen, om naamlijk zijnen schrijfstijl meer en meer te beschaven, schreef hij de tweejarige *Geschiedenis der jaren 1674 en 1675*, welk werk ten jare 1678 met daar bij gevoegde platen, in 4to. werd gedrukt, zonder melding van den naam des Schrijvers, die verkoos zig schuil te houden onder de letters V. T. V., en 't welk spoedig uitverkocht zijnde, te Rotterdam in 1700 is herdrukt. Alle liefhebbers van waarheid en vrijheid, hoewel den Schrijver niet kennende, lazen deze geschiedenis met zonderling genoege; en men vindt verhaald, dat de beroemde ABRAH. WICQUORST, na de ontkoming uit zijne gevangenis, zou betuigd hebben, dat hij voorschreven werk, in zijnen *Haagsen* kerker, op de voorpoorte lezende, zig daar in buitengemeen hadt verlustigd, ja dat hij zedert de revolutie in 1672 voorgevallen, geen verhaal van zaken onder 't oog hadt gekregen, dat met zulk een sijn oordeel, waarheidsliefde en onpartijdigheid, was geschreven.

Na dat BRANDT dus sprekende bewijzen van zijne bekwaamheid, en vordering in zodanige wetenschappen, die tot sieraad van een welgeoeffend Godegeleerde verstrekken, ten duidlijksten hadt doen blijken, oordeelde men dat zijna loopbaan ten einde streefde, om het bedoelde wit van den

predikdienst te bereiken; zulks wierdt ook vervuld den 27 september 1678; en hij las bij die gelegenheid aan de vergaderde sociëteit der *Remonstranten*, daar zig vele van andere gezindheden tegenswoordig bevonden, twee latijnsche verhandelingen voor, over de *opstanding der Dooden*, en den *martel dood van STEPHANUS*, die ene algemene goedkeuring wegdroegen.

Kort hier op wierdt hij van een beroep voorzien, want zijn broeder KASPER, Remonstrants Leraar te *Schoonhoven*, werd naar *Hoorn* beroepen, en GERARD in deszeilvs plaatse aangesteld, die zijn opgedragen post aanvaarde den 4 december 1678, onder voorwaarde egter, dat hij volgens een aloud gebruik der *Remonstrantsche* Broederschap, de herderloze gemeenten nog etwijfde maanden zou ten dienste staan. Het duurde ook niet lang, of hij wierdt verplicht aan deze voorwaarde te voldoen, want de *Remonstrantsche* gemeente te *Dokkum*, de enigste die in de gantse provincie van *Friesland* wordt gevonden, thans herderloos zijnde, kreeg BRANDT bevel om derwaarts te vertrekken, en haar gedurende den winter ten dienste te staan. Na ene moeilijke en enigzints gevaarlijke reize over de zee, in het ruwste van den winter, wierdt hij aldaar met gulle vriendschap ontvangen, en deedt te *Dokkum* zijne eerste leerreden den 28 december. Ongelooflijk groot was bij hem ter kerke de toeloop van menschen van allerlei gezinte, vooral Doopsgezinden, zelfs ook enige Gereformeerden van aanzien, welke bij aanhoudendheid zijne leerreden kwamen horen, daar toe uitgelokt door zijnen ernst, gematigdheid van gevoelens en sierlijkheid van tale. Onder de laatste bevondt zig ook de beroemde ULRIK HUBER, Hoogleraar in de regten te *Franeker*, welke bij zekere gelegenheid genoodzaakt zijnde zig enigen tijd te *Dokkum* op te houden, de vergadering der *Remonstranten* bijwoonde, en zo veel behagen vondt in den prediktrant van BRANDT, dat hij hem door een *Remonstrant* van zijne familie, zijn genoegen deswegens liet betuigen, en hem vriendelijk nodigen te *Franeker* te komen, ten einde kennis met hem te maken.

Gedurende zijn verblijf te *Dokkum*, nam **BRANDT** somwijlen deel aan het ijsvermaak, ten einde de omliggende streken, en inzonderheid *Frieslands* hoofdstad *Leeuwarden*, te bezigtigen. Hier was het dat hij kennis maakte met den godgeleerden Hoogleraar **VAN DER WAAYEN**, met wien hij enige vriendelijke gesprekken hieldt over verscheidene theologische onderwerpen; als onder anderen: over het *leerstuk der Drieëenheid* en de *Coccejaanse wijze om dezelve te bepalen*; als mede: over de *voorzegginge der Propheten*. Ook bezocht hij te *Leeuwarden*, zeker beroemd *Rechtsgeleerde*, die den *Remonstranten* ongemeen was toegedaan, en gaarne ene vereniging tusfen dezen en den *Gerseformeerden* zoude hebben gezien. Deez' Heer sprak van enige Predikanten onder de *Coccejanen*, welker gematigdheid en bescheidenheid omtrent de leerstukken, tusfen de *Remonstranten* en *Contraremonstranten* in geschil, hij hooglijk roemde, hoedanige 'er ten allen tij'e waren, en nog heden ten dage niet weinigen gevonden wierden. Voorts maakte hij gewag, van zekeren voorslag, om met de *Remonstranten* te verenigen; 't welk op den volgenden voet, naar zijn begrip, best zou kunnen geschieden: „Eerst zouden alle *Remonstrantsche* Leraars „moeten afftand doen van hunnen dienst, en met alle de *Le-* „*dematen* hunner Gemeente in de publieke kerk overgaan; „doch onder deze voorwaarde: dat zo haast 'er een *Contra-* „*remonstrants* Predikant stierf, straks een *Remonstrant* in zijn „plaats zou moeten beroepen worden, bij voorkeure voor „anderen, tot dat alle de *Remonstranten* zouden voorzien zijn, „en dat men ook in 't bevorderen der Proponenten, zonder „aanzien van personen, in der liefde zou te werk gaan.“ Doch hoe welmenend dit ontwerp ook moge zijn, ziet men gemakkelijk, met welke bijna onoverwinnelijke hindernissen het zou hebben te worstelen, zo lang de zogenaamde *Formulieren van Eenigheid* werden gehandhaafd, en dat dus een voorstander der vrijheid, zo als wezentlijk **BRANDT** was, hetzelfde niet kon beademen.

Intusfen naderds de tijd, dat onze Leraar naar *Holland* moest te rug keren, en zulks kost niet misen of moest diep droef-

driftheid aan de *Remonstranten* in *Friesland* verwekken; doordien onder BRANDT's bestier, hunne gemeente hand over hand in bloei was toegenomen, doordien vele anderzins ijverige *Contraremonstranten*, ja zelfs leden der Magistraat, Onderling en Diakenen der *Gereformeerde Kerk*, vlijtig zijne leerredenen kwamen horen, tot grievend hartzeer der Predikanten, die zig niet langer kunnende beteugelen, openlijk hun ongenoegen begonden aan den dag te leggen; doch zij vonden genoegzaam geen en bijval, want BRANDT was om zijne gematigdheid, godsvrugt en vriendelijke verkering, van een ieder geliefd en bemind, en zulks vuurde hunnen spijt niet weinig aan. Ook stelden de *Remonstranten* alle mooglijke pogingen te werk, om hem te *Dokkum* te houden; onder andere lokmiddelen, tragten zij hem door liefdekoorden te verbinden, met hem ene bevallige, jeugdige, en rijke gezellinne te willen bezorgen, van doopsgezinde afkomst. Doch alle aanbiedingen hoe voordelig ook, waren niet in staat om hem tot blijven over te halen; de zugt tot vaderland, ouders, magen en vrienden, werkte bij hem te sterk, om aan enig voorstel van dien aart, hoe voordelig ook, gehoor te geven; hij nam dan afscheid van deze gemeente op den 19 maart, en vertrok, niet zonder hevige gemoedsaandoeningen aan weerskanten, 's anderendaags naar *Amsterdam*.

BRANDT hadt nauwelijks 22 jaren bereikt, toen hij van zijnen dienst in de gemeente te *Schoonhoven* op nieuw enen aanvang maakte; doch hij was hier in nog geen volle drie maanden bezig geweest, wanneer hij verzocht wierdt om de gemeente van *Kampen*, welke nu van langdurige vervolgingen bevrijd, adem begost te scheppen, en uit *Holland* van Predikanten wierdt verzorgd, enige weken te bedienen; 't welk hij geredelijk aannam. Hij bleef in die stad tot in 't midden van augustus, wanneer hij naar *Schoonhoven* te rug keerde en zijnen dienst aldaar hervatte. Kort na zijne te rugkomst, wierdt hij ontwaart, dat men vurig ijverde om verscheidene der *Remonstrantse* jeugd, van beiderlei sexe, door middel van catechisatie, tot de publieke kerk te lokken. Dit bewoog hem ene dier-

diergelijke weeklijke oeffening aan te vangen, in welke hij; telkens, het een of ander leerstuk van den Christelijken Godsdienst verklaarde. Vele *Contraremonstranten* woonden die met genoegen bij, doch bij anderen verwekte het ongemeen veel misnoegen. ARNOLDUS MONTANUS, een der stads Predikanten, die reeds den ouden GERARD BRANDT op een ondeugende wijze hadt gelasterd, verleende nu den vrijen toegang aan zijne kwaadaardigheid tegens den zoon; zeggende in zekere proefpredikatie: „ dat men leider een tijd beleefde, dat de „ gedulde *Arminiaanse* secte een catechisatie hadt opgericht, daar „ de *Sociniaanse Arminiaanse Blaffaart* de waarheid godlooslijk „ hadt bestreden, doch dat het met Gods hulp haast zou gesluis worden, en dat hij 'er zijn best toe zou doen.” Ook verzekerde hij naderhand aan een lid van de *Remonstrantsche* broederschap, dat hij uit zoude werken, dat zodanig catechizeren wierdt verboden. Doch BRANDT's gematigdheid, en MONTANUS zijn schelden en razen, wekten al langs hoe meer de nieuwsgierigheid op der zijnen, die zig in een ruim aantal in de *Remonstrantsche* catechisatie lieten vinden, en door 't horen, tot nader onderzoek opgeleid wierden. Zulks ontfak het grimmend misnoegen van den *Schoonhovense* Kerkleraar dermate, dat hij, in zekere leerrede, den *Remonstrantsen* Leraar noemde: „ dien BRANDT, dien stokebrand der Kerke, dien „ Sociniaan, dien leerling van CURCELLÆUS, wiens boek ver- „ booden was.” Doch de volgende gebeurtenis gaf aanleiding, dat deze onaangenaamheden ophielden, en de ziedende galie van MONTANUS aan 't bedaren raakte. BRANDT werd, namelijk, door enen der *Remonstrantsche* Predikanten te Rotterdam verzocht, zijne gaven aldaar te laten horen; dit deedt hij verscheidene malen, en zulks tot algemeen genoegen, zo dat welhaast het algemeen geroep ontfondt, dat deze de man was, welke zekeren afgeleefden Leraar moest vervangen. Met eenparige stemmen verkoos de *Rotterdamse* broederschap BRANDT tot haren Leraar; op den 5 april 1680, een dag vroeger dan hij den ouderdom van 23 jaren hadt bereikt. Het gerugt zijner welsprekendheid, bedaardheid en andere uitmuntende predik-

ven wierdt welhaast rugtbaar, en lokte velen ter kerke; een aantal Heren van aanzien en geleerdheid, Hooglerars, Predikanten, ja zelfs Roomsgezinden, hoorden hem met aandacht en genoegen; nimmer hadt men een voorbeeld gezien van iemand, die in zijnen leeftijd met zo veel lof en toejuiching wierdt gehoord. Doch deze toejuichingen maakten hem niet opgeblazen, maar hij behieldt onder dezelve steeds een nedrig hart.

Terwijl hij dus met veel roem het Leraarsambt bekleedde, wierdt hij ook bedagt, om zig ene gezellinne zijner jeugd te bezorgen. Men deedt hem vele voorstellen desaangaande, die veelal op tijdelijk aanzien of vermogen zagen, zonder behoorlijk acht te geven op persoon of hoedanigheden. Lang hadt hij kennis gehadt met ene juffer van eerlijken huize, doch matigē middelen, ELIZABETH VERDUIN, deze behaalde bij hem den prijs, en hij tradt met haar in 't huwelijk den 20 november 1680.

Intussen vuurde BRANDT zijn ijver aan, ten einde het gevoelen welk de toehoorders van hem hadden opgevat, niet te doen dalen, naar gelang derzelver toeloop van tijd tot tijd groter wierdt. Zijn voormiddag predikationen, dewijl de aanzienlijkste en verstandigste lieden, op dien tijd gemeenlijk ter preke kwamen, schreef hij geheel in 't nederduits; doch op andere tijden bediende hij zig dikwils van een kort ontwerp, in het latijn, 't welk hij zeer net en zonder enige hapering, in zuiver hollands, op den predikstoel wist uit te breiden, zo dat zelfs verscheiden van de kundigste zijner toehoorders nauwlijks onderscheid konden maken. Omtrent dezen tijd overviel hem ene zeer gevaarlijke krankte, die genoegzaam drie maanden aanhieldt, voor dat hij volkomen hersteld was; en gedurende welken tijd zijne huisvrouw van ene dogter beviel.

In 't laatst van 1681, beproefde BRANDT enige onaangenaamheden van de zijde des beroemden JURIEU, Predikant in de walse gemeente te Rotterdam, en teffens Hoogleraar in de Godgeleerdheid en Kerkelijke geschiedenissen. Deze geleer-

de man, die wij reeds hier voor onder het Art. BAYLE, als een twistziek mensch en groot ijveraar hebben leren kennen, voer in zijne lessen met scherpheid uit, tegen de zulke die van hem verschilden. BRANDT zocht daarentegen zijne hoorders tot gematigdheid en verdraagzaamheid aan te sporen; 't welk van die uitwerking was, dat van den Profesfor omtrent twee derden zijner toehoorders, meest *Remonstranten* of *Collegianten*, zig van de bijwoning zijner lessen verwijderden.

Aangename gebeurtenissen, vielen BRANDT gedurende den loop van 't jaar 1683 ten dele; want in het begin daar van, beviel zijne huisvrouw van een zoon; en de Kerkenraad, bedugt, dat hun geliefde Leraar, door voordelige aanbiedingen naar elders mogt gelokt worden, was al zedert enigen tijd bedagt geweest op middelen, om hem nauwer aan de *Rotterdamse* gemeente te verbinden. In augustus verwoegden zig enige leden van den Kerkenraad tot hem, die last van hunne zenders hadden, om hem aan te zeggen: „ dat de Kerkenraad „ met eenparigheid van stemmen hadt goedgevonden, dat 'er, „ om den *Remonstranten* aanleiding tot meerdere kennis te geven, wekelijks ene oeffening over godgeleerde zaken, bij „ wijze van ene les of redevoering, zou geschieden, en dat „ ze hem daar toe verzogten, en voordien bijzonderen „ dienst, nog hadden toegelegd, 500 guldens jaarlijks.” Het antwoord was: „ dat hij zig den dienst der gemeente omtrent „ dat werk, dewijl 't zo eenpariglijk was goedgevonden, niet „ wilde onttrekken.” De derde aangename gebeurtenisse, die hem dit jaar te beurt viel, was, dat door het overlijden van KRISTIAAN HARTSOEKER, ene Leraars plaats in de *Rotterdamse* gemeente open gevallen zijnde, de oudste broeder van onzen BRANDT, KASPER, thans Predikant bij de broederschap te *Alkmaar*; in deszelvs plaatze wierdt beroepen.

Toen te *Rotterdam* het voornemen van de *Remonstranten* rugtbaar was geworden, om godgeleerde lessen te houden, namen de Kerkelijken dit zeer euvel op, inzonderheid JURIEU, wiens ijvervuur hier door hevig ontfak; zij zогten zulks door medewerking van den wereldlijken arm te beletten, doch hunne

pogingen daar toe vonden weinig ingang; en, BRANDT maakte, den 24 september, een aanvang zijner godgeleerde oefeningen, in de kleine kerk, die vervuld was met toehoorders. In de eerste lesfen handelde hij: *over de waarheid van Gods bestaan*, en in verscheiden volgende: *over de zekerheid der Godlijke Openbaringe en over de H. Schriften*. De roeloop om deze lesfen bij te wonen, nam ieder vergadering toe; men zag 'et allerlei slag van menschen, Leraars van verscheiden gezinten, ook vele Ledenraten der publieke kerke, zelfs Ouderlingen en Diakenen. Het kost niet misfen, of dit moest vele der Predikanten van den heerscheden Godsdienst ten hoogsten ergeren, ook stelden zij alle mooglijke pogingen te werk, om deze lesfen te doen verbieden. Ten dien einde vervoegden zig sommigen bij zekeren Burgemeester, tot hem zeggende: „ dat men hun hadt diers gemaakt, dat die vrijdaagse *Remonstrantse* oefeningen slegts ene *predikatie* zou zijn; maar datze „ bevonden, dat het ene *les* was, dewijl 'er geene toepasfing „ wierdt gemaakt, noch voor noch na gebeden noch gezongen;” daar bijvoegende: „ dat zij, indien hij geen raad „ wist om dat te beletten, zig aan de Vroedschap zouden „ rigten, en daar geen gehoor vindende, zouden zij het in „ de Klasfis brengen, van daar in de Sijnode, en zo aan de „ Staten.” De Burgemeester gaf hun tot antwoord: „ dat „ zij zig stil zouden houden, en dat hij daar in hoopte te „ voorzien.” Hij zondt vervolgens enen zijner vrienden, om met BRANDT te spreken; en deze was van begrip: „ dat men, „ met het veranderen der omftandigheden, den Kerkelijken „ wat behoorde te gemoet te komen, als met iets te laten „ voorlezen, terwijl 't volk vergaderde, en met iets tot flitting, met weinige woorden als een toepasfing bij de les te „ voegen, of met een vaars voor of na te laten zingen.” BRANDT gaf hier van kennis aan den Kerkenraad, en aldaar wierdt befloten, op den volgenden vrijdag, voor en na de oefening, een vaars van een Psalm, op de verhandelde stoffe fltaande, te zingen. Zedert liet gemelde Burgemeester aan

BRANDT

BRANDT weten: „ dat men nu gerust kon zijn, en dat die „ zaak bij de Wethouderschap geen last zou lijden.”

Doch 't geen onze godvrugtige BRANDT, in zijne vege oogenblik en tot zijnen broeder KASPER zeide: „ dat a's wij „ 't naar onzen zin en wens menen te hebben, God dan „ dikwils verandering wil maken,” wierdt, tot zijner bloedverwanten en vrienden bittere smarte, welhaast bevestigd; want kort na de gemelde voor hem zo aangename gebeurtenissen; deedt hij ene reize naar *Amsterdam*; en weinige dagen na zijne te rugkomst, viel hij in ene ziekte, die voor hem de jongste was; na een langzaam verval van kragten, welk ruim een maand geduurd hadt, overleed hij op den 21 december 1683; in den bloeienden ouderdom van 26 jaren en ruim 8 maanden, na dat hij de *Rotterdamse* gemeente slegs drie jaren en zes maanden hadt bediend; nalatende ene bitter bedroefde weduwe en twee jonge kinderen, welke laatste hem niet lang overleefden. Zijn vader, broeders, vrienden, zijne eigene en alle de andere *Remonstrants* gemeenten, zelfs vele gematigde *Contraremonstranten* wierden, door dit sterfgeval, in den diepsten rouw gedompeld. Behalven andere gaven tot een volmaakt kerkelijken Redenaar nodig, blonk inzonderheid in hem uit, die mannelijke en liefstelijke welsprekendheid, waar door hij de gemoederen innam en de hartstogten wist te roeren. Vele mannen van oordeel en geleerdheid betuigden, datze vele landen doorreisde, doch zijn's gelijken nimmer gehoord hadden. Zeker *Leijds* Hoogleraar, uit zijne predikatie komende, ontzag zig niet, opentlijk te zeggen: „ Al ware „ het dat twintig van de uitstekendste Godgeleerden hunne „ gaven zamenfmolten, zij zouden zulke een BRANDT niet „ uitmaken!” Zelfs den welsprekenden *Amstedamsen Remonstranten* Leraar IZAAK PONTANUS, een bevoegd regter in deze zaak, heeft men menigmaal horen zeggen: „ dat hij onder „ alle Predikanten, welke hij ooit gehoord hadt, zijn's gelijken nooit hadt gevonden, zo ten aanzien van de stoffe als „ welsprekendheid, en bekende, dat hij veel van hem hadt geleerd.”

Zijn

Zijn ontijdig affterven is door JOACHIM OUDAAN, JOHAN ANTONIDES, PIETER RABUS, JOOST VAN GEEL, en andere voorname Digtters, in uitgegevene lijk- en treur-digten op enen verheven trant beklaagd, even als zijne gedagtenis door enen in 't licht gegeven penning is vereeuwigd; op welks *voorzijde* zijn borstbeeld staat met mantel en bef, omzoomd met dit iandschrift: GEERAARDT BRANDT DE JONGE, GEBOOREN II APRIL MDCLVII. OVERLEEDEN XXI DECEMBER MDCLXXXIII. Boven de stad *Rotterdam*, gelegen aan de rivier de *Maas*, ziet men op de *tegenzijde*, ene ondergaande zon verbeeld, onder deze twee digtregels:

O LICHT VOL GEEST! O GEEST VOL VIER!

WAT STAAT UW ONDERGANG ONS DIER.

Ook gaat 'er een fraaij afbeeldzel van hem in prent uit, waar onder dit zesregelig vaars van JOACH. OUDAAN is geplaatst: blijkende daar uit, dat hij eerst na zijn affterven is geschilderd.

Soo fiet men GERARD BRANDT, den tweeden van dien naam, Een naam met liefde in 't hert, met eer in alle monden:
Hoewel den eeren-prijs, die haaren roem bestaan,
Onmooglijk nae verdienste op Aarde word gevonden:
En schoon men trof hem min in omtrek, dat's geen nood;
Men heeft zijn schaduw zelfs gedoodverft na den dood.

Op de zark die zijn graf bedekt, staan de volgende twee regels van PIETER RABUS gebeiteld:

Hier rust welsprekenheid. Onkundige, sta af!

BRANDTS opgeslote stem barst lichtlijk uit het graf.

Van dezen uitmuntenden Leraar, zijn de volgende werken in 't licht gegeven: 1. III. *Predikatiën*. Amst. 4to. 2. XXXII. *Predikatiën*. Amst. 1694. 4to. 3. XXI. *Predikatiën*. Lejden 1709. 4to. Voorts zijne *Theologische Lessen* / die hij in 't latijn heeft geschreven, doch die naderhand uit zijn eigen handschrift zijn vertaald, en door den druk gemeen gemaakt.

IV. DEEL.

©

Van

Van zijne Geschiedenisken van de jaren 1673 en 1674 / is reeds hier boven van gewaagd. ——— C. SAXI, *Onom. Fittor. Pars V.* p. 228. G. v. LOON, *Nederl. Historiep.* bl. 187, 188. *Levens van Nederl. Mannen &c.* IV. D. bl. 60-74.

BRANDT (JOANNES), jongste zoon van den ouden GERARD en SUSANNA BARLEUS, is te *Nieukoop* geboren den 6 juli 1660. Na zijne studien voleind te hebben, wierdt hij in 1681, bij de *Rennostranse broederschap* tot Proponent aangenomen. Eerst predikte hij te *Thiel*, en het jaar daar aan, werde hij beroepen te *Warmond*, een vermakelijk dorp nabij *Leijden* gelegen; ten volgenden jare te *Hoorn*, daar na in 's *Hage*, en eindelijk te *Amsteldam*. Te *Hoorn* begaf hij zig in 't huwelijk, met WILHELMINA KLOPPER, bij wie hij vijf kinderen heeft verwekt, en onder anderen ene dochter, SUSANNA WILHELMINA BRANDT genaamd, welke den 1 juli 1716 met haren neef JAROS VAN MERKEN trouwde, die de vader was van de vermaarde Digteresse, LUCRETIA WILHELMINA VAN MERKEN, de waardige egtgenote van den vaderlandfen Digter, NIKLAAS SIMON VAN WINTER; zij wierdt geboren den 21 augustus 1721. Van haar digtstuk, getijtd, *DAVID in XII Boeken*, getuigt de Heer WAGENAAR: „ dat men op elke blad- „ zijde twijffelt, of men door den deftigen zwier van 't *Hel-* „ *dendigt*, dan door de bevallige schilderagtigheid van den „ *Velanzang*, bekoord en verrukt worde.” JOANNES BRANDT is den 13 januarij 1708 in den ouderdom van 47 jaren en 6 maanden overleden, en zijne huisvrouw volgde hem ruim acht jaren later in 't graf, zijnde den 28 februarij 1716 te *Warmond* overleden, na den ouderdom van 51 jaren en genoegzaam 10 maanden bereikt te hebben.

Hoe verre deze in vele wetenschappen doorgeoeffende Kerkleeraar, benevens zijnen broeder KASPER, in de kennis der *Nederlandsche* tale en digtkunde, op het loffelijk voetspoor van hunnen vader GERARD, gevorderd zijn, bewijzen de raadgevingen van de grootste meesters in die beide wetenschappen, daar zij de BRANDTEN onder het getal van die genen rangschik-

schikken, welke men als voorbeelden tot bevordering zijner kundigheden hebbe te raadplegen; ook verstrekken hier toe tot onwraakbare getuigen, beider digtkundige schriften. Onze JOANNES gaf in 1701 te *Amsteldam* zijne *Mengeldichten* in 8vo. in 't licht, welke benevens die van zijnen broeder KASPER in 't jaar 1724 bij elkander, in 4to. zijn herdrukt. Voorts heeft hij nog uitgegeven: 1. *Clarorum Virorum Epistola centum inedita, de vario eruditionis genere; ex museo* JOANNIS BRANDT. *Amst.* 1702. in 8vo. 2. *Stiepen en Gedichten gelijst met A. MOONEN.* 4to. 3. *Verantwoording tegen LEIDEKKER.* *Amst.* 1709. 4to. 4. *Leven en dood van MARIA STUART, Koninginne van Engeland / met de Lijkreden.* *Amst.* 1695. 4to. 5. *IV Predikation.* 4to. 6. *Predikatie op het Jubeljaar 1700.* *Amst.* 4to. 7. *Leven van den Apostel PAULUS in XXVII Predikation.* *Amst.* 1724. 4to. ——— JO. FABRICII, *Hifter. Biblioth.* Part. VI. p. 327, 328. *Summarium vite* GERARDI BRANDT. p. 88. C. SAXI, *Onom. liter.* Pars V. p. 458, 459. WAG., *Beschrijv. van Amst.* XI. St. bl. 310.

BRANDT (KASPER), oudste zoon van den ouden GERARD en SUSANNA BARLEUS, wierdt geboren te *Nieukoop*, den 25 juni 1653. Zijn vader van hier naar *Hoorn* verplaatst zijnde, oeffende hij zig aldaar in de latijnsche taal, en verdere letterkunde, onder het opzigt van den Rektor JOH. VAN BRIEMEN; 't welk hij met geen minder ijver te *Amsteldam* voortzette, toen zijn vader aldaar in 1667 van de *Remonstrantsche* gemeente tot haren Leraar geroepen was. Bij den Konrektor geplaatst, kweet hij zig met zulk een naarfteigheid, dat hij ten einde van negen maanden met den eersten prijs, in de hoogste schole onder opzigt van den geleerden Rektor ADR. JUNIUS overging, en in de lente van 't volgende jaar 1669, uit die schole tot de oefening van verheverer wetenschappen en 't horen der akademische lessen gevorderd wierdt. Waar op hij zig onder den Hoogleraar FILIPS VAN LIMBURG in de schole der *Remonstranten*, in de wijsbegeerte en godgeleerdheid oeffende, tot dat hij ten jare 1675, na een behoorlijk examen, bekwaam geoordeeld

deed wierdt, om het predikambt uit te ceffenen, wordende ook kort daar na tot Predikant in de *Remonstrantse* gemeente van *Schoonhoven* beroepen; alwaar hij drie jaren zijne bediening met grote stifting en getrouwe vlijt waargenomen hebbende, in 1678 naar *Hoorn* wierdt verp'aatst; alwaar hij verbleef tot in 1681, toen hij zig liet overhalen om de gemeente van *Warmond* te bedienen; van hier wierdt hij te *Alkmaar* beroepen, daar hij slechts weinige maanden toefde, om aan de bloeiende gemeente van *Rotterdam* gehoor te geven, alwaar hem de Leraarsplaatze genoegzaam met eenparige stemmen wierdt opgedragen; van waar hij ten laatsten naar *Amsterdam* wierdt verroepen, bedienende zijn ambt voor zo verre het zijn zwakke lichaamsgestalte toeliet, in alle opregtigheid, met kragt en ijver de menschen tot deugd en geloof aansporende, tot aan het einde zijnes levens toe, zijnde den 5 oktober 1696, wanneer hij den ouderdom van 43 jaren en ruim drie maanden bereikt hadt.

Driemaal is BRANDT getrouwd geweest; zijn eerste vrouw was SARA ZWAARDEKROON, waar mede hij den 11 augustus 1681 te *Warmond* huwde, en daar bij vier kinderen verwekte; zij overleed den 23 julij 1685 te *Rotterdam*. In 1686 trad hij ten tweedemale voor 't egtaltaar in 's *Hage*, met LEONORA TONERLO, welke den 9 december 1689 te *Amsterdam* stierf, na dat zij hem een zoon gebaard hadt. Zijne derde vrouw die hij den 5 maart 1691 te *Amsterdam* huwde, was AGATHA PAATS, waar bij hij geen kinderen heeft verwekt.

KASPER BRANDT is een man van diepe geleerdheid geweest, zigtzinnig van aart en van een gezellige verkering; dat hij daar te boven zeer geoëffend was in taal-kennis, en een verheven digtgeest bezat, getuigen zijne uitgegevene werken; welke zijn: 1. *Historia vitae Jacobi ARMINII*. *Amst.* 1724. in 8vo. 2. *Het volmaakte Gebed des Heeren in X Predikation*. *Amst.* 1709. in 4to. 3. *Wede en Woetsioffen in XI Pred.* *Amst.* 1707. in 4to. 4. *Een en twintig Predikation*. *Amst.* 1705. in 4to. 5. *Alles en dertig Predikation*. *Wott.* 1698. in 4to. 5. *Doerij/* gevoegd bij die van zijnen broeder JOANNES, en te *Amsterdam*

In 1724. in 4to. gedrukt. G. Lehen van Hure de Groot, herbolgd door KATTENBURG., 2 Deelen / met platen. Amst. 1720. in folio. ——— *Summarium vite GERH. BRANDT. C. Saxi, Onom. liter. Pars V. p. 228.*

BRANDT (SEBASTIAAN), die men ook TITIO genaamd vindt, is in het jaar 1458 te *Straatsburg* geboren, en een vermaard Regtsgeleerde, Dichter en Geschiedschrijver geweest. Hij beoefende te *Bazel* de wijsbegeerte, lei zig vervolgens met ijver op de regtsgeleerdheid toe, en gedurende zijn verblijf in die stad, heeft hij verscheidene oude Schrijvers in 't licht gegeven. In zijn vaderstad te rug gekerd, wierdt hij aldaar Raad en Kancelier, en stierf in 1590, nalatende vele schriftten in profa en digt, waar van inzonderheid naam geeft, zijn *Navis Narragonia vel Studijfers of Das-Navyen Schiff* / waar in hij op een geestige wijze, de gebreken van zijnen leeftijd hekelt en vinnig doorsnijkt. Dit werk is in 't nederduits vertaald door JAN VAN GHEELEN, en te *Antwerpen* in 1584 gedrukt, onder den naam van *Navis Statiorum*, oft / der Sorten Schip; naderhand wierdt het in 1610, bij H. L. VAN HAEFTEN te *Leiden*, wanstaltig en zeer vermindert herdruk, onder den titel van: *Afgehevelde Raanen Spedtschiff*. ——— T. MAGIRI, *Eponymolog. Crit. var. SCHOETII. ad FABRICII, Biblioth. Lat. Med. Tom. VI. p. 432-434. Catal. Bibl. BUNAV. Tom. I. p. 1106. C. SAXI, Onom. liter. Pars II. p. 516. B. HUYDECOPER, Proeve van Taal- en Dichtkunde, deel in 8vo. van 1784. H. D. bl. 154, 155.*

BRANT (JAN), Secretaris der stad *Antwerpen*, wierdt aldaar den 30 september 1559 geboren, studeerde in de wijsbegeerte te *Leuven* in 't kollegie van 't *Parke*, en vertrok, bij het doorblijken der binnenlandse beroerten, naar de akademien van *Orleans* en *Bourges*, alwaar hij onder den beroemden Cujacius de regten beoefende, en door denneselven tot Doctor in die wetenschap werdt bevorderd. Van hier reisde hij naar *Italië*, bezocht aldaar de Hogescholen, en keerde over Rome naar zijn vaderland te rug. Vijf jaren lang prakticeerde hij

als Advokaat te *Brusfel*; doch te *Antwerpen* getrouwd zijnde, wierdt hij aldaar den 22 januarij 1591, tot Secretaris aangesteld; welke bediening hij met veel roem gedurende het tijdvak van 31 jaren heeft waargenomen, waar na hij op zijn verzoek 'er van wierdt ontslagen, en deszelvs zoon HENDRIK BRANT in zijne plaats daar toe aangesteld. Zijn voornemen was, zig geheel en al aan de letteroeffeningen toe te wijden, en de kring zijner dagelijke samenleving te bepalen tot het gezelschap van geleerde lieden, van welke klasfe toen ter tijd een goed aantal te *Antwerpen* wierdt gevonden; doch hij geraakte in de verpligting, om van dit ontwerp af te zien, doordien hij met eenparigheid van stemmen, tot Raadsheer van die stad werd aangesteld. Zeventien jaren leefde hij nog onder 't waarnemen van deze bediening, en stierf den 28 augustus 1639, in den hoog gevorderden ouderdom van bijna 80 jaren. Hij wierdt begraven in de St. *Michiels* kerk, en men leest op de zark die zijn stoffelijk overblijfsel bedekt, het volgende grafchrift:

D. O. M. SACR. JOANNES BRANTIUS *Jurisconsultus*, Magni Cujacii auditor, hic situs est, qui cum hac Urbi Quatuor-Vir ab Aëlis & Consiliis per annos XXX. egregiam navasset operam, in Senatorum ordinem cooptatus, ut singulari prudentia, integritate, & abstinentia Magistratum gessit; ita præclaro opere de eadem dignitate recte administranda velut Polyclætæo Canone evulgato Urbis orbique Senatorem perpetuum dedisse censeri jure potest. Liberis IV. turbato naturæ ordine superstes, HENRICO & JOANNI Ictis Calibibus; ISABELLÆ & CLARÆ, quarum illa PETRO PAULO RUBENIO Equiti, Piætorum omnis ævi facile Principi, hæc DANIELI FORMENTIO Negotiatori sedulo nupta fuit. Liberis omnibus, & libris clarum sibi mansurumque nomen comparavit. Decesit octogenerius V. Kal. Sept. ann. CIO.IDC.XXXIX. CLARA DE MOY ejus conjux singularis exempli matrona, decesit IX. Kal. Sept. ann. CIO.IDC.XXXVII. RUBENII FORMENTII Nepp. Avo avique bene mer. PP.R. J.P.

Hij trouwde in 1590 te *Antwerpen*, met CLARA DE MOY, die een zuster was van MARIA DE MOY, huisvrouw van FILIP
RUB.

ROMENT. BRANT verwekte een zoon en ene dogter bij haar, welke is getrouwd geweest aan den beroemden Schilder P. P. RUBENS.

BRANT was een geleerd man, zedig, ongemeen bescheiden en opregt, een warm voorstander van de fraaie letteren, en te geen men niet dan zeldzaam ziet, altoos geneigd, om die genen, welke haar beoefenden, behulpzaam te zijn. Hij had tot zinspreuk: *Libenter, ardentior, constanter*. De werken, die hij heeft in 't licht gegeven, zijn: 1. *JULIUS CAESAR Sc. cum aetate J. BRANTII, Cura G. JUNGERMANNI, cum fig. Franc. 1606. Il. Ibid. 1669. 4to.* 2. *Elogia Ciceroniana Romanorum domi militaeque illustrium, annis amplius septingentis ab Urbe condita, usque ad Augusti Imperium Sc. Antv. 1612. 4to.* 3. *Vita PHILIPPI RUBENI J. C. S. P. Q. Antv. à Secretis. Antv. 1615. 4to.* 4. *Spicilegium criticum in omnia APULEII opera.* 5. *De perfectis & peri Senatoris officia. Lib. II. Antv. 1633. 4to.* — F. SWERTII, *Athens Belg. p. 400.* CRENII, *Animadv. Phil. Part. XI. p. 1.* 2. J. F. FOPPENS, *Bibl. Belg. Tom. I. p. 90.* SANDERI, *Chorog. Brab. Tom. I. p. 119.* P. FERRERI, *Theatr. Part. II. p. 1087.* C. SAXI, *Onom. liter. Pars IV. p. 174, 175.* D. CLEMENT, *Bibl. curieuse. Tom. V. p. 206.* PAQUOT, *Mém. littér. Tom. I. p. 297-301.*

BRANT (JOHAN ARNOLD VAN), Hoogleraar in de wetten te Duijlsberg, is geboren te Deventer, den 29 juli 1647, van een aanzienlijk geslacht, 't welk zijn oorsprong uit *Fleisschen* heeft. Zijn vader was KRISTIAAN VAN BRANT, die kort na de geboorte van dezen zoon, naar Kleeft ging wonen, alwaar hij tot *Keur-Brandenburgse* Regerings- en Kamerraad was aangesteld; hier door kreeg onze jongeling in deze stad zijne eerste opvoeding, en doorliep aldaar de latijnsche scholen. Vervolgens heeft hij verscheidene Akademien bezocht, en zig daarbij bevestigd tot het bekomen van wetenschappen, inzonderheid de rechtsgeleerdheid. In *Kleeftland* te rug gekeerd, bleef hij zig een tijdlang op bij JONAS HINSSEN, Advokaat te *Wesel*; en, in 1673, bevondt hij zig in het gevolg van het *Keur-Brandenburgse* Gezantschap naar *Moskova*. In 1683 wienst

hij tot Doktor in de regten bevorderd, en praktizeerde vervolgens als Advokaat te *Kleef*. Niet lang hier na wierdt hij tot Staatsraad verkoren, en in den jare 1686 tot Hoogleraar in de regten te *Duijsberg* beroepen. Hij stierf aldaar den 26 mei j. 1691, hebbende zig door al te veel studeren afgesloofd. Men heeft van hem in druk: *Purgatio veteris Juris*, en na zijnen dood heeft CHRIST. HENNIN zijne *Muskovise reize* in 't licht gegeven, die te *Utrecht* in 1703 in II Delen in 8vo. is gedrukt. — C. HENNINII, *Laudat. funeb.* 1691. 4to.

BRANTEGHEM (WILLEM VAN), zoon van JAN VAN BRANTEGHEM, Bailjuw en Ontvanger van *Borssele* op *Zuidbeveland* in *Zeeland*, wierdt te *Aalst* op het einde van de XVde eeuw geboren. Hij wierdt Monnik in het Karthuizer klooster te *Kiel* nabij *Antwerpen*, en stierf waarschijnlijk omtrent 't midden der XVIde eeuw. Hij heeft door den druk gemeen gemaakt: 1. Enige tweeregelige latijnsche vaarsen aan het hoofd van de *Viola animae* van PIETER DORLANT, in 1533 te *Antwerpen* in 12mo. gedrukt. 2. *De præparatione ad Mortem*. *Lovan.* 1542. 12mo. 3. Een gheestelijk Boomgaert van dije oude ende nieuwe vruchte der *Bruijt Christi*; met sommige figuren van dat begheensel der werelt ende gheheel dat leven *Christi*; met Bediebinghen bij elke figuren gheselt. Item noch andere Figuren van diverse Sancten ende Sanctinnen bekend / toegeschied / geroepen / gerechtverdict / ende eerlijck ghemaecht van *Code enz. Antb.* 1535. in 12mo. — PETREII, *Biblioth. Cartusiana*. p. 120. J. F. FOPPENS, *Bibl. Belg.* p. 394. PAQUOT, *Mem. litter.* Tom. VII. p. 251-254.

BRASSER (GOVERT), is geweest Thesaurier Generaal der *Verenigde Nederlanden*, en in 1634 buitengewoon Gezant aan het Hof van *Engeland*, ter bemiddeling van de ontfane onlusten in *Ambaina*, waar van men het verhaal vindt bij WAGENAAR, in zijne *Vad. Hist.* XI. D. bl. 21-25.

BRASSER (JOOST), een broeder van GOVERT, behoorde onder de *Remonstrantsgezinden*, welke men weet, dat na 't houden

den der *Dordse* Synode, alwaar hunne leerstellingen wierden veroordeeld, niet dan ter sluik godsdienstige vergaderingen konden houden en bijwonen. Van dien aart was de zamenkomst welke op den 19 december 1622, ten huize van onzen Joost BRASSER gestoord wierdt; en waar over men hem zocht te bewegen, om zijne zaak met den Schout af te maken, hem voorhoudende: „ dat zo hij vonnis vermagten wilde, enigen „ der voornaamste Schepenen zig verplicht zouden achten, om „ uit de bank te gaan, also zij over geene zaken van Gods „ dienst zitten wilden; doch dat zij zig hier door verdagt, en „ voor het toekomende onnut maken zouden.” Doch hij verklaarde: „ liever, als 't niet anders zijn mogt, de volle „ boete te willen geven bij vonnis van Schepenen, dan vijf „ groot bij verdrag met den Schout. De Schepenen, zeide „ hij ook, moesten zo wel iet voor de vrijheid doen, als hij „ en de zijnen, die hunne welvaart en hun leven selv' ter „ bescheldenheid van 't wufte grauw stelden.” Men vindt nergens gemeld, dat deze zaak verdere gevolgen heeft gehad. JOOST BRASSER behoorde ook onder 't getal van die genen, welke benevens REM EGBERTSZOON BISSCHOP en zijne huisvrouw, bij openbare afkondiging in de nieuwe kerke *getex-communiceerd*, of in den ban wierden gedaan, „ om dat zij niet „ slegts bij hun ketters gevoelen bleven, maar zig ook in de „ *Remonstrantse* en *Doopsgezinde* vergaderingen lieten vinden enz.”

— G. VOETIUS, *Polit. Eccl.* P. IV. p. 939. P. A LIMBURG, *Vita Episcopii* p. 203. BRANDT, *Dagwijscr.* bl. 691. BRANDT, *Hist. der Reform.* IV. D. bl. 610-617. 858, WAG., *Befchr. van Amst.* IV. St. bl. 252, 253.

BRASSEUR (FILIP), wierdt geboren te *Mons* of *Bergen* in *Henegouwen*, omtrent 't jaar 1597, in welke stad hij ook zijne eerste letteroeffeningen verrigtte. In 1613 ging hij zig te *Douai* in de wijsbegeerte oefenen; vervolgens omhelsde hij den geestelijken stand, studeerde in de theologie, wierdt tot Priester geordend, en bleef te *Mons* wonen, alwaar hij de bediening van Prediker en Riegtvader uitoeffende, mischien in de

hoedanigheid van Vikaris ener parochie dier stad. Hij gebruikte zijne snipperuren om vaarlen te maaken, en de gewijde oudheden van zijn land op te sporen. Men wordt uit zijne schriften ontwaar, dat hij zig veel moeite gaf en geen kosten ontzag, om tot zijn doelwit te geraken. Ook heeft hij de oudheden en geschiedenissen van vele Abtdijen beschreven, en door den druk gemeen gemaakt, waar van men bij PAQUOT de optelling ontmoet. Daar is reden om te denken, dat hij zijn loopbaan niet veel verder uitstrekke, dan tot 't jaar 1550, welke het tijdvak is dat zijn laatste werken wierden in 't licht gegeven. — FR. SWERTII, *Athen. Belg.* p. 172. J. F. FOPPENS, *Bibl. Belg.* p. 1025. PAQUOT, *Mém. liter.* Tom. XIII. p. 260-277.

BRASSICA (JAKOB), die men ook Kool genoemd vindt, is geboren te Rotterdam, en was een zusterszoon van den bekenden REINIER SNOY van Gouda. Na een zeer werkzaam leven in het beoeffenen van vele delen der letterkunde en wetenschappen geleid te hebben, stierf hij den 4 november 1637. Hij was een uitmuntend en zeer opregt man, die zijne uitgetrekte belezenheid en kennis in de beschavende wetenschappen, door het uitgeven van de volgende boeken, in het klaarste daglicht heeft gesteld: 1. *De certo Vita generis deligendo: ad Filium.* 1598. 8vo. 2. *Consolationem de Pestilentia morbo.* 1584. 8vo. 3. *Isagogen sive introductionem ad Mortem.* 1587. 8vo. 4. *Apologos, seu Facete dista.* 1586. 8vo. 5. *Saturnalia, sive Sententias, ad imitationem Paradoxorum Ciceronis &c.* Lugdb. 1601. 6. *De Etymo Hollandiae libellus.* Harl. 1599. 8vo. 7. *Apolog. pro eadem adversus JANUM DOUSAM; videlicet Responsum ad Objectiones DOUSÆ.* Lugdb. 1601. 8vo. 8. *Saliaræ ad J. PHILOMUSUM.* Ib. 1602. 8vo. *Pœmata ad eundem.* Delphis. 1603. 8vo. Ook heeft hij in 't licht gegeven: REINIERI SNOY, *de Rebus Batavicis, libros XIII.* Francof. 1620. in folio. — J. F. FOPPENS, *Bibl. Belg.* p. 504, 505.

BRAUNIUS (JOHANNES), Hoogleraar in de godgeleerdheid te Groningen, is in 1628 geboren te Keizerslauter, een stad

stad in de beneden *Palts*, negen uren van *Worms* gelegen, Zeven jaren oud zijnde, trof hem de rampspoed zijnen vader te verliezen, welke Burgemeester van die stad was, ten tijde dat die door de keizerlijke krijgsbenden wierdt veroverd, en deerlijk uitgeplunderd. Hij ging toen naar *Mentz*, en gewende zig aldaar zodanig aan het *frans* spreken, dat hij bij zijne te rugkomst, in de noodzaak was, op nieuw het *hoogduits* te leren; het geringe onderwijs dat hij hadt genoten, bragt te wege, dat hij de letteroeffeningen verliet, om zig op den koophandel toe te leggen; met dat inzicht begaf hij zig naar *Leijden*, en bleef aldaar een jaar op een komptoir. De Hoogleraar CONST. L'EMPEREUR, intussen gunstige geneigdheden tot de beoeffening der fraije letteren in hem ontwaar geworden zijnde, haalde hem over, om de studie weder ter hand te nemen. BRAUNIUS trok welhaast door zijn noeste vlijt de achting van Cocceyus, welke de godgeleerdheid aan die Hogeschool onderwees, en onder wie hij zijnen akademisen loop in vijf jaren volbragt. Vervolgens ging hij aan 't reizen; bezocht 't eerst *Frankrijk*, en hieldt zig enigen tijd te *Parijs* en *Saumur* op; in 1655, doorliep hij *Duitsland* en *Switserland*. In de *Nederlanden* te rug gekeerd, wierdt hij door het *Frans*e Sijnode, eerst naar *Zeeland*, en vervolgens naar *Delft* gezonden, ter ondersteuning van de aldaar zijnde Leraren; en in 1661 wierdt hem het beroep van Predikant in de walse gemeente te *Nijmegen*, bezorgd. De *Fransen* zig in 1672 meester van die stad gemaakt hebbende, wierdt BRAUNIUS 'er verregaande mishandeld, onder vele kwellingen noodzaakte men hem, 'onder ijdele voorwendzelen, een zware geldboete te betalen. In 1670 was hij hier in den egt getreden, en in 1680 verliet hij deze stad, om het aan hem opgedragen Hoogleraarsambt in de theologie en hebreeuwse taal te *Groningen*, waar bij men nog dat van Akademie-Prediker gevoegd hadt, te aanvaarden. Deze hem aanbevolene posten heeft hij gedurende het tijdvak van 28 jaren, met veel roem en getrouwheid vervuld, en stierf aldaar in 1708, in het 80ste jaar zijnes ouderdoms.

BRAUNIUS is een geleerd man geweest, van een onbegrijpelijke

lijke werkzaamheid, zeer vlug en scherpzinnig van oordeel; ook was hij grotelijks bedreven in de gewijde letterkunde, zo wel als in de *Rabbinische* en *Joodse* oudheden, zonder egter die van Rome en Griekenland te verwaarlozen; en hoewel hij aan 't Hogeschool te *Leiden*, in geene ardere dan de *peripatetische* en *scholastieke* wijsbegeerte was onderwezen, las hij naderhand de werken van CARTESIUS, en wierdt 'er ten groten dele een voorvechter van. Voorts volgde hij in de godgeleerdheid meest den leertrant van COCCEJUS, waar door hij zig het ongenoegen van zijn kollega JOH. A. MARCK op den hals laadde; wiens verbittering tegens hem zo bijster holde, dat hij hem van onregtzinnigheid beschuldigde, en van *sabelliansterij* verdagt maakte; doch BRAUNIUS ging dezen laster in verscheidene geschriften te keer, en verdedigde op een mannelijke wijze zijne regtzinnigheid.

Door onzen Hoogleraar zijn de volgende werken geschreven, en door den druk gemeen gemaakt: 1. *Vestitus Sacerdotum Hebraeorum, sive Commentarius amplissimus in EXODI Cap. XXVIII ac XXXIX, & LEVIT. Cap. XVI, aliaque loca S. Scripturae quamplurima; cum Indicibus locuplet., & Tabulis aeneis elegant. Lugdbat. 1680. II. Vol. in 4to. It. secunda edit., audior & emendatior. Amst. 1698. II. Vol. 4to. It. Ibid. 1701. II. Vol. 4to.* 2. *Necessaria Defensio contra Protestationem & Narrationem apologeticam JOHANNIS MARCKII &c. Gron. 1687. 4to.* 3. *Responsio ad Appendicem Narrationis apologeticae JOH. MARCKII. Gron. 1687. 4to.* 4. *Doctrina Foederum, sive Systema Theologiae Didacticae & Elencticae, perspicua atque facile methodo. Amst. 1688. 4to.* Dit werk is in 't nederduits vertaald, en gedrukt onder den titel van: *Leer der Verbonden.* Amst. 1723. 4to. 5. *Selecta Sacra, libri V., cum Indicibus locuplet., & Tab. elegant. Amst. 1700. 4to.* 6. *Commentarius in Epistolam ad Hebraeos; cum Indic. locuplet. & quibusdam Tab. aeneis. Amst. 1705. 4to.* 7. *La Veritable Religion des Hollandois; avec une Apologie pour la Religion des Etats Generaux des Provinces Unies; par JEAN BRUN, contre le Libelle diffamatoire de STOORE, intitulé: Religion des Hollandois. De plus, le conseil d'extorsion, ou la volerie des*
Fraan

François exercée en la ville de Nimegue, &c. Amst. 1675. 12mo.
 3. *Avertissemens nécessaires aux Eglises sur les Erreurs de Mr. JONCOURT, Ministre à la Haye, contre Coccejus & les Coccejens, & sous leurs noms, contre les Voëtiens, & tous les plus excellens Theologiens de l'Eglise Reformée &c. Amst. 1708. 12mo.*
 — ADAMUS MENSIO ISINCK, *Orat. fun. J. BRAUNII, Gron. 1708. 4to.* CRENI, *Animadv. Phil. Part. X. p. 169, 170.*
 JO. FABRICII, *Histor. Biblioth. Part. IV. p. 93-95. Catal. Bibl. BUNAV. Vol. I. p. 1107. & Vol. III. p. 2155. C. SAXI, Onom. liter. Pars V. pag. 229. HUET, Dissert. sur differens Sujets, recueillies par Mr. DE TILLADET, edit. de Florence, 1738. Tom. II. p. 206, 207. PAQUOT, Mem. litter. Tom. VI. p. 375-388.*

BRAY (SALOMON DE), Konstschilder, is geboren te Haarlem in 't jaar 1597; wordende onder de bekwaamste Schilders van zijnen tijd gerangschikt, daar hij zeer geprezen door het loffelijk voortkweken dier kunst in zijne twee zonen, die hij door zijne schrandere leiding, gedurende een aaneenschakeling van jaren ten gids heeft verstrekt; en den jongsten daar van, JAKOB genaamd, welke een der uitgelezenste paarden aan *Haarlems* stedekroon was, doordien hij een groot meester in de schilder- en tekenkunst is geweest, nog enige weken heeft overleefd.

Een groot stuk met levensgrote beelden van onzen JAKOB, berustte wel eer bij den konstinnenden A. v. HALEN te *Amsterdam*. Het zelve verbeeld Koning DAVID, daar hij in koor-gewaad spelende op zijn harp, voor de Bondkist staat, verzeld met zingende en spelende Levijten, 't welk konstig getekend, vleijend, zuiver en kragtig is geschilderd, en 'er zo wel uitziet, even als of het eerst uit het penfeel kwam. Uit zijne stukken is ligt te zien, dat hij het behandelen van 't naakt uitnuttend wel verstaan heeft; en wat zijne tekeningen op papier en perkament konstig en ten uitersten uitvoerig, met zwart en rood krijt door malkanderen gebruikt, aanbelangt, die zijn overheerlijk, en daar van pleeg de konstlievende IZAAK

DEL COURT, wel de meeste en beste te bezitten. Hij stierf te *Haarlem* in 1664 in april, en zijn vader SALOMON volgde hem naar 't graf op den 11 mei. JAKOB liet een zoon na, DIRK genaamd, die in den beginne een goed Bloemschilder en naderhand een vroom Montik werd, deze heeft zijn vaders borstbeeld in hout gesneden. — A. HOUBRAKEN, *Schouw.* I. D. bl. 175, 176.

BREAUTE (KAREL), een jong Edelman uit de landstreek *Caux* in *Normandien*, die zg beroemd heeft gemaakt, door een tweegevegt, waar bij hij het leven inschoot. Hij was buitengemeen dapper; doordien hij ra 't sluiten van den vrede tusfen *Frankrijk* en *Spanje* te *Vervins*, in *Frankrijk* geen verdere gelegenheid vondt, om zijne dapperheid op de proef te stellen, ging hij berevens enige andere jonge lieden, die hun fortuin in den oorlog zогten, naar *Holland*, en hij verkreeg 'er door het gezag van Prins MAURITS, een kompagnie kavalierie. Zijn Luitenant hadt het ongeluk van door een detachement uit het guarnisoen van 's *Bosch*, dat zwakker was dan zijn onderhebbende manschap, geslagen te worden. Hij zelfs wierdt gevangen en naar 's *Bosch* gebragt, van waar hij aan zijn Kapitein schreef, met dringend verzoek, om zijne vrijheid te bewerken; maar BREAUTÉ antwoordde hem, dat hij niet langer lieden voor zijne krijgsknegten wilde erkennen, die zig door een minder aantal *Flamingers* hadden laten kloppen, al hadden zij maar twintig tegens veertig geweest, zo als hij ten allen tijde aanbod om te beproeven. Deze brief volgens gewoonte door den Gouverneur van de vesting gelezen zijnde, voor dat die aan den gevangen wierdt ter hand gesteld, nam het voor ene beledigende snorkerij op, en deelde het mede aan GROBBENDONK, die Kommandant van het detachement was geweest, die den Luitenant hadt geklopt en gevangen genomen; deze schreef terstond aan BREAUTÉ om hem in gelijk getal tot een gevegt-uit te dagen. Zulks wierdt met gretigheid aangenomen; men bepaalde den dag, de plaats en andere voorwaarden, en kwam overeen, om op den 5 februarij 1600, 22 tegens

gens 22, te paard te vegen, de strijdplaats was bepaald op de vugter-heide, nabij de stad *Hertogenbosch*.

Ter beëindiger tijd en plaats verschenen wederzijdse kamploenen. De vijandelijke ruiters waren 't zwaarst gewapend, doch 't volk van BREAUTÉ hadt de voordeligste plaats ingenomen. Doordien nu de Aartshertog ALBERT aan GROBBENDONK hadt verboden, om in persoon die vegtartij bij te wonen, voerde GERARD ABRAHAMSZOON, *Lekkerbeetje* gebijnaamd, deze zijne ruiters aan; en werd in den eersten aanval door BREAUTÉ gedood. Voorts, schoot men zo hevig op elkanderen, dat de helft van de ene en andere partij, in weinige ogenblikken geveld werd. Toen togen de overige *Franzen* op de vlugt, BREAUTÉ alleen latende, die meer dan eens, van paard gewisfeld, en, enen tijd lang te voet gevogten hebbende, zig, eindelijk, gevangen gaf. De onzen willen, dat hij 't leven bedongen hadt; de anderen, dat, voor 't gevegt, bepaald was, dat de overwonnenen niets dan den dood zouden te wagten hebben. De Schrijvers van beide kanten raadplegende, en waar van de bewijzen door den geleerden BAYLE onpartijdig beoordeeld worden, schijnt de schale tot het eerste over te hellen. Wat hier van zij; BREAUTÉ gevangelijk gevoerd naar 's *Bosch*, werd, door enigen, uit de stad afgezonden, onder weg, in koelen bloede, met dertig wonden, vermoord. Hij werd van de zijnen meer beklaagd dan geprezen, zijnde men in 't gemeen van begrip, dat zijne hittige jeugdigheid hem, in een nodeloos gevaar, gebragt hadt. Ook hieldt men 't onbetaamlijk, dat hij, van een voorname geboorte zijnde, zig in een lijfgevegt hadt willen wagen, met volk, welk, voor 't grootste deel, door 't verraden van *Gaartruidenberg*, eerloos geworden was. BREAUTÉ was getrouwd met de dochter van NIKLAAS DE HARLEY-SANSY, bij wie hij een zoon heeft verwekt, welke naderhand ook in een tweegevegt is gesneuveld. Deze vrouw, die even deugdzaam als schoon was, was zodanig getroffen door het rampspoedig einde van haren man, dat, schoon nog nauwliks 20 jaren bereikt hebbende, en tot verscheidene voordelige huwelijken aangezegt zijnde, zij

zij aan de vermaken der wereld vaarwel zei, zig in een klooster begaf, en Nonne wierdt. — THUANI, *Hist. fin temp.* Lib. CXXIV p. 900. GALLUCCIUS, *de Bello Belg.* Lib. XII. p. 557. H. GROTH, *Annales*, Lib. IX. *Hist. de l'Archiduc ALBERT*, ed. de Cologne 1693, p. 330-334. D'AUDIGUIER, *de l'usage des Duels*. p. 345, 346. BAYLE, *Dißion. ed. de 1730*. Tom. I. p. 660-662. P. BOR, *Ned. Oorl.* XXXVI. Boek, bl. 601. WAGEN., *Vad. Hist.* IX. D. bl. 72, 73.

BRECHT (VAN), is de naam van een oud en aanzienlijk geslacht; in *Brabant* hebbende te huis gehoord. Ten jaare 1345 vindt men vermeld, dat enen GODEFROY VAN BRECHT stierf, zijnde getrouwd geweest met ALEID, dogter van JAN, Heer van *Gestel*; en hier van zijn afkomstig, ANTHONY en JAN VAN BRECHT, beide tot het *Verbond der Edelen* behorende. — A. FERWERDA, *Ned. Gesl. en Wapenb.* I. D. *druk van 1785*. J. W. TE WATER, *Hist. van 't Verb. der Edelen*, II. D. bl. 279.

BRECHT (ENGELBERTA PROOSTEN), was de egtvriendin van PIETER KIES, Burgemeester te *Haarlem*, en een gelijkfoortige vrouwe van deugd en kloekmoedigheid, als de vermaarde MARIA VAN REIGERSBERG, en laat ik, om 'er een pronkstel van te maken, de beroemde MARIA VAN UTRECHT, huisvrouw van JOAN VAN OLDENBARNEVELD, bijvoegen; deze om het verbergen van haaren man, gene om het doen ontkomen van den haren uit zijne gevangenis te *Loevestein*, en de derde om haar welgepast antwoord aan Prinse MAURITS, ten einde haren gemaal nog na zijnen dood voor onschuldig te verklaren. Voor dat *Haarlem* zig aan de *Spanjaarden* overgaf, viel het vermoeden op Burgemeester KIES, als of hij met ORANJE heulde. De Spaansgezinden loerden hierom op midelen om hem in handen te krijgen, daar inzonderheid de Schout dier stede, zeer gretig naar was; doch zijne huisvrouw wist hem zo wel te verbergen, dat zijne vervolgers hem niet ontdekten; en in dat bedrijf volhardde zij, tot dat hare zwangerheid kenbaar werd. De Schout, zijnde haar naaste buurman,

man, kwam daar op andermaal huiszoeking doen, zeggende: „dat daar zij bevrugt was, haar man niet verre van de hand „kon zijn.” Doch zij, zonder zig te ontzetten, en om het gebrekkige van zijn bewijs aan te tonen, gaf hem ten antwoord: „dat de weg voorbij de deur lag.” In alle stilte verlost zijnde, ging zij, daags daar aan, voor de deur staan, eerlijk nabootzende, om haar man te beveiligen, het geen ligtvaardige vrouwen dikwils in schande doen. Doch niettegenstaande alle hare wel aangelegde maatregelen, geraakte KIES egter, met meer anderen, in hegtenis. Doodlijk zou het met hem afgelopen zijn, ware het niet dat MAXIMILIAAN VAN BOSSU op de *Zuiderzee* geslagen, en vele aanzienlijke *Spanjaarden* met hem gevangen waren genomen. Om dezen te bevrijden, wierde 'er gesproken om de gevangenen uit te wisselen. KIES werd op zijn woord ontslagen, om met VERDUGO, die zig te *Amsteldam* bevondt, daar over te gaan handelen. Zijne standvastige en getrouwe egtgenote, willende volstrektelijk hem vergezellen, voer met hem in een open schuitje van *Haarlem* naar *Amsteldam*. Enige *Hoogduitse* soldaten deden verscheidene schoten, kwanswijs ter begroetinge van den Burgemeester; doch één der kogels vloog door den arm der brave vrouwe, die den oplopenden aart haars mans kennende, en vrezende dat hij te rug zou keren om zig op den dader te wreken, zig verpijnde, en niets van haar ontvangen leed ontdekte, tot dat eindelijk het bloed, dat over hare klederen liep, het ongeval openbaarde. KIES wilde met geweld aan land; doch de schuit voer voort, terwijl zijne halsvriendin alle mooglijke redenen gebruikte, om zijne gramschap te doen bedaaren. Te *Amsteldam* gekomen zijnde, werkte hij bij VERDUGO uit, dat 'er ene uitwisseling van wederzijdse gevangenen toegestaan werdt. ALVA zou gaarne tot koeling van zijne wreedaartige bloeddorst, de *Haarlemsche* Burgers hebben doen doden; doch het gevaar van de *Spaanse* Edelen, die in de magt der *Nederlanderen* waren, beteugelde zijne gramschap. Burgemeester KIES werdt uitgewisfeld tegen zekeren LIEVE VAN WELDAM. Zij malkander naderhand ontmoetende, zeide

de Burgemeester tegens Lieve: „Hoe! is uw ongeluk zo klein, of het mijne zo groot, dat een Brouwer van Haarlem tegen een Heer als gij zijt kan opwegen?" waar op deze antwoordde: „Ik zou het mij niet belgen, al hadde ik tegen een Brouwers knecht moeten hitgewisfeld worden." — Hooft, *Ned. Hist.*, bl. 338. VAN MEEREN, *Ned. Hist.*, fol. 93.

BRECHT (LIVINUS VAN), geboren te Antwerpen ontfrent het jaar 1515; volbragt een gedeelte zijner letteroeffeningen in het kollegie van de Valk te Leuven; zedert begaf hij zig tot de Orden der Franciskaners, en wierdt Monnik in het klooster der Recolletten van die stad. Zijne Opperften hem vervolgens tot den predikdienst en bieftoel voorbeſchikt hebbende, verzuilde hij die beroepsbezigheden met veel ijver en liefdadigheid; den tijd die hem hier van overſchoot, beftedende tot het beoeffenen der digtkonst, waar voor hij veel liefhebberij hadt. Vervolgens is hij geweest Gardiaan van het klooster te Mechelen, in welke stad zijn levensdraad wierdt afgeſneden, den 19 ſeptember 1558. Hij heeft in druk nagelaten: 1. *Carminen: quo CHRISTUS in cruce extensus et sanguinolentus cum Peccatore expostulat & eundem ad poenitentiam invitat.* Antv. 1543. 12mo. 2. *Euripus, Tragedia Christiana, de Vita humane incortantia.* Lovan. 1549. 12mo. Hier van zijn naderhand nog vijf bijzondere drukken uitgegeven. 3. *Memorabilis Historia, complectens agones illustrium aliquot Martyrum, adjectis Praefationibus, & piis Carminibus* F. LIV. BRECHTII, Lov. 1551. 12mo. 4. *Silva piorum Carminum &c.* Lovan. 1555. 12mo. Schoon deze werkjes veelal met een warmen ijver en tedere godsvrugt zijn geſchreven; verdienen zij egter ter nauwernood om in de klaſſe der middelmatige digtfukken gerangſchikt te worden. — F. SWERTII, *Ath. Belg.* p. 564. VAL. ANDR., *Bibl. Belg.* p. 657 & 833. J. F. FÖFFENS, *Bibl. Belg.* p. 290. PÄGGER, *Mem. littér.* Tom. XL p. 402-404.

BREDA (GERARD VAN), dus genaamd naar zijne geboorteplaats, te welk de ſtad Breda is geweest, kwam waarschijnlijk op

op 't laatst van de XVde eeuw ter wereld, begaf zig in de orden, der *Karthuizers* van O. L. V. kapelle van *St. Enguën* in *Henegouwen*, daar hij, na dit huis door de zuiverheid zijner zeden, zijne vermaningen en door zijne schriften gesticht te hebben, den 17 april 1474 stierf; met het getuigenis, dat hij een man is geweest van een voorbeeldige godsvrugt, diepe geleerdheid en uitnemende welsprekendheid. Hij heeft geschreven: 1. *Vita Domini nostri JESU CHRISTI*, *rythmo*. 2. *In Psalmum LXvij, Surge Domine*. 3. *De Religioforum Professione*. 4. *De Septem horis Canonicis*. 5. *De Sacramento Altaris, seu Eucharistia*. — P. SUTOR, *Vitæ Cartus.* p. 577. DORLANDI, *Chronicon Cartus.* p. 444. MOROTII, *Theatrum Cartus. ordinis.* p. 88. VAL. ANDR., *Bibl. Belg.* p. 270. PAQUOT, *Mém. littér.* Tom. VII. p. 14, 15. T. E. VAN GOOR, *Beschr. van Breda*, bl. 304.

BREDA (KORNELIS VAN), geboren te *Brussel* uit een aanzienlijk geslacht, is een jongeling geweest van een uitmuntenden imborst, voorbeeldige zedigheid en sijn oordeel; hij was zeer ervaren in de oudheden en geschiedenissen, hebbende te *Leuven* onder den beroemden ERYCIUS PUTEANUS, zig met een ongemene vlijt geoëffend. Hij was een liefhebber van reizen, zag gants *Italien*, en vondt zijn graf in *Bohemien*, toen hij in 1620, met Keizer FERDINAND II. naar *Krennütz* trok, ten einde die vesting aan de oproerige *Bohemers* te ontweldigen. Hij heeft geschreven: *Cymbam, sive de Hora vespæ Dialogum. Errores per Germaniam: quibus Germaniæ veteris ritus ferè includit. Lov. 1613. 4to.* — J. F. FOPPENS, *Bibl. Belg.* p. 194, 195.

BREDA (PIETER VAN), Konstschilder, is geboren te *Antwerpen* in 1630. Hij was een uitmuntend Landschapschilder, en wist zijne stukken met Romeinsche gebouwen, vermakelijke hoven, priëlen, fonteinen, en kleine beeldjes en beesjes op te sieren. KORNELIS DE BIE getuigt van zijn werk, dat het is:

Zoo edel zuiver, net, volmaakt gelijk het leven,

Dat ook Natuur zelf geen volmaaktheid meer kan geven.

Hij heeft een reis naar *Spanje* gedaan, en bezocht vervolgens *Italië* en verscheidene andere landstroken, waar na hij in zijne geboortestad te rug kwam, alwaar hij ook gestorven is. Om enige kende van de waarde der pensteelvoortbrengzelen van dezen Schilder aan onze Lezers te geven, dient: dat op de verkoping van den Ridder Baronnet, ROBERT DE NEUVILLE, te Leijden den 15 maart 1736 gehouden, twee kleine Schilderstukjes op koper van hem, waar van het ene verbeeldde *Boeren en Boerinnen dansende om den meijboom &c.*, zijn verkogt voor 78 guldens. Nog twee *Landfchapjes* van hem op de verkoping van HENDRIK SCHUT te Rotterdam op den 8 april 1739 gehouden, voor 215 guldens. — A. HOUBRAKEN, *Schouwv.* II. D. bl. 223. J. C. WEYERMAN, *Leven der Schilders*, II. D. pl. 171. GER. HOET, *Naaml. van Schilder.* I. D. bl. 462. 574.

BREDA (RUTGER VAN), Griffier der Staten van Overijssel, van 1674 tot den 19 januarij 1693, zijnde tevens Secretaris honorair der stad Kampen. ARNOLD MOONEN heeft zijn lot vermeld in dit onderstaande graffchrift:

De vlugge en trouwe tolk der staetgeheimenissen
En raetsbesluiten, al zijn rampen doorgescreën,
BREDĀ, de rechte hant van Ridderfchap en Steën,
Die zijn befneide pen te vroeg, t'ontijdigh misfen.
Rust hier. De Kamper Keik, te zwaer geschokt door splisen
Voor tweemaal veertigh jaer, gesmolten in geweën
En traenen, ziigt slaen neer met Raethuis en Gemeen,
Nu haer dees zuil begeeft, den twist gewoon te slisen.
't Vernieuwe Raethuis der aeloude Burregstadt
Treurt met twee Torens, die, voor 't spatten ondervat,
Den tijt braveeren, al de boukunst tot een wonder.
Wat baet nu godtsvrucht, wat geslepen staetbewint
En zangkunde en de gunst, die men ten hove vindt?
In 's Lants Griffier gaen dees' gestarnten tevens onder.

BREDAAL (NIKLAAS VAN), Konstfchilder, is te Antwerpen geboren, alwaar zijn vader Kapitein van de Burgerij was,

was, en teffens ook de konst uitoeffende, zo dat hij den zoon tot onderwijzer verstrekte. Wanneer nu deze gevoelde, dat zijne flagpennen den behoorlijken groei hadden bekomen, om op eigen wieken te kunnen drijven; nam hij afscheid van zijn vader en trok naar *Wenen*, daar hij wel ras bekend raakte, door zijn wel geordonneerde batailjestukken, belegeringen en meer anderen van dien aart, zo dat hij aan het Hof van Keizer LEOPOLD geraakte, tot wiens genoegen hij vele stukken heeft geschilderd, die zo lang zij in wezen blijven, zijn naam zullen vereeuwigen. Twee stukjes van dezen Meester werden ten jare 1738 den 21 julij te *Brussel*, in de verkoop van den Grave DE FRAULA verkogt, voor 64 guldens. — J. C. WEFERMAN, *Leven der Schilders*, IV. D. bl. 103. — G. A. HOET, *Naaml. van Schilder*. I. D. bl. 544.

BREDENBACH (JAN), geboren te *Dusfeldorp*, is de schrijver van een digtstuk, getiteld: *Militia Christiana, quae decet qui contra vitia & carnem pugnam*. *Dusfeld* 1560. Dit is al 't geen men ons van dezen man berigt, die waarschijnlijk in de XVIde eeuw heeft geleefd, en misschien vermaagschapt was aan de beide volgenden. — F. SWEERTII, *Atl. Belg.* p. 400. VAL. ANDR., *Bibl. Belg.* 467. PAQUOT, *Mém. littér. Tom. V.* p. 37.

BREDENBACH (MATTHIAS), is geboren ontfrent 't jaar 1489 te *Kersp*, een dorp gelegen in 't hertogdom *Bergen*. Na de lage scholen doorgelopen te zijn, studeerde hij te *Basel* in de wijsbegeerte, en wierdt den 10 maart 1524 tot Licentiaat bevorderd; drie jaren later werd hij als Præceptor aan de latijnse scholen te *Emmerik* geplaatst, ten na gedurende het tijdvak van zes jaren met een onbegrijpeliijken wijt en ijver de werkzaamheid van die post waargenomen te hebben, volgde hij den Rector PIETER HOMPHIUS VAN COCHEM in zijne beëindiging op.

BREDENBACH die deze scholen 26 jaren met zeer veel roem heeft bestierd, en in groten bloei gebragt, stierf op ene aligterlijke wijze den 3 juni 1559, in het 70ste jaar zijnes ouder-

doms, drie zonen en ene dogter nalatende. Hij was in zijn vak een ervaren letterkundige, doorkneed in de leerstukken van den Roomschen godsdienst, en ijverig daar aan verkleefd; voorts een braaf man, die zo zuinig op zijn tijd was, dat het hem altoos smertte, wanneer 'er maar iets van verloren ging. Men heeft van hem in druk: 1. *Introduciuncula in Græcas literas quantum ad recte legendi & pronuntiandi rationem attinet, tam veterem juxta ERASMI Roterodami sententiam, quam illam, qua nostra utitur atas.* Col. 1534. 12mo. 2. *LUCIUS FENESTELLA, de Sacerdotiis & Magistratibus Romanorum, correctus, restitutus, & scholiis illustratus.* Col. 1539. 12mo. 3. *De Disidiis, quæ nostra hac tempestate tanto cum terrore jactant Ecclesiæ navem, a quo, quibus rationibus hæc sint excitata &c.* Col. 1557. 12mo. It. 1576. 12mo. 4. *Apologia de eo quod quibusdam visus est, in suo de disidiis in Religione componendis libello, acerbius in MARTINUM LUTHERUM scripsisse.* Col. 12mo. 5. *Hyperaspistes pro suo de componendis in Religione disidiis libello adversu calumnias HENRICI PILEI Miidani.* Colon. 1560. 12mo. 6. *In LXIX Psalmos, seu Hymnos Prophetæ DAVID priores, & in S. Jesu Christi Evangelium secundum MATTHÆUM, erudita, Catholica & pia Commentaria, secundum hebraicam veritatem, & veterum orthodoxorum Patrum monumenta, summo studio elucubrata.* Col. 1560. 4to. 7. *Epistolæ duæ de negotio religionis, nunc primum excusæ.* Col. 1567. 12mo. — F. SWEERTII, *Athen.* Belg. p. 557, 558. HARTZHEIM, *Biblioth.* p. 239. VAL. ANDR., *Bibl. Belg.* p. 658. PAQUOT, *Mem. litter.* Tom. V. p. 37-41.

BREDENBACH (TIELEMAN), een zoon van MATTHIAS, wierdt te Emmerik geboren in 't jaar 1544. Zijne jeugdige letteroeffeningen doorgelopen zijnde, beoeffende hij de wijsbegeerte in het kollegie der Drie Kronen te Keulen, en wierdt in 1562 tot Meester in de vrije konsten bevorderd; vervolgens ging hij naar Ingolstadt in de theologie studeren, en te Keulen te rug gekeerd zijnde, bekwam hij de waardigheid van Doktor in die wetenschap. Zijne verdiensten, deden hem opvolgelyk benoemen, tot Kanunnik van O. L. V. te Antwerpen, toen in

1567 van SS. *Florent en Casius te Bonn*, alwaar hij twee jaren later President van 't Sijnede was, en eindelijk van *St. Gerons te Keulen*. Hij stierf in die stad den 6 mei 1687, oud zijnde 43 jaren.

TISLEMAN BREDENBACH was voor 't tijdvak waar in hij leefde, een geleerd Theologant, zeer ijverende voor het geloof, een deugdzaam Priester, en die met vele aanzienlijke mannen in vertrouwelijke vriendschap leefde, inzonderheid met den geleerden MARTINUS EISENGREIN, die hij naar *Rom* benevens den godvrugigen Abt LOBEWYK DE BLAUS hadt verzeld enz. De voornaamste werken die hij in druk heeft aangehaalen, zijn: 1. *Catechismus Catholicus &c. Col. 1562. 12mo. ad. sec. Loan. 1577. in folio.* 2. *Joëlis Propheta pro concione explicata &c. Loan. 1563.* 3. *Belii Livonici, quod magnus Moscovie Dux anno 1558 contra Livones gessit, nova & memorabili Historia, lamentabili universa Dorpatensis Provincie vastationem & excidium complectens, bona fide conscripta. Col. 1564. 8vo.* 4. *De vindictis & poenis Sacrilegorum. Col. 1565. 12mo.* 5. *Orationes de Purgatorio. Ingolst. 1566.* 6. *Instructionum Divinae pietatis &c. Col. 1579. 12mo.* 7. *Fasciculus pium Praetium. Col. 1580. 16mo.* 8. *Sacrarum Collationum libri octo, quibus ad omnem vitae humanae usum, familiarisque congressus, serena, jucunda, & utili selectissimarum historiarum varietas Lectus pius instruitur. Col. 1581. 12mo.* Benevens nog enige kleine digstukjes, en werken van zijn vader, die hij heeft in 't licht gegeven. ——— F. SWEERTII, *Athen. Belg. p. 696.* EVER. WASSENBERGH, *Embrica, p. 282.* HARTZHEIM, *Biblioth. p. 309.* VAL. ANDR., *Bibl. Belg. p. 849, 841.* PACHOT, *Mém. Littér. Tom. V. p. 41-48.*

BREDENBURG (JOHANNES), een *Rotterdammer*, heeft enige Brieven gewisseld met den Remonstranten Professor PHILIPPUS VAN LIMBORG, gedrukt te *Rotterdam, 1686. in 4to.*, onder den titel van: *Schriftelijke onderhandeling tusschen den Heer PHILIPPUS VAN LIMBORG, Professor der Remonstranten / ende JOHANNES BREDENBURG, rakende 't gebucht der Achen te*

de Heilige: waar op zijn gevolgd *Enige Consideration* / enz.; en, eindelijk, JOHANNES BREDENBURGS *Korte Aanteekeningen* / enz.

BREDERO, zie BREDEROO.

BREDERODE, is de naam van een der oudste en luisterrijkste geslachten van *Holland*, die men wil dat uit den stamme der Graven van dat gewest, zouden zijn voortgekomen, namentlijk uit ARNOLPH, ARNOLD of ARNOUD, den eersten van dien naam onder de *Hollandse* Graven, zoon van Graaf DIRK DEN II; en dat SIEFRIED of SICCO, de eerste Heer van *Brederode* was. Tot opheldering van 't geen dit luisterrijk geslacht betreft, oordelen wij niet beter te kunnen doen, dan hier te plaatzen het berigt, dat daar van de Heer JONA WILLEM TE WATER, zo grondig bedreven in onze Vaderlandsche Geschiedenissen en Oudheden, heeft medegedeeld, in deszelfs uitmuntend werk, getijtd: *Historie van het Verbond en de Smeekschriften der Nederlandse Edelen*. II. D. bl. 280-286. aant. (*).

Vele Oudheidkundigen hebben zig bevljgt, om de grijze oudheid, hogen adeldom, aanzienlijke bezittingen, roemrugtige verrigtingen, en nauwkeurige stamlijsten, van 't geslacht VAN BREDERODE aan den dag te leggen. 't Zal genoeg zijn, hier te noemen JOANNES A LEYDIS *de origine & rebus gestis Dominorum de Brederode*, in MATTHEI *Anal. vet. avi*, Tom. I. pag. 587-740., die, naar den smaak van zijn' leeftijd, het geslachtsregister zo hoog ophaalt, als enigzints geschieden kan, en 't zelve daarom begint van ADAM, den eersten mensch; *Idem Ann. Regalium Abbatum Egmundensium Cap. XIV. p. 12, 13. ed. MATTHEI*; *Anonymi Chronica de Holland et ejus Comitatu*, in *isdem Analeis* Tom. V. pag. 529; P. BOCKENBERG, *Historia et Genealogia Comitum Brederodiorum, illustrissima gentis Hollandicae*, gedrukt te *Leiden*, in 't jaar 1588; P. HEUTERUS, *rerum Burgund. lib. VI. pag. 230-233*; P. VOET, kort Verhaal des oorsproncks, voortgancks en daeden der Doorluchtige Heeren VAN BREDERODE, uitgegeven in 't jaar 1656, in 't frans vertaald ten jare 1663, en hoofdzaklijk in slegt nederduits rijm

gebracht, door P. van den Broeck, die in 't jaar 1657, uitgaf, de Doorluchticheit van BREDERODE uit den Graeflijke Huijse van *Holland*; VAN LEEUWEN, *Bat. illust.* bl. 884-892.; SMALLEGANG, *Chr. van Zeeland*, bl. 729-732. Ook bezitte ik ene uitvoerige Genealogie der BREDERODEN, in 't latijn geschreven door ene onbekende penne, en lopende tot WALRAVEN van BREDERODE, die in 't jaar 1475, zijnen vader in verscheiden heerlijkheden opvolgde. Men kan nog sommige aanmerkelijke dingen, nopens de BREDERODEN, vinden bij den Here MEERMAN, *Orig. Typogr. Tom. I. pag. 40-43.*, een werk, dat aan *Nederland* en den Schrijver eere aandoet, ook naar 't getuigenis van den Here DES ROCHES, schoon die geleerde man, anders, de eere der eerste uitvindinge van de drukkunst den *Brabanderen* wil toegekend hebben. Zie *Mémoires de l'Académie Impériale et Royale de sciences de Bruxelles. Tom. I. pag. 515-539.*, waar hij ook onderzoek doet, of LAURENS KOSTER uit de BREDERODEN afkomstig zij. — Over het ongenoegen van Keizer KAREL, tegen REINOUT van BREDERODE, vader van den vrijheidlievenden HENDRIK, gesproken uit de veranderinge, welke hij in zijn wapen gemaakt hadt, kan men zien het Repertorium van de plakaten, bl. 26. 29.; *Connoissance de la Noblesse d'Utrecht*, pag. 41-43.; en MEERMAN, *l. c. pag. 39.* — Wanneer HENDRIK van BREDERODE overleden was, verspreidde zig een gerugt, dat het egte geslagt der BREDERODEN, met hem, in 't manlijke geheel een einde genomen hadde: te meer, om dat hij zijne heerlijkheden en goederen, bij uitersten wil, bemaakte aan zijne oudste zuster, van welke zij kwamen op hare enige dogter, die, in 't jaar 1590, ongehuwd gestorven is. Het is onzeker, of PIETER van BREDERODE, een bekend Regtsgeleerde in de XVde eeuw, en Gezant van de algemene Staten aan de Hoven van verscheiden *Duitse Vorsten*, uit dit huis voortgesproken zij; 't gene SCALIGER rondelijk ontkennt. Men zie *Scaligerana secunda pag. 243.*, FOPPENS, *Bibl. Belg. Tom. II. pag. 966.*, BURMAN, *Not. ad Syllog. Epistol. Tom. I. pag. 588.* Doch, dat het gerugt, boven gemeld, geheel en al ongegrond geweest zij, is buiten alle bedenkinge.

Indien wij, op 't voetfpoor van den kundigen Here van GRUYNEKREKE, die zig hier over breder uitlaat in zijn *Graafschap van Zeeland MS. II. Hoofdstuk*, dit voorgeven aan onkunde toeschrijven, zullen wij 't minste iemand beledigen. Wanneer GEERTUID VAN BRONKHORST, gelijk gezegd is, in 't jaar 1590 ongehuwd gestorven is, bleek welhaast, dat het doorluchtig geslagt der BREDERODEN geen einde hadt genomen. REINGOUT en WALRAVEN VAN BREDERODE toonden, dat zij uit dit zelve huis, door wettige geboorte, afftanden. Vergel. VAN LEEUWEN, bl. 391. Zij kwamen in 't bezit der voorouderlijke goederen; doch niet zonder groten tegenstand en vele moeilijkheden. Zij, en hunne nakomelingen, verkregen de hoogste eeraambten, in en buiten ons vaderland; tot op WOLFFERD, Here tot Brederode, aan wien de Staten van Holland verboden, den titel van geboren Grave uit den Adellijken Huize van Holland te blijven voeren. Na zijn overlijden, ten jare 1679, vonden ook de Staten goed, de bezittingen van zijnen huize te trekken aan 's lands domeinen, doch de inkomsten daar van aan zijne zusters, voor haar leven, af te staan. Hij was van oordeel, dat hem, uit hoofde zijner afkomst uit de oude Hollandse Graven, het regt van voorzittinge in de Ridderfchap, na den Prins van ORANJE, die hem ook in dit begrip sterkte, toekwam. Hier over hadt hij een regtseding aangevangen tegen zeven Leden van de orde der Ridderfchap. Doch met zijn affterven bleef deze twist steken. Zie WAGENAAR, *Vad. Hift.* XV. D. bl. 38, 39.; die hem noemt, den laaften bekenden mannelijken afkomeling uit dit oud en adelijk huis; en fchrijft, dat zijn wapen, naar 's lands gebruik, met hem in 't graf gelegd zij, op dat niemand zig hetzelfde, naderhand, ten onrechte, zou toeëigenen. Vergelijk VAN LERUWEN bl. 392, en HOOGSTRATEN bl. 380. Aan de waarheid van dit laafte verhaal twijffele ik niet. Men weet egter, zelfs door onwraakbare voorbeelden, dat het breken en begraven der wapenen, niet altijd, de uitftervinge van een geslagt voldinge. Zeker, in dit geval niet. Dit blijkt uit het gedeelte der ftamlijste van de BREDERODEN, te vinden bij SMALLEGANCE.

bl. 730, 731. — En, dat het hoogadelijk geslagt der BREDERODEN, tot op heden, niet geheel uitgestorven zij, zal ik nu, uit volzekere bewijzen, aantonen: waar mede ik hope mijnen Landgenoten een' aangenamen dienst te zullen doen. REINOUT VAN BREDERODE, de derde van dien naam, ging een heimeeljk huweljk aan, na het overlijden van FILIPPINA VAN DER MARK, met KATRYNA VAN HOLTEN, adelijke dogter uit het land van *Kleef*. Zij werdt door Heere REINOUT, den 21 september 1546, verlijd en beleend met zekere *Middelwaard*, gelegen in de rivieri *de Lek*, nabij *Lexmond*; doch onder voorwaarde, dat dit leen aan de heerlijkheid van *Vianen* zou wederkomen, indien zij zonder kinderen, bij hem verwekt, overleedt. Zo zij kinderen naliet, moest dit leen aan hun komen, en vervolgens op hun wettig kroost erven, zo lang 'er iemand was, van zijn lijf gekomen. Welk verlij door Keizer KAREL DEN V, op den 28 april 1548, goedgekeurd, en, ten voordele van KATRYNA VAN HOLTEN, bekragtigd is. REINOUT VAN BREDERODE verwekte, door natuurlijke geboorte, bij dezelve drie kinderen, REINOUT, SANDERINA en SARA; over welken hij haar tot voogdesse aanfelde, den 8 december 1553. Het oorspronglijk bewijs hier van is nog voor handen. Uit het zelve, gelijk ook uit ene menigte andere papieren van dien tijd, blijkt duideljk, dat hij genoemde kinderen openlijk voor de zijnen erkende: 't gene ene plegtige wettiging was, naar 't gewoon gebruik der grootste Heren en Edelen in dien tijd. SANDERINA en SARA traden in egtverbintenisfe met Heren van geboorte en aanzien. REINOUT, Heer van *Bolswaard*, een kasteel in 't graafschap *Vianen*, werdt beleend, na den dood zijner moeder, met gemelde *Middelwaard*, den 22 sept. 1596. Hij ging een wettig huweljk aan, met JOSINA VAN ARKEL van *Asperen* en *Vuuren*. Bij het aangaan der huweljks-voorwaarden (Acte Antenuptiaal 4 aug. 1584. MS.) waren tegenwoordig: van zijne zijde, ARTHUS VAN BREDERODE, Raadshcer in 't Hof van *Holland*, ALBRECHT VAN EGMOND, LODEWYK VAN BREDERODE, en ROELOF GRAUWERT; van hare kant, PIETER VAN ASPEREN, Heer van *Vuuren*, GERRIT VAN ROON, PIETER VAN

VAN DUTSCHLAND, Vrijheer tot *Rhoen en Pendrecht*, HARBERT VAN DER LANWYK, Heer van *Geldermalsen*, en MAXIMILIAAN VAN DER LANWYK, Heer van *Dell*. Behalven dezen, onderstekenden ook die voorwaarden M. VAN EGMOND VAN MIERIXHEIM, SANDERINA en SARA VAN BREDERODE. REINOUT liet, uit dit huwelijk met JOSINA VAN ARKEL, na, HENDRIK VAN BREDERODE, Heer van *Bolswaard*, Drosfaard van *Ameiden*, die, bij het leven van zijn' vader, verlijd is met gemelde *Middelwaard*, op de zelvde voorwaarden, in den voorgaanden leenbrief uitgedrukt (MS. Extract uit het Register van de Lenen, die verheven zijn aan WALRAVEN, Here tot *Brederode*). Hij hadt in huwelijk GEERTRUID VAN REEDE VAN AMERONGEN, gesproten uit een oud en adelijk geslagt, dat tot nu toe in hoog aanzien blijft. Zij hebben verwekt FREDERYK LODEWYK VAN BREDERODE, Here van *Bolswaard*, Drosfaard van *Ameiden* en *Tienhoven*, Hoogdijkheemraad van den *Abblasferwaard*. Hij werdt, na den dood van zijn' vader, den 22 juli 1676, beleend met de genoemde *Middelwaard*, door WOLFERD VAN BREDERODE, die zig, in 't hoofd van den verlijfbrief, noemt, *geboren Grave uit den Graaflijken Huize van Holland, Souverain van Vianen* (MS. Extract uit het Register van den Leenhof van *Vianen*). Hij voert hier alleenlijk den naam van FREDERYK; doch, dat hij ook dien van LODEWYK gedragen hebbe, blijkt van elders. Uit zijn huwelijk met THEODORA ANNA VAN RENESSE VAN WULP, is geboren HENDRIK MAXIMILIAAN VAN BREDERODE, Heer van *Bolswaard*; die den 4 augustus 1684, verlijd is met de *Middelwaard* in de *Lek*, na dat zijn vader dezelve voor hem hadt afgestaan (MS. Extract uit het Register van 't zelvde Leenhof, beginnende Anno 1667). Hij trouwde, den 27 juni 1681, met BRIGITTA MARGARETA THERESIA NOOMS van *Aarlanderveen*, dogter van PIETER WILLEM NOOMS, Baron des H. Rijks, Here van *Aarlanderveen*, en van BEATRIX ADRIANA RAM VAN SCHALKWYK (MS. Extract uit het R. Katholijk Doop- en Trouwboek van de Pastoorkerke, gestaan hebbende in de west-agterstraat te *Vianen*). Het regt tot de oeffeninge van de jacht, waar over hij in enige moeilijkheid kwam,

kwam, werd hem met de daad toegekend, bij twee onderscheiden uitwijzingen van Heren Meesterknappen van de Houtvesterij van *Holland en Westfriesland*, den 9 december 1684 (MS. Extracten uit het Register der Rechtdagen van gemelde Houtvesterij, getekend, Rechtdagen van den jare 1683-1692). Waar uit men schijnt welgegrond te mogen opmaken, dat men deszelfs adellijke afkomst uit het geslacht der BREDERODEN erkende en eerbiedigde. Hij was vader van LODEWYK PIETTER VAN BREDERODE, Heer van *Bolswaard en Aarlanderveen*, Ridder der orde van CHRISTUS in *Portugal*. Over deze Ridderorde, die sedert het jaar 1319 bekend is, kan men lezen CHRISTINKUS, *Jurispr. Her. Part. I. p. 563-578. Part. II. p. 174*, en VAN LEEUWEN, *Bat. illustr.* bl. 704. Hij was geboren in 't jaar 1684, en den 15 junij te *Vianen* gedoopt (MS. Extract uit het Doopboek der R. Katholieke kerke te *Vianen*). Na den dood van zijn vader, is hij, den 1 augustus 1701, door FREDERYK ADOLF Grave VAN DER LIFFE, als Vrijhere van *Vianen*, beleend met de meergemelde *Middelwaard*: zijnde hem aangekomen door dode van Jonker HENDRIK (MAXIMILIAAN) VAN BREDERODE van *Bolsweerd*, *zijn Vader zaliger* (MS. Extract uit het Register of Repertorium, gehouden bij den Edelen Leenhove van *Vianen en Ameiden*, fol. 20 verso). Hij begaf zig, met verscheiden anderen en enige oorlogschepen van dit gemenebest, als Kapitein ter zee in dienst des Konings van *Portugal*: gelijk ook blijkt uit de aanmerkelijke verklaringe, den 11 december 1731, door Droskaart, Burgemeesteren, en Regeederen van *Vianen*, gegeven; en waar in een nauwkeurig verslag, nopens de afkomst van dezen Heer, gevonden wordt. Te *Lisabon*, ging hij een huwelijk aan met MARGARETA URSULA VAN ZELLER, dogter van JAN VAN ZELLER, Resident des Konings van *Pruisen*, en van FRANCISKA MARIA PIPER. In het X boek van de aantekeningen der huwelijken van de parochiekerke der Heiligen binnen *Lisabon* fol. 217. staat, dat den 5 november 1732 in huwelijk getreden zij Don LOUIS PEDRO DE BREDERODE, inboorling van de *Verenigde Nederlanden*, zoon van HENDRIK MAXIMILIAAN Baron van Brederode en van zijne huis-

Meisvrouw DOMINA MARGARITA THERESIA NOOMS Baronesse des Heiligen Keizerrijks, met LONNA MARGARITA URSULA VAN ZELLER CNZ. (MS. Extract uit gemelde Trouwboek, getekend door GONÇALO NOBRE DA SILVEIRA, den 5 maart 1771). Zij was gesproten uit een oud en hoogaanzienlijk geslacht in 't rijk van *Nimwegen*, waar uit verscheidenen onder de oude Heitogen van *Gelderland* gediend, en zig verdienstelijk gemaakt hebben. Dit blijkt uit *PONTANI Historia Gelrica*, en van elders. Het geslacht van *ZELLER* verspreidde zig, naderhand, door *Frans Vlaanderen*, *Spanje* en *Portugal*; in welk laatste rijk hetzelfde de grootste eerrieken, waar op men anders zeer naauwziende is, bij het wapen voert. Uit deze ouderen is gesproten Jonker HENDRIK LODEWYK PIETER VAN BREDERODE, werkelijke Kamerheer van hare Keizerlijke Majesteiten, en Kolonel ten dienste dezer Landen. Hij werd te *Lisfabon* geboren, in 't jaar 1737 (MS. Extract uit het XVI Doopboek van de parochiekerke der Heiligen te *Lisfabon* fol. 82. verso); en begaf zig in egt met KORNELIA MARIA KATHARINA ANDRIOLI, wier geslacht, oorspronkelijk uit het hertogdom *Milaan*, tot den hoogsten luister verheven is: zijnde PIETER ANDRIOLI, haar oom, in 't jaar 1741, door hare K. K. Majesteit met den eertitel van Marquis begiftigd. De Heer H. L. P. VAN BREDERODE deedt, tén jare 1769, een Request overhandigen aan de Ed. Mog. Heren Houtvester en Meesterknappen van *Holland*, behelzende een verzoek: „ dat hun Ed. Mog. geliefden te „ verstaan en verklaren, na onderzoek van de overgelegde „ bewijstukken, dat hij zijne qualiteit naar behoren heeft „ gejustificeerd, om als een *Hollands* Edelman binnen *Holland* „ en *Westfriesland*, op den voet van 't plakaat van den derden „ van oogstmaand 1750, op de houtvesterije-en jagt in dat „ gewest, te mogen jagen.” En is hier op, den 17 december 1771, goedgevonden en verstaan, te verklaren: „ dat „ gemelde Heer voortaan zal zijn gequalificeerd tot de exercitie van de jagt, in de houtvesterije van *Holland* en *Westfriesland*” (MS. Extract uit de Notulen en Resolutien der Houtv. van *Holland* en *Westfriesland* den 17 december 1771).

Men

Men ziet, derhalven, uit het gezegde, dat de Heer HENDRIK LODEWYK PIETER VAN BREDERODE lijnrecht nedergejaald zij uit REINOUT VAN BREDERODE, die ook de vader was van HENDRIK VAN BREDERODE, het hoofd der verbonden Edelen. — Nog zijn 'er in *Noordholland* verscheiden BREDERODEN, die, door natuurlijke geboorte, zedert omtrent drie eeuwen, uit het oude huis der BREDERODEN afkomstig zijn. Hier van hebben zij volzekere bewijzen, welke, om meer dan ene reden, lezenswaardig zijn. Het Geslagtregister bij J. W. TE WATER, IV. Deel, bl. 57., is door ene kundige hand opgesteld, en behoorlijk door verklaringen bevestigd. De brief van WALRAVEN VAN BREDERODE, nader bevestigd door zijn zoon, toont onwitaakbaar, dat WALRAVEN DIRKSZ. VAN BREDERODE, uit wien de tegenwoordige BREDERODEN in *Noordholland* afdalen, moete gehouden worden als een stamgenoot van dat aanzienlijk geslagt. Hier uit zal men alleenlijk kunnen afleiden, dat aan enige nakomelingen van genoemden WALRAVEN DIRKSZ. VAN BREDERODE, zelfs bij onzen leeftijd, de oeffening der jagt in de houtvesterije van *Holland* en *Westfriesland*, op besluit van Heren Meesterknapen, zij vergund geworden. Het voorbeeld van WALRAVEN, Heer van *Brederode*, die zijne stamgenoten, schoon tot lager' staat vervallen, openlijk erkende, is des te roemwaardiger, om dat het zeldzamer is. — Zie ook de nauwkeurige Geslagtlijsten, in het IV. Deel van den Heer J. W. TE WATER, Bijlage lett. R. bl. 140-147. Voorts ook *Bijlagen*, lett. R. No. 2 en 3. Als mede: Geslachtboom van alle de mannelijke Nakomelingen uit het oud adelijk stamhuis der Heren VAN BREDERODE, rustende op echte Stukken / het getuigenis der oude Kronijken / en latere Historien van ons Vaderland / door JAKOB VAN DEN TOORN. Behoorende tot het Aanhangsel van de *Nederlandsche Historie* van JAN WAGENAAR. Amst. 1788. gr. 8vo. — Nu zullen wij nog ingevolge de ons voorgenomen taak, in ene alphabetise orde, uit dit aanzienlijk geslagt, enige berigten laten volgen, van Mannen, die zig den vaderlands verdienstelijk hebben-gemaakt, of

door

door hunne bijzondere bedrijven, verdienen gemeld te worden.

BREDERODE (FRANS VAN), de tweede zoon van RENOUT DE II, wierdt volgens JOH. A. LEYDIS, geboren den 4 februarij 1466, daar *ALKEMADE*, *Jonker Franses Oorlog*, zulks stelt op den 21 maart. Wat hier ook van mag zijn, 12 jaren bereikt hebbende, wierdt hij in 1478, door zijne moeder JOLANDE, naar de *Leuvense* Hogeschool gezonden; alwaar hij het tijdvak van omtrent 10 jaren doorbragt, zig in vele ridderlijke wetenschappen oeffenende. Tweeëntwintig jaren bereikt hebbende, werd hem in april des jaars 1488, door enige voorname *Hocksen*, het opperbevel over de voorgenomen krijgstogten opgedragen. Hij nam zulks geredelijk aan, voorwendende, de wapenen alleen ten dienste van den jongen FILIPS, in den wandel *Philippe Monsieur* genaamd, te voeren; en begaf zig naar *Sluis* in *Flaanderen*, alwaar te der tijd de algemene verblijfplaats der *Hocksen* en der *Flaamse* ballingen was. Van daar schuimde hij langs de *Zeeuwse* en *Flaamse* stromen op de *Hollandse* koopvaarders, en bemagtigde gedurende dezen zomer, verscheidene vaartuigen der *Leijdenaren*, met wolfe en schapenvellen geladen. Doch in den herfst bragt hij ene vloot van 48 schepen in gereedheid, bemande dezelve met omtrent 2000 *Hollanders* en *Flamingen*, en zeilde den 18 november, door een onbevaren diep, sedert, naar hem, *Jonker Franses Gat* genaamd, naar den mond der *Maas*. De toeg was *Rotterdam* te bemagtigen; doch alzo men met de vloot, niet verder dan voor *Delfshaven* komen kon, doordien de *Maas* hier toegevrozen lag, stapte BREDERODE met 850 man, aan land, trekkende langs den *Schiedamsen* dijk, regt op *Rotterdam* aan. De *Schiedamse* poort, wierdt door enigen, die over de bevroren gragt den muur beklommen; welhaast overweldigd. BREDERODE, met de overige manschap, binnen gelaten zijnde, maakte zig, des nagts na den 19 november, in een oogenblik, van de gantse stad meester, zonder dat men van iemand gewaagd vindt, die bij deze overrompeling, het leven verloor.

De

De *Hoeks* en *Flamingen*, die sloop gebleven waren, kwamen des morgens, ook allen in *Rotterdam*, alwaar BREDERODE terstond orde op de regering stelde, zijnde den Bailjuw WILLEM VAN REIMERSWAALDE, heimelijk ter stad uitgeweken. Ook deed hij, zonder uitstel, arbeiden aan 't versterken der stad; 't welk met zo veel spoed, voortging, dat men, in den aanvang des volgenden jaars, 't geschut op de nieuw aangelegde werken planten kon. De *Hoeks* vloeiden, middelerwijl, van alle kanten, naar *Rotterdam*, dat opgepropt werd van volk. BREDERODE liet zijne manschap 't platte land alomme, en tot voor de poorten der steden, stropen. In december kwam ZWEDER VAN ZEVENDER, Bailjuw van *Schoonhoven*, door de *Kabbelijanzen* van zijn ambt ontzet, te *Rotterdam*, en haalde BREDERODE over, tot het ondernemen van enen aanslag op *Schoonhoven*. Men bemande terstond tien *rijnschepen*, negentien *kromslevens*, zeventien *roeijagten* en zes *huizen*, met omtrent 1000 man, die, onder bevel van JORIS, bastaard van BREDERODE, den *lekstroom* zijnde opgezeild, in den donkeren avond, voor *Schoonhoven* aan land kwamen; doch van de Burgers zo wel ontvangen werden, dat zij met verlies van meer dan 200 man, te rug deinzen moesten, en met agterlating van het meeste stormgereedschap en enige vaartuigen, naar *Rotterdam* keerden. De *Rotterdammer Hoeks* staken, daarentegen, nog voor 't einde des jaars, den brand in *Delfshaven* en *Schoonlo*. Ook bemagtigde JAN, Burggraaf van *Montfoort*, het slot te *Woerden*. AREND VAN YSSELSTEIN bewaarde dit slot, doch liet het, uit gierigheid, slegts door enen wachter bewaken, waarom 't verrasfen van hetzelfde den Burggrave weinig werks gekost hadt. Men hieldt het, ten dezen tijde, voor den sleutel van *Holland*. MONTFOORT deedt den *Hollanderen* veel schade uit dit slot, stropende ten platten lande, of vorderende brandschatting van de naaste dorpen en herenhuizen. BREDERODE zelf maakte hier insgelijks zijn werk van. De schamele landman smaakte alomme de bitterste vruchten van den binnenlandsen oorlog.

De toen regerende Graaf van *Holland*, MAXIMILIAAN, die
IV. DEEL.

teffens *Raam-Koning* was, vernomen hebbende, hoe het *in* *Hielland* geſchapen ſtandt, beſloot een keer derwaarts te doen, en alle *Kabbelijauwsgezinde* ſteden, tegen *Rotterdam*, in de wapenen te brengen. Op den 18 januarij 1489, deedt hij zijne intrede in *Leijden*, alwaar de *Steden* ter dagvaart beſchreven, en vergaderd waren. MAXIMILIAAN vermaande hier alle de leden, met zo veel welſprekendheid en ernſt, tot het beleg van *Rotterdam*, en het onderbrengen der *Hoekſen*, die hij *eens* *ingetonden hoop plunderaars* noemde, dat men eenpariglijk beſloot, ene algemene heirvaart te beſchrijven, en *Rotterdam*, te water en te lande, te belegeren.

Zo beſloten zo gedaan, want omtrent den aanſvang van februarij, was 'er reeds een aanzienlijk leger, te *Delft* bijeengebragt; ook verſcheen hier MAXIMILIAAN, om orde te ſtellen. Aan *Dordrecht*, *Gouda*, *Briele* en *Vlaardingen*, werd't het bewaren der ſtroomen toevertouwd; intuſen dat de Poorters van *Haarlem*, *Delft*, *Leijden*, *Amſterdam* en enige anderen binnen *Schiedam* werden gelegd, om die ſtad te bewaren; en het was aldaar, dat MAXIMILIAAN, op den 11 februarij, den *Amſtel-dammern* het voorregt ſchonk, om zijne *Roomſe koninglijke Kroon*, boven hun wapen, te mogen voeren; ene gunſt, die de *Amſtel-dammers*, door het beſtrijden hunner landslieden, duur genoeg kopen moeſten. De *Maas* werd't alomte met ſchepen bezet, en de ſtad, van de landzijde, ook ten nauweſten ingeſloten, zo dat 'er, niet dan met groot gevaar, enige voorraad in te brengen was. MAARTEN VAN POLHEIN en de Stadhouder EGMOND, hadden 't voornaam bevel over de belegering; terwijl MAXIMILIAAN zig intuſen te *Dordrecht* onthieldt.

BREDERODE, dit beleg voorziende, hadt de ſtad, uit de omgelegen dorpen, ruim van mondbehoefſten verzorgd, en vondt zig in ſtaat, om een langdurige belegering door te ſtaan; zelfs deedt hij, van tijd tot tijd, uitvallen, ten einde de belegeraars te beſchadigen, die, gelijk de beurtwiſſelende kans des krijgs loopt, nu tot zijn voordeel, dan tot zijn nadeel, uitvielen. Op den 14 februarij, ondernam hij om *Schiedam* te

ver-

verrasen; doch deze aanslag mislukte. In deze stad, lagen, behalven vele *Hollandse* Poorters, ook een goed aantal vreemde krijgsknegten in bezetting, onder welken, BREDERODE heimelijk verstand hieldt. De Poorters en krijgsknegten lagen geduriglijk samen overhoop, en BREDERODE vuurde den tweespalt aan; in zo verre, dat enige dezer krijgsknegten zig verbonden hem *Schiedam* te leveren, indien hij zig, op zekeren bepaalden tijd, derwaards begaf. De afspraak bleef geheim genoeg; doch egter leuterde het, doordien de vreemde krijgsknegten, door zeker geschreeuw, welke zij voor het beraamde teken hielden, misleid, den aanslag in de stad, een uur te vroeg begonden, en slechts kort na dat BREDERODE uit *Rotterdam* op weg was getogen. 't Eerst vielen zij aan op het huis, alwaar de *Haarlemmers* geherbergd waren: doch werden hier, en naderhand ook door de andere Poorters, geleid door WILLEM VAN BOSCHHUIZEN, zo wel ontvangen, dat zij, geenen onderstand van BREDERODE bekomende, niet alleen te rug moesten deinzen, maar spoedig overmeesterd wierden. BREDERODE toen, bij *Schiedam* zijnde, vernam haast, dat de aanslag verknoeid was, en keerde, onverrigter zake, naar *Rotterdam* te rug. Wat later, tracht hij ook in heimelijke onderhandeling met enige Burgers van *Gouda*, die hem de stad beloofden te leveren; doch de Stadhouder EGMOND, kreeg hier de lugt van; deedt, onder anderen, vijf Burgers van 't kerkhof, alwaar zij hoopten veilig te zullen zijn, ligten, en openlijk onthalzen; waar mede deze onderneming insgelijks te loor liep. Op den 6 maart, gelukte het BREDERODE egter, *Overjchie* te bemagtigen, alwaar de belegeraars zig sterk verschanst hadden en ene talrijke bezetting hielden. Des anderendaags, stelde hij 's *Gravenhage* en *Haag-Ambagt* op ene brandchatting van 200 *rijnse guldens* ter maand; en dergelijk lot trof ook *Delfland*. Zelfs verkogt hij, tot in *Rijnland* toe, *Brieven van vrijwaringe*. Voor 't einde van maart, werd 'er tusssen den Grave van EGMOND en de *Heeksen*, in het dorp *Kapelle*, over een verdrag gehandeld, doch niets besloten.

De belegering van *Rotterdam* duurde nog; en de leeftocht begon 'er, onder de Burgerije, langs hoe schaarser om te komen. BREDERODE besloot derhalve enen scheepstogt langs de *Lek* te doen, om mondbehoeften te halen. Agtëntwintig grote *kromstevens* en *rijnschepen*, twaalf *roeijagten* en *buizen*, bemand met 1400 koppen, staken af van *Rotterdam* op den 3 juni. JAN VAN NAALDWYK, FRED. VAN ZEVENDER, JAN VAN KROONENBURG en verscheiden anderen hadden 'er 't bevel over. De *Oostenrijksche* schepen, die, hieromtrent, de stromen bewaarden, te weinig in getal zijnde om deze vloot aan te tasten, zonden naar beneden om hulpe, en haalden, met zes grote oorlogschepen en verscheiden' anderen, de *Rotterdammers*, die bij *Sreefkerk* ten anker gekomen waren, den volgenden nacht, in. Hier ontstondt des morgens, een hevige scheepstrijd, in welken, de *Rotterdammers*, overmand door het grof geschut, van welke de *Oostenrijksche* schepen voorzien waren, de nederlaag kregen. NAALDWYK raakte, met 350 man, niet zonder gevaar, aan land, en nam de wijk naar de stad *Montfoort*; een groot deel der andere manschap sneuvelde, of werdt gevangelijk naar *Dordrecht* gevoerd; alwaar men zig de grootste eer der overwinninge toeschreef; de meeste *Rotterdamse* schepen raakten insgelijks verstrooid, of vielen in vijandelijke handen. Ook bleef het niet bij deze ramp, want de *Rotterdammers*, enige vaartuigen met granen, van *Woerden*, door de veenen, naar huis voeren willende, werden, weinige dagen later, bij *Moordrecht*, door 2400 *Oostenrijksen*, aangetast en t'enemaal verslagen. JAN VAN NAALDWYK en FREDERIK VAN ZEVENDER werden, bij deze gelegenheid, gevangen genomen. Van 1200 man, die uit *Rotterdam* getrokken waren, kwamen 'er niet meer dan 300 te rug.

NAALDWYK en ZEVENDER zaten niet lang te *Dordrecht* in hegtenis. ZEVENDER brak uit, door het heimelijk gemak, en raakte, door een eng watertje, aan, en voorts over de wallen. NAALDWYK werdt om een gering losgeld ontslagen; mids hij beloofde, zijn best te zullen doen, om *Rotterdam*,
bij

bij eerlijk verdrag, in MAXIMILIAAN's handen te doen overleveren.

Terwijl hij hier toe zijne poging bij BREDERODE aanwendde, hielden de Gemagtigden der steden *Dordrecht, Haarlem, Delft, Leijden, Amsterdam, Schiedam en Briele*, die den zwaarsten last van dezen binnenlandſen krijg te dragen hadden, den Bevelhebber VAN POLHAIN te *Gouda*, voor: „ dat het langdurig beleg van *Rotterdam*, en andere rampen van den tegenwoordigen tijd de welvaart en nering, van onder 's Lands ingezetenen, verbannen hadden. Zij vertoonden hem, dat de handwerken ſtil ſtonden, doordien vele Poorters, te *Schiedam* en te *Gouda* in bezetting moesten blijven liggen; dat het platte land, waar uit de ſteden een groot deel van haar welvaart trokken, woest lag, en geen voordeel gaf; dat de landhuren onbetaald bleven; dat de ſteden ook geene renten meer voldoen konden, en alomme buiten 's Lands bekommerd werden; dat de *Flaamſe* kapers, met name die van *Sluis*, de ſcheepvaart onveilig maakten, en dat de levensmiddelen ondertuſſen, hand over hand, duurder werden.” 't Slot dezer klagte was, een ernſtig verzoek: „ dat 'er toch een ſpoedig einde van den bangen binnenlandſen krijg gemaakt mogt worden; op dat de rust in *Holland* hersteld zijnde, 's Lands welvaart eens wederom bloeijen mogt als te voren.” POLHAIN, den ſteden niets dan goede woorden wetende te geven, verzekerde haar egter, dat de *Rotterdamers*, te einde adem gevogten, wel dra tot de overgave genooddrongen zouden zijn. Terſtond hier na, deedt hij allen *Rotterdamers*, die zig onder de gehoorzaamheid des *Room-Konings* begeven wilden, ſchriftelijk vergiffenis aanbieden; 't welk zodanige uitwerking hadt, dat de Burgerij Jonkhare FRANS op 't ernſtigst aanmaanden, om de ſtad, bij verdrag, op te geven. Hij beſloot 'er eindelijk toe. 't Verdrag werd te *Kapelle* getekend. Volgens hetzelfde, „ moest BREDERODE, met al de zijnen de ſtad, binnen zes dagen, ruimen, dezelve met alle hare geregtigheden den Prince of zijnen Veldheer overleverende, en alle oorlogsbehoeften agterlatende.”

De Stadhouder EGMOND kwam, op den 25 juni, met 600 man, van *Overfchie* in *Rotterdam*; en des anderendaags verliet BREDERODE de stad, met 1050 man, fcheep gaande naar *Sluis*, alwaar hij, op den vierden dag, behouden aankwam.

Op zodanige wijze eindigde de merkwaardige belegering van *Rotterdam*, die weinig minder dan zes maanden geduurd hadt. De Stadhouder EGMOND removeerde terftond de Regering, en ftelde ene andere, alle uit *Kabbelaarsgezinde* beftaande, in derzelver plaatze aan. Ook werden enige *Hoekfe* gevangen, te *Delft* en elders, openlijk onthald; onder welker getal zig bevondt ANDRIES LEPELTAK, die de stad voor BREDERODE hadt helpen bemagtigen, en hem, aldaar, federt als Prokureur-Generaal gediend; nog JORIS, bastaard van BREDERODE, die Bailjuw der ftede geweest was, en WARMBOUT WARMBOUTSZOON, die Jonker FRANS eerst verwelkomd, en der ftede fteutels voor hem bewaard hebbende, door hem, tot Burgemeester was aangefield.

De *Hoekfen* te *Sluis* zaten ondertusfen niet ftill. BREDERODE rustte ene vloot uit van 38 fchepen, bemand met 1200 koppen. Hij zelf, die nu, of al vroeger, den naam van algemenen Stadhouder van den jongen Grave FILIPS, aangenomen hadt, voerde het opperbevel over deze vlote, en zeilde uit de haven van *Sluis* op den tweeden julij. Eerst deedt hij ene landing in de eilanden van *Overflakké* en *Duisvreland*, daarna in 't land van *Strijen*, alwaar, enige dagen, met plunderen en blaken gefietten werden; dit verrigt zijnde, wendde hij 't naar *Goerede*, welke stad, nevens de gantfe heerlijkheid van *Voorne*, aan welke MARGAREET VAN JORK, weduwe van Hertog KAREL, thans verlijftogt was, te voren *Brieven van wijwaringe* van hem bekomen hadt. Dan doordien hij begreep, dat hij, 't land van *Voorne*, met de fteden *Briel* en *Goerede* in zijne magt hebbende, de vaart der *Hollanderen* en *Zeeuwen* merkelyk belemmeren kon, deedt hij eerst *Goerede*, ten behoeve van den jongen Grave FILIPS, opeiften. Die van binnen gaven tot antwoord, dat zij zelven in ftaat en gezind waren, om de stad, voor den Grave, te bewaren. Toen deedt

Geed BREDERODE terstond 't gesicht en 't stormingsaadschap voor de stede brengen, beschietende dezelve, zeven uur agter een. De stedelingen weerden zig egter zo dapper, dat de *Hoeksen* verplicht wierden af te houden. Oudorp wierdt toen door hen geplunderd; ook staken ze in de *Zwijndrechtse* waard en digt aan *Dordrecht*, verscheiden huizen aan brand; 't welk verrigt zijnde, zij naar *Schouwen* vertrokken.

De Stadhouder EGMOND, in 't leger voor *Montfort*, de mare gekregen hebbende van de vijandelijkheden der *Hoeksen*, deedt te *Dordrecht* ene aanzienlijke vloot *Hollandsche* en *Zeeuwse* schepen bijeen brengen; met welke hij, den 21 augustus naar *Schouwen* aftak. In 't gat van *Brouwershaven*, raakten de vloeten, op den 23sten, aan elkander. De *Hoekse* vloot was verre de minste, in getal van schepen en manschap, egter werd 'er sel van weerskanten gevogten; tot dat 'er met het vallen van 't water, 16 *Hoekse* schepen aan den grond raakten, en onbekwaam werden, om dienst te doen. BREDERODE gaf den moed egter niet op; maar sprong, met een goed deel volks, omtrent *Serooskerke*, aan land; alwaar de strijd, sinds de *Kabbelaars* hem gevolgd waren, met gelijke woede hervat werd. BREDERODE werd eindelijk op twee plaatsen gewond; ook trof twee zijner neven en DIRK VAN HODENOT, dit zelve lot; de overigen, toen aan 't vlugten staande, werden allen afgemaakt, of gevangen genomen. JAN VAN NAALDWERF, die den scheepstrijd nog einigen tijd aan den gang hield, overleefde eindelijk, met negen schepen en omtrent 400 man naar *Schids*, alwaar hij na vijf dagen sukkelens, aankwam. BREDERODE gevangen genomen zijnde, werd naar *Dordrecht* gevoerd, en op *Puttoke-toren* gezet, alwaar hij, op den 21 augustus 1490, nog maar 24 jaren oud, aan zijne wonden overleefde. Verscheidene andere gevangenen werden te *Dordrecht*, te *Leijden* en elders, als landverraders, onthalsd. — JOH. A. LEYDIS, van de *Heeren van Brederode* in MATTHIAS JUNG. TOM. I. p. 644, 721. ALKEMADE, *Fonck Prinses Goringe*. WAGNER, *Vad. Hist.* VI. D. bl. 245-266.

BREDERODE (GYSBREGT VAN), tweede zoon van Heer WALRAVEN, en JOHANNA van *Pianen* en *Ameide*, Proost van *St. Maarten* en *St. Salvator*, werd den 7 april des jaars 1455 in de plaats van den overledenen Bisfchop RUDOLF VAN DIEP-HOLT, met genoegzaam eenparige stemmen, en zonder acht te slaan op verscheidene aanzienlijke en magtige mededingers, door de vijf Kapittelen, tot Bisfchop van *Utrecht* verkozen, zijnde 'er alleen twee Kanunniken die op STEVEN VAN BEYEREN hadden gestemd. Voor den aanvang van de verkiezing, hadt GYSBREGT, om dezelve te kunnen bijwonen, zig als Onderdiaken laten inwijden. Terftond na zijne aanstelling, werd hij in 't koor der Domkerke, in den Bisfchoppelijken zetel, geplaatst; toen, voor 't groot altaar, den volke vertoond, en openlijk, voor eenparig verkoren' Bisfchop, uitgeroepen; wordende de plegtigheid met het zingen van het *Te Deum* en andere Kerkgezangen besloten. Agt dagen later, nam GYSBREGT, de vooregten der Geestelijkheid, des Raads en der Gilden van *Utrecht* plegtiglijk bezworen hebbende, met hun verlos, zijnen intrek in 't Bisfchoppelijk paleis. Vervolgens gaf hij aan sommige ballingen, die, onder zijnen Voorzaat de stad hadden moeten ruimen, verlos om weder daar binnen te komen, en plaatste hen in den Raad; doch dit wierdt door de andere partij zeer euvel opgenomen; ja enigen begonden reeds famenrottingen te maken, doch zij verbeurden 'er hun burgerfchap om; en verscheiden' werden 'er zelfs om onthalsd. Ook werd de stads Banier, hier op, weggesloten, en de Gilden keurden, dat men elk, die, onder ene nagemaakte Bapier, of *fchuiwimpel*, vergadering maakte, vrijelijk en *sonder misdoen, slaen ende vaen* zou mogen. De meesten, die 't met den overleden' Bisfchop gehouden hadden, weken, sedert, allengskens ter stad uit, naar *Amersfoort*.

Bisfchop GYSBREGT, zig allenthalve in 't bewind des Bisdoms handhaven willende, verwierf kort hier na, de bevestiging in 't wereldlijk gebied van Keizer FREDERIK DEN III. Ook zondt hij een aanzienlijk gezantschap naar *Rome*, om de bevestiging zijner verkiezing van den Paus te verwerven.

niet

niet verzuimende het geschenk van vier duizend dukaten, welk hier toe stondt, ten spoedigsten naar *Rome* over te maken.

Hertog FILIPS VAN BOURGONDIEEN zwol middekerwijl van spijt, om dat men DAVID, zijn natuurlijken zoon, te *Utrecht* voorbijgegaan was. Ook was de verkiezing van GYSBREGT VAN BREDERODE, voor den *Kabbelijauwsen* in *Holland*, een steen des aanstoots; zij maakten elkanderen diets: „ dat REINOUD „ VAN BREDERODE, het hoofd der *Hoeksen*, als afkomstig uit „ het geslacht der oude *Hollandse Graven*, toeleg hadt, om het „ graafschap van *Holland* te bemagtigen; waar toe hem, dag- „ tenze, zijn broeder GYSBREGT, Bischoep van *Utrecht* blij- „ vende, de behulpzame hand zou kunnen bieden.” En hoewel men getuigd vindt, dat dit vermoeden geen den minsten grond hadt, blies men 'er egter FILIPS zedert, de oren zo vol van, dat hij, die hier van zelven reeds genoeg toe neigde, eerlang besloot, de bevestiging van Bischoep GYSBREGT, te *Rome*, te dwarsbomen, en DAVID, Bischoep van *Terouanne*, 't kostte wat het wilde, op den *Utrechtsen* zetel te plaatzen. Ten einde hier in te slagen, vaardigde hij terstond JOHANNES GODEFRIDI, Bischoep van *Atrecht*, een geslepen Kerkelijken, naar *Rome* af, die den Paus, thans KALIXTUS DEN III, voorhieldt: „ dat BREDERODE geen Bischoep zijn mogt, „ om dat hij zig in den krijg tegen de *Gentenaars* hadt bevon- „ den;” ene reden, die kwalijk paste in den mond eens Gezants des Hertogs van BOURGONDIEEN, ten wiens behoefte deze krijg gevoerd was. Wijders verzogt hij: „ dat de Paus de „ bevestiging van BREDERODE weigeren, en DAVID VAN BOUR- „ GONDIEEN met het Bisdome van *Utrecht*, beschenken wilde.” Men behoeft niet te twijffelen, of dit verzoek is ondersteund geworden, door rijkelijke giften. BREDERODE's gezanten werden, met goede woorden, opgehouden; de Paus streek wel hunne medegebragte dukaten in zijn laadje, en behieldt die; doch hij verleende de verzogte bevestiging niet. De Bischoep van *Atrecht* slaagde beter; KALIXTUS leverde hem heimelijk de brieven over, bij welken DAVID VAN BOURGONDIEEN, tot Bischoep van *Utrecht* werd aangesteld.

Dan alvorens men 'er, in 't *Stigt*, kennis van kon hebben, hadden de Geestelijkheid, Ridderſchap en Steden eenparig beſloten, hunnen verkoren' Biſchop, GYSBREGT VAN BREDERODE, bij voorraad; en tot dat hij van den Paus bevestigd zou zijn, tot voogd en beſchermer des landſchaps aan te ſtellen; geſchiedende zulks op den 17 ſeptember. FILIPS hier van kennis bekomen hebbende; en voorziende, dat hij te *Rome* zijne begeerte verkrijgen zou, begaf zig, tegen den aanvang van november, naar *Holland*; van zins, om met het volgende voorjaar heirvaart te beſchrijven, en zijn baſtaardzoon DAVID, met geweld, ten Biſdomme in te voeren.

Men kreeg, in 't *Stigt*, teſtond kennis van de toebereidzels, die FILIPS in *Holland* maakte, des werd't 'er beſloten, de ſtad *Utrecht* van krijgsvolk, benevens ammunitie en mondbehoefſten, te voorzien. REINOUD VAN BREDERODE, HENRIK VAN MONTFOORT, en enige andere Edelen, die 't met den verkoren Biſchop hielden, trokken 'er binnen. Ook verbonden de Geestelijkheid en Ridderſchap van 't *Nederſtigt* en de ſtad *Utrecht* zig, op den 9 april 1456, met de ſtad *Reenen*, om GYSBREGT VAN BREDERODE te blijven aankleven, zo lang 'er geen ander Biſchop door den Paus bevestigd, en alomme in 't *Stigt* erkend zou zijn. *Amersfoort* neigde grotelijks tot Biſchop DAVID, en ſchijnt zig hierom in dit verbond niet te hebben willen begeben. Kort na het fluiten daar van, verwekten de Gilden, te onvrede over het inbrengen van vreemd krijgsvolk, enen oploop onder 't grauw, dat, op 't bekkenſlag, gewapend, op de *Nieuwe*, verſcheen, ſcheldende op de Vroedſchap, welke zij allerlei leed dreigden. Doch GYSBREGT VAN BREDERODE, met verſcheiden' edelen en knechten op hen aftrekkende, noodzaakte de woeste menigte, teſtond, tot het afleggen der wapenen. Sedert verboodt hij den Gilden *morgenspraken* of bijeenkomsten te houden, en alle bekkenſlag, op lijſtraffe; dan hier bij bleef het niet, want de voornaamſte aanhangers van Biſchop DAVID, vrouwen zo wel als mannen, werden gevat, en zwaar gepijnigd. DANIEL VAN NIEUWAAL, die 't klerkamt van *Utrecht*, om 1850 ponden ge-

kogt

rogt hadt, werdt van 't zelve verlaten; ook werdt zijn slot en heerlijkheid *Rijnsfein*, deerlijk geplunderd; en zijn ambtenen der aanhangeren van Bischoep GYSBREGT geschonken. Alengskens werdt egter de rust, in *Utrecht*, voor ene korte wijle hersteld.

Met dit al, was GYSBREGT VAN BREDERODE bedugt voor het onweêr, dat hem, uit *Holland*, dreigde; en hierom zocht hij, door bemiddeling van JAN, Hertog van *Kleef*, en van JAN VAN HENSBURG, Bischoep van *Luik*, met Hertoge FILIPS te verdragen. Doch hij wendde vergeeffe moeite aan; want FILIPS hadt nu de Pauselijke brieven, bij welken zijn natuurlijke zoon DAVID, tot Bischoep van *Utrecht* aangesteld werdt, bekomen, en zondt terstond daar na, ADRIAAN VAN BORSSELE, die aan ANNA, ene zijner natuurlijke dogteren, gehuwd was, met een leger, naar 't *Stigt*. *Amersfoort* opende hem terstond de poorten, ook *Raenen*, dat nog onlangs plegtiglijk beloofd hadt, den verkoren Bischoep GYSBREGT, zo lang als iemand getrouw te zullen blijven. DAVID VAN BOURGONDIE begaf zig, hier op, van JAN VAN WASSENAAR en enige manschap verzeld, over *Gorinchem* en *Tiel*, eerst naar *Reenen*, en toen naar *Amersfoort*, en deedt zig in beide deze steden, voor Bischoep erkennen. Sedert hieldt hij zig op het slot *ter Horst*, welk, door den Slotvoogd, EVERARD VAN DER EIST, aan ADRIAAN VAN BORSSELE was ingeruimd, also men hem de 7000 *rijnse guldens*; voor welken hem dit slot verpand was, te rug gegeven hadt. In julij, trok FILIPS ook, aan 't hoofd van 14000 man, uit *den Hage* op, om *Utrecht* te belegeren. Terwijl hij te *Leiden*, enige dagen, vertoefde, werdt 'er door den Hertog van *Kleve*, door REINOUD VAN BREDERODE, wiens heerlijke goederen in *Holland* gelegen, reeds door FILIPS waren aangeslagen, en door enige anderen, wederom vrugtelooos, over een vergelijk gehandeld. FILIPS trok vast voort naar *Woerden*, en van daar op *Rijnsfein*. Zijne aannadering trof Bischoep GYSBREGT en de *Utrechtsen* met zo diep een schrik, dat men den Hertoge van *Kleef* en enige andere Heeren vrijheid gaf, om, op de beste wijze mogelijk, met FILIPS over-

overeen te komen, en de stad, het kostte wat het wilde, voor 't gevreesd beleg te bevrijden. Men sloot dan, kort hier na, een verdrag te *Yselstein*, op den volgende voet: „ GYSBREGT „ VAN BREDERODE zou afstand van 't Bisdom doen, en DAVID „ VAN BOURGONDIE alomme voor Bischof erkend worden. „ BREDERODE zou Domproost van *Utrecht* blijven, en daaren- „ boven beschonken worden, met de rijke Proostdij van *St. „ Donaas te Brugge*; ook zou hij zijne Raadsheersplaats in „ *den Hage* behouden, en dubbele wedde genieten. Uit de „ inkomsten des *Utrechtsen* Bisdoms, welken thans, in 't ge- „ heel, op 50000 *rijnse guldens* jaarlijks, werden begroot, „ werden hem 4200 *rijnse guldens*, jaarlijks, toegelegd; en „ 50000 *gouden* leuwen eens, tot vergoeding der onkosten, „ die hij om 't Bisdom gedaan hadt.” Sommigen voegen 'er bij: „ dat hij, uit de inkomsten van het Bisdom van *Te- „ rouanne*, ook 2000 *guldens* jaarlijks trekken moest.” Na „ 't sluiten van dit verdrag, kwam FILIPS met Bischof DAVID en vele anderen binnen *Utrecht*, DAVID werd, terstond, tus- „ sen den Domproost BREDERODE en den Domdeken JAN PROOIS, naar de Domkerke geleid, en in den Bisschoppelijken zetel geplaatst.

Na dat GYSBREGT VAN BREDERODE, dus door Hertog FILIPS, was genoodzaakt van het Bisdom afstand te doen, wierdt hem benevens zijnen broeder REINOUT, door denzelven Hertog enig bewind over de burgerlijke regering der stad opgedragen. Dan de Bischof en zijn aanhang beweerden, sedert, dat de beide broeders zig veel meer gezag aanmatigden dan hun afge- „ staan was, en de Regering der stad, naar eigen zinnelijkheid veranderden; schoon hier egter niets van met klaarheid blijkt, was dit egter het voorwendzel, dat hij hun beide in augustus 1470 gevangen liet nemen, en ieder in een bijzonder vertrek op 't slot van *Wijk te Duursledede* bewaren. 't Hieldt aan tot in augustus 1474, eer dat GYSBREGT op vrije voeten wierdt ge- „ field, na dat hij afstand van zijne Domproostdij hadt moeten doen, en hij overleedt in 't volgende jaar te *Breda*. —

Instrum. Alex. G. de Bred. in MATTHÆI, Analog. Tom. I. p.

647. & seqq. Tom. V. p. 517. MATTH., *Fundat. & Fata Eccles.* p. 168. JOAN. A. LEYDIS, *van de Heer. van Breder. in MATTH. Anal.* Tom. I. p. 653 &c. WAG., *Vad. Hist.* IV. D. bl. 49-53. 59. 129. 135. K. BURMAN, *Utr. Jaarb.* II. D. bl. 282-328. 456. 515. 520. III. D. bl. 9-11. 26. 117.

BREDERODE (HENDRIK VAN), een waardige telg uit dit doorlugtig huis gesproten, wierdt geboren te *Brusfel* in december 1531. Men vindt geene bedrijven hoe genaamd, van zijne jeugd of jongelingschap opgetekend. Het eerste dat van hem gewaagd wordt, is, dat hij tot mannelijke jaren gekomen zijnde, op de rolle der Edelen gesteld werd, en dat de Staten, in het jaar 1563 het besluit namen, om hem, uit hoofde van zijne overgeleverde verklaringe, te beschrijven op de Dagvaarten der Edelen, als hebbende hij op het voetspoor van zijnen vader, ten duidelijfsten aangetoond, afkomstig te zijn, uit de oude Graven van *Holland* en *Zeeland*.

Den ouderdom van 25 jaren bereikt hebbende, was BREDERODE één der mededingers naar de waardigheid van *Coadjutor* in *St. Baafs Abdij* te *Gent*, doch zij werd aan VIGLIUS VAN AYTA opgedragen. Hij zocht zig aangenaam bij den Koning te maken, en zulks gelukte hem; ook gaf hem FILIPS ten jare 1559, het bevel over ene bende van Ordonnantie. Doch kort daar na een weerzin krijgende aan de dwingelandije in 't burgerlijke en den godsdienst, voegde hij zig aan de zijde van ORANJE en anderen, die den Kardinaal GRANVELLE openlijk weerstonden; en kwam vrijmoedelijk uit voor de lere der *Herenvormden*, zelfs door ondertekeninge van hunne geloofsbelijdenisse, welke hij ook openlijk onder zijn gebied liét prediken. Dit toont de gronden aan op welke BREDERODE de eerste konde zijn, die het Verbond en Smeekfschrift der Edelen, ingerigt ter verkrijginge van dit onschatbare pand, tekende en onderschraagde, ja alles wat hem dierbaar was, daar voor opzette; en zulks heeft hij volftandig uitgehouden, tot aan zijn jongfte levensfnik. BREDERODE woonde dus niet alleenlijk alle de zamenkomsten der verbondene Edelen bij, maar hij

hij was ook de gene, die het *smeekschrift* aan de Hertoginne VAN PARMA overhandigde; daarenboven was hij ook de bewerkker van het tweede *smeekschrift*, en de aanvoerer van het derde. Een nieuw bewijs dat hij voor de vrijheid van den godsdienst alles veil hadt, blijkt uit zijne ondertekeninge van het *smeekschrift aan den Koning*, waar bij het aanbod van 30 tonnen gouds gedaan wordt; en BREDERODE zig alleen voor 10000 kronen aansprakelijk stelde. Geen minder warme ijver bezieldde hem voor het behoud van de burgerlijke vrijheid, want hij verbood zig naderhand tot het opbrengen van 12000 *Karels guldens*, indien de *Nederlanders* zig in staat wilden stellen, om het juk der dwingelandije door geweld van wapenen, af te schudden. Dit waren geen ijdele beloften, maar hij toonde met 'er daad, door het versterken van zijne sloten *Amselden* en *Vianen*, en door het aanwerven van krijgsvolk, dat de zaak hem regt ernst was; en dat, schoon 't hem aan magt mogt ontbreken, het hem egter nimmer aan goeden wil zou feilen, om tot een medehelper ter verlossing van het verdrukte *Nederland* te verstreken. Het weigeren van den nieuwen eed door hem, was het toonbeeld ook van een onloochenbaar blijk, dat hij het geweld van *FILIPS* niet schroomde; hier door viel hij ook in de hoogste ongenade bij de Landvoogdesse, wier gunste hij, naderhand, nooit meer kon verkrijgen. Of hij egter gezogt hebbe, zig met haar en den Koning te verzoenen, gelijk men wil, is onzeker. Vaster gaat het, dat hij zig, voor een kointen tijd, van 's *Hertogenbosch* meester maakte; en een' aanslag op *Utrecht* ondernam, die egter fout afliep. De stroop, dien zijne krijgsknegten door *Kennemerland* en *Westfriesland* gedaan hebben, met onder anderen, kloosters en de schone Abtđij van *Egmond* te plunderen, en zo 't waar is, daar sterk aan wordt getwijfeld, dat zij ter zelfver tijd een groot aantal handschriften, ook 's Lands oude geschiedenissen betreffende, zouden verstrooid en vernield hebben, blijkt niet, dat op zijn last zoude zijn geschied.

Op den 27 februarij 1567, vondt BREDERODE middel, om bedektelijk te *Amsteldam* te komen; hier toe genoopt door de be-

Beroerte die in deze stad was ontstaan, en waar uit hij hoop- te enig voordeel voor de zijne of de gemene zaak, te zullen bewerken. Zie hier hoe deze gebeurtenis zig toedroeg. Hij begaf zig, op den avond van genoemden dag, te paard naar *Ouwerkerk*, en ging van hier te voet, slegts door twee *Edel- lieden* verzeld, tot dicht bij de stad, alwaar hij CLEMENT VOLKERTZoon COORNHERT bij zig in de herberge ontboodt, ten einde met hem te overleggen, op wat wijze hij 't best in de stad zou kunnen geraken; dit was bezwaarlijk, want aan de poorten werd, ten dezen tijde, ook bij dage, scherpe wagt gehouden, en niemand vreemds wierdt ingelaten, dan die zijnen naam en woonplaats opgaf. Door de bomen was aan alle vreemdelingen ontzegd, binnen te komen. Maar COORNHERT, hem; alleen door zijne beide *Edellieden* verzeld, met zig, in een open schuut hebbende doen treden, deedt hen; zonder zig aan 't roepen der wagt te kreunen, snellig door den *amstelboom* roeijen, en bij de turfmarkt aan den wal zet- ten.

De Regering, kort hier op de mare horende, dat BREDE- rode, dien zij 't *hoofd van alle Geuzen* noemde, in de stad was, stondt niet weinig bedremmeld, voorzeker gelovende, dat hij door de *Onrooansen* ontboden was; schoon zulks in de *Ge- denkschriften van LAURENS JAKOBSZoon REAAL*, ontkend wordt. De *Onrooansen* waren met dit al, zeer in hunnen schik, met de tegenwoordigheid van zulk een aanzienlijk hoofd. De voornaamsten lieten zig dagelijks in zijn gezelschap vinden. Ook begaven zig vele *Stigse*, *Friesse*, en andere *Edelen* en voornam Burgers naar *Amsteldam*, die vermoed als kooplie- den, schippers of boeren, de wagtters aan de poorten onregte namen opgaven; hier onder bevonden zig ook de beide *Friesse* *Edelen* SJOERT BEYMA en HARTMAN GALAMA. De toevloed van zo veel volks, gaf gelegenheid tot het vernieuwen en scherpe keure op het bewaken der stad en op het toezigt aan de poorten, die den derden maart afgekondigd werd, en on- der anderen behelsde: „ dat alle vreemdelingen, die binnen „ drie weken in de stad gekomen waren, in den tijd van 24 uren,

„ uren, gehouden zouden zijn te vertrekken, op ene boete
 „ van zes *karels guldens*, ten ware de waarden of waardinnen
 „ deszelven, binnen dien tijd, bij den Schout kwamen, en
 „ zig boig stelden voor het goed gedrag en 'getrouwheid hun-
 „ ner gasten.”

Intussen was men te *Brusfel*, niet minder bedugt, dat de
 komst van BREDERODE en van zo velen der verbonden Ede-
 len, te *Amsteldam*, iet euvels brouwen mogt. En, de kom-
 mer vermeerde, zedert dat men vernomen hadt, dat 'er,
 omtrent *Vianen*, enig krijgsvolk bijeen getrokken werd. De
 Landvoogdes vondt derhalven geraden, JAKOB DE LA TORRE,
 Secretaris van den geheimen Raad, die zig thans te *Utrecht*
 bevondt, aan de Regering van *Amsteldam* te zenden, met enen
 brief, waar in zij haar vermaande: „ om den Heer VAN BRE-
 „ DERODE, door overreding of uitgedrukt bevel, de stad te
 „ doen ruimen, waar toe zij zig des noods, ook van de troe-
 „ pen des Graven VAN MEGEN bedienen mogt.” DE LA TORRE
 verklaarde, daarenboven, „ hoe de Hertogin hem gelast hadt:
 „ BREDERODE, zo hij naar de Wethouderschap niet horen
 „ mogt, uit den naam der Landvoogdesse, enen tijd van 24
 „ uren te stellen, om de stad te verlaten, of hem, bij weige-
 „ ring, de schuld te wijten, van al het onheil, dat 'er uit
 „ ontstaan mogt.” Burgemeesteren, verlegen met den brief,
 raadpleegden, over den inhoud, met Oud-Burgemeesteren en
 Schepenen, en merkten vooreerst aan: „ dat enigen uit de
 „ Vroedschap, die over de *Onroemse* zijde hielden, zig zeer
 „ stoten zouden aan 't gene van den Grave VAN MEGEN gezeid
 „ werdt, waar uit, zo 't rugtbaar werdt, nieuwe opschudding
 „ te vrezen was. Daar na dat BREDERODE hun een afschrift,
 „ of ten minsten lezing van hunnen last afvergen zou, en door
 „ dit punt eerder tot blijven gevergd, dan tot vertrekken
 „ bewogen worden.” Zij deden nogthans de Vroedschap,
 die hier in gekend moest worden, vergaderen.. Doch begaven
 zig terstond na 't scheiden der bijeenkomste, en alvorens 't
 gerugt daar van verspreid kon worden, naar de herberg des
 Heren VAN BREDERODE, die, gelijk men voorspeld hadt, zon-
 der

der 't bevel der Landvoogdesse te zien, welk men verklaarde, buiten haren last, niet te durven tonen, naar reden, bidden of gebieden luisteren wilde. DE LA TORRE zelf, van twee Schepenen verzeld, deedt dan, eindelijk, op enen voorde-middag, zijne boodschap, na dat hij, onvriendelijk bejegend, met taai geduld, geantwoord hadt. BREDERODE verklaarde, ongehouden te zijn, zig naar het bevel der Landvoogdesse te gedragen, zo lang het hem niet getoond werdt, zig te gelijk, met hoge woorden, beklagende: „ dat men zijne verdediging „ ten Hove niet hadt willen horen, daar hij 's Konings ge- „ trouwe dienaar, en zelfs bereid was, tegen de wederspan- „ nelingen te paard te zitten.” Burgemeesteren zonden daar na ADRIAAN PAUW, HERMAN RODENBURG, en anderen, van hunnen Pensionaris of Secretaris verzeld, om BREDERODE tot vertrekken te bewegen, doch 't was vrugteloo. Hij antwoorde: „ dat hij doen zou, gelijk hij 't verstondt.”

De gemeente middelerwijl dugtende, dat zijn persoon niet veilig ware, bewaakte des nagts, zijne herberg, daar de *Prins van Oranje* uithing, met omtrent honderd man. Ook was 'er voor dezelve, bij dage, een grote toevloed van menschen, onder welken, de kreet van *vive les Gueux!* dikwils gehoord werdt; al 't welk den Raad zo bedugt maakte voor opschudding, dat men besloot, den gewoonlijken ommegang met het sacrament, die thans in de vasten plagt gehouden te worden, niet te laten voortgaan. Doch hier bij bleef het niet, want enige *Friesse* en andere Edelen, en onder dezelve LANCELOT VAN BREDERODE, bestonden, op den 17 maart, DE LA TORRE, in zijne herberg en kamer op den Dam, te overvallen, en hem aldaar, tot 's anderendaags, als in gijzeling te houden, terwijl zij zijne papieren doorsnuffelden, hem een koffertje met de gewigtigsten en daar onder 't verhaal zijner verrigtingen, ontnamen, en aan BREDERODE bragten. Des hij, voor erger dugtende, met allen spoed de stad verliet. De *Hervormden* hadden dien zelfden morgen een verzoekschrift aan de Magistraat ingeleverd, waar zij onder anderen verzogten, om BREDERODE bij voorraad als Overste van het

krijgsvolk te benoemen, tot dat de Prins van ORANJE, als stadhouder, daar in nader zou voorzien. Burgemeesteren, bereesd, willigden zulks in, onder voorwaarde, dat men 'er alvorens des Prinsens goeddunken op zou hebben verstaan; en hier op verklaarde BREDERODE: „ dat hij, den opgedragen last „ en tijtel, ten dienste des Konings en tot bevordering der „ ruste en eendragt in de stad, aanvaardde, zonder dat hij „ het begeerde te doen, tegen 't gene, bij den Prins zou „ worden goedgevonden.” Ook bragt de aanvaarding van dit „ ambt de gemeente weder tot bedaren, die vrij wat aan 't gisten was. De Prins bewilligde, zedert, in alle de begeerde „ punten, uitgenomen in dat van 't opperbevel van BREDERODE, „ dien hij zijne mening, door enen bijzonderen bode, beloofde „ te zullen laten weten. ORANJE voorzag duidelijk, dat de „ magt te gering was, om den Koning het hoofd te bieden, „ ook, dat de Regering van *Amsterdam*, niets, dan gedwongen „ ten voordele van de *Onrooysen* deedt, en 'er dus geen de minste „ staat op haar was te maken. BREDERODE die intussen, reeds „ op zijn verzoek, van een getuigenschrift van den Raad voorzien „ was, dat hij zig altoos stil gedragen hadt, uit enen Edelman, „ van wegen den Prins van ORANJE aan hem afgezonden, be- „ rigt bekomen hebbende, hoe alles over stuur dreef, dat hij „ zelf' op zijn vertrek naar *Duitsland* stond, en hem als vriend „ vermaande, ook op eigen veiligheid te denken, bewoog „ hem om op den aftogt bedagt te zijn. Hij liet zig dan verlul- „ den, dat hij geneigd was de stad te ruimen, zo zij hem ene „ matige som op zekere zijne landen, bedijkt in de *Berger-* en „ *Kleinmeer*, verstrekken konden. Gaarne wilde de Wethouder- „ schap den nieuwen Oversten slijten; doch zij vreesde voor den „ ondank van 't Hof, zo zij hem enige penningen opschoot; om „ dezen te ontgaan, bewogen zij HERMAN RODENBURG en ADRI- „ AAN PAUW, om hem 8000 guldens op hunnen naam, doch „ voor rekening der stad, te schieten. 't Geld werdt zijnen „ Rentemeester spoedig behandigd, en dien zelfden nagt van „ den 27 april, vertrok hij om elf uren, met zijne gemalinne „ AMELIA VAN NIEUWENNAAR, en een aanzienlijken stoet van Ede- „ len,

sch, niet zonder grote sandoening zijner vrienden, en bijzonderlijk van de *Hervormden*. Men hadt bezorgd, dat de sleutels bij den boom waren, en twee karveels op stroom, nevens een waterschip, door hem met geschat en volk voorzien, en dienende tot zijn geleide tot in 't *Vne* toe; van waar hij zig met de zijnen naar *Embsen* begaf, en van daar verder naar *Duitsland*; voedende even als ORANJE, de hoop op een gunstiger keer van zaken.

Den 24 januarij 1568, deed de Hertog van ALVA hem openlijk indagen. De beschuldigingen die men tegens hem inbragt, waren: „ dat hij, onaanwezigen 's Konings gunste, de zijde „ van ORANJE hielde; en het hoofd der verbonden Edelen „ ware. Hier van hadt hij blijken gegeven, zo door andere „ verrigtingen, te voren reeds gemeld, als door het gebruik „ ken der benden van ordonnantie tegen 's Konings dienst; „ het ligten van brandschattingen; de verwoestinge van kerken „ en kloosteren; gevangenneming van 's Konings onderdanen; zig meester van *Zeeland* te willen maken; die van „ *Nijmegen* te ontraden, krijgsvolk binnen te laten; de Landvoogdesse te bedreigen, indien zij hem en de zijnen geen „ genoegten wilde geven enz.” Hier op volgde, vier maanden later, een gestreng vonnis tegens hem. Hij werd baling, en al zijn goed verbeurd verklaard. De Koning stelde, naderhand, iemand aan tot Ontvanger der heerlijkheden, die eertijds aan BREDERODE toebehoorden, en nu aan hem vervallen waren. Dan BREDERODE beleefde dit vonnis niet, doordien het over hem gestreken wierdt na zijn dood, die voorgevallen was den 16 februarij, op 't slot *Harnhof* of *Harenburg*, in de veste *Rekelinghuizen*. Dat hij zijne droefgeestigheid door sterk drinken willende lenigen, in ene hete koorts gevallen, en daar door uit het leven zou gerukt zijn, getuigde VIGLIUS VAN AYTA; die ook aan HOPPERUS schreef, wanneer 'er een algemeen, doch onzeker, gerugt nopens den dood van BREDERODE liep: *wij gelooven geradelijk 't gene wij wenschen; en, ware zijn dood twee jaren vroeger voorgevallen, wij zouden, misschien, van zeer vele onheilen bevrijd gebleven zijn.*

BREDERODE's weduwe, AMELIA, *Gravin van Nieuwenaar*, bij welke hij geene kinderen verwekt heeft, hertrouwde, niet lang daar na, met FREDERIK DEN III, dien godvruchtigen Keurvorst van den *Paltz*; en zij werd, volgens de voorwaarden der *Gensfe* bevrediging, hersteld in de verbeurde goederen van haren man, voor zo verre de Heer BREDERODE daaromtrent geene andere beschikking hadt gemaakt; want de meesten van die, moesten, volgens zijn laatste wil, komen op zijne zuster JOHANNA, Vrouwe van *Hunnepel*, aan wier dogter GEERTRUID; zijnde JOHANNA reeds in 1573 overleden, toegevoegd werden alle de allodiale goederen.

De Geschiedschrijver HOOFT heeft de gestalte en het karakter van den uitmuntenden BREDERODE, met deze woorden afgemaald: „ van persoon was hij lang, en wel geschapen, „ kloek van gemood en vernuft, mild en aanminnig; maar „ heet van hoofd en stijf op zijn stuk.” Ook werd hij met alle regt gehouden voor het sieraad der *Nederlanden*, roemwaardigst door zijne deugd en dapperheid. Geen wonder dan ook, dat de *Amsteldamsche* Hoogleraar BURMAN, in 't jaar 1766, zijne manhafte pogingen voor de *Nederlandse vrijheid*, openlijk, opzong en allen vaderlandlievend in sierlijk digtmaat aanpreze, in ene *latijnsche Redevoeringe*, in genoemde jaar uitgekomen, en herdrukt onder de *Poëmata* van dien Hoogleraar, onder dezen tijtel: BREDERODIUS, *seu libertatis Batavae secularis altera*. Ook is die, korten tijd daar na, in 't nederduits vertaald, door den Heer ANT. HARTSEN, waar in onder anderen deze regels op zijnen dood worden gevonden:

Toen ook voor 't *Duitsch* gewest de grôte BREDERODE
 't *Bataafsch* verwislen ging! maar ach! 't was voor altoos.
 Aan de Ylflad met een' drom van Eedlen 't scheep getreden,
 Ontzeilde hij het Land, en elk, die van den nek
 Het juk der Roomsche Kerke en ijdele plegtigheden
 Had afgeworpen, treurde en schreide om 's mans vertrek,
 Maar vrijheid op zijn lijk, toen hij naar welbehagen,
 Als balling buiten 's Lands, ten grave daalde in vrede.

Het originele afbeeldzel van dezen groten man, met alle
 zorg-

orgvuldigheid als een dierbaar pand en gedenkstuk der vrijheid, door den Grietman ONNO ZWIER VAN HAREN bewaard wordende, is ten jare 1777, benevens de uitmuntende boekschat van dien Heer, en vele papieren van het uiterste belang, tot opheldering onzer vroegste Vaderlandsche Geschiedenissen, met een gedeelte van deszelfs pragtig buitengoed te *Wolvega*, door de vlammen verteerd. Onder dit gedenkstuk der oudheid, las men:

*Sum BREDERODUS ego, Batavae non infima gentis
Gloria; virtutem non unica pagina claudit.*

Ook gaat zijn afbeeldzel in prent uit, op meer dan ene wijze, en hetzelfde is mede op enige gedenkenningen te vinden. Zijne zinspreuk was: *PEUT ETRE, 't kan zijn.* — VAN DER HAER, *de init. sumit.* Belg. Lib. II. p. 298-308. VIOLIER AB AYTA, *in vita.* p. 50, 51. *Ejusd. Epist. ad Hopperum,* p. 357. 400. 411. 481. J. B. DE TASSIS, *Comment. lib. III.* p. 230. A. KLUIT, *Hist. crit. Comitatus Holl. & Zeel. Tom. I.* part. I. *Præfat.* p. XXV-XXVII. *Les subtils moyens par le Cardinal GRANVELLES.* p. 24. P. VOET, *Verhaal der doorlugtige Heren van BREDERODE.* P. BOR, *Ned. Oorl. III.* B. bl. 103. 105. E. v. METEREN, *Nederl. Hist. II.* B. fol. 44. P. C. HLOOF, *Ned. Hist. IV.* B. bl. 147. G. BRANOT, *Hist. der Reform. I.* D. bl. 319. 321. J. W. TE WATER, *Verbond der Edelen,* II. D. bl. 280-297. G. VAN LOON, *Nederl. Historiep.* I. D. bl. 76-87. WAGEN, *Vad. Hist. VI.* D. bl. 7. 12. 45. 86. 125. 133. 134. 141. 154. 164. 189. 199. 211. 214. 219. 222. 230. 255. 258. 277. WAG., *Besle. van Amst.* III. St. bl. 217. 219. 234-244. 251-254. *Leven van Nederl. Mannen en Vrouwen.* X. D. bl. 58-75.

BREDERODE (HENDRIK GERRITSZ. VAN), afkomstig uit dit zelve doorlugtig geslacht, is geboren den 6 oktober 1720, werdt in zijne landstreek en bij zijne bekenden, alomte gemaand, *Junker HENDRIK VAN BREDERODE*, en is zo wel als zijne broeders *PETER GERITZ* en *STACH GERITZ*.

bij *Aas*, in dato 26 mei 1773, uit hoofde van zijne geboorte, wettig en gerechtigd verklaard, tot het oefenen van de jacht, in de houtvesterij van *Holland en Westfriesland*. Hij huwde den 9 april 1744, met *ARIAANTJE YSERANDS*, welke vrouw hij den 21. januarij 1748 door den dood verloor; agt jaren weduwenaar gebleven zijnde, trad hij voor de tweede maal in den egt, met *ELIZABETH PIETERS ZEEMANS*; uit welke huwelijken hij behalven enige dogters, nog twee zoons heeft verwekt, zo wel als hij, beide nog ten jare 1788 in het leven. De oudste uit het eerste bed voortgekomen, is *GERRIT* genaamd, woont aan het *Nieuwe Diep* bij de *Helder*. De jongste *PIETER* uit het tweede bed, huisvest op een Duinstuk, de *Garis* gebeten; mede nabij de *Helder*, beide generen zij zig met de Konijnenvangst.

De vader, onze *HENDRIK*, is mede woonagtig nabij de *Helder*, op een Duinstuk, de *Quelder-duin* genaamd, op welk Duin een vogelkooij *Quelderbaek* geheten, gelegen is; alwaar hij de kost wint met de vangst van Eendvogelen en Konijnen. De zonderlingheid van het karakter dezes *Jonkers HENDRIK VAN BREDERODT*, noopt ons, om hem een weinig nader aan onze lezers te doen kennen; te meer, daar de waarheid van dit verhaal uit het *Afschrift*, agter het werkje van den Heer *JAKOB VAN DEN THOORN* gevoegd, door de ondertekening van *BREDERODE* zelven, ten vollen confteert.

De ouders van *HENDRIK*, schamele landlieden; door de fortuin niet geen toereikend vermogen begunstigd, om hem een luisterrijke opvoeding te geven, was zelfs tot zodanigen trap verwaarloosd, dat hij al vrij verre in jongelingschaps jaren was gevorderd, zonder te kunnen lezen of schrijven. Deze onkunde was hem ongemeen hinderlijk; en daar hij van aart leergierig was, nam hij voor, het mogt gaan zo 't wilde, zig deze nodige behoeften tot de gemeenzame verkering, eigen te maken; dan doordien hij ver van enige buurt woonde, en dus geen gelegenheid hadt om van het onderwijs enes Schoolmeesters gebruik te maken, tragte hij hier in te voorzien, door behulp van zijne huisgenoten, en het doen van een

een reisje naar *Greenland*, ten jare 1741. Deze middelen, door zijn vlijt en onvermoeiden ijver geholpen, maakten, dat hij binnen korten tijd, lezen, schrijven, en een weinig rekenen konde; en door deze goede beginzelen aangemoedigd, beslootde hij al den tijd, dien hij van zijnen gewonen arbeid kon uitsnipperen, met zijne geliefde bezigheid, het lezen, waar toe hij voornamentlijk den *Bijbel* gebruikte, vallende zijne bijzondere liefhebberij in het onderzoeken en beoeffenen van de boeken der *Profeten*, zo dat hij ten laatste zelfs een *Profeet* wierdt. Zijne gedurige bespiegeling versprekte, ten einde te ontdekken, wanneer en ter welker gelegenheid, de voorzeggingen bij de *Profeten* gedaan, plaats konden en moesten hebben. Het middel, dat hij hier toe te werk stelde, was, de ene *profetie* met de andere te vergelyken, en hier door verkreeg hij enigermate, een beginzel van tijdrekenskundige kennis; welk beginzel hem aanvuurde om al langs hoe meer in het merg van die wetenschap door te dringen, ten einde dies aangaande, gegronde bepalingen te kunnen maken. In dien tussentijd kreeg hij kennis aan den bekenden *Tijdrekenaar GREBBER*, Schoolmeester aan de *Oude Sluis* in de *Zijpe*, welk man in dat vak van wetenschap, door het uitgeven van enige werkjes, proeven van zijne kundigheid heeft gegeven; dit stelde *HENDRIK* in staat, om aan zijn verlangen te kunnen voldoen. Eindelijk bragt hij het door-gestadige oefening in de tijdrekening zo ver, dat hij somtijds aan zijne goede vrienden en bekenden, aanmerkelyke zaken heeft voorspeld, die men vervolgens door de uitkomst bevestigd heeft gezien; zegt de Schrijver van het *Naschrift*; die 'er nog hij voegt: „men „moet egter *JL. HENDRIK VAN BREDERODE*, niet aanmerken „als een dweper of geestgetuiger; verre van daar, maar zijne „voorspellingen grondde hij altoos op de *Heilige Schrift*, en „voornamelijk op de boeken der *Profeten* en de *Openbarings* „van *JOHANNES*. Zijne openhartige gulheid glag zo verre, „dat hij telkens bij zijne voorspellingen 'er zijne gronden bij „opgaf, en hoe de ene *profetie*, door hem, met de andere „vergeleken werd; hoe de woorden en zaken bij den een

„vermeld, duister schijnende, bij een of meer van de an-
 „dere *Profeten* en in verdere boeken van de *Heilige Schrift*,
 „weder worden opgehelderd, en in het licht gebragt; en al-
 „zo de rechte inhoud en betekenis kan ontdekt en verstaan
 „worden. Veeltijds, voegde hij 'er bij, dat wanneer ieder
 „mensch en vooral de geletterden, de boeken der *Profeten*
 „in de *Heilige Schrift* vervat, zo vlijtig als hij, bestudeerde;
 „dat men dan vele zaken, die nu als in het donker schuilen,
 „zoude ontdekken.”

„Tot een staaltje, van zijne tijdrekenkunde, en zijn begrip
 „van de *Profetiën*, verstrekke, dat hij voor meer dan zes ja-
 „ren (dit is geschreven in 1788) geleden, voorspeld, en bij
 „vervolg, altoos, met opgave van de texten der *Heilige*
 „*Schrift*, welke hem tot een' grondslag van zijne voorspelling
 „gelegenheid hadden gegeven, niettegenstaande alle tegen-
 „werpingen, welke deze of gene maakten, heeft staande
 „gehouden en bevestigd, dat op of omtrent het 40ste jaar des
 „ouderdoms van den Prins Euf-Stadhouder, vele woelingen
 „in ons land zouden zijn; dat *Pruisische Troepen* in ons land
 „zouden komen, en dat gemelde Prins dan veel groter ge-
 „zag zoude bekomen, dan hij, ofte een zijner voorzaten,
 „immer hadden gehad. Men behoeft zig niet verder hier
 „omtrent uit te laten, dewijl aan een ieder bekend is, wat
 „'er in het jaar 1787 is gebeurd.”

„Een tweede staaltjen van 's mans voorspellingen zou men
 „hier bijvoegen; doch waar van de tijd zal moeten leren, in
 „hoe verre de uitkomst daar van, aan de voorspellingen van
 „onzen BREDERODE, insgelijks door hem gegrond wordende
 „op de *Heilige Schrift*, en bijzonder op die van de *Profeten*,
 „zal beantwoorden; bestaande die voorspelling hier in: dat
 „'er binnen kort een oorlog buiten de palen van ons land
 „zoude ontstaan, in welken vier voorname Mogendheden
 „zouden gemoeid zijn. En dat ene van die Mogendheden
 „daar door, zeer aanmerkelijk geknakt zoude worden. Dat
 „die oorlog zoude duren tot in 't jaar 1792, waar na ons
 „land in zulk een bloei zoude komen als het nog ooit ge-

„weest

„weest is.” — Hoe zeer nu onze BREDERODE ten aanzien van deze laatste zijner voorzeggingen inzonderheid, diepelijk den bal heeft misgeslagen, behoeven wij onze lezers niet te herinneren; en zonder hier verder over uit te weiden, zullen wij den Ziener HENDRIK VAN BREDERODE, onder het getal van die Profeten rangschikken, welke uit de voorhanden zijnde gebeurtenissen, afleidingen maken, die hun eerst als waarschijnlijke mogelijkheden voorkomende, trapswijze zo veel gezag bij hun krijgen, dat zij die als onfeilbare waarheden beschouwen, en 'er hunne voorspellingen op gronden; hoe zelfs grote Mannen in zodanige dwalingen kunnen vervallen, daar toe behoeft men slechts het voorbeeld van den geleerden P. JURIEU, omtrent zijne vervulling der Profetiezen, aan te voeren. — J. v. D. TOORN, *Geflachtboom van Brederode* &c. bl. 23. 28-32.

BREDERODE (JAN VAN), Monnik in het Karthuizer klooster van Zeelhem, in het prinsdom van Luik; nabij Diest in Brabant, voegde bij der handen arbeid de beoeffening der letteren. Hij leefde in het laatste gedeelte der XIVde en begin der XVde eeuwen; en vertaalde in 1409 uit het frans in 't nederduits: *la somme le Roy, ou la somme des vices & des vertus*; zamengefeld op bevel van FILIPS DEN III, gebijnaamd *de Stoute*, Koning van Frankrijk, door broeder LAURENS, van de orden der Predikheren, in het jaar 1279; en bevattende ene verklaring van de *Geloofsbelijdenis der Apostelen*, der *Tien Geboden*, en van het *allervolmaakste Gebed*, benevens ene leerwijze om de *Biegt* uit te oefenen; deze nederduitse overzetting, is getijld: *Hier beghint een bouc dat men hiet Summe le Roij / of Conincs summe*. Ende leert hoe datmen die sonden biechten sal. Aan het slot des werks, leest men: *Ende is gheprent tot Paerlem in Hollandt. 1484. op ten lesten dach van Meije*.

Niet onwaarschijnlijk is dit de zelfde JAN VAN BREDERODE; dien men vermeld vindt bij BOCKENBERG in *Historia & Genealogia Brederodiorum* &c.; en die aldaar gezegd wordt, te zijn ge-

weest een zoon van REINOUT VAN BREDERODE. Deze JAN nu, die JANNE VAN ABKOUDE ten wijve hadt, verzelde ALBERT, Graaf van *Holland*, in deszelfs togt tegens de *Friesen*, ging vervolgens het zogenaamd *Purgatorium van St. Sulpicius* in *Ierland* bezoeken, en bouwde bij zijn te rugkomst van diè reize, nabij *Haarlem*, een Kapelle ter ere van dien H. Bisfchop, in welke Kapelle, de ter dood veroordeelde misdaders gewoon waren hunne jongste mis te horen. Zijn wijf stigtte enigen tijd hier na een Nonnenklooster, van der Predikheren orden, binnen *Wijk te Duursfede*, en deed 'er hare geloften; zulke geschiedde met bewilliging van JAN VAN BREDERODE, die ter harer navolging zig in 1402 in een *Karthuizer* klooster nabij *Utrecht* gelegen, begaf. Maar zijn schoonvader, die Heer van *Abkoude* en *Wijk te Duursfede* was, in 1407, zonder mannelijk oir na te laten, zijnde komen te overlijden, verliet hij, door middel van ene toelating hem uit *Rome* vergund, zijne eenzame verblijfplaats, en begaf zig weder in het gewoel der wereldse samenleving. Hij begeerde toen ook zijn wijf te rug, en haalde ze gewapender hand in 1410 uit haar klooster. FREDRIK VAN BLANKENHEIM, Bisfchop van *Utrecht*, nam dit zeer suvel op, ontweldigde ze hem en plakte haar op nieuw in het klooster; alwaar zij in januarij van het volgende jaar, door hartzeer overstelp, stierf. JAN werdt, op bevel van den zelfden Kerkvoogd in hegtenis genomen, en een wijle tijds daar na op vrije voeten gesteld zijnde, begaf hij zig naar het *Fransje* leger, en sneuvelde in den veldslag van *Azincourt*, den 25 oktober 1415. VAN LEEUWEN verhaalt, dat hij een broeder hadt, THIERRY VAN BREDERODE genaamd, die karthuisier Monnik te *Zeelhem* was. ——— RAISSIUS, in *Elencho post origines Cartus.* pag. ult. MOROTH, *Theatrum Cartus.* Ord. p. 151, 152. QUÉTIF, *Scriptores Ord. Præd.* Tom. II. p. 386, 387. BOCKENBERGH, *Geneal. Braderodorum*, p. 25-28. PROEY, MARCHAND, *Diction.* Tom. I. p. 105. PAQUOT, *Mém. littér.* Tom. XI. p. 234-237.

BREDERODE (JAN WOLFERT VAN), Heer van *Vianen*

en *Amsterdam*, wierdt geboren den 12. juni 1599, en was een zoon van FLORIS VAN BREDERODE en DOROTHEA VAN HAEFTEN. Van zijne tederste jeugd af aan, wierdt hij inzonderheid in zodanige wetenschappen en ligchaamsoeffeningen onderwezen, welke dienstig geacht worden om een ervaren Krijgsbevelhebber te vormen. Ook trad hij zeer jong in dienst; was eerst Faandrik, werd in 1618 met een kompagnie voetknechten begiftigd, en bekwam twee jaren later een kompagnie Cuirassiers. In 1633 werd hij Kollonel van een regiment voetvolk; en, in 1645 aangesteld tot Gouverneur van 's *Hertogenbosch*, zijnde kort te voren ook aan hem opgedragen de post van Groot Artelerijmeester.

In 't jaar 1640, was hij een der Gezanten, die naar *Engeland* gezonden werden, om de Prinses MARIA voor den jeugdigen Vorst WILLEM DEN II. ten huwelijk te verzoeken. In 1641, werd hij in plaats van zijn behuwdbroeder, Graaf WILLEM VAN NASSAUW, tot Veldmarfchalk des Staten legers aangesteld.

Toen na den dood van den Stadhouder WILLEM DE II, in 1650, de Staten van *Holland* besloten hadden ene bezending te doen naar de overige gewesten, ten einde die te bewegen, Gevolmagtigden naar 's *Hage* te zenden, met behoorlijken last voorzien, om over zaken de *Unie*, de *Religie* en *Militie* betreffende, gezamenlijk te raadplegen en te besluiten; wierdt BREDERODE, benevens KORNELIS VAN BEVEREN, Heer van *Strevelshoek*, en HIERONIMUS VAN BEVERINGK, Schepen van *Gouda*, ten dien einde naar *Utrecht* gezonden. In 1654, toen de vrede gemaakt wierdt met het *Engelse* rijk, 't welk te diez tijd door CROMWEL werd bestierd, en deze aandrang om den jongen Prins WILLEM DEN III van 't Stadhouderschap uit te sluiten, was de Veldmarfchalk BREDERODE, toen over dit belangrijk onderwerp ter vergadering van *Holland* geraadpleegd wierdt, de eerste onder de Edelen, die voor de *uitsluiting* stemden; schoon hij, in een tweede huwelijk, met LOUISA KRISTINA VAN SOLMS, zuster der Prinsesse weduwe van FREDERIK HENRIK, gehuwd, en derhalve oudoom was van den jongen Vorst; doch zo 'er verzekerd wordt, durst hij niet anders,

latende den bekrompen staat zijner huiselijke zaken hem niet toe, zig te kanten tegen de inzigten van hun, die thans genoegzaam 't zelfde gezag in den Staat oeffenden, welk de Stadhouders te voren geoeffend hadden. De overlevering der *Akte van uitsluiting* door CROMWEL geëist, geschiedde aan hem in juni 1654, waar mede de gesloten vrede met *Engeland* eerst haar volle beflag kreeg; schoon die reeds den 27 mei, in *Holland* was afgekondigd, en met enen plegtigen dankdag en enige vreugdetekenen gevierd. BREDERODE, die door zijne stem tot de *Akte van uitsluiting* te geven, de gunst van het krijgsvolk verloren hadt, zocht die te herwinnen, door enige oxhoofden wijn, die hij hun, ter gelegenheid van den vrede, verëerde; doch enigen wilden zijnen wijn niet proeven; en niemand gaf enig teken van genoegen, toen hij zig bij hen kwam vertonen.

Uit voorzorg, wierden 'er ten jare 1655 twee *Hollandse* veldlegertjes op de been gebragt, waar van 't ene uit 58 vendelen voetvolk en 30 kornetten paarden, bestond, en langs of omtrent den *Tijfel* gelegerd stondt; hier over was het bevel aan BREDERODE toevertrouwd; doch ter oorzake van ene onpasselijkheid die hem aangreep, hier niet in staat toe zijnde, hadt hij zig naar *Spa* laten voeren, om de genezende wateren te gebruiken, die hem nogthans zo veel nadeels deden, dat men aan zijne herstelling wanhoopte; van hier liet hij zig naar *Petershem* bij *Mastricht* voeren, alwaar hij op den 3 september dezes jaars overleedt; wordende zijn lijk naar *Vianen* gevoerd, en aldaar in de begraafplaats zijner voorouderen ter ruste besteld. Zijn zoon HENDRIK zegt, in zijne stede, tot eerste in 't lid der Edelen van *Holland* beschreven te worden; doch 't mislukte hem.

BREDERODE is tweemaal gehuwd geweest; zijn eerste vrouw was ANNA, dogter van Graaf JAN VAN NASSAU, bij wie hij dertien kinderen heeft verwekt. Na dat deze in 1630 was overleden, hertrouwde hij met LOUISE KRISTINA VAN SOLMS, die hem nog zeven kinderen baarde. — THURLOE's, *Papers*, Vol. II. p. 219. Vol. III. p. 669. WISQUEFORT,

WORT, *Hist. des Prov. Un.*, Livr. VIII. p. 435. DE WITT, *Brieven*, III. D. bl. 108. AITZEMA, *Zaken van St. en Oorl.* II. D. bl. 741. WAGEN., *Vad. Hist.* XI. D. bl. 299, 306. XII. D. bl. 130. 322. 330. 391. 412, 413. J. H. VAN HEURN, *Hist. van de stad en meijerije van 's Hertogenbosch*, II. D. bl. 456, en III. D. bl. 43.

BREDERODE (LANCELOT VAN), natuurlijke zoon van REINOUT, en dus een bastaardbroeder van HENDRIK, werde door ALVA gebannen en zijn goed aangeflagen, „ om dat hij „ een groot begunstiger der *Onroomsen* geweest was, aanleel „ dinge gegeven hadt tot het prediken op 't huis te *Kleef*; het „ *Verbond der Edelen* getekend hadt; zig overal liet vinden bij „ Heer HENDRIK VAN BREDERODE, ook te *Amsteldam*, waar „ hij den Geheimschrijver DE LA TORRE help mishandelen.” Prins WILLEM DE I, met wien hij vertrouwde briefwisseling bleef onderhouden, stelde, in 't jaar 1569, hem aan tot eenen der Bevelhebberen over de vlote. In dien post kweet hij zig naar behoren; en nam, door anderen bijgestaan, een goed aantal schepen in 't *Vlie*. Naderhand kwam hij in een oogschijnlijk levensgevaar, doch 't welke gelukkigst week. Ten jare 1572, was hij een der innemen van den *Briel*; en bevondt zig wat later binnen *Haarlem*. Deze stad, na een langdurige belegeringe, aan de *Spanjaarden* overgegaan zijnde, werd LANCELOT VAN BREDERODE, den 20 julij 1573, op last van Don FREDERIK, onthoofd. De zoon ging, derhalven, verder dan de vader; de laatste benam hem zijne vrijheid en bezittingen; de eerste beroofde hem van 't leven. Geen van beiden kon hem den onsterfelijken roem van trouwe aan zijn vaderland ontnemen. — J. CAROLUS, *de rebus Billaei*, Lib. IV. p. 268. VIGL. AB AYTA, *Epist. ad Hopperum*, pag. 542. E. v. METER., *Ned. Gesch.* IV. B. bl. 88. WAG., *Vad. Hist.* VI. D. bl. 126. 166. 220. 308. 332. 345. 431. J. W. TE WATER, *Verbond der Edel.* II. D. bl. 298, 299.

BREDERODE (PIETER KORNELIS VAN), een voornaam Regtsgeleerde, geboren in 's *Hage*, die inzonderheid

gebloeid heeft in het tijdvak van 1580 tot 1590. Hij is geweest Afgezant wegens dit gemeenebest bij sommige *Duitse* Vorsten, en was een boezemvriend van DION. GOTHOFREDUS. SCALIGER zegt, dat hij de zoon van een' Tinnegieter was, en den naam van BREDERODE uit boert hadt aangenomen; doordien hij noch van de egte, noch van de bastaardstam dezes geslachts afdaalde. Hij heeft uitgegeven: 1. *Thesaurus sententiarum, Regularum & Dictionum Juris civilis, ex universo Juris corpore*. Lugd. 1585. folio. Ib. Lugd. 1607. & Francof. 1660. 2. *Specimen Juris*. Geney. 1588. 4to. 3. *Locos communes in Bartolotti*. Francof. 1587. folio. 4. *Tract. de Appellationibus*. Francof. 1592. folio. item 1600. 5. *Analyfin, seu Resolut. dialecticam*, IV. *Libri Institut. Imperialium*. Arg. 1634. 8vo. 6. *Euromaticam, sive Cautelarum, libros III*. Basil. 1590. 8vo. — J. F. FOPPENS, *Biblioth. Belg.* p. 966. *Scaligerana*.

BREDERODE (REINOUT VAN), oudste zoon van WALRAVEN VAN BREDERODE en JOHANNA van *Vianen* en *Aneide*, een broeder van GYSBREGT; hadt ter vrouwe JOLANTE, dogter van WILLEM, Grave van *Lalain*, en van JOANNA DE CRAQUI, vrouwe van *Biggencourt*. Hij was de eerste van zijn geslacht, die geteld wordt onder de Burggraven van *Utrecht*. Ook al besmet met het euvel van bijgelovigheid, 't welk in dien tijd genoegzaam algemeen heerste, ondernam hij ene reize naar 't *Heilige Land*, en werdt aldaar Ridder van *Jerusalem*. Na zijne terugkomst, verhief hem FILIPS VAN BOURGONDIE tot Ridder van het *Gulden Vlies*. Doordien nu REINOUT tot den *Hoeksen* aanhang behoorde, stiet deze bevordering grotelijks de *Kabbelijauwsgezinden*, die ook alle pogingen te weik stelden, om den luister van zijn geslacht, dien zij niet vernietigen konden, ten minsten te doen tanen; ten dien einde zогten zij den Hertog in den waan te brengen, dat het aan BREDERODE niet geoorloofd was, het wapen van *Holland* te voeren, en dat het moest gebroken worden. Doch FILIPS, die regt wilde doen, zonder in dezen aan partijchap gehoor te geven, deedt de zaak in 's *Hage* onderzoeken; en van de onwaarheid van het

gens

gene hem berigt was, overtaigd zijnde; hing hij, met eigen handen, REINOUT den gouden keten om den hals, en bewees hem alle de eer, die hij met regt, ingevolge zijne hoge geboorte, koste vorderen.

FILIPS, de magt der landzaten behoevende, om de wederspannige *Gentenaars* weder onder zijne gehoorzaamheid te brengen, verzocht benevens dien van anderen, ook den bijstand van Heer REINOUT en zijnen broeder GYSBREGT, toen ter tijd Domproost van *St. Maarten* en *St. Salvator* te *Utrecht*, en vorderde van hun 1000 gewapende mannen, met belofte, hen te zullen bezoldigen, zo dra zij zouden zijn uitgetrokken. De beide broeders voldeden aan het verzoek van den Hertog, en ondersteunden hem, benevens anderen, met zulk een gewenschten uitslag, dat hij ene volledige zegepraal op de *Gentenaars* behaalde, en zij zig moesten onderwerpen. Slecht werdte dit van FILIPS beloond, zo als wij onder GYSBREGT gezien hebben.

REINOUT, leende in 't begin van 't jaar 1459, aan den Bischof, die zeer verlegen was om geld, 400 gouden *rijnse guldens*, en daar te boven schoot hij 100 *postulaat-* en nog 50 *rijnse guldens*, met welke de heerlijkheid van *Hagestein* was belast; waar voor Bischof DAVID, met toestemming der vijf Kapittelen, hem verpandde, de heerlijkheid van *Hagestein*, en het schoutambt aan de *Vaart*, onder voorwaarde van hem, noch zijne erfenamen, daar van niet te ontzetten, ten zij alvorens, aan hem of aan dezelve, de uitgeschotene en geleende penningen te rug gegeven waren. Van dit regt nu, stondt REINOUT af ten jare 1465, ten behoeve van zijnen natuurlijken zoon WALRAVEN.

Bischof DAVID, niet dan met lede ogen kunnende aanzien het gezag, dat de Heren VAN BREDERODE in de stad *Utrecht* voerden, en waar door dikwils de verderfelijke voornemens van hem, om willekeurig zijn gezag uit te oefenen, waren verijdeld, hadt lang getragt zijnen verborgen haat en wraaklust aan hun te koelen; ten dien einde liet hij beide broeders op vrijdag en saturday na Pinxteren van het jaar 1470 gevangen

gen

gen nemen. REINOUT, des vrijdags morgens te *Wijk*, daar de Biscshop zig bevondt, gekomen zijnde, verzogt denzelven te spreken, doch deze onder enig voorwendzel zulks tot 's nademiddags uitgesteld hebbende, ging REINOUT ter bepaalder tijd na 't slot *Dauwstede*, daar Biscshop DAVID zijn verblijf hieldt; in een vertrek daar van geleid zijnde, wierdt hem na enigen tijd toevens zijn geweer afgenomen, en zo zommigen willen, door den Biscshop zelve hem de ordenteken des *Gulden Vlies* van den hals gerukt, voorts op een bovenkamer gebragt, en des anderendaags in den toren opgesloten. Hier op vertrok DAVID naar *Utrecht*, en nam insgelijks GYSBERT VAN BREDERODE gevangen, die ook naar *Wijk* wierdt gevoerd, en in het Biscshops slot bewaard. De vier bastaardzonen van REINOUT VAN BREDERODE, wierden hier op te hoof ontboden, en gekomen zijnde, gevangen gehouden, doch na korte dagen, weder geslaakt, uitgenomen WALRAVEN, die nauw bewaard wierdt.

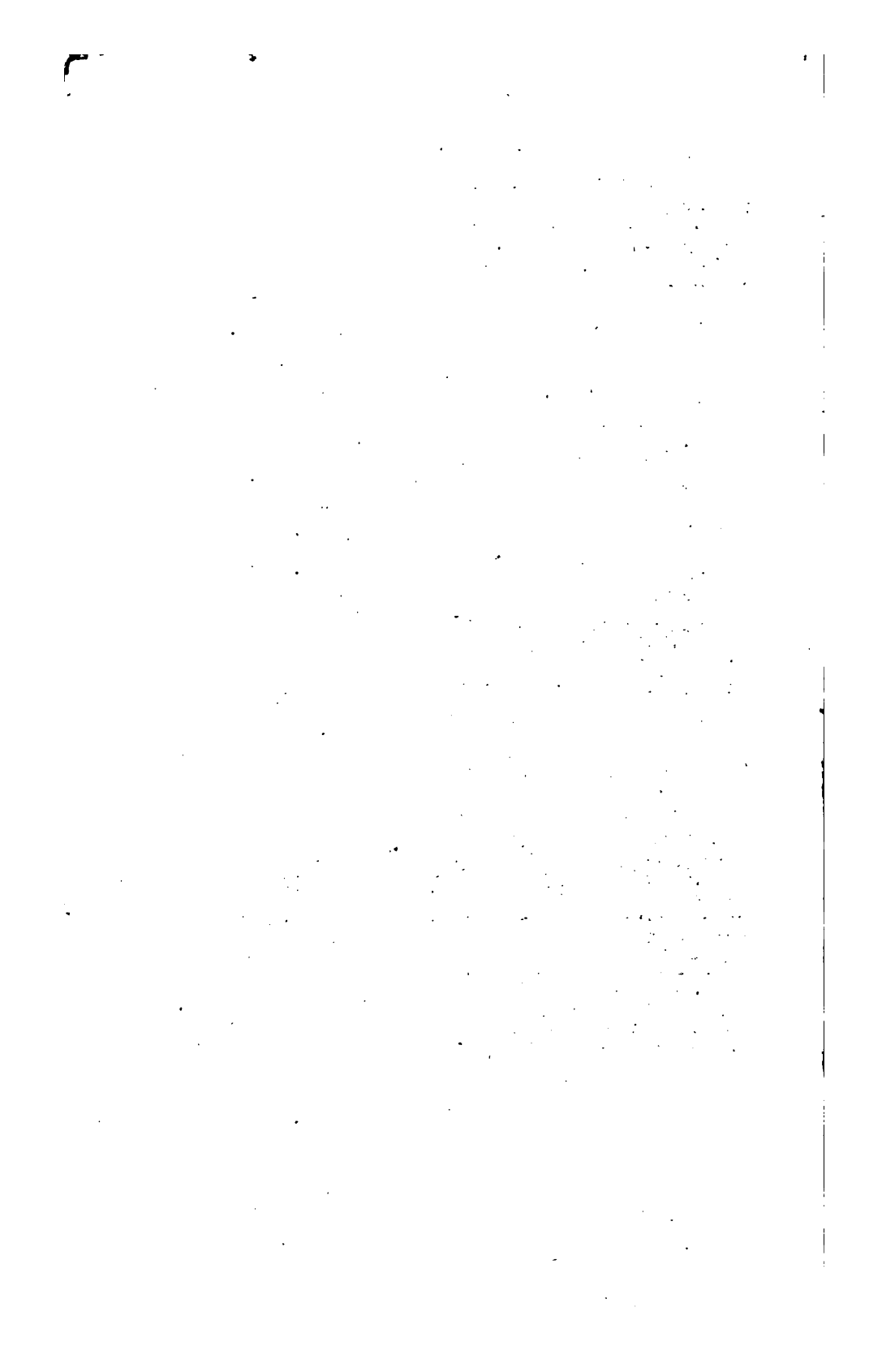
Ten einde enen glimp van regtvaardigheid aan deze eerloze daad te geven, lieten des Biscshops vrienden, inzonderheid de *Kabbeljausgezinden*, door *Holland* en het *Stigt* verspreiden, dat de gebroeders BREDERODE met hunnen aanhang een aanslag hadden gemaakt, om hem Biscshop DAVID niet alleen gevangen te nemen, maar zelfs Hertog KARREL VAN BOURGONDIE uit *Holland* te verdrijven, en dat zij eerstdaags dat voornemen zouden ten uitvoer hebben gebragt, indien hij Biscshop hier van tijdig onderrigt, hen niet was voorgekomen. WALRAVEN en JAN VAN AMERONGEN wierden hier op te regte gesteld, en volstandig hunne onbewustheid van enig kwaad voornemen betuigende, op de pijnbank gebragt, en zo onmenschelijk bij herhaling gefolterd, dat zij hunne levenskrachten bijna verloren hebbende, en de afgrijselijke pijnen niet langer konnende verduren, al het gene hun voorgehouden werd, toestemden. Deze afgeperste belijdenis bragten die wrede Raden in geschrift, en wikten hun noodzaken dezelve eigenhandig te ondertekenen; doch wat moeite dezen daar ook toe aanwendden, zij bleven zulks volstandig weigeren.

De

de
te
na-
der
lijf
na
gen
ten
gt,
rok
re-
in
1-
1,
1-
-

REINOUD II: AGTTIENDE HEER VAN BREDERODE, DOOR DE
UTRECHTSCH E BISSCHOP, DAVID VAN BOURGONDIE N,
DE RIDDERORDE VAN 'T GULDEN VLI ES AFGERUKT.

De Bisfchop nu denkende ftoffe in overvloed te hebben om zijn gedrag te regtvaardigen, en den ruimen teugel aan zijnen wraaklust, tegens de gebroeders BREDERODE te kunnen vieren, bezorgde dat een afchrift van deze afgeperste bekentenis, ten spoedigften aan Hertog KAREL VAN BOURGONDIE werd gezonden, in verwagting, dat deze dezelve gezien hebbende, onmiddellijk bevel tot de doodftraf zou geven. Dan hij bedroog zig grotelijks, doordien KAREL, fchoon aan deze've geloof gevende, egter dit ftuk niets anders bij hem uitwerkte, dan dat hij weigerde aan JOLANTE de gemalin van BREDERODE gehoor te geven, die voornemens was hem te verzoeken, dat haar gemaal, als zijnde een Ridder van de orden des *Gulden Vlies*, uit zijne detentie te *Wijk* mogt worden overgebracht naar des Hertogs hof, om ingevolge de voorregten aan die luisterrijk orden gehegt, voor de Ridders daar van te regt gefteld en gevonnisd te worden.

Bisfchop DAVID intusfen in zijn boos opzet volhardende, om de gebroeders BREDERODE te verdelfen, liet Heer REINOUT voor zijne Raden brengen, en hij ontkennende fchuldig te zijn aan de misdaden, met welke zij hem betigtten, wierdt op de pijnbank gebragt, en half dood zijnde, van dezelve voor een warm vuur gelegd, en wederom kragten bekomen hebbende, op nieuws gepijnigd zonder iets te bekennen. Dan wederom met dat foltertuig bedreigd wordende, en zig niet in ftaat vindende, met zijn zwakke en door pijnen afgematte lighaam, hunne wreedheid langer te kunnen verduren, verzogt hij, dat de Bisfchop bij hem mogte komen, met belofte van hem alles te zullen zeggen wat hij wist; doch deze weigerde zulks, en eiste dat hij op 't papier zou ftellen wat hij hem te zeggen hadt, doch REINOUT door de uitrekking zijns lighaams niet in ftaat zijnde de pen op het papier te brengen, drongen des Bisfchops Raden ten fterkften aan, dat hij aan hen zoude mededelen. 't geen hij aan den Bisfchop voornemens was te verklaren. Hier op smeekte hij, dat zij hem niet meer wilden pijnigen, met aanbieding van gewillig een of twee jaren in hegtenis te zullen blijven, en alle zijne goe-

deren te verbeuren, indien in dien tijd iets wezentlijks ten zinnen laste naar waarheid wierdt bevonden. Doch dit verwekte geen den minsten indruk op deze ontaarte menschen, en zij dreigden hem op nieuw met de selfe folteringën, indien hij niet tot belijdenis kwam. Volftandig bij de ontkenning blijvende, wierdt hij op nieuw ter paleije gelegd, en hem gezworen dat zij hem dagelijks op de zelfde wijze zouden behandelen tot dat hij bekende, al duurde het ook twee jaren. De felheid der smerten, deden hem ten laafsten bezwijken, en hij beleed zaken, die hij nimmer gedagt; laat staan, gepleegd hadt; hier op wierden de houten op zijne schenen gewoeld, los gemaakt, en hij vervolgens boven op den groten toren gebragt, met twee zware boeijen aan zijne benen, met welke hij een maand lang, dag en nacht, gekluisterd is gebleven.

Na deze ongehoorde, onmenschelijke, tegen alle regten strijdende mishandeling, REINOUT VAN BREDERODE, op zijn 55ste jaar aangedaan; brak eindelijk de dageraad van zijne verlossing aan, en wierdt door een onverwagte gebeurtenis zijne onschuld in een helder daglicht gesteld. WALRAVEN VAN BREDERODE namelijk, wist op ene zonderlinge wijze zijnen kerker te ontkomen; deze op vrije voeten zijnde, bewerkte, dat de godtergende behandelingen van Bisfchop DAVID, tegens de gebroeders BREDERODE en anderen, Hertog KAREL ter oren kwamen, die hier op besloot, de zaak te doen onderzoeken, en zondt ten dien einde twee Gemagtigden naar *Wijk*, die in het begin van februarij 1471, REINOUT VAN BREDERODE benevens JAN VAN AMERONGEN, over *Bergenopzoom* naar *Kortrijk* voerden, dan vermits Hertog KAREL te velde was getrokken tegens den Koning van *Frankrijk*, wierden beide gevangenen, op het slot van *Rupelmonde* overgebragt, daar zij nog omtrent een jaar zijn verbleven.

In het volgende jaar 1472, deedt Hertog KAREL, die deze zaak ter harten nam, opentlijk alle die genen indagen, welke enige beschuldigingen tegens REINOUT VAN BREDERODE wilden inbrengen, om op enen zekeren bepaalden dag te verschijnen

voor zijne Raden en de Ridders van de orden des *Gulden Vlies*. Niemand verscheen op den bestemden tijd als aanklager, alleen vertoonden 'er zig enige Raden van Bischof DAVID, die de overlevering van BREDERODE eischten, ten einde de regtspleging tegens hem, voor den Bischof begonnen, te vervolgen. REINOUT VAN BREDERODE, verscheen welgemoedigd, voor zijne Regters, verzeld van den Grave ENGELBERT VAN NASSAU, JOHAN, Heer van *Crecqui*, SIMON VAN LALAIN, Heer van *Montigni*, en andere voornamen Edellieden, nevens eenen voorspraak, welke laatste hem mannelijk verdedigde, en middagklaar aantoonde, dat de beschuldigingen tegens hem ingebracht vals en van alle bewijs ontbloot waren; met dat gevolg, dat hij door Hertog KAREL, benevens de gemelde Regters, voor vrij, zuiver en onschuldig wierdt verklaard; ook was de Hertog zedert zodanig overtuigd, van de valsheid der betigtigingen; die men hem hadt aangewreven, dat hij hem tot aan het einde van zijn leven, 't welk in het volgend jaar voorviel, in grote eer, aanzien en achting heeft gehouden. Men vindt verhaald, dat hij te *Haarlem* onverwagt ziek is geworden, door het drinken van kwaden wijn, en dat alle, welke met hem ter maaltijd hebben aangezeten, door braking, het ligchaam hebben gezuiverd; doch dat BREDERODE het niet kunvende kwijt raken, zig naar *Vianen* hadt laten vervoeren, en elf dagen daar na is overleden. Velen hebben uit dit gebeurde een vermoeden opgevat, dat hij door vergiftigen wijn was van kant geholpen. Ook wierdt JAN VAN AMERONGEN, na nog enigen tijd gevangen te hebben gezeten, onschuldig verklaard, en als Schout van *Utrecht* hersteld. — A. MATTH., *de Fure Gladii*. Cap. XII. pag. 188, 189. Cap. XXII. pag. 377. P. VOET, *Verhaal der Heren van Brederode*. GOUDHOEVEN, *Holl. Kronijk*. bl. 488. K. BURMAN, *Utr. Jaarb.* II. D. bl. 295. 317-319. 328. 393. 419. 480. 515. III. D. bl. 8. II. 18-20. 23-25. 203-206. 210.

BREDERODE (WOLFERT VAN), werd geboren den 18 november 1649. De Staten van *Holland* beschenken hem,

pas zes jaren oud zijnde, reeds met een bende Ruiters, uit eikentenis der diensten, zo door zijn vader, als andere zijner aanzienlijke voorouderen, den lande bewezen. Hij volgde zijn ouder broeder in alle de heerlijke goederen van den huize van BREDERODE op; stierf ongehuwd, den 21 juli 1679, werd te *Vianen* begraven, en de wapens van BREDERODE, met hem in 't graf gelegd, schoon het naderhand gebleken is, dat hij geenzints het laatste mannelijk oir van zijn geslacht is geweest; zie hier voor, bl. 234 enz.

Na zijn dood, kwamen alle de heerlijke goederen van BREDERODE, ingevolge deszelfs uitersten wil, van den 7 mei 1664, aan zijne oudste zuster, HEDWIG AGNES, die, insgelijks ongehuwd stervende, dezelve wederom aan hare zuster, van halven beide, SOPHIA THEODORA, gemalin van KRISTIAAN ALBREGT, Graav van DOHNA, in eigendom naliet, en bij den dood harer beide zoons, KAREL en DIEDERIK, die de een voor en de andere na, ten jare 1686, te *Offen*, in *Hongarije*, sneuvelden, gingen dezelve over aan hare zuster, AMELIA VAN DOHNA, gehuwd met SIMON HENDRIK, Graav van DER LIFFE DETHMOLD, naar wier overlijden hun zoon, FREDRIK ADOLF, als Heer van *Brederode*, en daar na derzelver kleinzoon, SIMON HENDRIK ADOLF, deze goederen, enige jaren na 's vaders overlijden, aan de Staten van *Holland*, door kooprecht, overdeed; belopende de hoofdsom met de onkosten, 898200 guldens. Deze goederen bestonden, in de heerlijkheden *Vianen* en *Ameiden*, met de ap- en dependentien van dien, als *Muerkerk*, *Leksmond*, *Tienhoven*, *Agtloven*, *Heikoop* en *Lakerfeld*. De overdragt geschiedde met zeer veel pragt en staatse, op het Hof te *Vianen*, den 30 oktober des jaars 1725, ten welken einde enige Raadsheren, door den Graav van DER LIFFE DETHMOLD, afgevaardigd waren, om de overgaaf te doen, zijnde de Graav van HOMPESCH, van wegens de Staten van *Holland*, gevolmagtigd tot den ontvang, en om de Bedienden en Beambten uit den graavlijken ééd te ontslaan, en in den nieuwen ééd te nemen. De plegtige bezitneming van der Staten zijde, geschiedde op den 2 november daar aan vol-

gen-

gende. — *Europ. Mercurius*, Novemb. 1725. bl. 293-296.
 WAGEN., *Vad. Hist.* XV. D. bl. 38. J. v. D. TOORN, *Op-
 flagtb.* &c. bl. 18-20.

BREDEROO (GERBRAND ADRIAANSZ.), een boertig
 Dichter, is geboren te *Amsterdam*, den 16 maart 1585, en in
 den bloei zijns levens, op den 23 augustus 1618, overleden.
 In zijne jeugd gaf hij zig meer of min aan de letteroefenin-
 gen over; dan men weet weinig bijzonderheden van zijn le-
 ven, dan dat hij Faandrik van de Burgerij te *Amsterdam* is ge-
 weest. Hij heeft enige Freutspelen vervaardigd, tusfen wel-
 ker ernstige tonelen, hij, naar den smaak zijns leeftijds, enige
 boertige invoegde. Doch hij muntte 't meest in Blij- en Klugt-
 spelen uit, in welke hij op ene zonderling grappige wijze
 en aardigen zwier, de oude *Hollandse* zeden en platte *Amstel-
 damse* taal van 't gemeen zodanig naif wist na te bootzen, dat,
 op 't vertonen zijner blijspelen en klugten, het toneel en alle
 de zitplaatsen van 't vrolijk gejuig en handgeklap der aan-
 schouweren, onophoudelijk schaterden en weergalmden. Men
 verzekert zelfs, dat, om grondige kennis van deze taal, spreek-
 wijzen en zeden te krijgen, hij zig, veelvuldig op de vis- en
 andere markten, vervoegde, en de taal en spreekwoorden
 van snappende en kijvende wijven, en keuzelende praters be-
 luisterde en onthield, ten zelven einde, zig ook wel in de
 gemeene katten en kroegen begaf, om 'er in zijne blijspelen
 gebruik van te maken, gelijk hij, in het *Mooijje*, en in den
Spaanschen Brabander, ruimschootig gedaan heeft. In 't begin
 van 't jaar 1613, werdte hij lid der oude *Amsterdamse* kamer in
Liefde bloeiende, waar zijne spelen ten voordele van 't Oude-
 Mannenhuis vertoond werden, en hij, benevens SAMUEL COS-
 TER, bragten zeer veel toe, om andere liefhebbers, ook
 lieden van verstand en aanzien, te lokken, tot den opbouw
 dier kamer. Zo vinden wij, dat de beroemde Dichter en
 Historiëschrijver P. C. Hooft, een lid daar van is geweest,
 en zelfs op reis zijnde, in een brief uit *Florence* aan die
 kamer toegeschikt, zijne hoogachting voor dezelve betoonde.

met betruging, dat zijn digtlust, door zijn langwijdig afzijn, in 't minste niet was uitgeblust. Door het uitgeven van zijn *Moortje*, 't welk ene navolging van den *Eunuchus* van TERENTIUS is, heeft men hem den naam van *Hollandfchen Terentius* gegeven. Zijn zinspreuk, die nog hedendaags wel gebezigd wordt, was: *'t kan verkeren*. VONDEL, heeft ter zijner gedagtenis het volgende grafichrift vervaardigd:

Hier rust BRERO, heen gereist
Daar de boot geen veergeld eischt;
Van den geest, die, met zijn kluchten,
Holp aan 't lachgen al die zuchten.

De voornaamste klugtspelen, door hem in druk gegeven, zijn: *Eriane* / op zijn spreuk, *'t kan verkeren*. *Hecella* / op het woord, *schijn bedriegt*. 't *Moortje* / waar in TERENTIUS is nagevolgd. *De Stomme Ridder*. *De Schijnheilige*. *Het daget uit den Oosten*. *De Klucht van de Koe*. *De Molenaar*. *Den Hoogduijtschen Quarzalber*. *Klucht van een Huissman en een Barbier*. *Argentet*. *Sijnen zonder soetigheid enz.* Voorts is 'er van hem in 't licht: *Boertigh / amourreus* / en aandachtig groot *Lied-boeck*. Amst. 1622. 4to. Ook heeft men alle zijne geestige voortbrengzels bijeen gedrukt, onder den tijtel van: *Alle de Wercken / soo Spelen / Gedichten* / &c. van G. A. BREDEROO. Amst. 1638. 4to. *Jb.* 1644. 4to. Ook is 'er een uitgave van zijne Toneelstukken in 8vo., op welkers tijtel zijne afbeelding in houtsnede staat. ———
L. MORERI, *Diction. ed. de 1740. Lettre B.* p. 442. PAQUOT, *Mem. litter.* Tom. XI. p. 237, 238. G. v. LOON, *Nederl. Historiep.* II. D. bl. 499. WAGBN., *Beschr. van Amst.* XI. St. bl. 357-359. G. BRANDT, *Leven van Hooft.* fol. 6. VONDELS, *Poëzij.* II. D. bl. 80.

BREEDEYCK (ÆGIDIUS), geboren in het jaar 1340, in het dorp *Anderlachi*, onder het regtsgebied van *Brusfel*, uit brave en eerlijke ouders. Na de scholen voor de eerste jeugd geschikt doorgelopen te zijn, ging hij naar *Parijs*, om in deszelfs

zelvs Hogefchool in verhevenere wetenfchappen onderwezen te worden; hier beijverde hij zig met vlijt, en is beroemd geworden door zijne bedrevenheid in de *Peripatetifc wijfgeerte*. In zijn vaderland te rug gekeerd, wierdt hij Kapellaan van het Kollegie van *St. Pieter te Brugel*, welke waardigheid hij bekleedde tot het jaar 1380.

Hier na ftigte hij het klooster der *zeven Bronnen* van de *Augustijnf* orden, waar van hij ook de eerfte *Prior* of *Opfuper* is geweest, en aan hetzelfde infellingen heeft voorgefchreven. Hij ftierf zat van dagen, en als een man van verdienten geroemd, in 't klooster, gelegen in 't bosch van *St. Izaak*, den 15 oktober 1424, over welk gefligt hij ook als *Prior* het opperbewind heeft gevoerd; op de zark van zijne begrafplaats, leest men het volgende grafchrift:

*Hic Pater AEGIDIUS BREEDDYCKIUS est tumulatus,
Qui Septem-Fontes fundaverat; hic quoque fratres;
Anno milleno, C quatuor, bis duodeno,
Sub galli festo, munda migravit ab i.ia.*

Daar zijn nog Brieven voorhanden, over godgeleerde en wijsgerige onderwerpen van GERARDUS MAGNUS, aan onzen AEGIDIUS. Ook heeft hij zelf vele Brieven aan Geleerden van zijnen leeftijd gefchreven, als mede ene Verhandeling in 't latijn over de *Vijf Punten*, meestal ontleend uit de werken van den Kerkvaer CHRYSTOMUS. ——— Val. ANDR., *Bibl. Belg.* J. F. FOPPENS, *Bibl. Belg.* p. 26, 27.

BREEKVELT (WILLEM), Konfchilder, te *Duffeldorp* geboren en gehuisvest, trouwde aldaar ten jare 1684, met ADRIANA, ene dogter van den Konfchilder JOHANNES SPILBERGEN, die aldaar met zijn huisgezin uit *Holland* was komen wonen. Hij ftierf drie jaren na zijn huwelijk, in dien tijd ook drie zonen bij zijn vrouw hebbende verwekt. ——— Zie SPILBERGEN.

BREEN (DANIEL DE), geboren te *Haarlem* in 1594, was een *Remonstrants* Godgeleerde, en een leerling van BRUNSTONIUS;

doch hij verliet naderhand deze geloofsbelijdenis, om die van de *Mennoniten* te omhelzen; waar na men wil, dat hij een verdediger der *Socinianen* wierdt; ook tot die genen behoorde, welke met ADAM BORREEL en anderen, zeer zonderlinge gevoelens voedden over den staat der zichtbare Kerke, en over enige leerstukken, die geoordeeld werden af te wijken van de begrippen, welke tot dien tijd toe, bij zijne gezindheid, den meesien ingang gevonden hadden.

De Remonstranten bedienden zig van hem, gedurende de *Dorpsche Synode*, tot het copiëren hunner schriften en brieven. Te *Haarlem* werd hij, bij het storen van ene *Remonstrantsche* vergadering, in 1621, gevat, en tusfen Schout en Dienaars naar het tugthuis gebragt; de Predikant HERMANNUS MONTANUS, ontkwam het met zeer groot gevaar. Op den 24 november, vijf dagen na zijne gevangenneming, ondervraagde hem de Pensionaris dier stad G. DE GLARGIS, en vergde van hem, den naam van den Predikant te noemen; waar toe men hem na gedane weigering, twee dagen tijds van beraad gunde. Na verloop daar van, werd hij op nieuw door Burgemeesteren ondervraagd; DE BREEN zocht zig te verontschuldigen, met te zeggen: „ dat het Plakaat, waar op hij gevangen was, „ naar de letter genomen, meer van den mensch vorderde, „ dan hij kon nakomen en dan God toeliet; doch dat het, naar „ den zin daar van, eigenlijk ingerigt was tegen zulken, die „ factie zогten aan te regten, 't welk door hem nooit geschied „ was; dat hij zijne onschuld met plaatzen uit den Bijbel „ wilde verdedigen, maar dat hem niets werd voorgehouden, „ dan menschelijke wetten en willekeuren.” Hij werd zonder betalen van boete, enige dagen daar na, onder handtasting ontslagen, met vermaninge, om de verbodene vergaderingen te mijden; waar op hij antwoordde: „ zig te zullen gedragen, zo als hij het voor God meende te kunnen verantwoorden.”

BREEN stierf in 1664, na den ouderdom van 70 jaren te hebben bereikt. Hij heeft veel geschreven, en onder anderen de volgende werken door den druk gemeen gemaakt: 1. *De*

delijke Disputatie tegen de Joden. II Delen. Rott. 1664. 4to.
 2. Ober Job en de Openbaringen. Amst. 1666. 4to. 3. Ober
 de Christelijke Religie. Ib. 1664. 4to. 4. Kerkhistorie der
 Waldensen. Ib. 1658. 4to. 5. Historie of leere des Bijbels.
 4to. 6. Ober den Eendbief van Judas. 1656. 8tc. 7.
 Kort begrip van Erasmus Godgeleerdheid. 12mo. 8. Door-
 bereiding tot het N. Abondmaal. 12mo. 9. Oerestelijke wan-
 delpligt. Amst. 1711. 12mo. — SANDII, *Biblioth. Auxirini*.
 p. 115. 125. 137. 161. LE LONG, *Bibl. Sacra*. p. 650. PA-
 QUOT, *Mem. litter.* Tom. XII. pag. 245-249. G. BRANDT,
Hist. der Reform. IV. D. bl. 619-626. WAG., *Beschrijv. van*
Amst. VIII. Stuk, bl. 43.

BREENBERG (BARTEL), Konstfchilder, is ten jare 1620
 te Utrecht geboren, zijnde een zeer beroemd Schilder, zo wel
 als Plaatfnijder geweest. Hij stierf in 1660. Het is zeer te
 verwonderen, dat men bij geene der Levensbeschrijvers van
 de *Nederlandse* Schilders, enige melding van dezen gro-
 ten meester vindt, daar egter zijne nog voorhanden zijn-
 de stukken, ten bewijze strekken, dat hij wel degelijk ene
 voorname plaats onder de reijde der *Nederlandse* Schilders ver-
 dient. Ten jare 1702, wierdt den 10 augustus, in de verko-
 ping van JAN AGGES te *Amsteldam*, een stuk van hem verkogt,
 voor 1175 guldens, verbeeldende de *Korenschuur van Egipten*.
 In een verkoping te *Amsteldam*, van 12 september 1708, een
St. Jans Predikatie, vol beelden en ruinen in een landschap, 450
 guld. In de verkoping van JONAS WITSEN te *Amsteldam*, van
 23 maart 1716, een *Landschap met vele beelden en beesjes*, 81
 guld., en de *marteling van St. Laurentius*, 400 guldens. DELLA
 FAILLE, in 's Hage, 24 april 1730, een *uitmuntend Tafereel*,
daar Christus de ogen aan een Blindgeborenen opent, 400 guld.
 JAKOB JORDAANS, in 's Hage, 22 maart 1734, de *onbekende*
God te Athenen, 165 guld. Mr. SAMUEL VAN HUIS', Burge-
 meester in 's Hage, 3 september 1737, de *geschiedenis van*
Diana in een landschap, 80 guld. De Advokaat SEGER THIE-
 RENS, in 's Hage, 23 julij 1743, de *getrouwe Herder*, 130
 S 5 guld.

guld. IZAAK MOUCHERON, te *Amsterdam*, 1 december 1744, de geëesfelde Scholmeester door zijne leerlingen op bevel van den Romeinſen Veldheer Kamillus, 95 guld. POMPE VAN MEERDERVOORT, Burgemeester te *Dordrecht*, te *Amsterdam* 14 oſtobet 1749, een badend Nimffe, 60 guld. G. BRAAMKAMP, te *Amsterdam*, 31 julij 1771; *Prediking van Johannes den Doper*, 925 guld. *Jofef in Egipten koorn uitdelende*, 460 guld. *Diana uit het bad komende*, 329 guld. Een oude Ruïne met enige Bedelaars, 422 guld. — *Nouv. Diction. Hiſt.* in 8vo. Tom. I. p. 549. GER. HOET, *Naamk. van Schild.* I. D. bl. 65. 209. 337. 402. 489. II. D. bl. 108. 161. G. BRAAMKAMP, *Kabin. van Schild.* bl. 6.

BREMER (JOHANNES), de vader van den volgenden, was de zoon van CONRADUS of KOENRAAD BREMER, en is geweest zeer geacht Leraar onder de Remonſtranten, eerst te *Hoorn* en daar na te *Rotterdam*. Behalven enige weinige Leerredenen, die van hem het licht zien, is hij de maker van het niet onbevallig Digtſtuk, geplaatst aan het hoofd van het werk door den Hoogleraar A. MATTHEUS uitgegeven, genaamd: *Rerum Amerfortiarum Scriptores duo inediti. &c. Lugdb.* 1693. 4to. Dit Digtſtuk getiteld: *Het Amerſfoortſe Cenipe* heeft tot motto deze regels van HORATIUS: *Ille terrarum mihi præter omnes Angulus ridet.* — A. v. CATTENBURG, *Biblioth. Remonſtr.* p. 18, 19. PAQUOT, *Mem. litt.* Tom. XVII. p. 152, 153.

BREMER (JOHANNES), Leraar der Doopsgezinden te *Amſterdam*, zoon van den voorgaanden, en van REMBERTA, de enige dogter van GYSBERT ZITTART, Med. Doktor en Leraar der Doopsgezinde gemeente te *Leijden*, is geboren te *Hoorn* den 8 april 1694; van vaders en moeders zijde beide van Predikanten afkomſte, en van vaders zijde zelfs in het vierde lid.

Uit zulk een bloed geſproten, ſchikten hem zijne ouderen van jongs af tot den predikdienſt, waar toe zig ook de gaven heel vroeg in hem opdeden. Met zijn 14de jaar was hij reeds de latijne ſcholen te *Rotterdam* doorgestreefd, en wierdt toen naar

naar *Amsterdam* gezonden, om in de Hogeschool der Remonstranten, onder de vermaarde Mannen JOH. CLERICUS en ADA. VAN CATTENBURG, in de wijshegeerte en theologie te studeren; zig teffens ook in de hebreeuwse, franse en engelse talen, en andere nutte wetenschappen oeffenende; tot dat hij in den jare 1715, ruim 21 jaren oud, aangesteld wierdt tot Proponent der *Remonstrantsche Societeit*, die hij ook gedurende het tijdvak van vijf jaren met alle vlijt heeft gedient, en bijna in alle gemeenten derzelve gepredikt.

Doch, gelijk men van hem zelven weet, dat hij altijd ene bijzondere geneigtheid tot de Doopsgezinden gehad heeft, zo aanvaardde hij ook in 1720 de aan hem opgedragene Leraarsplaatze in de gemeente van die belijdenis te *Leiden*. Hier, gedurende den tijd van ruim 8 jaren het hem aanbetrouwde dienstwerk, met veel ijver en stifting, waargenomen hebbende, is hem op den 17 oktober 1728 zo te *Amsterdam* als te *Haarlem*, in de gemeenten van zijne geloofsbelijdenisse de leraarsplaatze opgedragen; hij aanvaardde het beroep in de eerstgenoemde stad, en deed 'er zijne intrede den 27 februari 1729. Hier heeft hij gedurende den tijd van 28 jaren het leraarsambt, met alle die vlijt en getrouwheid waargenomen, welke een rechtchapen Evangeliedienaar kenschetzen; tot dat hij na een kortstondige ziekte, den 20 februari 1757, zagtelijk en zeer christelijk is ontslapen, in den ouderdom van 63 jaren, nalatende ene bedrukte weduwe en kinderen.

JOHANNES BREMER bezat bekwaamheid in het prediken, gaven die zijn gehoor aangenaam maakten, met een indrukbaar talent bij de gemoederen; zijn taal was net, zijn stijl vloeiende; zijne lere was schriftuurlijk, sprekende, niet alleen zo veel doenlijk was, met de woorden der Schrift, waar in ene kragt Gods is; maar ook de waarheid lerende meer uit het woord Gods, dan uit de *reden*. Behalven zijne bekwaamheid en stigtelijkheid in het prediken; behalven het onderwijs aan de opwasfende jeugd, dat hij met enen bijzonderen ijver heeft waargenomen, was hij ook een regte voorstander van het *Doopsgezind* ligchaam, strekkende zijne zugt uit, tot deszelvs wel-

welstand; terwijl hij ook met al zijn vermogen, de goede orde en gemeentelijke inrigtingen zocht te handhaven, zonder welke ook geen gemeente bestaan kan. Zedig en onopvallend was zijn algemene wandel, en hij kon daar bij zeer vriendelijk zijn in zijnen omgang. Hij bezocht ook gaarne zijne gemeente, en bij de zieken was hij zeer aandoenlijk en troostrijk.

De werken door hem in druk uitgegeven, zijn: 1. XXXII Predikationen over uitgelezen teksten der Heilige Schriftuur. Amst. 1757. 4to. 2. Twee Dank- en Bededagspredikationen. Ib. 1749. 4to. 3. Kort begrip van Godgeleerde Verhandelingen. Ib. 1754. 8vo. 4. Wandlciding tot waarheid en deugd. twee de druk. Amst. 1767. 8vo. — J. DEKNATEL, *Lijkreden op het afsterven van J. BREMER*. 1757. 4to. ABROUDE en ARRENBURG, *Naamregister*, druk van 1773. bl. 70.

BRES (GUIDO), is geweest de eigenlijke opsteller der *Nederlandse Geloofsbelydenisse*. Hij was Predikant in de walsche gemeenten van *Rijsel* en *Valenchijs*. Toen de *Spaanse* Veldoverste NOIRKARMES laatsgenoemde stad ten jare 1566, stormenderhand overweldigde, liet hij dezen braven Leraar, benevens zijn kollega PEREGRIN DE LA GRANGE, en andere aanzienlijke Burgers, vatten en ten dood brengen. — *Wag. Vad. Hist.* VI. D. bl. 209.

BRESILLE (FILIPS DE), was naar alle waarschijnlijkheid een stamgenoot, van LODEWYK DE BRESILLE, Edelman uit *Brusel*; en werd in 't jaar 1567, door ALVA en zijnen Raad schuldig aan gekwetste Majesteit verklaard, deswegens gevonnisd en gebannen. — DE TASSIS, *Comment.* lib. III. pag. 211. E. VAN METEREN, *Nederl. Oerl.* III. B. bl. 54. J. W. TE WATER, *Historie van het Verbond der Edelen*. II. D. bl. 299, 300.

BREUGEL (ABRAHAM), Konstschilder, wiens Benaam RHYNGRAAF was, trouwde gedurende zijn verblijf te Rome, en was aldaar een van de gelukkigste Konsthelden van de gantse Bent,

Bent, die de vrugten van zijne konstverdiensfen maaide, en op een spaarzame wijze wist in te zamelen. De voorwerpen van zijn penseel waren bloemen en vrugten, die hij zo fraai schilderde, dat 'er de *Italianen* veel achting voor hadden, en die rijkelijk betaalden. Door zijnen ijver en naastigheid hadt hij veel gelds gewonnen, dat, in die stad, al vrij zeldzaam is voor een *Nederlander*; doch al te verregaande woekerzugt speelde hem een kwade part; want, zijn geld op een hoge interest aan een Koopman geschoten hebbende, die gants de man niet was, dien hij uiterlijk vertoonde, verdween hij met de noorderzon, ABRAHAM's gehelen schat medeneemende, zonder dat deze ooit van al zijn geld, dat hij met zo veel vlijt hadt gewonnen, en met zulk ene zorgvuldige spaarzaamheid bewaard, immer een duit heeft te rug gekregen. Deze gevoelige neep, maakte ook zulk enen nadeligen indruk op hem, dat hij op 't best van zijn leven aan 't kwijnen geraakte, en kort daar na stierf. Zijn enige dogter, een der schoonste meisjes van haren tijd, zag zig door dit toeval niet alleen beroofd van haar vaders erffenis, maar boven dat verfteken van een aanzienlijk huwelijkslot, dat haar zonder dezen ramp zoude te beurt gevallen zijn; het hartzeer maakte zulk een diepen indruk op haar, dat zij ene Non wierdt, en hare dagen in het klooster eindigde. — VAN GOOL, *N. Schouwrb.* II. D. bl. 463, 464.

BREUGEL (JAN BATIST), een broeder van ABRAHAM, was mede een Bloem- en Fruitschilder, en onder de liefhebbers bekend geweest, met den naam van den *Napelschen Breugel*, om dat hij zijne meeste leeftijd in die stad heeft gesleten. Zijn bentnaam was MELEAGER. VAN GOOL zegt, dat indien het de zelve is, van wien hij hier te lande twee stukken met *Italiaanse* bloemen en vrugten gezien heeft, hij een hoogvlieger in dat deel der konst is geweest, en dubbeld waardig onder het getal der grootste meesters geteld te worden. Twee stukken van dezen Meester, verbeeldende allerhande *Ooft en Fruit, benevens een vrouwen beeldje*, wierdt verkogt in de verko-

koping van den Heer VAN ZWIETEN, den 12 april 1731, in 's Hage gehouden, voor 290 guldens; dit moeten uitmunten- de schilderstukken van hem geweest zijn, doordien uit andere verkopen blijkt, dat zijn stukken weinig gewild waren, en zelden boven de 10 guldens opbragten. — VAN GOOL, *N. Schouwburg*, II. D. bl. 464, 465. G. HOET, *Naaml. van Schild.* I. D. bl. 589. II. D. bl. 12. 101.

BREUGEL (JOHAN), bijgenaamd den *Fluwelen*, was een zoon van PIETER BREUGEL, die volgt. Hij leerde de beginzelen der kunst onder opzicht van zijnen vader, en hadt vervolgens tot meester PIETER GOEKIND; doch bepaalde zig naderhand tot een geheel verschillenden aart van schilderen, en hieldt zig bezig met het vervaardigen van bloemen en vruchten; maar, doordien de mensch bij verandering leeft, veranderde hij ook van schildertrant, en schilderde, vervolgens, sierlijke land- en watergezigten, op menigerhande wijzen, zo als hem in 't leven voorkwam. Hij verliet egter het schilderen van bloem en fruit, en wat tot veld- en tuingewasfen behoort, niet, maar bediende zig daar van op ene konstige wijze, tot het stofferen van zijne landschappen.

De Heer A. HOUBRAKEN getuigt, dat hij ten jare 1713, een stuk van 3 voet hoog en 4 voet breed van hem gezien heeft, daaf hij en alle konstenaars uren lang, zonder zig te kunnen verzadigen, met verwonderinge op stonden te turen; waar in zo menigerhande soort van bloemen, struik en boomgewasfen, op den voorgrond geschilderd waren, dat het oog daar in als in enen doolhof verward bleef; en, schoon 't zelfve op 't twintigste deel in grootte, niet bij 't leven konde halen, nogthans was ieder in zijn soort, in dat klein bestek, zo uitvoerig, konstig en natuurlijk geschilderd, als of het in de grootte van 't leven hadt geweest; inzonderheid stak 'er in uit een vijgenboom, die in een tuiapot geplant was; waar van de stam zo natuurlijk gekleurd, de bladen zo vernuftig en dun geschilderd, de groene uitspruitzels, half gekleurde, volwasene, en van rijpheid geploude vijgen, zodanig treffend

waren geschilderd, dat het geen penseelwerk, maar 't leven scheen te wezen. Dit stuk van 't *Loa* gebragt, werdt te *Amsterdam*, den 26 juni 1713 verkogt voor 2825 guldens. De twee beelden, die op den voorgrond daar van stonden, verbeeldden POMONA en VERTUMNUS, door RUBBENS geschilderd. De weerga, met een slapend Vrouwtje en Sater, gold 1875 guld. Doch het alleruitnemendste schilderstuk, dat van hem voorhanden is, is het zogenaamde *Paradijs*, een pronkstuk van het schone kabinet van wijlen den Heer LE COURT VAN DER VOORT tot *Leijden*; hier in doen zig een menigte van allerhande dieren op 't allernatuurlijkst, in een niet min konstig landschap zien; en de ADAM en EVA is op 't alleruitvoerigst door RUBBENS geschilderd.

Menigte van kleine stukjes, ten bewijze van zijne naarstigheid, zijn 'er van zijne vernuftige hand in de konstkabinetten alomme te zien, daar onder vele, waar in een meulenhoef aan den kant van een riviertje staat afgebeeld; of ook wel een dorpje, of enig ander gehugt aan den kant van 't water, 't welk hij dan verders heeft opgesierd met kleine zeil- en waterroeuituigen, gelijk op 't land met karren, wagens, paarden en allerhande soort van kleine beeldjes, die hij bij uitnemendheid konstig en uitvoerig wist te maken; waarom hij ook van JODOCUS MOMPER, HENDRIK VAN BALEN, HANS ROTTENHAMER, en anderen zijner tijdgenoten, gebruikt werdt, om hunne landschappen met beeldjes, paardjes, enz. op te sieren. Om kort te gaan, al wat men van hem ziet, strekt ten bewijze, dat hij een groot meester in de kunst was. En ten einde te tonen, hoe groot de schilder-tafereeltjes van dezen meester nog in achting zijn, en bij de liefhebbers nog in waarde gehouden worden; zullen wij ene enigzints uitvoerige lijst mededelen, van de prijzen, die zijne uitmuntende penseel-voortbrengzelen, op verscheiden' publike verkoppingen van schilderijen, hebben opgebragt. In die van ADR. BOUT, den 11 augustus 1733, in 's *Hage*, een *Landschap met Beesten, Beelden, Vogels*, enz., 1500 guldens. In die van KOENRAAD DROSTE, den 21 juli 1734, in 's *Hage*, een *Over-Veerje*, 260 guld.

In

In die van den Burgemeester JAN SCHUYLENBURG, in 's Hage, den 20 september 1735, *Bacchus en Ceres, met Venus en een groot aantal Cupideos*, 815 guldens. Dito *Maria Hemelvaart*, 285 guldens. In die van RICHARD PICKFORT, te Rotterdam, een *Molentje aan de Schelde*, 450 guld. De *Vier Getijden des Jaars*, 750 guld. FERDINAND, Grave van Piettenberg en Witten, te Amsterdam, 2 april 1738, twee *Landschappen, zijnde Riviergezigten*, vol gewoel van beekjes, beejes en vaartuigen, 2045 guld. BARON SCHONBORN, te Amsterdam, 16 april 1738, een *Landschap, met een menigte figuren, beesjes en karren*, 760 guld. De *aanbiddinge der Wijzen uit het Oosten*, 800 guldens. *Adam en Eva in het Paradijs*, 355 guld. Grave DE FRAULA, te Brussel, 21 juli 1738, een *Landschap, met rivier, wagens en andere figuren*, 490 guld. Een dito, *de vlugt van Joseph en Maria naar Egijpten*, 401 guldens. Twee kleine *Landschapjes*, het ene daar de boeren in den Oogst werken; en het andere verbeeldende de maand Mei; daar de boeren zig verlustigen, op koper, 405 guld. Een *Landschap, met rivier, schepen, molens, enz.*, 410 guld. Een dito, verbeeldende *Sonien Bosch, met wagens en figuren*, 375 guld. Te Amsterdam, 16 sept. 1739, een *Zomer en Winter*, 505 guld. De *Arke Noachs*, 300 guld. Een *Markt vol gewoel*, 600 guld. Twee stukken, *Jesus het kruis dragende, en zijne kruisfiging*, 450 guld. MICHEL VAN HOEKEN, in 's Hage, 1 mei 1742, *Christus predikende uit het scheepje*, 550 guld. Het *Houthakkertje*, 375 guld. Grave van WASSENAAR OBDAM, in 's Hage, 19 augustus 1756, twee *Landschappen, een Dorp en een Landgezicht, met wagens, karren, beelden enz.*, 1025 guld. Een dito, *Riviergezicht*, 1160 guld. De *Brusfse vaart, met karren, beelden enz.*, 310 guld. De *Val van Faëton*, 1510 guldens. Twee stukjes, verbeeldende, *Roomse Kerken, vol beeldjes*, 587 guld. G. BRAAMKAMP, te Amsterdam, 31 juli 1771, een *rijk gestoffeerd Landschap in Vlaanderen*, 305 guld. — A. HOUBRAKEN, *Schouw. I. D. bl. 85-87. GERH. HOET, Naamlijst van Schild. I. D. bl. 391. 428. 468. 499. 507. 525. 534. 547. 600. II. D. bl. 19. 54. 291. 295. 297. G. BRAAMKAMP, Kab. van Schild. bl. 7.*

BREU-

BREUGEL (PIETER), Konstfchilder, heeft zijnen naam ontleend van de plaats zijner geboorte, zijnde het dorp *Breugel*, in *Brabant*, onder de *Meijerij* van 's *Heriogenbosch*, kwartier van *Peelland*. Hij was de vader van den FLUWELEN BREUGEL. Hij leerde de konst bij PIETER KOEK VAN AALST, wiens dogter van hem, toen zij nog klein was, dikwils op den arm gedragen, in later tijd zijne huisvrouw geworden is. Van PIETER KOEK vertrekkende, ging hij werken bij JERONIMUS KOEK; reisde vervolgens naar *Frankrijk*, en van daar naar *Italië*. Hij hadt de penfelbehandeling van JERONIMUS BOS beoefend, volgde die ongemeen natuurlijk na, en maalde ook vele zodanige spokerijen en potsigheden, zo dat hij door velen PIER DEN DROL geheten werd. Weinige stukken vindt men van hem, die van den beschouwer zonder lagchen konnen gezien worden, of die de stemmigsten en stuurften niet ten minsten doen glimlagchen. In zijne reizen schetste hij vele gezigten naar 't leven af, zulks men zeide, dat hij, in de *Alpen* zijnde, alle de bergen en rotzen ingezwolgen, en, t'huis gekomen, dezelve weder op doeken en panelen uitgebraakt hadt; want hij bezat de konst om deze zo wel als andere voortbrengzelen der natuur, op 't treffendste na te bootzen.

Van zijne reizen te rug gekeerd, verkoos hij zijn verblijf te *Antwerpen*, alwaar hij ten jare 1551, in het gild of de schilders-kamer kwam. Veel arbeidde hij voor een Koopman, geheten HANS FRANKERT, een hups mensch, die gaarne bij BREUGEL en daaglijks zeer gemeenzaam met hem verkeerde. Met dezen FRANKERT spanceerde BREUGEL dikwils buiten bij de boeren ter kermis en bruiloft, verkleed in boeren-gewaad, wanneer zij ook onder schijn van aan de bruid of den bruidegom vermaagfchapt te wezen, giften en geschenken deden. Bij zodanige gelegenheden schepte BREUGEL vermaak, het boerenbedrijf in eten, dansen, springen, vrijaadjen en andere boeterijen te beschouwen; alle welke dingen hij vervolgens zo in water- als olieverf, klugtig en aardig wist na te bootzen. De boeren en boerinnen kleeedde hij zeer eigenlijk, en

verbeeldde het dom en onzèl bedrijf der huislieden in hun gaan, staan, of andere bewegingen, ongemeen natuurlijk.

Toen hij nog te *Antwerpen* woonde, hieldt hij huis met een dienstmaagd of meisje dat 'er wel uitzag, en hij ook getrouwd zoude hebben, zo hare leugenagtige geaartheid, hem geen afkeer voor haar hadt doen opvatten. Zonderling was het door hem uitgedagte middel om van haar ontslagen te worden; hij sloot namelijk een akkoord met haar, dat hij alle hare leugenen op een kerfstok zoude snijden, waar toe hij ene vrij langen maakte, en dat, zo die stok door den tijd vol wierdt, van hun huwelijk niets worden zou, gelijk ook eerlang geschiedde. Eindelijk verliefde hij op de dogter van zijn oude meester *Pieter Koek*, die met hare moeder welke toen reeds weduwe was, te *Brusel* woonde, en trouwde met haar, onder beding, dat hij *Antwerpen* zou verlaten en te *Brusel* komen wonen.

BREUGEL was een stil geschikt man, niet zeer spraakzaam, maar ongemeen grappig in gezelschappen; schoon zelf zeer *Bekkeraans* over het verschijnzel van spoken denkende, kleefde hem egter de zonderlinge liefhebberij aan, om de lieden of zijn eigen volk, met enig spook of vreemd gedruis door hem zelven verwekt, te vervaren. Onmogelijk ware het op te noemen, wat spokerijen, helse vertoningen, boeren-gezelschappen, zo bruiloften, kermissen en andere onderwerpen, BREUGEL geschilderd heeft. Onder anderen heeft hij ook afgemaald, ene *verzoeking van onzen Zaligmaker*, dusdanig verbeeld, dat men van boven als van de *Alpen* op sommige plaatsen door drijvende wolken op steden en landen nederziet; voorts een *boze Griet*, die een roof voor de hel weghaalt, 'er zeer verwilderd uitziet, en vreemd opgetooid is. Nog heeft men van hem de volgende stukken, die alle verwonderlijk schoon zijn geschilderd: 1. *Een strijd tusfen de Vasten en Vastenavond*. 2. *Het gebruik van hulpmiddelen tegens den dood*. 3. *Kinder-spelen*. 4. *Vele Boere-kermissen en bruiloften*, met een menigte potdige snakerijen, en de eigen bedrijven en gebaarden der

boeren; muntende 'er inzonderheid onder de laatsten ene uit, waar in de bruid begiftigd wordt, en een ouden boer met een' buidel aan den hals wonderlijk natuurlijk op den voorgrond geplaatst is, bezig zijnde het geld in zijne hand af te pasfen. Ook heeft in de *Kunst-Gallerij* van den Keurvorst van den *Palts*, een overheerlijk stuk van hem gehangen, afbeeldende de *Prediking van Johannes den Doper in de Woestijn*. In de voormaals Koninglijke verzameling te *Parijs*, waren van hem drie tafereelen, alle op koper geschilderd, verbeeldende het een, een *bergagtig Landschap*; het ander, een *Katten-Muzijk*, 't geen door een kat op de trompet blazende *geaccompagneerd* wordt; en het derde, mede een *Landschap vol gedekte en opene Hollandse wagens*. Ook worden 'er vele zijner vreemde en klugtige verbeeldingen in prent gezien, zo in hout gesneden, als in koper geëst. In houtsnede ziet men van hem, ene prent, waar in de *historie van OURSON en VALENTYN* verbeeld wordt, en in koper enige *Rijngesigten tusfen de Alpische Gebergten*, door hem in den jare 1553 te *Rome* zeer fraaij geëst. Door andere voornamen Plaatfnijders, als HIERONIMUS KOK, P. MANDERE, P. PERRET, FILIP, JAN' en THEODOOR GALLÉ, en anderen, zijn vele prenten na zijne tekeningen in 't koper gesneden, als 14 fraaije *Landschappen* door H. KOK, twee *Rijngesigten* door KORNELIS KORT, het *Vrouwje in Overspel* door P. PERRET; voorts het *Sterfbed van Maria*, de *vette en magere Keuken*, de *zeven Deugden en Ondeugden*, de *Keisnijder*, de *tentatie van St. Antonij*, enige *Boeren-bruiloften*, *Spokerijen*, en veel meer andere vreemde en klugtige onderwerpen.

BREUGEL zoude een menigte net en zuiver behandelde tekeningen met enige schriften, 'er toe betrekkelijk, nagelaten hebben, zo hij dezelve niet gedeeltelijk, als te schamper en stekelig, op zijn doodbed, door zijne huisvrouw hadt doen verbranden, uit vreeze dat dezelve na zijnen dood daar door welligt in ongelegenheid zou hebben kunnen geraken. Hij legateerde zijne vrouwe bij *testament* een stuk, verbeeldende een *Exter, zittende op de galg*, als wilde hij door den *exter* de klapagtige tongen verstaan hebben, die hij der galge toe-

eigende; ook hadt hij het doorbreken van de Waarheid verbeeld; 't welk, naar zijn eigen zeggen, 't beste zijner werken zoude wezen. Hij liet twee zonen na, die mede goede Schilders geweest zijn. De ene PIETER geheten, leerde bij GIELIS VAN KONINGSLO, en kopiëerde zeer aardig vele dingen van zijnen vader. De andere JAN genaamd; is hier boven van gesproken. ——— *Description des Tableaux du Palais Royal*, pag. 390, 391. *Specification der Gemälden in der Galerie zu Düsseldorf no. 63.* K. v. MANDER, *Leven der Schilders*, I. D. bl. 184-190.

BREUKELAND (JAKOB), is geboren te Naarden, in 1666. Met zijne ouders van daar naar Goes getrokken zijnde, leidde hij aldaar de eerste gronden zijner letteroeffeningen, en volbragt die te Utrecht en te Groningen. In 't jaar 1689, werd hij als Predikant beroepen te St. Anne ter Muiden; in 1695 te Westfouburg, en in 1704 te Middelburg, alwaar hij met alle braafheid zijnen toevertrouwen post tot aan zijn dood toe heeft waargenomen, welke voorviel in 1724. De door hem uitgegevene werken, die met vrugt en stigting kunnen gelezen worden, zijn de volgende: 1. *Geestelijke Melk. Leiden.* 8vo. meermalen gedrukt. 2. *Over het Genadeherboud naer den leidraad van den Catechismus.* Amst. 8vo. vijfmalen gedrukt, de laatste in 1740. 3. *Wederbaren der Kerke en Weraren.* Amst. 8vo. 4. *Tegen de Heiden.* Middelb. 1704. 8vo. 5. *Saattige en nodige Tijdsbesteding.* Htr. 8vo.

BRIARDE (LAMBREGT DE), uit een zeer aanzienlijk geslacht, omtrent 't jaar 1490 te Duinkerken geboren, was de 14de zoon van ADRIAAN DE BRIARDE en van MARIA D'ESPERLACQUES. Na zijne eerste letteroeffeningen volvoerd te hebben, gaf hij zig ten enemalen aan de beoeffening der regtsgeleerdheid over, in welke wetenschap hij, het tijdvak waar in hij leefde in aanmerking genomen, zeer bedreven wierdt. De doktrale muts in beide de regten verkregen hebbende, wijdde hij zig geheel en al aan de praktijk. De roem van zij-

zijne bekwaamheid hem aan Keizer KAREL DEN V, hebbende doen kennen, verhief hem deze Vorst den 1 januarij 1521, tot Raadsheer en Requestmeester in den Groten Raad te *Mechelen*; en, na gedurende tien jaren dit ambt met veel lof bekleed te hebben, werd't hij in den Geheinen Raad geplaatst; en weinig tijds daar na volgde hij NIKLAAS EVERARDI, die den 9 augustus 1532 stierf, op, als derde President in den Groten Raad te *Mechelen*. BRIARDE vervulde deze belangrijke waardigheid gedurende den tijd van 25 jaren, met allen ijver en den gewensten uitflag, welken men van zijne kunde en ervarenheid was verwagende. Hij steeg hier door ook zo hoog in achting bij den Keizer, dat hij ten enenmalen deszelfs vertrouwen tot zig wrok, zo dat dees Vorst hem in alle de zaken, die betrekking tot de *Nederlanden* hadden, raadpleegde. Hij stierf te *Mechelen*, den 10 oktober, en wierdt met veel stoet in de hoofdkerk van *St. Jan* begraven; in welke kerk hij ten jare 1548 tot het bouwen der *Kapelle van het Venerabel*, zyne giften hadt gedaan.

Tweemalen is LAMBREGT DE BRIARDE gehuwd geweest; zijne eerste vrouw was MARIA HENNERON, daar hij een zoon bij verwekte, NIKLAAS DE BRIARDE genaamd, welke in 1581 te *Kortrijk* stierf, enige kinderen nalatende, bij zijne huisvrouw ADRIANA VAN DEURNAGLE geteeld, met wie hij den 31 augustus 1557 was getrouwd. LAMBREGT trad voor de tweedemaal in den egt, den 26 mei 1526, met MARGRIET MICHAULT, dogter van JAN MICHAULT en LIVINA CATZ VAN WELLE, bij wie hij ene dogter bekvam, LIVINA genaamd, geboren den 11 juli 1528, getrouwd den 29 augustus 1549, met GYSBERT VAN BRONKHORST, getrouwd den 2 april 1557, en ook in de *St. Janskerk* te *Mechelen* begraven.

LAMBREGT DE BRIARDE, heeft in 't licht gegeven: *Contract / hoe ende in wat manieren dat men nae dispositie van gescheenen saken schuldich is ende behoort te procederen in Statien / personele / criminele / civile / mitte ende oock in de officialibus* Ghedruckt bij WILLEM LAMBREGT DE BRIARDE, Aldersee / en in sijnen tijt President van den Groten Raad van

Beelden. Chantierpen bij HANS DE LAET in de Slape. 1522.
 — F. SWEERTII, *Athen. Belg.* p. 178. 558. FOPPENS,
Bibl. Belg. p. 797. SANDER, *Flandr. illustr.* Tom. III. pag.
 338, 339. VAN GESTEL, *Hist. Mechl.* Tom. I. pag. 20.
Suppl. aux Trophées de BUTKENS. Tom. II. pag. 316, 317.
 CHRISTYN, *Tombeaux des Hommes ill.* PAQUOT, *Mém. littér.*
 Tom. IX. p. 345-349. *Beschrijv. van Mechelen,* in 4to. 1770.
 L. D. bl. 314. 316. 321. 360.

BRIAS (KAREL DE), zie ASSOMPTION.

BRIENEN (ABRAHAM VAN), geboren te *Utrecht*, in het
 jaar 1606, is onder de *Roomse* Godgeleerden van de *Bataafse*
Republik, zeer beroemd geweest. Hij werd ten jare 1638,
 Pastoor in de *Veenen* onder het *Stigt*, zijnde benevens JAKOB
 DE LA TORRE, door den Bischof FILIPS ROVENTUS, naar Ro-
 me gezonden, ter beslissing van de ontstane geschillen. De
 zelve reize ondernam hij andermaal in 1655, na reeds voor-
 heen tot Pastoor van *St. Geertruid*, aangesteld te zijn. Ten
 tijde van JOHANNES VAN NEERKASSEL, werd hij tot deszelvs
 Raad en Vikaris van 't *Utrechtsche* Bisdom verkozen. Hij stierf
 in genoemde stad, den 19 september 1682, in den gevor-
 derden ouderdom van ruim 76 jaren. Zijne schriften bijeen
 verzameld, zijn ten jare 1769, te *Leiden* herdrukt. — CASP.
 BURMANNI, *Troj. crud.* p. 33, 34.

BRIENEN (JAN VAN), gesproten uit een zeer oud en ade-
 lijk geslacht, waar van men reeds ten jare 1335 vindt opgete-
 kend, dat HENDRIK VAN BRIENEN, Ridder, trouwde met MA-
 RIA VAN LINDEN. JAN was in 1704 Raad extraordinair in
 den Hove van *Gelderland* en Burgemeester van *Arnhem*; in
 welken tijd in verscheidene steden van dat gewest, zedert den
 dood van den Stadhouder WILLEM DEN III, en wel inzonder-
 heid te *Arnhem*, vele bewegingen en onlusten waren voorge-
 vallen, welke de afdanking van vele Magistraatsleden ten
 gevolge hadt. Deze onlusten dagelijks vermeederende, wierd
 men te rade, een corps van 200 vrijwilligers, alle uit onge-
 huw.

hijde jonge manschappen, te *Arnhem* op te richten, waar over den Burgemeester WILLEM ADRIAAN BOUWERICH, als Kolonel wierdt aangesteld, en tot Hopman JOHAN SWAAN. Zulks deedt de Ridderfchap dezès gewèts, op gelijke bescherming bedagt zijn, dierhalven enige manschap ten platten lande tot hunnen dienst aannemen, en die in drie corpsen verdeeld hebbende, het bevel als Hoplieden daar over opdragen aan ELBERT VAN VOORST, HENDRIK VAN WYNERAGEN en PETER VAN HENDOORN. Deze werkzaamheid van de Ridderfchap, niet zonder lede ogen door de Regering van *Arnhem* beschouwd wordende, oordeelden die voor hun heilzaam, om nog voor een korten tijd en wel tot het einde deszelfs jaars, een tweede corps vrijwilligers van getrouwde manschappen, uit de zes burgerv aandelen getrokken, aan te stellen, en daar over 't bevel als Kolonels, aan de Burgemeesteren JOOST RUGER en DIRK VAN BASSENN, op te dragen. En dewijl zedert tusfen de Ridderfchap en Steden, door de minzame tussensprake van de vier naar *Gelderland* gezonden *Hollandfche* Gemagtigden, te weten, ADRIAAN VAN DER GOES, Heer van *Naters*, Oud-Burgemeester te *Delft*, WILLEM BURS, Pensionaris der stad *Amsteldam*, BRUNO VAN DER DUSSEN, Burgemeester en Pensionaris der stad *Gouda*, en IZAAK VAN HOORNBECK, Pensionaris der stad *Rotterdam*, op den 13 december een minnelijk verdrag wierdt getroffen, en des de twist genoegzaam bijgelegd was, zo wierdt op voorstel van onzen Burgemeester VAN BRIENEN, den 4 juni des volgenden jaars, bij meerderheid van stemmen, door de Magiftraat befloten, de twee voorheen aangeneomene corpsen vrijwilligers, als nu niet meer nodig zijnde, af te danken: des, niettegenftaande de fterke protesten van vier Burgemeesteren hier tegen, nog ten zelfen dage de Hopman JOHAN SWAAN van zijne bedieninge wierdt ontfagen, en zedert getragt dat befluit, in opzigt van alle de overigen, ook ter uitvoering te brengen; waar door zedert de deswege ontftane verdeeldheden onder de Magiftraatsleden toenamen, dat eindelijk nog op zondag den 14 dier zelfs maand, alles aldaar in de uiterfte beweging raakte, en de

Magistraat tot verhoeding van zware gevolgen, te rade wierdt, van na 't einde der kerkdiensten, niet alleen der stads poorten te doen sluiten, maar bij openbaren trommelslag de zes burgervaaudelen op de markt in de wapenen te rukken. Burgemeester BOUWENSCH, de alom verspreide vrijwilligers te zelve tijd in 't geweer trekkende, ook op de markt verscheen, en zig met dezelve regt tegen over de gewapende burgerij in bekwame orde schaarde. Op die wijs stondt de een met gevelde geweren tegen den anderen, en dus alles geschapen om, mids de minste dadelijkheid of beweging, op elkanderen vuurgevende, van de stad een bloedbad te maken. Tot dat eindelijk de in de wapenen gerukte burgers, geen bevel tot den aanval krijgende, van tijd tot tijd afdropen, en zig eindelijk geheel van een scheidende, de vrijwilligers het veld lieten behouden. Waar na de Burgemeester VAN BRIENEN, van zijn Schepens ambt zijnde ontzet, uit de stad week, doch eerlang daar weer zijnde ingekomen, den 28sten gelast wierdt dezelve te ontruimen; invoege hij zig op zijne landhoeve als gelegen buiten het schependom, ophieldt. Dus schenen de twee corpsen vrijwilligers voor altijd bevestigd, en dermate voor alle ondernemingen geveiligd te zijn, dat men ze eerlang daar na in zeker schutverlyk genootschap veranderde. Na verloop van ruim twee jaren egter, namen de zaken een anderen keer, alle de corpsen vrijwilligers wierden, ingevolge resolutie der Staten van *Gelderland* van 5 november 1707, door de gantse provincie afgeschaft, en de Heer VAN BRIENEN, even gelijk ook meer andere Magistraatspersonen, wierdt eerlang door de burgerij van *Arnhem*, in zijne voorheen bezeten waardigheid van Burgemeester hersteld.

VAN BRIENEN heeft ter vrouwe gehadt, JANNA ELISABETH DE BEYER, met wie hij den 21 december 1690 huwde, en welke gestorven is in hogen ouderdom den 25 maart 1740; hij was reeds den 30 juni 1715 overleden, na 9 kinderen, namelijk 4 zonen en 5 dogters bij haar verwekt te hebben. — G. VAN LOON, *Nederl. Historie*. IV. D. bl. 416-418. A. FERWERDA, *Nederl. Geslacht-, Stam- en Wapenboek*, d. 1 k

van 1785. L. D. WAGEN., *Vaderl. Hist.* XVII. D. bl. 242, 243.

BRIL (JAKOB), geboren te *Leijden* den 21 januarij 1639, uit geringe ouders, zo dat hij in zijne jeugd op het spoelen besteld wierdt. Van der jeugd af aan gaf hij blijken van ene leerzame godvrugtigheid, gaarne horende van de dingen die hem konden verstandig maken tot zaligheid. Dan tot rijper jaren gekomen zijnde, klaagde hij menigmaal tegens zijn vertrouwdfte vrienden, dat hij in de gronden van den Gereformeerden Godsdienst, schoon hij daar in opgevoed was, gene voldoening voor zijn geweten konde vinden; als mede niet in de stellingen van enige andere gezindheid, weshalven hij zig in 't vervolg ten enemalen afzonderde, en geene openbare oefening van Godsdienst, hoe genaamd, langer bijwoonde. Sommigen waren van gedagten, dat zulks uit tederheid van gewisse voortkwam, terwijl anderen en wel de meesten geloofden, dat zulks uit warzugt en laatlunkendheid herkomstig was. Hoe het 'er ook mede gelegen mag zijn, zeker is het, dat hij een voorbeeldigen wandel heeft geleid, en in het jaar 1700, in den ouderdom van 61 jaren binnen zijne geboortestad, met alle tekenen van een welgemoed Christen is overleden. Zijne in druk uitgegevene werkjes bestaan in ene menigte van vertogen, onder kragtige en nadrukkelijke opschriften; waar in zijn enigste oogmerk schijnt geweest te zijn, om de menschen onder een afzien van alle verschillen, in 't stuk der Religie, aanleiding te geven tot de waarachtige kennis van Jesus Christus; die naar zijn zeggen, bij weinigen gevonden wordt. Alle deze Verhandelingen zijn bijeen gedrukt, onder den tijtel van: *Werken van de Hoogberlichte JAKOB BRIL*, klaar en grondig aantijzende het *Wie en Waar* van de *ware* wezentlijke en dadelijke *Godgeleerdheid*: zeer nut en dienstig voor alle gezindheden. *Met des Auteurs leven.* Amstl. 1705. in 4to. Indien 's Mans aangezicht in de prent voor dit boek wel getroffen is, heeft iemand niet zonder reden gezegt: *Dit beeld verbeeld den Man, die zelv gansch niets ver-*

beeldde. — Het Werk zelve. J. VAN GAVEREN, *Beetz.*, 1706. a. bl. 285--291.

BRIL (MATTHYS), Konstschilder, is geboren te Breda, en niet te Antwerpen, zo als K. v. MANDER ten onregte stelt, die hem ook verkeerdelyk MATTHEUS noemt, en hem enen broeder geeft, PAULUS genaamd, die zijn zoon was. MATTHYS schilderde zeer kunstig, allerlei bloemen en fruit, en heeft zeer vele stukken van dien aart vervaardigd, welke nog ten huidigen dage in de kabinetten van sommige liefhebbers gevonden worden. — K. v. MANDER, *Leven der Schilders.* II. D. bl. 150. TH. E. VAN GOOR, *Beschrijving van Breda.* bl. 306.

BRIL (PAULUS), Konstschilder, een zoon van MATTHYS, geboren te Breda in 1550, vertrok nog zeer jeugdig zijnde naar Antwerpen, en kwam aldaar ter lering bij een gemenen Schilder, DANIEL WORTELMANS genaamd. Hij schilderde in den aanvang in waterverf, dekzels van *Klayecimbalen*, en diergelijken, waar mede hij zig 14 jaren oud zijnde, moeste generen; doch zulks ene zeer schrale kostwinning opleverende, besloot hij zijn vaderstad Breda weder op te zoeken, ten einde te beproeven, of hem het fortuin aldaar gunstiger zoude aanblikken, doch zulks ook mislukkende, keerde hij naar Antwerpen te rug; alwaar hij egter ook niet lang toefde, maar in den ouderdom van 20 jaren, buiten weten van zijne familie naar Frankrijk reisde, en zig een tijdlang te *Lions* ophield; van daar trok hij naar Rome, alwaar hij grotelijks in de konst vorderde, inzonderheid in 't schilderen van landschappen; veel heeft hij voor den toenmaligen Paus en enige Kardinalen geschilderd. Schoon zijne stukken doorgaans van groten omtrek waren, heeft hij egter ook vele kleine taferelen vervaardigd, zo op doek als koper, welke onder de liefhebbers verspreid zijn. Ten jare 1771, wierdt 'er op de verkoping van het beroemde kabinet des Heren G. BRAAMKAMPS, een stukje van hem verkogt voor 63 guldens, verbeeldende een bergachtig landschap. Hij is in 1584 gestorven, in den ouderdom

dom van 34 jaren. — K. v. MANDER, *Leven der Schilders*, II. D. bl. 151-153. VAN GOOR, *Beschrijv. van Breda*, bl. 306. *Notitie der Schild. van G. BRAAMKAMP*, bl. 7.

BRIZE (KORNELIS), Konstschil'der, die bijzonder treffend en natuurlijk *Harnasfen* en allerhande *Stilleven* nabootste; ook muntte hij bovenal uit in het schilderen van *brieven* en *papieren*; waar van de bewijzen nog voor handen zijn, in het tafereel ter *Thesaurie* op het raadhuis te *Amsteldam*, daar de geestige VONDEL dit volgende bijchrift op gemaakt heeft:

Men riep, de Drukkonst en de Schrijfkonst zal verwild'ren

Nu *Holland* ons verbied 't gebruik van *Fransch* papier.

Ontfla u van dees zorg, sprak *Amstels* Trezorier:

BRIZE bestelt papier, als hij zig zet tot schild'ren.

Bezie dat Tafereel: wat ziet gij daar om hoog?

Papieren, bul, en brief: of schijn bedriegt ons oog.

Niet min konstig en natuurlijk, zijn die door elkander gevlogten speeltuigen geschilderd, daar het kleine orgel in de Oude kerk te *Amsteldam* mede pronkt; als mede het *Stilleven* in twee groote stukken in 't Oudemannenhuis in die zelve stad, in welker ene verbeeld staat: *de verarmde Ouderdom*, die terwijlze van de *Nijd* voortgetrokken, door het *Geluk* verlaten schijnt; de beelden daar van zijn door A. DE GREBBER en de *harnasfen* en ander *stilleven* door BRIZE geschildert. In het ander stuk komt *de Ouderdom bij Amsteldam door eene Maagd verbeeld, die den overvloed bij zig heeft* &c. — A. HOUBRAKEN, *Schouwburg*, II. D. bl. 341, 342. J. C. WEYERMAN, *Leven der Schild.* II. D. bl. 338. WAGEN, *Beschrijv. van Amst.* VII. St. bl. 60.

BROCARD (JAKOB), een Openbaringschrijver en goedhartig Dweper van de XVIde eeuw, was een *Venetiaan* van geboorte. Hij verliet zijn vaderland, kwam in *Holland*, omhelste aldaar het *Protestantsche geloof*, wierdt een ijverig tegenstrever van het *Pausdom*, en gaf verscheidene boeken in 't licht, in welke hij beweerde, dat de bijzondere gebeurtenissen in de

XVId

XVde eeuw voorgevallen, door de Propheten waren voorspeld. Na de Godspraken der Schriftuur, ingevolge zijne hersenschemimgen denkbelden, op reeds gebeurde zaken toegepast te hebben, ging hij een groten stap verder, en nam de vrijheid, om die aan toekomende gebeurtenissen toe te wijden; en voorzeide uit kracht van deze en gene Schriftuurtexten, dat dit of dat aan den Prins van ORANJE, FILIPS DEN II, Koninginne ELIZABETH, aan den Keizer enz. zoude gebeuren. De Kerken der *Verenigde Nederlanden* vreesden niet zonder reden, beschuldigd te zullen worden, dat zij die dromerijen goedkeurden, indien zij hieromtrent een diep stilzwijgen in acht namen; om zulks dan voor te komen, veroordeelde het Sijnode nationaal van *Middelburg* in 1581, deze wijze van de H. Schrift te verklaren, en gaf last aan LAMBERT DANEAU, Hoogleraar in de theologie te *Leiden*, en aan MARTEN LYDIUS, Predikant te *Amsterdam*, om BROCARD op het ernstigste over zijne dromerijen te onderhouden en het ongerijmde daar van voor te stellen; men verzekert, dat deze, onbekwaam, om de zwarigheden op te lossen, welke men tegens zijn leerstelsel aanvoerde, de belofte deedt, om voortaan van die zogenaamde prophetien af te zien. Inusfen hadt deze Dweper, zekeren *Franzen* Edelman, die ijverig Protestantisch was, JAKOB SEGUR-PARDAILLAN genaamd, zodanig weten in te nemen en zijn verstand te beguichelen, dat hij het middel vondt, om hem door een aantal Schriftuurtexten, die hij naar zijne denkbelden verklaarde, te doen geloven, dat men wel haast een Vorst van hunne belijdenisse zoude zien opdagen, die den Pauselijken zetel om ver werpen, en het hoofd der christelijke vereniging zoude zijn. PARDAILLAN was een ijverig dienaar van HENDRIK DEN IV, toen ter tijd Koning van *Navarre*; hij dagt dat die Koning door den Hemel voorbeschikt was tot zulk een roemwaardig doeleinde, en ten enenmalen vervuld met die hoop, stelde hij aan denzelven voor, om een gezantschap aan de Protestantse Vorsten te zenden, en bood zig zelven tot dien persoon aan. Doordien zijn voorstel niets behelsde dat tegen de middelen streedt, welke men te dier tijd

tot begunstiging van zijne partij dagt te moeten omhelzen, wierdt dat aanvaard, en hij in 1583 als Gezant aan die Vorsten gezonden. Men spotte niet weinig met hem, toen men de ware drijfveer ontdekte, die hem in beweging hadt gebragt, en hem aangefpoord om de onkosten te dragen van het drukken der boeken van zijnen Propheet. In dit geval treffen wij een levendig voorbeeld aan, van 't geen dit zoort van menschen vermogen en in staat zijn uit te voeren; men mag hem zonder schroom, met den hatelijken naam van brandstigers bestempelen; en schoon het voldongen is, dat velen van hem geen bedriegers zijn, maar ter goeder trouw koppig blijven, en vastelijk geloven 't geen zij propheteren; zijn 'er intussen ook, die geen ander doeleinde hebben, dan om oorlogen en oproeren te verwekken; zij zijn meer bedorven van hart dan van geest; en om het regtschapen uit te drukken, zijn het ware pesten en bedervers van ené vreedzame zamenleving. Met dit al geloof ik niet, dat BROCARD onder deze laatste klasse behoort gerangschikt te worden; en dus veel te streng door sommige Roomsgezinde Schrijvers, met name MARTINUS DELRIO, is gegispt en afgebeeld, die beweert, dat hij een werktuig van den Satan was, en dat zijne voorzeggingen duivels waren; zie hier 's mans eigene woorden: *Quid queso aliquid est liber ille manuscriptus JACOBI BROCARDI Calvinistae, revelationum ad Elizabetham Angliae reginam, & Praefatio in Genesin, aliaque nonnulla ejusdem opuscula, nisi farrago quaedam demoniacarum revelationum, quarum praecipuum de anno 1580, jam tempus mendacii convicti.* Schoon de geleerde Gysb. VOETIUS sommige stellingen van BROCARD grotelijks afkeurt; voegt hij 'er egter bij, dat hij behalven dat een braaf man was, zeer regtzinnig en godvrugtig: *Fuit hic BROCARDUS caetera vir probus, (zegt hij) orthodoxiae ac pietatis studiosus, uti videre est ex libello ipsius titulo: de Antibaptismo jurantium &c.*

Weinig anders meer weten wij nog van BROCARD, dan dat hij zig in 1589 of 1590 naar *Neuremberg* begaf, alwaar hij voorstanders vondt, die hem zeer liefderijk goede diensten bewezen; zulks blijkt inzonderheid uit de *Brieven van BONGARS,*

GARS, die niet alleen hunne liefdadigheid prijst, maar ook den persoon aan wien zij die uitoeffenden. Zie hier wat hij in een brief van den 3 februarij 1591, over dit onderwerp aan CAMERARIUS schrijft: *J'ai appris que votre Republique a reçu favorablement le bon vieillard J. BROCARD, qui en sa jeunesse a paru entre les plus polis & les plus sçavans. J'ai eu de la joye depuis peu de le voir dans votre ville, & je m'en tiens obligé a Mr. BAUGAR. C'est ainsi que vous vous amassez un tresor au ciel.* Het blijkt niet wanneer hij gestorven is, doch ingevolge een anderen brief van BONGARS, leefde hij nog den 23 november 1594. — De schriften van hem door den druk gemeen gemaakt, zijn de volgende: 1. *Interpretatio & Paraphrasis libri Apocalypseos.* Lugdb. 1580. 8vo. It. Ib. 1610. 8vo. 2. *Interpretatio mystica & prophetica libri Geneseos.* Lugdb. 1580 & 1584. 4to. It. ed. auctior & emendatior. Bremæ 1585. 4to. It. 1593. 4to. 3. *Interpretatio mystica & prophetica Levitici, Cantici-Canticorum, Haggai, Zachariae & Malachiae.* Lugdb. 1583. 8vo. 4. *De Anti-Baptismo jurantium in Papam, & in Ecclesiam Romanam, deque eorum Idolozeli.* Lugdb. 1580. 8vo. — LE LONG, *Biblioth. sacra*, p. 652. M. DELRIO, *Disquisit. Magic.* Lib. IV. p. 197, 198. THUANI, *Hist. ad annum* 1583. p. 500. SPOND., *Annal. Eccles.* ad ann. 1583. num. 9. G. VOETIUS, *Disput. Theolog.* Tom. II. p. 1075. VITRINGA, in *Apocal.* p. 530. GERDES, *Spec. Ital. Reform.* p. 180-187. VIGNIER, *Theatre de l'Antichrist.* Part. I. p. 339. *Lettres de BONGARS*, ed. de la Haye dè 1695. Tom. I. p. 129. P. BAYLE, *Diction. ed. de* 1730. Tom. I. p. 670-672. PAQUOT, *Mém. littér.* Tom. XII. p. 225-228.

BROECK (JOHAN VAN DEN), geboren te *Amsteldam* den 18 oktober 1648, was de zoon van NIKLAAS VAN DEN BROECK, een voornaam Koopman, die, de *Lutherse* geloofsleer toegedaan, van *Antwerpen* naar *Hamburg*, en van daar naar *Amsteldam* ging wonen. Hier trouwde hij met MARIA VOLKWARD, weduwe van HENDRIK STAP, de moeder van onzen JOHAN. Deze vrouw haren man verloren hebbende den 20 mei 1661, trouwde daar na met JOHANNES CHRISTENIUS,

Hoog.

Hoogleraar in de regtsgeleerdheid aan het Gijmnafium te *Amfteldam*. Onderwezen door den ftiefvader en door de *Leijfe* Hoogleraren van dien tijd, werd JOHAN VAN DEN BROECK, den 15 maart 1669, tot Doktor in de regten bevorderd; oefende vervolgens de praktijk in 's *Hage* den tijd van twee jaren, daar na te *Amfteldam*, alwaar hij den 23 april 1673 in huwelijk trad met zijne volle nigt, KATRINA VAN TOLL, geftorven den 12 april 1698, welke hem negen kinderen baarde, waar van 'er zes jong geftorven zijn, en één zoon en twee dogters den vader overleefd hebben. In 1684, was hij Lector in de regtsgeleerdheid te *Amfteldam*, twee jaar daar na Profefor *extraordinaris*, en, in 1690 gewoon Hoogleraar, welk ambt hij neerftig en getrouw heeft bediend tot in 1729, wanneer hij zijn ontfslag bekwam, behoudende eer en inkomften. Hij genoot deze rust nog omtrent 10 jaren, en ftierf in het 91fte jaar zijnes ouderdoms, den 1 maart 1739. Hij heeft vele edele Jongelingen tot leerlingen gehad, doch gene fchriften in druk uitgegeven. Hij was bijzonder vlijtig in het lezen van den Bijbel. De Hoogleraar in de Oosterfe talen, KORNELIS HUGO VONCK, heeft ene lijkrede in 't latijn over hem gehouden, welke gedrukt is. — D'ORVILLE, *Orat. in Centef. natal. Athen. Amftelod.* p. 30.

BROECKE (JAN VAN DEN), is geweest Raad in de Vroedfchap te *Dordrecht*, een geleerd man en latijns Poëet, blijkens zijne digtfukken in die taal, na zijn' dood, uitgegeven, door JOHANNES JENSJUS, te *Dordrecht*, in 1741. in 8vo.

BROEDER, Kommandeur ter zee in dienst van dit gemenebest, fneurvelde den 19 november 1692, toen vier *Franfe* oorlogfchepen, even buiten 't *Kattegat*, het Staatsgeleide aanviel, welk de koopvaardijvloot, uit de *Ooftzee*, herwaards voerde. Deeze dappere Zeeman, was in dit zelyde jaar, en nog gevaarlijker gebeurtenisse ontkomen, die egter minder noodlottig voor hem uitviel. Nevens den Kapitein BONTE-MANTEL, enige *Spaansvaarders* geleidende, wierden zij, nu op de hoogte van *Castro* gekomen, door drie *Franfe* oorlogfchepen en twee fregatten aangevallen. Zij verdedigden zig lang en

on-

onverfchrokken; doch, door 't geweldig vuur, 't geen, van rondsom, op hen losbrandde, wierden eindelijk, beide hunne fchepen in den grond gefchoten, na dat BONTEMANTEL, in den ftrijd gefneuveld was, en flegts zeven of agt mannen van deszelvs fchip zig hadden kunnen bergen. BROEDER wierp zig toen, naar 't fchijnt, in de boot, en met 12 of 16 der zijnen, een' geruimen tijd op zee zwervende, ontmoette hem een *Frans* oorlogfchip, onder bevel van den Ridder DE SANGRIS, 't welk hem inram, en te *St. Jan de Luz*, opbragt. Sedert wierdt hij in vrijheid gefield. — *Wag., Vad. Hift. XVI. D. bl. 177. Bijvoegz. en Aanmerk. hier op. bl. 65, 66.*

BROEK (ELIAS VAN DEN), Konfchilder, geboren te *Antwerpen*, was een der eerfte en beste leerlingen van den razenden Schilder ERNST STUYVEN; dan al mede een man, die de fortuin flegts van agteren heeft gezien. Hij fchilderde heel los en geestig allerhande bloemen, kruiden, flangen, hagediften enz.; woonde op 't molenpad buiten de *Utrechtfe* poort te *Amfteldam*, daar hij bij zijn huis een bloembhof tot zijn gebruik hadt, en fterf in 1711. — A. HOUBRAKEN, *Schouwv. III. D. bl. 378, 379. J. C. WEYERMAN, Leven der Schilders, III. D. bl. 211.*

BROEK (JAN) VALENTYNZ., een wakker en onvertzaagd man, inwoonder van *Amfteldam*, die aan den *Oudenbrug* woonde, heeft blijken gegeven dat hij een warm, en mogelijk wel een al te ijverig werkend voorftander van de hervorming is geweest; ten minften vindt men van hem aangegetekend, dat hij een van die genen was, welke ten jare 1566, het gemene volk, door belofte van geld, omkocht tot de plundering van het Minderbroeders klooster. BROEK, hier mede niet vergenoegd, vertoonde zig, in 't volgende jaar, in 't openbaar als een tegenfprever van de Regering, en wel bijzonderlijk in het geval met den Burgemeester BUIK, die onder verdenking lag van krijgsvolk in de ftad te willen doen komen, 't welk alles in oproer bragt, en zulk een verbolgentheid baarde, dat elk *wapen! wapen!* riep, en zig in aller-

zij toerustte. JAN BROEK, deedt, op de *Nieuwebrug*, met de trom omgaan: *dat elk, wie lijf, goed, vrouw en kinderen lief-hadt, hem nu volgen zou.* Op deze wijze een groot aantal menschen bijeen verzameld hebbende, liet hij de brug met 33 man bezetten; trok met de overigen langs den *Zeedijk*, door de *Warmoesstraat*, en sleepte een ongelooflijke menigte volks met zig; ieder met het geweer voorzien dat hij bij der hand hadt. De uitzigten werden daar door allerakeligst; want daar ieder zijne partij koos, trok de vader tegen den zoon en de broeder tegen den broeder op. De partij van BROEK, als zijnde de kloekste, bezette alle de uitgangen in de *Warmoesstraat* en op den *Nieuwendijk*. JAN PIETERSZÖON HOOFT en enige anderen plantten, om de markt te beschrijven, drie basen op den steiger van het *Damrak*. Ten zelfden einde, werden nog, op de *Paapenbrug*, drie grote basen gesteld, en al de huizen van de *Warmoesstraat*, tot aan de *Vismarkt* toe, van agteren met schutten voorzien. ADRIAAN PAUW, een ijverig doch tefens bedaard *Gereformeerde*, ongewapend naar 't stadshuis tredende, vondt in de *Warmoesstraat*, en bijzonderlijk omtrent de *Paapenbrug*, de Burgerij in de wapenen. Op den *Dam*, daar de *Roosgezinde* Burgers stonden, wilde men hem te lijve, doch verstaande, dat hij door Burgemeesteren ontboden was, liet men hem boven gaan. Hier werdt van hem begeerd, „dat „hij vernemen zou, hoe 't onder de Burgerije stondt, en „Burgemeesteren daar van verslag doen.” Hij volvoerde dezen last, begaf zig over de *Paapenbrug*, naar de *Kerk- of Warmoesstraat*, daar hij 't getal der *Onrooijse* Burgerije zeer vermeerderd vondt. Hij vraagde naar de oorzaak van dien oploop; men antwoordde hem: „dat 'er nieuwe knegten waren aangenomen, dat de anderen zig, nevens de overige „Burgerij, gewapend op de plaats vervoegd hadden; dat de „toeleg scheen, hen te overvallen, also men hen daar niet „ontboden hadt.” PAUW antwoordde: „dat hij zulk een „oogmerk in de Heren niet hadt bespeurd,” hen te gelijk biddende, dat zij zig toch aan de Heren niet vergrijpen, noch verder voorttrekken wilden. De Wethouders, die nog niet

boven de 2000 man bij een hadden, bevonden zij ondertussen in gene kleine verlegenheid; zij hadden PIETER KAARST, Hoofman der nagtwagt, uitgezonden, om alle gelegenheden te bezigtigen; die, wel gezien bij de Burgerije, overal doorge laten werdt, en aanbragt, hoe de straten bezet, beschanst en met grove of handbusen geboord waren, tot dadelijke behering van den Dood. De Wethouderschap zig dan genoegzaam belegerd ziende, besloot met de Burgerij te woorde, en ware 't mooglijk tot verdrag te komen. PAUW, middelerwijl, wederom op 't stadshuis gekeerd, ANDRIES BOXLESZON, HENDRIK VAN MARKEN, ADRIAAN MEDENBLIK, HENDRIK FRANKSZON en nog enige andere Burgers, werden dan een en andermaal afgevaardigd aan de Gemeente, met last, uit naam der Heren te verzekeren, dat 'er geene knechten aangenomen, maar enigen alleen opgetekend waren, op aanschrijven der Hertoginne; en om op haar te begeren, dat zij vier of vijf personen benoemde, om met diergelijk getal van Gemagtigden der Wethouderschap, te spreken. Wat later begaf zig Burgemeester SIMON KORS, van den Schepen JAKOB GERRITZSON en van ADRIAAN PAUW verzeld, naar de *Warmoesstraat*, om der Burgerije dezen voorslag smakelijk te maken; doch terwijl hij zijn best hier toe deedt, en 't volk voorhieldt: „ dat alles „ maar misverstand was, en dat men de wapenen afleggende „ met een verzoekschrift te regt raken kon,” werden, op last der Wethouderschap, enige tonnen buskruid gevoerd naar den *Jan Rooden toren*, die, nogthans onder weg, door EGBERT PIETERSZON VINK en weinige anderen bemagtigd, en in 't water geworpen werden; ook deedt men de soldaten en enige *Roomsegezinde* Burgers, onder bevel van den Schout PIETER PIETERSZON, en zijnen zwager, den Oud-Burgemeester ELBERT MARKUS DIRKSZON, trekken naar de *Regulierspoorte*, die men voorhadt te bezetten.

Van de andere zijde, was, ondertussen, JAN BROEK, tamelijk verzeld, den *Zeedijk* langs met drie basen, aldaar voor een Smids deure gevonden, getrokken naar het *Bushuis*; uit zorge, dat de schans aan de *Verkensluis* overweldigd en 't *Bushuis*

Jan vervolgens ingenomen mogt worden. Doch hier vernemende dat de *Roosfen* in aantogt waren om de *Regulierspoort*, den *Steltuin*, het *Halfroond* en 't *Buskhuis* te bemagtigen, rukt hij voort, tot op de *Rode- of Reguliers-*, nu de *Doelenbrug*, daar hij ene schans van balken en ander hout, welk voor den *Sted- of Timmertuin* lag, doet opwerpen, en met de basen stofferen, op welken van agteren geklonken werd, als of ze wel geladen geweest waren, schoon men noch kruid noch lood bij der hand hadt. De Schout en de Burgemeester *MARKUS*, ontzet van 't gene zij zagen, verzogten *JAN BROEK*, buiten de schanse, te mogen spreken. Hij, eerst naar de *Warmoesstraat* om bijstand gezonden hebbende, treedt onverschrokt uit zijn voordeel, en vraagt: „wat hen, met pijp, „trom en vliegend vendel, derwaards dreef?” Daar *ELBERT MARKUS* op antwoordde: „'t was, om zig met kruid, schut, „en scherp, uit den *Steltuin* en 't *Halfroond*, tegen hanne „vijanden te wapenen.” *JAN BROEK* hervraagde: „wie die „waren?” en als hier op gezwegen werd, voer hij voort: „dat hij 't hun niet wilde laten volgen; maar ten dienste zij- „ner Majesteit en welstand der stad bewaren zou; ook „zou hij zo wel voor de poorte zorgen, dat 'er de Graav „*VAN MEGEN*, met zijn krijgsvolk, 't hoofd zou stoten.” Terwijl zij nog spraken, kwamen hier zoo man, onder een vendel, welk door *JAN KIES* gedragen werd, te hulpe; des keerden de Schout en Burgemeester met hun volk te rug naar den *Dam*, terwijl *JAN BROEK*, de *Regulierspoort*, de *Rodebrug*, het *Halfroond* en den *Steltuin*, deedt bezetten, den Schutmeester belastende, noch der ene, noch der andere partije, enig wapentuig te verschaffen.

De persoon, die door *JAN BROEK* om onderstand naar de *Warmoesstraat* was gezonden, was *THOMAS GERRITZ ZON DOESBURG*, die komende voor de *enge Kerksteeg*, Burgemeester *Kors* nog bezig vondt, met het volk te belezen. Straks vaart hij uit, werpt hem over slag, niet verwijt van 't geen aan de *Rodebrug* te doen was, en grauwt hem toe, dat hij de Burgerij door bedrog in 't net zocht te brengen. *Kors*

last werks genoeg, dat hi, door voorpraak van enige gematigde personen, 'er heel huide afraakte. De andere middelaars, werden met verontwaardiging naar 't *Stadshuis* gewezen. Intussen verhefte zig de kreet: „naar 't *Stadshuis*! naar 't „ *Stadshuis*! wij hebben 't, zo wij harts genoeg hebben; anders is 't ongekomen.” Doch de deftigsten der gemeente hielden zig hier ernstiglijk tegen, voor ogen houdende: „dat „ het oogmerk hunner wapenen niet ware, de handen aan „ Heren te schenden, of met het bloed van evennaasten, „ vrienden of magen te bezoedelen, maar door draaglijke „ voorwaarden, aan ene veilige ruste te geraken.” Zulk een raad gegeven door Mannen, die te gelijk raders en gelders waren, maakte indruk op de menigte, die, eerlang, het oor leende aan enige geschikte Burgers, welken, uit naam der Wethouderschap, van verdrag kwamen handelen. De gemeente belooft, zig stil te houden, gedurende de handeling, indien zij niet aangevallen wordt. Men geraakte in onderhandeling, zeer waarschijnlijk ten huize van den ijzerkoper *LEENAARD JANSZON*, daar de *Keizer* uithing. Hier wordt een groot deel van den dag gesleten met kijven en het uitboezemen van klagen. Ook stondt men 'er aan de zijde van de gemeente sterk op, dat in 't verdrag gesteld wordt: „hoe „ Burgemeesteren, in 't aannemen van meerder manschap, „ gehandeld hadden vierkant strijdig met de orde, bij den „ Prinse VAN ORANJE beraamd;” dan men konde de Wethouderschap niet bewegen, hier toe te bewilligen. 't Was reeds laat in den avond, toen men eindelijk de overeenkomst sloot: „ dat namelijk twee Gemagtigden uit de *Wethouderschap*, en „ twee uit de *Gereformeerden*, naar 's *Hage* zouden reizen, en „ bij de Gemagtigden der Landvoogdesse aldaar vernemen, „ of de last tot werving aan de Wethouderschap gegeven, „ goedgekeurd was door den Prinse Stadhouder; zo neen, „ dan zou men naar *Antwerpen* trekken, om, na vertoning „ van de gelegenheid der stede, 's Prinzen goeddanken te „ verstaan. De Gemagtigden van de Gouvernante zouden „ middelerwijl verzogt worden, het uitvoeren van hunnen „ last

„last uit te stellen, en 't lieten van krijgsvolk te staken, ont-
 „staande zelfs de knechten, die reeds waren ingescreven,
 „en doende de nagtwaak houden op de hoefslaggen, onlangs
 „bij den Prinse Stadhouder beraamd.” Met het sluiten van
 dit *Verdrag*, was 'de onlust, die een afleijnselijke uitkomst
 speelde, gestild, zonder dat 'er een droppeel bloeds gestort was.
 Kort hier op kwam BREDERODE binnen de stad; wat hem al-
 daar wederveer, kan men hier voor zien op het artikel
 BREDERODE (HENDRIK VAN).

Ten jare 1569, vindt men den zelvden JAN BROEK, dat een
 dapper karel was, en ongemeen ijverig de belangen der Ge-
 reformeerden toegedaan, met een lastbrief van den Prinse van
 ORANJE voorzien, als Kapitein van een vrijbuiters in zee ver-
 schijnen, alwaar hij den vijand alle mooglijke afbreuk deedt.
 Dit wekte op nieuw de haat der *Amsteldamsche* Regering, die nog
 gants niet uitgedoofd was, zo vinnig tegens hem op, dat de
 Vroedschap van die stad ene premie van 200 guldens uitloof-
 de, aan elk die hem levende in handen van het Gerecht zou
 leveren, en 100 guldens aan die hem dood sloeg. Verder
 besloot de Regering, enige ligte schepen tegen hem uit te
 rusten, ten einde ware het mooglijk hem gevangen te krijgen,
 of ten minsten van voor de zeegaten te verdrijven. Schoon
 het de *Amsteldammers* niet gelukte, kunnen medeburger aan
 de galg te doen knopen; trof egter JAN BROEK kort daar op,
 het rampspoedig lot, in handen van de *Hamburgers* te vallen,
 die zijnen lastbrief niet eerbiedigende, hem als een zeezwarm
 beschouwden, en het hoofd lieten afslaan. Dus eindigde de-
 ze brave man, die zo veel blijken van onverfoerlijke moed
 en dapperheid hadt gegeven, ongelukkig zijn leven op een
 schavot. — P. C. Hooft, *Nederl. Hist.* IV. B. bl. 136,
 137, 138. Wag., *Vad. Hist.* VI. D. bl. 217, 218, 308-310.
 Wag., *Beschr. van Amst.* III. St. bl. 225-232. 301, 302.

BROEK (JAN VAN DEN), geboortig uit *Wenlo*, Klerk
 ter Finantie van *Holland*, was de uitvinder van het gezegde
Papier, waar voor hem ene beloning van 3000 guldens is

toegelegd, in het jaar 1623. ——— C. H. Thotz, *ad Leges. fundam. Feod. Belg.* p. 384, 385.

BROEKE (KRISTIAAN VAN DEN), Konstfchilder, te Antwerpen geboren, omtrent het midden der XVIIde eeuw, heeft lang in *Holland* gewoond en is ook aldaar overleden. Hij was vernuftig in uitvindingen, schilderde ongemeen fraai naakte beelden, en was daar bij een konstlig Bouwmeester, van wien op vele plaatzen bij de liefhebbers nog verscheidene werken gezien worden. ——— K. v. MANDER, *Leven der Schilders*, I. D. bl. 230.

BROEKELAAR (GERARD), geboren te *Arnhem*, is geweest Pastoor van de hoofdkerk in 's *Hertogenbosch*, gedurende het tijdvak van 27 jaren, en is aldaar gestorven in 1602.

BROEKELAAR was een man, vrij wel in de hebreeuwse, griekse en latijnsche talen bedreven, was ook een liefhebber van de latijnsche dichtkunde, en een ijverig voorstander en verdediger van zijne geloofsbelijdenis. Hij heeft geschreven en door den druk gemeen gemaakt: 1. *Victoria Turris Davidica contra Turram Babilonicam, pro Venerabili Sacramento Altaris &c. acc. Taisera Reformatae Religionis.* Sylvæd. 1580. 8vo. 2. *Prodromum Pacis.* Ib. 1580. 8vo. 3. *Odum Triumphalem civium Sylvædu-censium.* Ib. 1588. 4to. ——— J. F. FOPPENS, *Bibl. Belg.* pag. 346.

BROEKHOVEN (JAKOB VAN), was ten jare 1618 en 1619, Burgemeester te *Leijden*, en Lid der Gecommitteerde Raden van *Holland*, daar bij een der 24 Regters over OLDENBARNEVELD, DE GROOT enz. Hij was een ijverig tegenstander niet alleen, maar zelfs een vervolger der Remonstranten; zulks toonde hij in 1619 te *Alkmaar*, toen hij benevens FRANS VAN DER BURGH, door Gecommitteerde Raden naar die stad wierdt gezonden, om het prediken van de Remonstranten, dat buiten de poorten geschiedde, te beletten; op den 23 mei nadelijk, trok BROEKHOVEN, benevens den Schout, twee Burgemeesters, en een veedel soldaten, met geladene musketten

en

BROEKHUIZEN. (BENJAMIN) (EGBERT van) 371

en brandende lonten, op de vergadering der *Remonstranten* los; bij den hoop gekomen zijnde, die bezig waren *hadden* godsdienst uit te oefenen, wierdt op bevel van *Broekhuizen*, het volk door de soldaten met hun ontbloot geweer dadelijk geslagen, en nit malkanderen gejaagd. Men vindt verhaalt, dat hij bij zijn afsterven buitengemeen ontroerd was, en tegens de omstanders zou hebben uitgeroepen: „Ik heb vele „vijanden, maar ik ben verzekerd, dat als zij mijn lijden „zagen of wisten, zij met mij nog medelijken zouden heb- „ben.” — G. BRANDT, *Hist. der Reform.* III. D. bl. 762. *Hist. der Regtspl.* bl. 56. 253, 254, 258. *Wassena.* *Vad. Hist.* X. D. bl. 341.

BROEKHUIZEN (BENJAMIN), beoefende, de scholen doorlopen zijnde, de wijsbegeerte, en wierdt Meester in de vrije konsten, waar wa hij in de medicijnen studeerde, en de doktorale muts in die wetenschap verkregen hebbende, eerst als Chirurgijn-Major in het leger diende, en vervolgens stak Doktor in 't *Hertogenbosch* is geweest, benevens Hoogleraar in de medicijnen en wijsbegeerte aan het doorlugtig school van die stad. Het schijnt dat hij omtrent het jaar 1686 is gestorven. Men heeft van hem in druk: *Oeconomia Corporis animalis; sive cogitationes quocumque de Mente, Corpore, et utriusque conjunctione; juxta methodum Philosophiae Cartesianae deducta.* Novtog. 1672. 12mo. It. Amst. 1683. 4to. It. onder den titel: *Rationis Philosophico-Medicae, Theoretico-Practicae Sc. Hage 1687. 4to.* Dit werk trekt ten blijk, dat hij ten eenmalen de grondbeginzelen van *CARTESIUS* volgde. — GEORG. MATTHEI, *Conspectus Hist. Medic.* pag. 860. *BAYLE, Nouv. de la Republ. des Lettres, Avril 1687. p. 362-390.* *PAQUET, Mém. Litt.* Tom. X. p. 310-312.

BROEKHUIZEN (DANIEL van), is geboren te *Gouda*, omtrent het jaar 1570, was een geleerd Man en ervaren Artz. — *WALVIS, Beschv. van Gouda*, bl. 279.

BROEKHUIZEN (EGBERT van), de oud-overgroot-

der van den beroemden Digter, die volgt; is Wijnkoper te *Utrecht* geweest, en onder anderen bekend gebleven door zijne huisvrouw ANNA VAN BLOKHOVEN, die weduwe van hem nagebleven zijnde, in den godsdienst verlicht, gestrekt heeft tot een wonderbaren spiegel van vrijmoedigheid en toonbeeld van ijver in die rampspoedige tijden. Want als zij beschuldigd wierdt van zig ettelijke malen te hebben laten vinden in de vergaderingen der genen, die zig van het bijgeloof afscheidden, en haar te laste gelegd, datze haren zoon JOHAN tot het rukken der beelden uit de kerken en van de altaren, met dit gedenkwaardig zeggen hadt aangemoedigd: *onze voorouders moeten beesten geweest zijn, datze hout en steen hebben gaan aanbidden*; is zij van den Bloedraad, door den Hertog VAN ALVA aangesteld, ten dood veroordeeld, en op de *Neude* te *Utrecht* den 25 september 1568 onthalsd. Ook vindt men in de *Aantekeningen van Mr. KORNELIS BOOT*, door BRANDT aangehaald, vermeld; dat men toen sterkelijk zeide: „dat de „Raadsheer Mr. JAN LENT, Kommissaris van den Bloedraad, „wel diep in haar schuldboek stondt, en met haar dood de „betaling ontging; want toen hare goederen den Koning waren toegewezen, wist men dat boek in handen, en 't blad „daar zijn naam op stondt, daar uit te krijgen.” — P. BURMANNI, *Orat. fun.* p. 5. D. v. HOOGSTRATEN, *Leven van Broekh.* bl. 6, 7. G. BRANDT, *Hist. der Reform.* I. D. bl. 56. *der Aantek.*

BROEKHUIZEN (JOHAN VAN), bij de latijnsche Digters bekend onder den naam van JANUS BROEKHUSIUS, is gesproten uit een zeer aanzienlijk geslacht te *Utrecht*. Zijn grootvader, mede JOHAN genaamd, door het willekeurig bestuur van de Regering verongelijkt zijnde, verliet *Utrecht* en ging naar *Amsterdam* wonen. Hier huwde hij met EVA KLUISTER; bij wie hij twee zonen verwekte, namelijk JOHAN en GERARD, zijnde den laatstgenoemden de vader van onzen BROEKHUIZEN, die een hoedenstoffeerder was, en in den egt tradt met EVA VOS, vermaagschapt aan vele aanzienlijke huizen, als de WITZENS,

BEELDSTORMING IN DE NEDERLANDEN.

WILMS, HEDDENS, enz.; door welker bezorging hij ene Klerksbediening ter Secretarije van de Admiraliteit bekwam, en zijn vorig beroep liet varen. JOHAN was de enigste vrugt, die dit huwelijk voortbragt, en wierdt geboren den 20 november 1649 te *Amsterdam*. Zijn vader ontviel hem reeds in zijn tenderste jeugd, en hij geraakte hier door onder voogdij van zijnen oom JOHAN, die vlugheid van geest, vernuft en leerslust, in den jongen vermerkende, hem aan het opzigt van den beroemden ADR. JUNIUS, toen ter tijd Rektor van de latijnse scholen te *Amsterdam*, toevertrouwde, onder wiens bestier hij ongemene vorderingen zo in de geleerde talen als beginzelen der fraaije wetenschappen, maakte; inzonderheid was hij begaafd met een stalen geheugen, zo dat hij met een paar maal overlezen, in staat was de aan hem opgelegde taak van buiten te leren, ja zelfs de lesfen van ouder leerlingen op het enkel aanhoren in zijn geheugen te prenten. Met deze begaafdheid, gepaard bij den groten smaak, dien hij in 't beoeffenen der letteren vondt, kost het niet misfen, of hij moest met een snellen loop in de wetenschappen vorderen; ook wierdt hij reeds in zijne jeugdige jaren een goed Digter, en oordeelkundig Criticus; en schoon hij het grootste gedeelte van zijn levensloop in zeer verschillende bezigheden van die der Zanggodinnen heeft gefiet, liet hij egter niet na, om haar alle de ogenblikken toe te wijden, die hij van zijne bezigheden koste afsnipperen. De beoeffening der letteren was zijn begunstigde geestdrift, en hij wist altoos tijd af te zonderen, om daar aan te vol doen.

De lage klasfen dus roemrijk met een snellen vlugt doorgeklied zijnde, was zijn vurig verlangen, om aan het Hogeschool zig verder in zijne zo geliefde letteroeffeningen te bekwamen; doch zijn oom en voogd begreep het anders, en dagt den jongeling tot ene kostwinning te moeten opleiden, hem ten dien einde bestellende bij den Apotheker HERMAN ANKELKOT, een zeer braav man, en die liefhebberij voor de wetenschappen hadt, om diens konst te leren. Hier verbleef hij enige jaren, en besteedde zorgvuldig al den tijd, welken

zijn beroepsbezigheid hem gunde, aan letteroeffeningen, en wel inzonderheid aan de latijnsche digtkonst; ook vervaardigde hij in dien tijd nederduitsche vaarsen, die bevallig zijn en zeer uitnemenden smaak kenschetzeren. Dan het beroep daer hij in geplaatst was, begost hem te vervelen, hij vatte een tegenzin op in het bereiden van geneesmiddelen, begaf sig tot den krijgsveldtocht, wierdt Kadet onder de Infanterie, en gedroeg sig zo voorbeeldig, dat hij wel dra tot Faandrik wierdt bevorderd, en vervolgens tot Kapitein-Luitenant in de compagnie van den Oversten VAN WEDD. Hij woonde den noodlottigen veldtocht van 1672 bij, en toonde bij meer dan ene gelegenheid, dat hij braaf was. Ten jare 1674, wierdt hij met zijn regiment naar Amerika gezonden, op de vloot van den beroemden Admiraal DE RUYTER; hij was geplaatst op het schip *Jupiter*, gevoerd bij Kapitein WILLEM VAN EWIJK; met wien hij door de Amerikaanse zeeën zworff, en verscheidene eilanden en volken bezocht, onder het verduren van vele ongemakken, eigenaartig aan het zeemansleven verbonden. Doch te midden der schuimende golven en loeiende winden, besteedde hij egter den tijd, dien zijne bezigheden van krijgsman hem overlieten, aan letteroeffeningen, en inzonderheid aan de voor hem zo geliefde digtkonst; want voor het eiland *St. Dominga* ten anker liggende, vertaalde hij den XLIV *Psalm* in latijnsche digtmaat, en vervaardigde den zeezang, *CELADON, of Verlangen naar 't Vaderland* genaamd, welke beide digtstukken hij aan zijnen ouden meester en vriend HERMAN ANGELKOT te *Amsterdam* zondt. Ook eerde hij de gedagtenis der soldaten, in die uitheemsche gewesten door het lot des oorlogs gesneuveld, in eenen lijkzang; keerde in den herfst van het zelfde jaar, met de vloot naar het vaderland, en vervolgde als te voren zijnen dienst te lande.

Bij het sluiten van den *Nijmeegschen* vrede in 1678, wierdt BROEKHUIZEN met zijn regiment naar *Utrecht* in garnisoen gezonden; hier maakte hij kennis met den beroemden Hoogleraar JON. GEORG. GRAVIUS, en leidde de eerste gronden van duurzame vriendschap, met dien allerkundigsten man, welke den

gaat-

genten loop van hun leven onophoudelijk heeft stand gegrepen. Het was ter dezer stede ook, dat BROEKHUIZEN ten volgenden jare in een allerrampspoedigst geval wierdt ingewikkeld; waar van de gevolgen jammervol waren; hij anderszins vredelievende en zagtzinnig van aart, liet zig in een niet wel beraden oogenblik, door den schijn van het zo kwalijk begrepen punt van eer overrumpelen; hij gaf namelijk gehoor aan het verleidend verzoek voor enen krijgsman, van enen vriend, om hem tot tweede te dienen in een tweegevegt; tegens een man die hij waande dat hem bloedig beledigd hadt. Hunne beide tegenstrevers wierden op de plaats van het gevegt dood gestoken; zijn vriend gevaarlijk gekwetst, en hij zelv zodanig mishandeld, dat hij 'er ter naauwer nood het leven afhaalde. Het duelleren werd in het *Bataafsch* Gemeenbest met den dood gestraft, en daar was niemand dan alleen de Stadhouder, aan wien de Souverein dat regt hadt verleend, welke gratie kost bewijzen. GRAEVUS schreef terstond ten zijnen voordele aan DANIEL HEINSIUS, een groot gunsteling van den Prins VAN ORANJE; deze wist ook zo veel uit te werken, dat BROEKHUIZEN brieven van kwijtschelding verkreeg. Gedurende zijn verblijf te *Utrecht*, oeffende hij zig vlijtiger dan ooit in de oude latijnsche Digtens, en PROPERTIUS inzonderheid verzelde hem genoegzaam overal, waar hij zig bevondt; en ten einde zijnen latijnschen stijl in onrijm te beschaven, vertaalde hij ene Verhandeling, van den geleerden Jesuit RENATUS RAPIN geschreven, in welke HOMERUS en VIRGILIUS met elkander vergeleken, en hunne deugden en gebreken ter toetse gebragt worden. Ook gaf hij omtrent dezen tijd in 't licht, ene verzameling zijner latijnsche Gedigten, die van de Konstminnaars met toejuiching ontvangen werden.

Terwijl BROEKHUIZEN op dusdanige wijze allernuttigst zijn tijd sleet, werd hem op aanbeveling van Burgemeester HUNDE, die van zijne maagschap was, ene Kapiteinsplaats over een der vendelen van de stads bezettinge te *Amsterdam* opgedragen. Dus kwam hij te *Amsterdam* wonen, alwaar hij vlijtelijk arbeide aan ene verbeterde uitgave van PROPERTIUS,

en andere werken. Ook werd hij aldaar lid van een Konstgenootschap, welk eens ter weke bijeen kwam; en waar van JOAN HULST, JOAN HUYDECOPER; DIRK HEINCK, de Secretaris DIRK GEELVINCK, de Profesfor FRANCIUS, en andere leden van geleerdheid en aanzien, leden waren; en waar van de voornaamste bedoeling was, de beschaving der taal en digtkunde.

Na het sluiten van den *Rijswijfsen* vrede in 1697, wierdt hij de Wethouderschap te *Amsterdam* besloten, het grootste gedeelte van 't krijgsvolk, welk aldaar in bezetting lag, af te danken; zulks viel ook ten dele aan de kompagnie van BROEKHUIZEN, egter met behoud ener jaarwedde tot zijn onderhoud. Zedert hieldt hij zijn verblijf in een gehuurden tuin met ene bekwame woning voorzien, onder *Amstelveen*. Hier sleet hij zijn leven in volle stilte en rust, ontvangende genoegzaam geen bezoek, dan alleen van enige weinige uitgelezene vrienden; hierom noemde hij deze woonplaats, zijne *Hermitagie*. Dus gehegt aan deze stille rust, waren gene lokmiddelen in staat, om hem daar van af te trekken; zo dat hij nimmer enen nagt buiten zijne woning bleef. Geen welsprekende aandrang van vrienden was krachtig genoeg om hem dit genomen besluit te doen verbreken; den avond gevallen zijnde, keerde hij naar zijne woning te rug, zonder aan enig verzoek hoe dringend ook, gehoor te geven. Nog veel minder was hij te bewegen, tot het aannemen der reizen naar zijne vrienden, die in andere steden woonden. Van velen wierdt hij hier toe op het vriendelijkste uitgenodigd, inzonderheid van de Profesoren GRAEVIUS en BURMAN; te vergeefs ook wenste DIERDIK VAN VELTHUIZEN, Heer van *Heemstede*, een MECENAS van dien tijd, wiens lusthof voor brave vernuften open stond, hem enig tijd, tot zijn aangenaam verblijf uit te lokken; te vergeefs schilderde hem GRAEVIUS, al zijne welsprekendheid te baap nemende, de vermaaklijkheden van *Heemstede* af; te vergeefs nodigde hij hem door het lieflijk gezang en gorgelend gekweel der Nagtegalen te beluisteren, en in een frisfer lugt de vermaaklijkheden van dat lustig buitenverblijf te genieten.

Teas

Tens zijn bepaald besluit genomen, was geen aandrang van vrienden, hoe verplichtend en verleidend ook, in staat om hem daar van af te trekken; want hij voelde geen den minsten trek tot het nemen van enig vermaak, buiten zijne boeken. Vele geleerde mannen in de naburige steden wonende, verga-ten hem egter niet, maar verkeerden hem zo dikwils zij te *Amsterdam* kwamen, met hun bezoek. Hem vergat ook niet de genoemde Burgemeester HUPPE, die hem menigmaal ging zien, en somtijds uitlokte, hem aan zijn tafel te hebben.

Een zijner gemeenzaamste vrienden was PETRUS FRANCIUS, Hoogleraar in de doorlugtige school te *Amsterdam*, wiens welsprekendheid en poëzij alom bekend zijn. Met dezen hadt hij veel omgang, vermaakt met de verscheidenheid van zijnen schriftstijl, die hem enen geheel anderen weg deedt inslaan; want FRANCIUS hadt zig op den raad van zijnen meester JUNIUS, gepijnd om de schrijfwijze van OVIDIUS te volgen: BROEKHUIZEN integendeel op den raad van den zelvden JUNIUS, zig gezet op het navolgen van PROPERTIUS, welke twee Digt-ers oneindig van elkander verschillen. Want die losse zwier, die welige overvloeijendheid, die ligtheid, en gemaklijkheid van dat *Ovidiaans* schrijven, kwam best met den aart van FRANCIUS overeen; maar dat diepzinnig, dat verheven, dat groots, dat zinrijk, voegde niemand beter dan BROEKHUIZEN, het geen JUNIUS, een man van ongemeen doorzicht, al vroeg hadt weten te voorzien. Men wist ook niemand bij zijnen tijd, die op zulk ene wijze de poëzij hanteerde; zo dat die manier van schrijven gerekend wierdt hem alleen eigen.

Zijn gebeugenis, gelijk wij reeds hier voor hebben vermeld, was verwonderlijk, selv' toen zijne jaren al hoog gestegen waren. Hier door wist hij niet alleen te verhalen, al wat hij gehoord of gelezen hadt; maar menigmaal 10 of 12 digt-regels gelijk, die hem even voorgelezen waren, uit zijn hoofd na te zeggen, bijzonder als ze van zijnen smaak waren. Hij plag te verhalen, hoe hij in zijne jeugd binnen *Groningen* in bezetting liggende, op zekeren tijd zig bevondt in gezelschap eniger jongelingen. Een van hun hebbende een gedigt ge-
maakt,

maakt, op zeker voorval, van dien tijd, las het aan die daer tegenwoordig waren voor; BROEKHUIZEN het gehoord hebbende, verzocht dat het nog eens mogt gelezen worden, dit geschied zijnde, streeft hij den jongeling op, dat het van zijn maakzel niet was, zeggende, dat hij het elders gelezen hadt, en tot bewijs van zijn zeggen, zeide hij het van 't begin tot het einde uit zijn hoofd op; de maker dit horende, wist van verbaasdheid niet wat hij zeggen zoude, en bij het gezelschap verdagt van ontrouw hieromtrent begaan, beklagde zig vergeefs over zijn ongeluk, tot dat onze Dichter hem uit den droom help, en in zijne eer herstelde. Iets van dien zelfden aart, meen ik, van den groten FREDERIK, Koning van Pruisen, gelezen te hebben.

Hoe boertig BROEKHUIZEN van aart was, en hoe stekende als hij het op iemand geladen hadt, blijkt uit dat koddig geschrift, dat hij onder den versierden naam van RUTGERUS HERMANNIDES, aan den dag bragt, met het opschrift: *Querela ad Publicum* of *Klagt aan 't Gemeen*. Hier toe hadt een ander voet gegeven, die toen ook onder den gebootsen naam van ERASMUS REGIUS zig verbergde. Dit geschrift, met zulk een graagheid bij ieder ontvangen en gelezen, dat alle de afdruksels binnen weinig dagen uitverkocht waren, hadt hij meest ten gevalle van FRANCIS opgesteld, die zig in enen lettera twist bedremmeld vindende, enigermate hier door geredt werd. Daar in wordt de onbetaamelijkheid der krakelen van lieden van letteren, die malkanderen om een beuzelling in 't haire zitten, zo levendig ten toon gesteld, dat beide de partijen daar uit ligt konden zien, dat best ware geweest, zig van zulke hevigheden onthouden te hebben; te meer, dewijl de roem, bij den overwinnaar behaald, hem duur genoeg komt te staan, en ieder, hoe klein hij ook van zijnen vijand geacht wordt, zijne aanhangers heeft. Aardig streek hij ook enen zijner tegenstreveren, die hem en FRANCIS schendig, ik beken 't, beledigd hadt, door, onder den naam van VACCERRA, geesielende en roskammende hem op zulk een wijze, dat men het zonder lachen niet lezen kon. Hij poende hem

hem de pest van Parnas, den natas van Mevius, den Ezet aan de lier, en verëerde hem met andere titelen, die op zijn be-
staan pasten.

De laatste jaren zijnes levens sleet hij, met het oefenen van zijnen digtader in stigtelijke poëzije, en vondt het meeste genoegen, in de aanspraak van geleerde en godvrugtige mannen. In dezen toestand, is hij, na omtrent drie jaren geworfeld te hebben met lighamelijke zwakheden, den 15 de-
cember 1707, na den ouderdom van 58 jaren bereikt te hebben, overleden, en den 20sten, volgens zijne uitdrukke-
lijke begeerte, in de kerk te *Amstelveen*, begraven. Zestig jaren na zijnen dood, namelijk in den herfst van 1767, is in gemelde kerk, op kosten van Mr. ABRAHAM CALKOE, toen Bailjuw en Dijkgraav van *Amsteland*, naderhand Hoofd-
schout van *Amsterdam*, ter zijner gedagtenisse een net graf-
teken opgerecht, bestaande in ene aloude lijkbus van blauwen arduinsteen, rustende op een diergelijk voetstuk, voor welk, dit vers van den Hoogleraar BURMAN, op een wit marmere tafereel, uitgehouwen is:

D. M.

JANI BROVKHVSII,

DEFUNCTI ANNO CIOCCVII.

Sparge sacra lauros myrtumque hederasque Sēpulcro,

Pteridas quisquis, Pallada quisquis amat.

Callimachum numeris referens Broukhufius Umbrum

Hic Amstelventa conditus aede jacet.

Ut, post Gradiui partas in pulvere palmas,

Ovis qua coluit docta, quiescat humo.

Laude sua pietas, cineri nunc praestita, gratae

Nobile in exemplum posteritatis eat;

Quae male neglectis et honore carentibus umbris

Lustra suum reddit post duodena decus:

Sit licet ingenui monumenta perennia tanti,

Busta sede Paro marmore caesa ruant.

PETRUS BURMANNUS SECUNDUS.

Waar

Waar van de zin, hoofdzakelijk, hier op uitkomt: *Ter gedachtenis van JOHAN VAN BROEKHUIZEN, overleden in 't jaar 1707.*
 „ Gij allen die de digtkonst en wijsheid bemint, stroot
 „ lauweren, myrthen en veil op dit gewijde graf. BROEK-
 „ HUIZEN, wiens gedigten die van PROPERTIUS evenaren, ligt
 „ hier, in de *Amstelveense* kerk, begraven; op dat hij rust
 „ in dien zelvden oord, waar hij, ontlagen van zijne krijgs-
 „ ambten, die hij met roem bekleed hadt, zig, in stilte,
 „ met geleerde oeffeningen, bezig gehouden heeft. De er-
 „ kentenis, die nu, aan zijne asch, waar voor men zo schan-
 „ delijk verzuimd hadt, enig gedenkteken op te regten, na
 „ zestig jaren verloops, de verschuldigde eer bewijst, hebbe
 „ haren verdiende lof, en verstreke ten treffelijken voor-
 „ beelde voor de dankbare nakomelingschap. Doch schoon
 „ dit grafteken, gelijk alle anderen, zelfs zulken, die uit
 „ het kostbaarst marmer gebouwen zijn, vergaan moet; zul-
 „ len, nochtans, de werken van zo groot een' geest alleen
 „ zijnen naam onsterfelijk maken.”

Bij het overlijden van BROEKHUIZEN, mangelde het ook aan gene Treurzangen, door de voornaamste latijnsche en nederduitsche Digters, aan de gedachtenis van onzen Puikdigter toegewijdt. Onder den drom daar van, is 'er een van F. VAN BOCHOVEN, van een zonderlingen stempel, waar in genoegzaam alle de Goden en Godinnen der Heidenste Oudheid, als treurende en huilende worden ingevoerd; het heeft tot tijtel: *Lijkgedachtenis van den Heere JOAN VAN BROEKHUIZEN, Prins der Latijnsche Dichteren.* Het lust ons 'er enige regels van over te schrijven, waar uit men zig een denkbeeld van het geheel zal kunnen vormen, dat op de zelve leest is geschoeit. Zie hier den aanvang:

Helaes! het legt 'er toe! de hooftpoëet verscheien
 Verbaest APOLLOOS koor! de zangberg slaet aan 't schreien!
 APOLLO rijt van smart het ongesneden haar
 Met gantsche lokken uit, en treurt met zulk misbaer,
 Als of zijn ORFEUS weêr van BACCHUS priesterinnen
 Te deerlijk waer verscheurt. De Moeder van het minnen

Krabbt

Krabbt haren boezem op, nu hij, die op zijn lief
 De kracht der liefde zong met onnavolgbren zwier
 Is voor den fellen haet van ATROPOS bezweken.
 Het lust den MINGODT niet zijn fakkels aen te steken;
 Maer hij dwaelt pijleloos, en met gebroken boog,
 De vleugels slepen na: zoo las men uit zijn oog
 Den broederlijken rou, die hem het harte scheurde,
 Toen hij eertijds bij 't lijk van prins ENEAS treurde.
 De drie Bevalligheên, in ongefiert gewaedt,
 Slaen op de bange borst, die zucht op zuchten laet.
 Zoo treurt de *Helikon*: zoo treuren al de Goden:
 Zoo treurt de droeve rei der Dichteren, geboden
 Door 't heiligh negental, den allerlaetsten plicht
 Aen 's mans verdiensten af te leggen in gedicht.

Meer dan eens is BROEKHUIZEN gepourtraiteerd. Op een
 van zijn afbeeldzels door LUDOLF BAKHUIZEN, een zeer be-
 roemd Zeeschilder, vervaardigd, schreef HERMAN ANKELKOT,
 zijn boezemvriend, deze digtregels:

LUDOLF, gij toont hier aan den Hopman uw vermogen,
 Men ziet zijn heldenmoed in 't hart door 't vier der oogen.
 Maar hoe die moed in dat manhaftigh wezen speelt,
 Hoe kunstigh gij geweer, en helm, en pluim verbeeldt:
 APOL moet met zijn geest u van om hoogh bestraalen,
 Zo gij den Dichter in BROEKHUIZEN af woudt maalen.

Wat BROEKHUIZEN zijn uiterlijke gedaante betreft, hij was
 kort van gestalte, egter zo niet dat het hem mistond; wel
 gezet van lighaam, enigermate fier van wezen en van ogen,
 gebaarden over zig hebbende die een krijgsman pasfen. Klein
 wijders van mond, en ongemeen dun van lippen. In zijnen
 omgang was hij ongeveipst, hebbende menigmaal het edel-
 moedig zeggen van ACHILLES bij HOMER in den mond, 't welk
 ingevolge de vertaling van VOLLENHOVE dus luidt:

Ik haat den man, gelijk des afgronts poort,
 Wiens hart niet overeenstemt met zijn woordt.

Voorts spraakzaam, en altijd gereed om iemand op zijn vragen, of twijffelen over zaken van poëzie of geleerdheid, te onderreegen en te verlichten, ook zeer verpligtende, met ene belyfsdheid, die zig zelve altijd gelijk was.

Zie nu hier ten slotte van dit artikel, ene optelling der Werken, die deze sierlijke Dichter, welke men den *hedendaagsen* PROPERTIUS genoemd vindt, door den druk heeft gemeen gemaakt. 1. *Carmina*, *Utr.* 1684. in 12m^a. Deze uitgave betekend weinig, in vergelyking van die, welke door DAVID VAN HOOGSTRATEN, ten jare 1711 in 4to. onder dezen titel daar van is bezorgd, JANI BROUKHUSII *Poëmatum, Libri sedecim*. Deze druk is in alle opzigten ongemeen fraaij. 2. ACTII SINCERI SANNAZARI *Neapolitani, viri Patricii, Opera Latina omnia & integra; accedunt Notæ ad Eclogas, Elegias & Epigrammata. Item trium Fratrum Amaltheorum*, HIERONYMI, JOANNIS BAPTISTÆ, CORNELII, *Carmina*. *Amst.* 1689. in 12ma. BROEKHUIZEN heeft zijn naam niet voor deze druk geplaatst, maar men vindt dien voor den volgenden in 1727 te *Amsteldam* in 8vo. *ex secundis curis* JANI BROUKHUSII, *Accedunt* GABRIELIS AUTILII, DANIELIS CERETI & Fratrum Amaltheorum *Carmina, Vita Sannazarianæ & Notæ* PETRI VLAMINGII. 3. AONII PALEARII *Verulanæ Opera, ad illam editionem, quam ipse Autor recensuerat & auxerat, excusa, nunc novis accessionibus locupletata*. *Amst.* 1696. in 8vo. BROEKHUIZEN heeft zijn naam niet voor deze uitgave geplaatst, 't welk oorzaak is geweest, dat sommigen, schoon te onregte, dezelve hebben toegeschreven aan JOHAN GEORG. GRÆVIUS. 4. S. AURELII PROPERTII *Elegiarum Libri IV. ad fidem veterum Membranarum sedulo castigati; accedunt Notæ & terni Indices*. *Amst.* 1702 in 4to. De Uitgever heeft 'er zijn naam niet voor geplaatst, die 'er egter in den tweeden druk van het jaar 1727 door P. VLAMING bezorgd, bijgevoegd is, met enige nieuwe aanmerkingen van BROEKHUIZEN. 5. ALBII TIBULLI, *Equitis Romani, quæ extant, ad fidem veterum Membranarum sedulo castigata; accedunt Notæ cum Variarum lectionum libello, & terni Indices, quorum primus omnes voces Tibullianas complectitur*. *Amst.* 1708. in 4to. Deze

druk

druk is ook zeer schoon. 6. De *Nederduitsche Gedigten* van BROEKHUIZEN zijn door DAVID VAN HOOGBRATEN ten jare 1712 in 8vo. te *Amsteldam* door den druk gemeen gemaakt, die 'er 't leven van den Digter heeft bijgevoegd, ontleend uit de *Lijk-Oratie* door den Hoogleraar PETRUS BURMAN over hem gehouden. — J. A. FABRIC., *Bibl. Lat.* Tom. II. p. 351, 352. JO. FABRICII, *Histor. Bibl.* Part. III. p. 515. MENCKEN., *Bibliotheca doctorum Militum.* p. 89-93. *Catal. Bibl.* BUNAV. Tom. I. part. 2. pag. IIII, IIII. C. SAXI, *Onom. littet.* Pars V. pag. 334, 335. NICERON, *Mem. des Hommes illustr.* Tom. XVIII. pag. 103-109. BAILLET, *Jug. des Scav.* Tom. IV. pag. 348. J. LE CLERC, *Biblioth. choisie.* Tom. XV. p. 365, 366. J. G. DE CHAUFFEPIÉ, *Nouv. Dict.* Tom. II. lett. B. pag. 448, 449. WAGEN., *Beschr. van Amst.* XI. St. bl. 384-386. *Levensb. van Nederl. Mannen en Vrouwen.* IX. D. bl. 264-274.

BROERS (N.), Konstschilder, die in de vorige eeuw heeft geleefd en uit *Brabant* afkomstig was; schilderde boeremarkten, die doorgaans vol gewoel van beeldjes waren, zeer natuurlijk naar den boeren aart geschikt en gekleed, ook geestig in groepen verdeeld, daarbij lugtig en los gepenseeld; ook is in zijne stukken doorgaans het agterwerk, en het geboomte zodanig geschikt, dat het een weinig uit de hand gezet, zig welstandig en in een goede houding vertoont. — A. HOUBRAREN, *Schouwburg.* III. D. bl. 63.

BROERSMA (WIGBOLD VAN), een *Groninger* Edelman, staat met een zwarte kole als een verrader zijnes vaderlands, in 's Lands geschiedenissen getekend. Eerst was hij Kamerheer van WILLEM DEN III. Prins van *Oranje*, vervolgens Kapitein, voorts Overste-Luitenant, Kollonel, en laatstelijk wierdt hij in 1657, tot Gouverneur van *Koevérdén* aangesteld.

In 1672, wierdt BROERSMA verdagt gehouden, van heimelijk met den Bisschop van *Munster* te heulen, en met hem was overeengekomen om op zekere voorwaarden *Koevérdén* in zijn handen te stellen; dit werkte uit, dat de Staten hem het be-

vel over die vesting Benamen, en den Lt. Kolonel JAN VAN BURUM in zijne plaats stelden, voorts BROERSMA naar het leger zonden. Na dat de hoofden der bezettinge te *Koevorden*, met de *Mursterfen* tegens wil en dank van VAN BURUM een verdrag gesloten hadden, trokken 'er de bisschoppelijke benden terstond binnen, door den Bisschop zelven gevolgd, die verzeeld was van een aantal Edellieden, waar onder zig ook BROERSMA bevondt; want deze verrader was, na enigen tijd te voren veel toegebracht te hebben tot de schandelijke overgaaf van *Deventer*, alwaar hij toen in bezetting lag, naar den vijand geweken. Hier op werd hij bij vonnis van den 11 augustus 1672, voor een verrader zijnes vaderlands verklaard, van alle zijne waardigheden en bedieningen verstoken, en zijne geederen verbeurd; voorts, dat hij in handen van de Justitie gerekende, met den zwaarste zou worden gestraft. — VALCKENIER, *Verward Europa*, bl. 605. SYLVIVS, *Vervolg op ARIZEMA*, I. D. bl. 331 &c.

BROEUCQUEZ (ANTONY FRANS VAN), de vierde zoon van den volgenden, is geboren te *Belloeil* in 1723. Zijne eerste letteroeffeningen volvoerde hij onder het bestier der Jesuiten te *Bergen* in *Henegouwen*; vervolgens ging hij bij de vaders van dat zelve genootschap te *Douai* in de wijsbegeerte studeren, waar na hij zig te *Leuven* tot de beoeffening der medictijnen begaf, en bij den Geneesheer DE VILLERS ging inwonen. In 1747 bevorderd zijnde tot den graad van Licentiaat, keerde hij naar *Mons* te rug, alwaar hij onder opzigt van zijnen vader de praktijk begost uit te oefenen, die hij na deszelvs dood, welke in 1749 voorviel, heeft vervolgd.

BROEUCQUEZ heeft twee vrouwen gehadt; in 1757 trouwde hij met MARIA THERESIA BONNIAU, dogter van den Advokaat BONNIAU, Bailjuw van *Terlon*. Deze vrouw ontviel hem den 1 mei 1760, na een zoon en ene dogter ter wereld gebragt te hebben. Hij hertrouwde den 7 junij van het volgende jaar, met SUSANNA LOUISA DUMONT, dogter van KLAUDIUS DUMONT, Kapitein en Plaatsmajoor te *Bergen*. Deze Ge-

nees-

meester, heeft door den druk gemeen gemaakt: 1. *Discours sur les erreurs vulgaires, qui se commettent dans le traitement des Enfans, depuis leur naissance jusqu'à leur âge adulte.* Mons 1754. 12mo. 2. *Refutation des erreurs vulgaires sur le Régime, que la Médecine prescrit aux Malades & aux Convalescens.* Mons 1757. 12mo. — PAQUOT, *Mém. littér.* Tom. XIII. p. 129, 130.

BROEUCQUEZ (JAN FRANS VAN), de vader van den voorgaanden, wierdt ten jare 1690 te Bergen in Henegouwen geboren. Zijn ouders waren van Belleil nabij Aath, alwaar zij aanzienlijke goederen bezaten; en zij woonden, even als huanne voorouders, zo wel des winters als zomers op het land. Maar de ontstoken oorlog tusfen Frankrijk en Spanjen, en de verwoestingen die de Engelsen bij de Spatjaarden gevoegde, in de meeste dorpen van Henegouwen aanrigten, noodzaakten JAN BAPTIST VAN BROEUCQUEZ, vader van onzen JAN, en eveneens als vele anderen, met zijn vrouw MARIA AGNES PARIS, de vlugt naar Bergen te nemen, alwaar hun oudste zoon FLORENS JOSEF ter wereld kwam. JAN FRANS, de jongste, gaf van zijne tederste jeugd af aan blijken van eene gelukkige geneigdheid voor de wetenschappen. Hij volbragt zijne eerste letteroeffeningen in het kollegie van Houdain te Bergen, en streefde altoos zijne medeleerlingen verre voorbij. Van Bergen begaf hij zig naar Leuven, om 'er in de philosophie te studeren, waar na hij zig tot de beoeffening der geneeskunde bepaalde, en het onderwijs in die wetenschap genoot van de Hoogleraars LAURENS PRETERS, HENDRIK SOMERS en FILIP VERHEYEN, die wegens zijn vlijt en snelle voortgangen zo grote achting en liefde voor hem opvatte den, dat zij hem zогten te bewegen om te Leuven te blijven; maar BROEUCQUEZ, aan wien reeds in 1712 de vrijheid was verleend om te praktiseren, vergenoegde zig met den titel van Licentiaat te bekomen, en keerde nog in het zelfde jaar naar Belleil te rug, alwaar de Prins van Ligne hem tot zijn Lijfarts aanstelde. Na verloop van 14 jaren ging hij te Bergen wonen.

om zo veel te beter voor de opvoeding van zijne kinderen te kunnen zorgen. Zijn roem steeg ten top in die stad; onophoudelijk wierdt zijn huis bezocht, door een menigte zieken die hem kwamen raadplegen, en wel haast nam men toevlugt tot hem, zelfs uit de ver afgelegenste *Nederlandse* steden. Zulk een voorspoed, zulk een roem, moest noodwendig de nijd doen ontwaken, die het zelden aan getrouwe onderdanen in de profesie der medicijnen ontbreekt. Zij verwekte hem tot veertien procesfen, betreffende de leerwijze die hij in zijne praktijk volgde, doch hij zegevierde volkomen, want hij won ze alle het een na het ander.

Ene fluiptrekkende borstkwaal tastte dezan beroemde Genesheer zo bevig aan, dat die hem den 11 julij 1749 in 't graf rukte, in den ouderdom van 69 jaren. Hij was in 1714 getrouwd met DOROTHEA IGNATIA DUPONT, oudste dochter van JAN FRANS DUPONT, Griffier van alle de landgoederen van den PRIN VAN LIGNE; en hij verwekte bij deze vrouw zes kinderen, 4 zoons en 2 dogters.

BROEUCQUEZ heeft in druk uitgegeven: 1. *Reflexions sur la methode de traiter les Fievres par le Quinquina*. Mons 1725. 12mo. 2. *Preuves de la necessité de regarder les urines, & de l'usage que le Medecin en doit faire pour la guérison des maladies*. Mons 1729. 12mo. — PAQUOT, *Mem. litter.* Tom. XIII. p. 126-129.

BROIDÆUS (FILIP), geboren te *Aire* in het graafschap *Artois*, is geweest Raadsheer te *Douai* in *Flaanderen*, en vervolgens hier van afstand gedaan hebbende, Profesfor *primarius* in de regten. Hij is getrouwd geweest met de dochter van den beroemden Regtsgeleerden FRANS POLLET, wiens werk, getijeld: *Historia Fori Romani*, verrijkt met zeer schone aantekeningen van zijne hand, door hem is uitgegeven, en te *Douai* in 1575 gedrukt in 8vo., en 100 jaren later, te *Frankfort* herdrukt. — J. F. FOPPENS, *Bibl. Belg.* p. 1025.

BRON (NIKLAAS VAN), afkomstig van *Douai*, alwaar hij in 't begin der XVIde eeuw ter wereld kwam; leidde zig in zijne jeugd toe op het beoefenen der fraaije letteren, de zedekun-

landige wijsbegeerte, en de regtsgeleerdheid; ook wierdt hij Doktor in laatstgenoemde wetenschap. BUZZELIN verzekert, dat hij een groten naam onder de Regtsgeleerden verwierf, maar hij berigt ons niet in welk beroep hij was geplaatst. Wij hebben van hem de volgende werkjes, welke ten blyke verstreken, dat hij ook een liefhebber van de latijnsche poëzij is geweest: 1. *Libellus, compendiarium, tum virtutis adipsicende, tum licetorum parandarum rationem pertractans; bene beateque vivere cupienti apprimè utilis; auctore NICOLAË BRONTIO. Affectus sunt ab eodem Carmina, faciliem studendi Juris modum tradentia.* Antv. 1541. 12mo. 2. *Liber de utilitate & harmonia Artium, tum future Jurisconsulto, tum Liberalium disciplinarum poliorumque Literature studiosis utilisissimus.* Antv. 1541. 12mo. 3. *Poëma ad invictissimum CÉSAREM CAROLUM: Fortuna, atque occasibus attendum: nec non, composito Religionis dissidio, in Turcas bellum esse suscipiendum. Ejusdem Poëmata tria ad Harmones, quorum ultimum de laudibus Harmonie.* Antv. 1541. 12mo. — SIMLERI, *Epitome Gesneri*, edit. 1555. folio 184. verso. BUZZELIN, *Gallo-Flandria*, p. 182. VAL. ANDR., *Bibl. Belg.* p. 680. FAQUOT, *Mem. litter.* Tom. XI. p. 195, 194.

BRONGERSMA (TITIA), een jonge dogter, uit een aanzienlijk geslacht in de provincie van Stad en Lande gesproten, was een buitengewoon geestig meisje, die door hare zocht vloeiende dichtstukjes, hare geboortestad Groningen luister heeft bijgezet; inzonderheid door hare uitgegevene *Wangeldigten of Brongwaan* / en vervolgens door hare *Hemelste Engeltonen*. L. SMIDDS maakt gewag van haar, bij het verhaal over het onderzoek van de *Hunnebedden*, door haar in het jaar 1685, gedaan, in zijne *Schatkamer der Nederl. Oudh.* bl. 326.

BRONKHORST, is de naam van een der aanzienlijkste en oudste geslachten van Nederland. De afstammelingen hier van daalden lijnrecht af, van WILLEM VAN BRONKHORST, die, door den Keizer, in 't jaar 1317, beleend werd met *Bainburg*, en 't regt der munte. Deze hadt tot over-het-oud-overgrootvader ADAM VAN BRONKHORST, die als getuige voorkomt in

een' brief van GERARD VAN WASSENBERG en Irmgard Graafvïñne van *Zaaphen*. Dit beroemde geslagt is, door huwelijk, verbonden geweest met OLDENBURG, LEEFDAEL, MEURS, URTENHOVEN, TEKELenburg, SOLMS, NASSAU, EGMOND, VAN DEN BERG, VAN DER LIPPE, GRONSFELD, ALPEN, VAN GOOR, BENTHEM, LIMBURG STIRUM, RENESSE, BOETZELAAR, NOYELLES, BYLAND, BREDERODE, HOHENZOLLERN, MERODE, HOORNE enz. Stamlijsten en berigten van dit geslagt, zijn te lezen bij J. HUENER, *Geslächtrekenkundige Tafelen*, II. Deel, Tab. 443, 444; VAN LEEUWEN, *Batavia illustr.* bl. 892-895. Men vergelijke daar mede de *Gelderse Geschiedenisfen* van PONTANUS of SLICHTENHORST, op zeer vele plaatsen; MIERIS, *Charterb.* II. Deel, bl. 38. 545. 558. III. D. bl. 674. 728. IV. D. bl. 862. 956, en elders; VAN LOON, *Groot Geldersch Plakaatb.* op verscheiden plaatsen, aangehaald door O. TULLEKEN, in *Comment. ad Diploma REINALDI I. Nasfavi.* Ene uitvoerige ongedrukte Genealogie, aan den zo kundigen en onderzoeklieven den J. W. TE WATER, verstrekt door den Here VAN SPAEN VAN HARDENSTEIN, zegt zijn Eerw. meest al overëen te komen, met de opgenoemde gedrukte. Men ziet 'er egter uit, dat KAREL, WILLEM, DIRK en GYSBERT, zoons waren van HERMAN VAN BRONKHORST en BATENBURG, en PETRONELLA VAN PRAAT VAN MOERKERKEN. Hij stierf in 1556, zij in 1594.

Alvorens tot de beschrijving van enige bijzondere personen van dit geslagt, die zig beroemd gemaakt hebben, over te gaan; achten wij het niet ongeschikt, kortelijk te vermelden, welke de oorzaken zijn geweest, dat 'er tusfen dit geslagt en dat der HEECKERENS, zulke bloedige geschillen ontstonden, die ruim twee eeuwen hebben geduurd, en, even als die der *Hoeksen* en *Kabbelijauwsen* in *Holland*, en *Schieringers* en *Vetkopers* in *Friesland*, de rampzaligste tonelen van vijandschap, vernieling en moord hebben opgeleverd. Wederzijdze wangenst en jaloezij waren 'er de vrugtbare bronnen van. WILLEM VAN BRONKHORST namelijk, zag met lede ogen aan, dat Hertog REINOUDE III. van *Gelder*, aan het geslagt der HEECKERENS, overdadige gunsten bewees, en hetzelfde genoegzaam alle zijne da-

daden beftuurde. De afgunst, die reeds tusfen hen plaats
 vondt, werd't daar door aangevuurd en veraartte in een fellen
 haat. Ten einde zig wraak te verſchaffen, vielen de BRONK-
 HORSTEN Hertog REINOUD af, en kozen de zijde van zijn jon-
 ger broeder EDUARD, die REINOUD geen goed hart toedragen-
 de, ſtaatkunde genoeg bezat om hen met open armen te ont-
 vangen en de partiſſchap aan te ſtoken, doordien hij begreep,
 dat zulks zijn voornemen zou kunnen begunſtigen, om na-
 melijk zijn' broeder te beoorlogen, en ware 't mogelijk hem
 van den Hertogelijken zetel af te bonſen om 'er zelf op te
 gaan zitten. Zie daar de eerſte beginzelen van een twist-
 vuur, dat langen tijd gewoed heeft, vele landen en ſte-
 den verwoest, en een menigte van menſchen vernield.
 Ieder dezer partijen had groten aanhang, onder de Rid-
 derſchap, Steden en Gemeenten in *Gelderland*, waar door
 dit gantſe gewest verdeeld was in *Bronkhorst* en *Heeckerens-
 gezinden*, die overal, waar zij maar konden, malkanderen
 benadeelden, beroofden en doodſloegen. De inwoners van
Brabant, *Holland*, *Utrecht* en *Kleve* namen mede deel in dit
 treurſpel, dezen zig voor d'ene, genen voor d'andere partij
 verklarende; het gevolg was, dat op vele plaatzen van *Gelder-
 land* neringen en handteringen ſtil ſtonden, en jaren agteréén
 de landen onbebouwd lagen; ja zelfs bleven de kerken niet
 ongeſchonden, want men treft voorbeelden aan, dat die met
 menſchen en al verbrand wierden, en dat zelfs de wede zo-
 danig ten top ſteeg, dat men malkanderen onder 't doen der
 Miſſe vermoordde. Om ware 't mogelijk deze verderflijke
 landplaag te doen ophouden, werden Hertog JAN van *Brabant*,
 ſchoonvader van REINOUD, zijn zwager de Graav van *Kleef*,
 en ADOLF VAN DER MARK, Biſſchop van *Munſter*, te hulp ge-
 roepen, die allen de zijde van REINOUD kozen. De Biſſchop
 van *Luik*, broeder des *Munſterſen* kerkvoogds, was op de zij-
 de van EDUARD; ook mengde zig de Graav van *Holland* in den
 twist, doch het is onzeker welke partij hij koos. De *Heeckerens*
 vereenden zig met de *Hoekſen*, daarentegen werden de
Bronkhorſten door de *Kabbelfaunſen* onderſteund. Hertog REI-
 NOUD,

brood, maakte zig meester van *Arnhem*, *Doersburg*, *Venlo*, *Thiel*, *Emmerik* en enige andere plaatsen; doch zulks werd bij EDUARD weinig gerekend, zo lang die van *Nijmegen* hem gunstig waren; en hij van de *Kabbelaarsen* hulp ontving. Maar toen Graaf WILLEM van *Holland* krankzinnig geworden was, begon EDUARD voor verandering te vrezen; ook namen de steden *Nijmegen*, *Roermond*, *Arnhem* en *Zutphen* den vrede aan. Doch EDUARD had zo dra de mare niet ontvangen, dat de *Kabbelaarsen* het spel te grabbel gooiden, of hij keerde tot zijn vorig wangedrag te rug; wist de meeste steden aan zijne zijde te trekken, en verscheen met een aanzienlijk leger te velde; intussen had REINALD met behulp der *Heeckerens* ook een grote magt verzameld, waar mede hij voor *Thiel* rukte, om die afgevallene stad tot rede te brengen. Op den 25 mei 1361, raakten de beide legers handgemeen. EDUARD bevoegt de zege, en nam zijnen broeder op het 28ste jaar van deszelfs ouderdom, benevens vele voorname Edelen gevangen. REINALD werd eerst op het huis te *Rosendaal*, en vervolgens te *Nijenbeek* nabij den *Tsjel-broom*, tussen *Deventer* en *Zutphen*, in heftenis gezet, om aldaar als een gevangen, doch op een zachte wijze, zijne dagen te eindigen. Men vindt verhaald, dat hij in dit verblijf zo dik en zwaarlijvig wierdt, dat 'er nauwelijks een deur wijd genoeg voor zijn lighaam was; ene omstandigheid, waar door het ontvlugten hem genoegzaam onmogelijk wierdt gemaakt. Op deze wijze, geraakte *Gelderland* voor een tijd wederom in rust, en EDUARD beklom den Hertogelijken zetel, alwaar hij zig zo veel te vaster op vestigde, doordien hij met zijne oude vijanden, de *Heeckerens*, die genooddrongen waren, zig aan hem te onderwerpen, even als met wederpannige onderdanen handelde, en hen het land deedt ruimen; die hunne toevlugt namen tot Hertog ALBERT VAN BEYEREN, welke hun bescherming gunde. Men raadpleegt verder over de voortdurende rampen, welke door deze landverdervende factie zijn verwekt, de Schrijvers welke over dit tijdvak gehandeld hebben, en inzonderheid J. PONTANUS, *Historia Glorie*.

BRONKHORST (DIRK VAN), wiens vader insgelijks **DIRK** was genaamd, en zijne moeder **ELIZABETH VAN LIMBURG STURUM**; heeft waarschijnlijk ook tot de verbonden Edelen behoord. Hij worf in *Friesland* krijgsvolk; deedt enige steden omslaan, onder welke *Franeker*, *Balsward* en *Sneek*, waar hij in handen der vijanden viel. Prins **WILLEM DE I**, zondt hem, wat later, naar *Leijden*; in welke stad hij bliken van dapperheid gaf; doch gedurende de belegeringe, storf, den 6 september 1574. ——— **WINSEMIUS**, *Hist. Lib. II. pag. 139-142*. **J. CAROLUS**, *de rebus Billaet*; pag. 78 &c. **BOR**, *VL. B. bl. 277, 278, 304*. **J. W. TE WATER**, *Hist. van 't Verb. II. D. bl. 305*.

BRONKHORST. BATENBURG (DIRK en GYSBERT VAN), een edel broederpaar, wiens deerlijke lotgevallen wij hebben opgegeven onder het Artikel **BATENBURG**.

BRONKHORST (EVERARD VAN), een zoon van **JAN VAN BRONKHORST** en **KLARA DE COSTER**, wierdt in 1554 te *Deventer* geboren. Hij maakte een aanvang met zijne letteroeffeningen in de zelve stad, onder het bestier van zijnen vader en de beide broeders **BASILIUS** en **LAMMERT PYTHOPÆUS**. Doch de ontstane beroerten noodzaakten zijne ouders het land te ruimen; zij begaven zig in 1569 naar *Keulen*, en de jonge **BRONKHORST** verloor hier in 't volgende jaar zijn vader. Intusfen hieldt hij aan met zig op de kennis der fraije letteren toe te leggen, en ging vervolgens tot de beoeffening der regtsgeleerdheid over, daar hij zulke aanmerkelijke vorderingen in maakte, dat hij zig wel dra in staat bevond, om die wetenschap aan anderen te onderwijzen. Hij verklaarde in bijzonder daar toe aangelegde lesfen, den titel van het *Romeins* wetboek, handelende *de diversis Regulis Juris antiqui*. Na verloop van enigen tijd verliet hij *Keulen*, met voornemen om enige andere Hogescholen te gaan zien, en ook misfchien uit vreeze voor vervolging, doordien hij de leer der Gereformeerden had omhelsd. Wat hier ook van mag zijn, hij bezogt de Akademien van *Marpurg*, van *Erford* en van *Wittenberg*,

berg, en maakte gebruik van de lesfen van VALENTYN FÖRSTER, van NIKLAAS WEIGELIUS, en inzonderheid van die van MATTHEUS WESENBECIUS. Ook verklaarde hij aan zijn huis de *Instituten* en enige tijtels van de *Pandekten*. Van hier reilde hij naar het Hogefchool van *Bazel*, alwaar hij den 17 augustus 1579 de doktrale muts, uit handen van SAMUEL GRYNÆUS ontving. Naar *Wittenberg* te rug gekeerd, gaf hij 'er gedurende een jaar lang lesfen in de regtsgeleerdheid; het zelve deed hij gedurende de volgende twee jaren te *Erfurt*, in de hoedanigheid van openbaar Hoogleraar. De zugt om zijn vaderftad weder te zien, deedt hem in 1582 de reize naar *Deventer* ondernemen, in welke ftad als toen de beroerten gestild waren; hier trad hij in 't huwelijk met ADELAÏDE of ADELHEID, dogter van GERARD VAN MIDDELBORGH, Burgemeester van *Zwol*. Hij zelv' wierdt in 1586 tot Burgemeester te *Deventer* verkoren; dan deze ftad in het volgende jaar door het trouwloos verraad van den Overften WILLIAM STANLEY aan de *Spanjaarden* overgegaan zijnde, wierdt hij voor de tweedemaal genoodzaakt daar uit te wijken, zonder nog een befluit genomen te hebben op wat plaats hij zig zoude nederzetten; dan uit die verlegenheid wierdt hij gered, doordien de Curateuren van *Leijdens* Hogefchool, hem nog dit zelve jaar het profesoraat in de regten aanboden, ongevalen, door het vertrek van den beroemden HUGO DANEAU naar *Altorff*. BRONKHORST oeffende zijne bediening van Hoogleraar uit met een ongemenen ijver, en vormde door zijne lesfen, vele jonge lieden tot bekwame Regtsgeleerden. In het jaar 1604, wierdt hij benoemd tot Reftor van het Hogefchool; en korte jaren daar na wierdt hij door ene zukkelende krankheid aangegrepen, die van langen duur was, en ene melancholifche droefgeestigheid ten gevolge hadt, 't welk de Curateuren bewoog, om hem van de openbare pligtswaarnemingen van zijn herdep te ontfiaan. Hier door meerder tijd voor zig zelve bekomen hebbende, verkeerde hij dagelijks gemeenzaam met de godgeleerde Profesoren, en fchepte zelfs behagen om de kollegien van VOSSIUS, HEINSIUS en enige anderen bij te wonen.

nen. Omtrent 't midden des jaars 1627, overviel hem ene koorts, die hem den 27 van de zelve maand, in den ouderdom van 73 jaren, in het graf rukte. PIETER CUNÆUS sprak ene latijnsche lijkrede over hem uit. Hij liet drie kinderen na, waar van de bekendste is geweest, GERARD VAN BRONKHORST, een ervaren Regtsgeleerde. EVERARD werd begraven in de St. Pieters kerk, alwaar men dit grafchrift op de zark die zijn stoffelijk overblijfsel bedekt, gebeiteld heeft: *Optimæ memoriæ EVERARDI BRONKHORSTII, Daventriensis, Jurisconsulti, qui in juventute per celebriores Germaniæ Academiæ minere primum discendi, mox etiam docendi, ac deinde Doctoris laurea insignis, in urbe patria Consulatu laudabiliter perfunctus, à Curatoribus illustris Academiæ Lugdunensis in locum Viri Clarissimi Hugonis Donelli JCTi successus est; Rara eruditione, industria, diligentia, ac comitate usus, Ordinarii Professoris, atque Antecessoris Juris, per annos plus minus XL, & subinde Magnifici Rectoris titulo, tandem publicis functionibus, scriptisque, & senio confectus ac Emeritus, Lugduni Batavorum vivere desit anno 1627, cum vixisset annos 73. Monumentum, si non aeternum, saltem durabile, ALITHA ex Middelburgo, Conjux Liberique Pietatis ergo P. C.*

Lager leest men:

EVERARDI BRONKHORST Daventriensis, JCTi eximii, quod inortale fuit, heic quiescit. Præclara ingenii monumenta in hominum admiratione versantur. Obiit Anno MDCCXXVII. 27 Maii.

Astræ columen, tuus hic, Daventria, Consul:

Professor tuus hic, Leida Batava, jacet.

Qui mortalis erat Bronchorstius, excidit ævo:

Nescit at e Libris gloria parta mori.

Deze opschriften zijn voldoende tot de lofspraak van BRONKHORST; waar bij men nog kan voegen, dat hij behalven zijne geleerdheid een allerwaardigst man en braaf Christen was; en dat hij zulk een gelukkig geheugen bezat, dat hij het zelv' een *stalen geheugen* noemde. Zijn voornaamste toelag was om zijne leerlingen tot de akademische oefeningen bekwaam te

ma-

maken; en hier toe maakte hij gebruik van verkorte stelzels; waar in hij de wetten die tegens malkanderen schenen te strijden, overëenbragt.

BRONKHORST heeft door den druk gemeen gemaakt: 1. *Enarrationes Centuriæ duæ, juxta seriem Pandectarum dispositæ, & Conciliationes eorundem*. Lugdb. 1595. 4to. *Centuria III & IV*, met de beide voorgaanden, *Hanov.* 1607. 8vo. De vier *Centuriën* zijn verscheidenmalen te zamen herdrukt; ook met de verhandeling: de *Privilegiis Studioforum*, *Harderovici* 1653. 8vo. 2. *Controversiarum Juris, Centuriæ duæ*. Lugdbat. 1602 & 1610. 8vo. *It. Hanoviæ* 1615. 8vo. Nog met de voorgaanden, onder dezen tijtel: *Enarrationes Centuriæ sex, & Conciliationes eorundem: ab ipso Authore recognitæ, & amplius quam tertia parte auctæ & locupletatæ: accessit brevis tractatus de Privilegiis Studioforum, Professorum, & Doctorum, eodem Authore*. Lugdb. 1621. 4to. *It. Editio nova prioribus emendatior, cui accedit Viri Cl. PETRI CUNÆI, Oratio funebris de vita & morte Auctoris*. *Franeq.* 1695. 8vo. 3. *In Titulum Digestorum, de diversis Regulis Juris antiqui Enarrationes*. *Francos.* 1607. Hier van zijn verscheidene herdrukken, waar van de laatste te *Amst.* 1686. 12mo. 4. *Methodus Feudorum, cui adjectæ sunt Orationes duæ, una de studio Juris instituendo, altera, de laudibus Jurisprudentiæ*. Lugdbat. 1613. 8vo. *Item*, met Aantekeningen van CYPR. REGN. AB OOSTERGA, *Ultr.* 1652. 8vo. *It. Amst.* 1695. 12mo. BRONKHORST bepaalt zig hier inzonderheid tot de gebruiken der *Nederlanden* en die van *Frankrijk*; ook geeft hij in dit *Leerstelzel* ene korte uitlegging van het *Overijsselse Landregt*. 5. *Aphorismi Politici & Militares ex diversis Authoribus Græcis & Latinis per LAMBERTUM DANÆUM collecti ab EVERHARDO BRONKHORST Exemplis illustrati*. Lugdbat. 1623. 12mo. *It. Quibus in hac Editione accessere sexcenta fere alia ex recentioribus Historiographis Germanis, Gallis, &c. excerpta*. *Ib.* 1638. 12mo. — *Orationes P. CUNÆI*, p. 186–204. *FRANC. SWEERTII, Athenæ Belg.* p. 233 & seq. *REVII, Davenir. illustr.* p. 668–670. *Catal. Bibl. BUNAV. Tom. I.* p. 1110. *P. FRÉHÉRI, Theatrum vir. ill. et doct. Part. II.* p. 1045. waar bij ook zijn *Afbeeldzel* is gevoegd.

CLAU.

CLAUDIUS SINCERUS, *in vitis & scriptis magnorum Jurisconsultorum*, Witeb. 1713. 8vo. Part. I. p. 138-143. J. F. FOPPENS, *Bibl. Belg.* p. 270, 271. C. SAXI, *Onomast. liter.* Pars IV. p. 17. 566. NICERON, *Mem. Tom. XLIII.* p. 332-337. PAQUOT, *Mem. liter.* Tom. I. p. 88-94.

BRONKHORST (JAN VAN), ook bekend onder den naam van JOHANNES NOVIOMAGUS, wierdt te *Nijmegen* geboren in het jaar 1494, en was de vader van EVERARD, hier boven beschreven. Na zijne eerste letteroefeningen volvoerd te hebben, studeerde hij in de wijsbegeerte, en maakte daar in zulke aanzienlijke vorderingen, dat hij reeds ten jare 1512 te *Rostock* tot Meester in die wetenschap wierdt verheven; vervolgens wierdt hem een Leerstoel in de Mathesis aan die Hogeschool opgedragen, waar, voor hij egter enigen tijd daar na bedankte, om het profesoraat in de Philosophie te *Keulen* aan het kollegie *Montanum* genaamd, te aanvaarden. Hij oeffende deze bediening in 1539, toen hij LAURENS SURIUS de muts als Meester in de vrije konsten opzette, welke zelve plegtigheid hij in 't volgende jaar ten aanzien van PIETER CANISIUS verrigtte. Na aan dit Hogeschool den trap van Licentiaat in beide de regten opgeestapt te zijn, keerde hij naar de *Nederlanden* te rug, en wierdt Rektor gemaakt van het school te *Deventer*, dat toen ter tijd zeer beroemd was. Ten jare 1552 begaf hij zig in 't huwelijk, en trouwde met KLARA DE COSTER, dogter van JAN DE COSTER, Burgemeester van die stad. Een zoon, de beroemde Regtsgeleerde EVERHARD VAN BRONKHORST, was de vrugt van dit huwelijk. Enigen tijd hier na, brak de dage-raad der reformatie te *Deventer* door, en BRONKHORST, die reeds voor lang de leerstellingen van CALVYN aankleefde, maakte nu langer geen zwarigheid om 'er ruiterlijk voor uit te komen. In 1566 woonde hij opentlijk met alle de andere Professoren van zijn kollegie de preken van KASPER KOOLHAAS bij, een der eerste Kruisgezanten die de reformatie te *Deventer* leraarde; waarschijnlijk waren het de beroerten die hier door ont-

ontfonden, welke BRONKHORST bewogen om deze stad te verlaten. Hij stierf te Keulen in 1570.

De werken die van dezen geleerden man het licht zien, leveren een volledig bewijs van zijnen arbeidzamen aart, en dat hij zeer ervaren was in de fraije letteren, in de wijsbegeerte, en in de mathematische wetenschappen. Zij zijn: 1. *De Atrolabii compositione*. Colon. 1533. 12mo. 2. *Apologia pro identitate Auctoris librorum de caelesti Hierarchia cum Dionisio Areopagita, de quo PAULUS in Actis Apostol. Cap. XVII. acced. S. Dionisii Areopagita Martyrium, latine versum*. Col. 1536. 8vo. 3. *Scholia in Dialecticam GEORGII TRAPEZUNTII, adjecto GYSBERTI PORETANI libello de Principiis, Interprete HERMOLAO BARBARO, & suis ad eum Scholiis*. Col. 1536. 8vo. It. Parif. 1537. 8vo. It. Lugdb. 1537. 8vo. 4. *BEDÆ Presbyteri &c. Opuscula completa de Temporum ratione diligenter castigata: atque illustrata veteribus quibusdam Annotationibus, una cum Scholiis in obscuriores aliquot locos, Autore JOANNE NOVIOMAGI, nunc primum inventa et in lucem emissa*. Colon. 1537. in folio. 5. *De Numeris libri duo, quorum prior Logistica, et Veterum numerandi consuetudinem; posterior Theoremata Numerorum complectitur*. Parif. 1539. 12mo. It. nunc recens ab ipso Auctore recogniti. Col. 1544. 12mo. De Schrijver wijdt dezen druk toe aan ANDREAS EGGERDA, Hoogleraar te Rostok, zijnen bijzonderen vriend. 6. *CL. PTOLOMÆI, Alexandrini, Philosophi et Mathematici præstantissimi, libri VIII. de Geographia, è Græco denuo traducti. Nominibus Græcis è regione appositis, atque in Indicem quam locupletissimum redactis, nunquam antea visa commoditate simili*. JOANNIS NOVIOMAGI opera nunc primum in lucem editi. Colon. 1540. 12mo. 7. *Etymologia Grammaticæ Latinae, in usum Scholæ Daventriensis, Auctore JO. NOVIOMAGO, denuo recognita*. Daventriæ 1559. 12mo. 8. *JOANNIS LUDOVICI VIVIS, ad Sapientiam introductio, cum Præfatione JOANNIS NOVIOMAGI*. Daventriæ 1588. 12mo. — P. CUNÆI; *Orationes*. p. 188. FR. SWEERTII, *Ath. Belg.* p. 402. 407. VAL. ANDR., *Bibl. Belg.* p. 468, 469. REVII, *Dav. illustr.* p. 324. 368. FOPPENS, *Bibl. Belg.* p. 592, die aan hem te onregte

oefschrijft het *Carmen elegiacum*, getijdt: *Urbis Pictaviensis tumultus ejusque restitutionum*. Pictav. 1562. 4to. Dit stuk is van den Jesuit FLORENS BROÜCHORST. — HARTSHEIM, *Biblioth. Colon.* p. 190. 218. FABRICII, *Bibl. Med. Lat.* Tom. IV. p. 318, 319. FREYTAG, *Analect. litterar.* p. 636, 637. et *Adparatus litterarius*, Tom. III. p. 210. H. CANNegiETER in *Praefat. ad Harii librum Tristium*, p. XII. et in *Indice*. C. SAXI, *Onomast.* Pars III. p. 191. 620. *Catal. Bibl.* BUNAV. Tom. I. p. 1110. PAQUOT, *Mem. litter.* Tom. I. p. 83-88.

BRONKHORST (JAN VAN), Konstfchilder, is geboren te Utrecht, in 't jaar 1603, en was nog nauwelijks elf jaren oud, toen hij bij den Glasfchilder JAN VERBURGH wierdt besteed om de grondbeginzelen der tekenkonst te leren, alwaar hij anderhalf jaar zig met grote vlijt en naarftigheid oeffende, en voorts nog bij twee andere gemene Glasfchilders zijn eerften leertijd fleet, ten tijd toe, dat in 't jaar 1620 hem de lust beving om *Frankrijk* te bezoeken, ten einde zig daar verder in zijn konst te bekwamen. Hij nam de reis over *Braband*, maar werdt door zekere ontmoeting voor dat pas in den voortgang daar van gestuit; want *Atrecht* doortrekkende, kwam hij oevallig bij den konftigen Glasfchilder PETER MATHYS, daar hij omtrent anderhalf jaar bleef, en in welken tijd hij gelegenheid hadt om veel fraije werken te helpen maken. Van daar reisde hij naar *Parijs*, daar hij een heel bekwaam Meester in 't Glasfchilderen aantrof, CHAMU genaamd, daar hij enigen tijd bij bleef, en toen weer naar zijn geboortestad trok, daar hij als Meester in die konst, dezelve met vlijt en ijver voortzette; nogthans voldeed hem zijne oeffening niet; hij was onvergenoegd, dagt tot een hoger vlugt te kunnen fteigeren, en groter ondernemingen uit te voeren. In dit denkbeeld, wierdt hij langs hoe meer verfterkt, toen hij gelegenheid hadt gevonden om met KORNELIS POELENBURG in gemeenzame verkering te geraken, en die Konftenaar te zien fchilderen; de aangename en bevallige werking van dezes penfeel verrukte hem zodanig, dat hij bij zig zelven een vast befluit nam,

om tot het schilderen in olieverf over te gaan, en de behandeling van PORLENSBURG tot model te nemen. Doch het studeerde nog al enigen tijd aan voor dat de uitvoering op het besluit volgde, ja zelfs draalde het, ter tijd toe dat PORLENSBURG reeds naar *Engeland* was vertrokken; want hij hanteerde 't Glascchilderen nog in het jaar 1637, doch in 1639, gaf hij het ten eenemalen de zak, en zette zig met de noestste vlijt en ijver aan het schilderen van olieverf-stukken; daar hij zo ver zonder onderwijs van enig Meester in vorderde, dat zijnen roem niet ligt zal verdoofd worden, en hij ene aanzienlijke plaats in de reije der voornaamste Schilders verdient.

De nieuwe Kerk te *Amsterdam* pronkt nog ten huidigen dage neffens het koor, met drie konstig beschilde kerkglazen van BRONKHORST. Men ziet daar in verbeeld, hoe de *Vrede* onder de gedaante van ene Maagd, den Oorlogsgod MARS boeit, kluistert, en den alvernielenden Krijg met deszelfs aanhang vertreed. Hoe de welvaart van zeevaart, koophandel en landbouw bloeit, wanneer twist en tweedragt verbannen wordt. Op de vier deuren waar mede het grote orgel in deze kerk kan gesloten worden, ziet men door zijn konstponseel met olieverf verbeeld, de zegepraal van DAVID over GOLIATH; de zalving van SAUL tot Koning, en hoe deze verijsterde Vorst, DAVID voor hem op de harp spelende, met zijn speer aan den wand zoekt te spitten. Ook praalt het stadshuis van deze stad met zijne konst; in Burgemeesters vertrek daar van, is het gewelf met agt vierkants zolderstukken door hem beschilderd, waar in kindertjes, die palmtakken, eikenkranfen en andere diergelijke zinnebeeldige voorwerpen dragen, aartiglijk verbeeld zijn. In de raadkamer is van hem een schoorsteenstuk, waar in den ouden JEREMO, zijnen schoonzoon MOSES raad, zeventig Oudsten, nevens zig te kiezen, om *Israël* te rigten. Ook is het zolderstuk op de puije van het stadshuis door hem geschilderd, zijnde in drie afdelingen onderscheiden; in 't middelste, is de *Tijd*, in 't zuidelijke, het *loffelijk Gerugt*, en in 't noordelijke, het *schandelijk Gerugt*, aartiglijk op ene zinnebeeldige wijze, afgebeeld. — A. HOUTRAKEN, *Schoonburg*,

E. D. bl. 231-233. WEYERMAN, *Leven der Konstschilders*. II.

D. bl. 19. WAGEN, *Beschrifv. van Amst.* VII. St. bl. 53. 57.

69. 74. 378.

BRONKHORST (JOHAN VAN), Konstschilder, is geboren te *Leijden* in 't jaar 1648. Dertien jaren oud zijnde, als zijn vader hem vroeg ontvallen was, werdt hij van zijn moeder tot *Haarlem* besteld bij een neef van haar, die een Pasteibakker was, ten einde dat handwerk te leren en 'er vervolgens zijne kostwinning van te maken. Van der jeugd af aan hadt hij grote genegenheid tot het tekenen en de schilderkonst getoond, doch hij kost zijne lust daaromtrent geen bot vieren; voor en al eer hij zig ten jare 1670 met 'er woon naar *Hoorn* hadt begeven, en aldaar trouwde; dan toen zonder zijne kostwinning te verwaarlozen, besteedde hij met zo veel ijver en noeste vlijt zijne ledige uren met tekenen en schilderen, dat hij zonder enig onderwijs, het zo verre bragt, dat hij onder de brave Konstschilders in waterverf, met regt mogt gerangschikt worden. Somtjids tam gedierde, doch meestal vogelen, waren doorgaans de onderwerpen, waar mede BRONKHORST zijn penseel oefende, en dit wist hij zo treffend schoon en gelijkende ter uitvoer te brengen, dat de Predikant en Puikdiger JOH. VOLLENHOVE, op het gezigt van een boek, waar in stukken waren van zijne teken- en schilderkonst, zodanig verrukt wierdt, dat hij ter zijner eere het uitsnuntende gedigt vervaardigde, het welk in zijne werken wordt gevonden, en waar van wij ten blijke hoe hoog hij den arbeid van onzen Konstenaar schatte, de volgende regels hier plaatzen:

Natuur bewaart niet schoons, dat zij

In 't ligt kwam brengen, voor 't bederven:

Maar BRONKHORST, kloek van geest, als hij

Natuur met teekeningpen en verwen

Dus volgt; verdient, de doot ten spijt,

Te leven na zijn levenstijdt.

Tot aan het einde van zijn loopbaan, zijnde in een he-

349 BRONKHORST. (JOOST VAN) (KAREL VAN)

gen ouderdom gestorven, oeffende onze Schilder de konst tot een vermakelijke uitspanning, en het pastelbakken tot zijn kostwinning. — A. HOUBRACKEN, *Schaumburg*, III. D. bl. 242.

BRONKHORST (JOOST VAN), Heer van *Honnepel*, was een stangenoot van het adelijk geslacht dezes naams, en zoon van DIRK VAN BRONKHORST en BATENBURG, Here van *Honnepel* en *Nederwormter*, en van ELIZABETH VAN LIMBURG STIKUM. Hij hadt in huwelijk JOHANNA VAN BREDERODE, zuster van HENDRIK, die aan haar de Heerlijkheden van *Vianen* en *Amelde* bemaakte. De ondertekening van het Verbond der Edelen, was voor ALVA ene voldoende reden, om hem te bannen, en zijne goederen verbeurd te verklaren, ingevolge vonnis van den 30 september 1568. — PONTANUS, *Hijf. Geln.* pag. 791. S. VAN LEEUWEN, *Bat. illustr.* bl. 890. MARCUS, *Sent. van ALVA*, bl. 128. J. W. TE WATER, *Verbond der Edelen*, II. D. bl. 305.

BRONKHORST VAN BATENBURG (KAREL VAN), Heer van *Westbarendrecht* en *Bicht*, broeder van DIRK en GYSBERT; was mede een sterk ijveraar voor de vrijheid en wars van alle gewetensdwang. Dat hij ook het Verbond der Edelen getekend, en in alle opzigten de belangen van den Staat heeft helpen bevorderen, blijkt uit een' brief, aan zijne moeder geschreven uit *Bicht*, den 20 april 1566. Hier in verklaart hij rondelijk: „ dat hij, drie maanden te voren, zig aan Grave LODEWYK VAN NASSAU verbonden, en onder hem vertekend hadde. „ Hadde zijne moeder hem daar over ondervraagd, toen hij te „ *Batenburg* was, hij zou het gezegd hebben; doch nu hadt hij „ gezwezen, wel wetende, dat zij onvergenoegd was op zijnen broeder, wegens de ondertekening van 't Verbond. „ Hij zondt haar een afschrift van 't verzoek, door BREDERODE aan Hertoginne MARGAREET overgeleverd, in bijwezen „ van 300 Edelen. Dit afschrift hadt de Landvoogdes „ gunstiglijk ontvangen, bescpurende, dat het niet tegen den „ Koning en 's lands welvaart aanliepe. Indien het gewetens- „ on-

„onderzoek en de plakaten wouden doorgaan, wilde hij lie-
 „ver onder de *Turken* wonen, dan onder den Koning. Vre-
 „ze voor berovinge der goederen, en zelfs verbrand te zul-
 „len worden ter oorzake van 't Godlijk woord, hadt hem be-
 „wogen in die verbintenisfe-deel te nemen; te meer, om dat
 „hij, in zijn geheel, het Evangelie klaar en rein deedt pre-
 „diken, en de heilloze Misce, een duivels werk, liet va-
 „ren.” Wijders vermaant hij zijne moeder: „het woord
 „van God, te *Batemburg* en *Stein*, te laten prediken; en zig
 „niet te laten afrekken van 't goede beginzel, 't gent zij
 „aangenomen hadt; noch te vrezen voor enige bedreigingen,
 „naardien de Heere allen, die hem hartelijk liefhebben, zal
 „blijfsaan, en nooit verlaten, die om zijnen naam lijden.”
 Eindelijk; betrigt hij, in dien brief, „zijn vast voornemen,
 „om aan het ware regte Christelijke geloof te blijven vast-
 „houden.” Deze brave mensch verloor zijn leven door de
 moorddadige hand van een *Spaanfen* gult, binnen *Kerken*, in
 't jaar 1580, gelijk zijns nakomelingen, niet dan met grote
 droefheid, en te ontijdig, zijn gewaar geworden. Uit zijne
 egtgenote, ALVERADE VAN EISODORP, welke hertrouwd is met
 FILIPS BENTINK tot *Aller*, verwekte hij een zoon, MAXIM-
 LIAAN, wiens afstammelingen, in 't vrouwelijke, nog in hoog
 aanzien leven. — J. VAN SOMEREN, *Beschr. van Batavia*,
 bl. 234-237. J. W. TE WATER, *Hist. van 't Verbond der Nede-
 ren*, II. D. bl. 300-303.

BRONKHORST (PIETER VAN), Konstschilder, is gebo-
 ren te Delft den 16 mei 1588. In zijne jeugd beoogt hij
Frankrijk, en verderde daar ongetruwen in de kunst, ad dat hij
 in zijn geboortestad te rug gekerd zijnde, een goed Meester
 was, die uitnemend perspectieven schilderde en inzonderheid
 tempels, kerken, en andere binnen-gebouwen, met vele
 beeldjes en gewoel, dat buitengewoon aardig en minlijk geor-
 denneert was. Onder anderen ziet men nog een schilderij van
 hem in de vierkhaar op het stadshuis te Delft geplaatst, zyn-
 de een groot en weluitgevoerd stuk, dat het paleis verbeeldt,

waar in Koning SALOMON zo loffelijk zijn alterserfe vonnis uitspreekt. Nog een tafereel van hem, dat men voor veel konstiger houdt, pleeg bewaard te worden bij de weduwe van zijnen zoon; het verbeeldde den *Jerusalemse* tempel, daar CHRISTUS de kopers en verkopers uitdrijft. Hij stierf den 21 juni 1661. In de verkoping van JAN AGERS te *Amsterdam*, den 16 augustus 1702, wierdt een stuk van dezen Meester verkogt, verbeeldende *Diogenes zoekende op de markt*, voor 177 guld. In die te *Amsterdam* van den 7 april 1734, twee stukjes met waterverf, verbeeldende land- en watervogels, 100 guldens. Hij heeft een zoon gehad, ook JAN genaamd, die uitmuntend fraai schilderde; en waar van een stuk op ene vendue te *Amsterdam*, verbeeldende een *Morgenstond*, is verkogt voor 160 guld. In die van D'AMORY, den 23 juni 1723, *Abrahams offerhande*, 73 guld. — D. VAN BLEYSWYK, *Beschrijv. van Delft*, bl. 857. A. HOUTBAKEN, *Schoneburg*, I. D. bl. 135, 136. J. C. WEYERMAN, *Leven der Konstschilders*, I. D. bl. 339. G. HOET, *Naaml. van Schild. I. D.* bl. 6. 67. 183. 262. 419. 420. 566.

BROOMAN (LODEWYK), geboren te *Brusfel* in het jaar 1527, uit JAKOB BROOMAN en KORNELIA VAN HELLEWEGHE, beide uit den eersten burgerstand van die stad. Schoon blind geboren, verkreeg hij egter de waardigheid van Meester in de vrije konsten, en Licentiaat in de regten, en maakte zig een naam door zijn vernuft en bedrevenheid in de muziek. Den ouderdom van 69 jaren bereikt hebbende, stierf hij in de stad zijner geboorte. Zijne weduwe GEERTRUID KEYSERS, dogter van JOOST KEYSERS en van MARIA CLEERHAGEN, liet het volgende grafchrift voor hem oprigten in de Recollettenkerk van genoemde stad:

D. O. M. LUDOVICO BROOMANNO, JACOBI ex CORNELIA VERHEYLEWEGHE F., à nativitate ceco, Artium liberalium Doctori, Jurisprudencia Candidato, Musicesque principi, GERTRUDIS KEYSERS, JODOCUS & MARIA CLEERHAGEN F., marito bene merito, Sibique P. Vixit an. LXIX. Obiit III. Januarii M.D.XCVII.

Luminis expertem Fœderix perduxit in auras:

Major at ingento lux fuit orta sua.

Junonem natura, Jovem se præstitit Ausor

Illius, & varia daemna levavit ope,

De grege Tiresias Varian fuit unus: et alius

Haud tibi par docta Musicus arte fuit.

JOHANNES BOCHTUS L. P. Q. Antwerp. à Secretis

Concivi suo pos.

BROOMAN verwekte bij zijne huisvrouw vijf kinderen, drie dochters en twee zonen: de oudste, JAKOB, is ongehuwd gestorven; de andere, KAREL, was vader van den volgende LODEWYK. — R. SWERTII, *Momum. sepulcr.* p. 294. 197. VAL. ANDR., *Bibl. Belg.* p. 633. VOSSIIUS, *de IV artibus popularibus*, in *Addend.* p. 93. PAQUOT, *Mem. littér.* Tom. VII. p. 66, 67.

BROOMAN (LODEWYK), kleinzoon van den voorgaanden, en zoon van KAREL en MARIA VAN GINDEKAMPEN, wierdt te *Brussel* geboren, omtrent het begin van de XVIIIde eeuw. In zijne jeugd reisde hij, en wierdt aan een uitlandse Hoge-school tot Doktor in de rechten bevorderd. In zijn vaderland te rug gekeerd, lei hij zig met ijver toe op het beoefenen der fraje letteren, en inzonderheid slaagde hij in de latijnsche en nederduitsche poëzij; hij huwde met N. VAN CATTENBOECK, die in 1646 stierf, zonder hem kinderen te hebben gebaard. Hij overleefde zijn vrouw 21 jaren, en overleefde te *Brussel* in 1667, na in druk te hebben uitgegeven: 1. Een Heldendigt, getijld: *Serenissimo Principi Ferdinando Austriaco, S. R. E. Cardinali, felicissimum in aulam oppidumque Bruxellensium ingressum adgratulatur L. BROOMANUS. Brux. 1635. 4to.* 2. De *Wijzen van P. OVIDIUS NASO*, ghenaemt in 't latijn / *Epistola Heroidum*, overgheset in onse Nederduitsche taal / ende met nijtleghinghen versiert / door J. B. Antwerp. 1662. 8vo. — PAQUOT, *Mem. littér.* Tom. VII. p. 67, 68.

BROSMARL (JAN FRANS), omtrent ½ jaar 1550 te *Tongeren* geboren, beoefende de geneeskunde, en wierdt in 1588

te Leuven tot Doktor in die wetenschap bevorderd. In zijn vaderland te rug gekeerd, bepaalde hij zijne woonplaats te Luik, en beoefende daar gedurende 24 jaren met veel roem de praktijk der medicijnen, zijnde in 1722 gestorven, na de volgende werken door den druk te hebben gemeen gemaakt: 1. *Description ou analyse des Eaux minerales ferrugineuses de la Fontaine de St. Gilles, proche de la ville de Tongres. Liege* 1701. 12mo. 2. *La Circulation des Eaux, ou l'Hidrographie des Minerales d'Aix & de Spa. Liege* 1699 & 1718. 12mo. 3. *Hidro-Analyse des Minerales chaudes & froides d'Aix la Chapelle. Ib.* 1703. 12mo. 4. *Parallele des Eaux minerales actuellement chaudes, & actuellement froides du diocèse & pays de Liege &c. Liege* 1721. 8vo. — PAQUOT, *Mem. litter.* Tom. XVII. P. 345-348.

BROUART (LODEWYK), geboren te Aire in het graafschap Arais ten jare 1582, begaf zig in 1604 onder het genootschap der Jesuiten. Zedert maakte men enigen tijd gebruik van hem, om de gewetens-gevallen uit te leggen; zig vervolgens ten enemalen aan den predikdienst toegewijdt hebbende, oeffende hij dien met stigting gedurende het tijdvak van 33 jaren, en stierf hartelijk betreurd van allen die hem gekend hebben, den 11 oktober 1643, in het 62ste jaar zijnes ouderdoms. Men heeft van hem in druk: *Le Jardin de Notre Dame. Douai* 1623. 12mo. Zijnde eigentlijk ene vertaling van de *Hortulus Marianus*, van den Jesuit FRANS DE LA CROIX. — PAQUOT, *Mem. litter.* Tom. IX. p. 317.

BROUSTIN (STEVEN), te Hamelde een dorp in Henegouwen geboren, wierdt in 1559 te Leuven tot Baccalaureus in de godgeleerdheid bevorderd. Hij bediende als Pastoor eerst de kerk van Valenciennes en vervolgens die van het kasteel te Kamerijk. BROUSTIN was een geleerd man, en heeft uitgegeven: 1. *Traictat. de IV. Hominis novissimis. Lov.* 1598. 8vo. 2. *De Origine & varietate Linguarum. Ib.* 8vo. 3. *Orationem de perfecto Pastore, sive de qualitatibus, conditionibus, requisitis &c. Lovan.* 1608. 12mo. — J. F. FORRENS, *Bibl. Belg.-p.* 1106.

A D D E N D A

TOT DE TWEEDE, DERDE EN VIERDE DEELEN.

Bladz. 197. II. Deel.

De Hoogleraar SAXE ter aangehaalde plaats, zegt: dat BEKA zijn werk slegts tot 1346, gebragt heeft, en dat het overige, tot 1393, door ene andere hand 'er is bij gedaan. Het bewijs is, dat hij zijn boek opdraagt aan JAN VAN ARKEL, Bisschop van *Utrecht*, die van 1345 tot 1364, en aan WILLEM DEN IV, Graav van *Holland*, die van 1337 tot 1345 geregeerd heeft.

Bladz. 205. II. Deel.

BEEKMAN (MARTINUS), Prokureur en Notaris in 's Hage, gaf in 1670, uit *Stichtelijke Poëzij* / geprezen door VOLLENHOVE, *Poëzij*, bl. 148.

Bladz. 209. II. Deel.

BEELTSNYDER (JOHANNES), Predikant te *Beilen*, wiens beeldtenis in plaat gebragt is in het jaar 1677, met een bij-schrift verëerd door VOLLENHOVE, was een geleerd man. — VOLLENHOVE, *Poëzij*, bl. 5-13.

Bladz. 345. II. Deel.

BERKEL (ABRAHAM VAN), geboren te *Leyden*, is geweest Rector te *Delft*, en heeft uitgegeven: 1. *Genuina STEPHANI Fragmenta*. 2. *EPICETI Enchiridion*, CEBETIS *Tabula* en *ANTONINUS Liberalis*. Na zijn dood is van hem in 1688 in folio uitgekomen: de *STEPHANUS Byzantinus*, met brede aantekeningen. — C. SAXI, *Onomast. liter.* Pars V. p. 612.

Bladz. 354. II. Deel.

BERKEL (JAN VAN), zoon van den voorgaanden, heeft zijnen vader verdedigd ten jare 1694, tegen STEV. LE MOINE; en in 1704 uitgegeven: *JAC. PALMERII, apologiam pro Lucano, enz.* — C. SAXI, *Onom. liter.* Pars V. p. 448.

Bladz. 95. III. Deel. ()

BILS (LODEWYK DE), Heer van Coppendamme, Perzom enz., Schout der stad en des lands van Aardenburg, maakte zig in het midden der vorige eeuw, een naam door zijne bekwaamheid in de Ontleedkunde, en door verscheiden schriften; doch werd voor een grootspreeker uitgemaakt. —

MEKELIN, *Lind. renov.* p. 759. TH. BARTHOLINI, *Epistol. Medicinal.* Cent. III. p. 75. 81. 86. 97. 112. 194. 225. 364. 382. 391. 396. 399. 410. Cent. IV. p. 421. C. G. JÖCHER, *Gelehrten Lexicon.* I. Theil / f. 1093.

Bladz. 251. III. Deel.

BOIS (JAKOB DE), Predikant te Leiden, gaf aldaar in 1670 in 4to. uit: *Oude Tijds Tijd: Chrestom.* Hij was een groot tegenstander der *Cartesiaansche Filosofie*; waar tegen hij geschreven heeft: *De naaktheid der Cartesiaansche Philosophie ontdekt*, en de schadelijkheid der *Cartesiaansche Philosophie*; beide wederlegd door LAMBERT VAN VELTHUYSEN, in een *Bewijs, dat noch de lere van der Somes stilstand en des Aristotels beweging, met de gronden der Philosophie van RENATUS DES CARTES, strijdig zijn met Gods woort.* Ur. 4ta.; en *Nader bewijs, dat enz. Ur.* 1657. 4to., beide in het latijn, in LAMB. VELTHUYSEN *Opera.* Part. II. p. 1037 en 1119. — Zie VROLIKHERT, *Vlissingse Kerkhemel*, bl. 65. C. SAXI, *Onom. liter.* Pars IV. p. 547.

Bladz. 42. IV. Deel.

BOSCH (KORNELIS), Predikant in 's Hage, heeft uitgegeven een werk over de *Wedergeboorte*; geprezen door VOLKHOFF, *Poszij*, bl. 140.

Bladz. 144. IV. Deel.

BOUWENSCH (WILLEM ADRIAAN), is Burgemeester geweest te Arnhem, toen door den dood van WILLEM DEN III, het Stadhouderschap in vijf provincien werd vernietigd, en daar door grote opschuddingen in *Gelderland*, *Zee-land*, *Utrecht* en *Overijssel* wierden verzuukt, in welke gewesten de Stadhouder, sedert het jaar 1672, vele lieden uit de

die Regering gezet en vele missoegden gemaakt hadt. De algemene oorzaak dezer beroerten was, de begeerte van sommigen om zig in 't bewind hersteld te zien, waar van zij, of hunne ouders of vrienden, gedurende de jongste stadhouderlijke regering, ontzet geweest waren; welke begeerte aansloep tegen geen minder drift in anderen, om zig te handhaven in 't gezag, welk hun, door den Stadhouder was opgedragen, en waar mede zij zig nog bekleed vonden. De uitwerkzels dezer strijdige driften waren alomme niet even hevig, doch hadden gevaarlijke gevolgen in enige steden van *Gelderland*, als met name ook te *Arnhem*. De Staten van het *Gelderse* gewest, op de eerste tijding van 't overlijden des Erfstadhouders, te *Nijmegen* bijeengekomen zijnde, hadden, om zig te handhaven in de Regeringe, op den 8 april besloten; „ dat de Magistraatsbestelling in de steden nu gekomen was, „ en voortaan altijd blijven zou, aan de bijzondere Wethouders derzelven.” Hier door zouden zij, die voorheen van de Regering ontzet geweest, voor altoos, verfteken geweest zijn van de gelegenheid om op 't kusen te geraken; doch zij vonden middel, om de uitvoering van dit besluit voor te komen, en 't volk op te wekken om verandering in de Regering te bewerken. De gelegenheid ontbrak hun niet, om de Gemeentslieden en Gilden, die, van ouds, een dubbel getal plagten te benoemen, waar uit de jaarlijkse Wethouderschap gekoren werdt, te beduiden, dat zij zig, in dit voorregt, moesten doen herstellen, en de bestelling der Regeringe niet laten aan de dienende Wethouderschap.

In januarij 1703, verschenen de Gildemeesters van *Arnhem* op 't stadshuis, met twee bijzondere vertogen, behelzende enige bezwaarnissen, die men voorgaf, te willen onderzoeken. 't Gemeen, niet voldaan met zulk een antwoord, rotte te hoop, en raadpleegde op 't gene hun verder te doen stond. De Wethouderschap, met reden bedugt voor erger, zocht zig te handhaven in 't bewind, door middel der bezettinge. Al dit was voorgevallen voor den gewoonlijken keurdag, die op den 25sten januarij inviel. De Wethouders werden toen in hun-

hunne ambten bevestigd, en van nieuws beëdigd door den Rijter. Doch de Gemeentslieden verklaarden ze ontslagen van hunne ambten; waar na zij éne nieuwe verkiezing deden, ten dele uit oude, ten dele uit nieuwe Regenten bestaande.

Men scheen nu den weg gebaad te hebben, tot herstelling der ruste in *Gelderland*. Doch alzo de oude Regenten, beide afgedankten en aangeblevenen, nog al woelden om de nieuwen t'enigen tijde te ontsetten van 't bewind, was de nieuwe Regering bedagt op middelen; om zig te verzekeren van de regering. Te *Arnhem* deed men dit door 't oprigten ener bende van 200 vrijwilligers; voorts wierdt op enen Landdag te *Zutphen* in maart 1705, voorgelagen: „ of 't niet „ geraden ware, tot beveiliging der tegenwoordige, tegen de „ aanslagen der afgezette Regenten een nauw en vast verbond „ van onderlingen bijstand op te rigten, tusen de *Gelderse* „ steden.” Die voorslag vondt ingang bij velen, men vervaardigde een ontwerp van een verbond. De Afgevaardigden van *Doesburg*, *Deutichem*, *Grol*, *Arnhem* en *Harderwijk* tekenen dit ontwerp, op 't behagen van hunne Magtigters en der gezworen Gemeenten, daar die van *Nijmegen* en *Zutphen* het in advijs hielden, om 'er alvorens met de Regeringen deser steden over te raadplegen. Doch terwijl men hier mede bezig was, wordt 'er door zulken, die der oude Regeringe toegedaan waren, sterk gewoeld, tegen het verbond. Men hielt aan Gemeentslieden, onder de hand voor, dat zij, door de Wet-houders dier steden, welke het ontwerp getekend hadden, in hun ambt gehoond waren, zijnde de tekening geschied zonder hen te kennen. Ook strekte, wilde men, het verbond eniglijk, om de Gemeentslieden en Gilden te ontsetten van derzelver voorregten, en om, met gemene magt, de Regering erlijk te maken. Kortom, men bragt zo veel tegen het ontwerp in, dat het niet tot stand kwam.

Te *Arnhem* selv', schenen de voorstanders der oude Regeringe, in zo verre, de meerderheid van stemmen te hebben in den Raad, dat de Burgemeester JOHAN VAN BRIENEN, in juni hier na, voorsloeg en doordreef, dat men de vrijwil-

gers

gers behoorde af te danken; waar na, zo vastelijk vermoed wordt, een gedeelte der Regeringe zou afgezet geworden zijn. Maar onze Burgemeester WILLEM ADRIAAN BOUWENSCH, die Kolonel der vrijwilligers was, rukte deze bende te hoop, en plaatste op de markt tegen over de gewapende Burgerij, die hier bijeengebragt was, om de verandering der Regeringe te begunstigen. Doch de Burgerij geen' last hebbende tot het plegen van enige daadlijkheid, dropen eindelijk af, en lieten de vrijwilligers 't veld houden; zo dat die van de *nieuwe plooi* voor ditmaal zegevierden; 't welk ten gevolge had, dat Burgemeester VAN BRIENEN sedert van zijn ambt wierdt verlaten, en ter stad uitgezet, daar hij egter na verloop van drie jaren weder binnen kwam, en in zijne waardigheid wierdt hersteld.

De onderhandelingen over het uitsluiten der Stadhouderan uit den Raad van State, gaven, in den herfst des jaars 1707, aanleiding tot ene geweldige beroerte te *Wageningen*. De stad *Arnhem* die deze uitsluiting sterk dreef tegens de meeste leden der *Vetuwse* Ridderfchap, hadt, in juli, ene bijzondere Kwartiersvergadering uitgeschreven, alwaar dit stuk in overweging gebragt wierdt: die van *Wageningen* hadden in last, om zig bij *Arnhem* te voegen, en rondelijk zig voor de uitsluiting te verklaren. Doch de Ridderfchap, van begrip zijnde, dat de zaak niet tot de Kwartiers- maar Landschapsvergadering behoorde, weigerde in onderhandeling te treden. Onverhoeds, waren hier op die van *Wageningen* der Ridderfchap toegevalen, terwijl de vier andere steden voor de uitsluiting stemden. Men kwam egter nog tot geen besluit, doch de Gemeentsleden van *Wageningen* zonden des anderen daags Gemagtigden naar *Arnhem*, om de Afgevaardigden hunner stad te vermanen, tot stemmen volgens derzelver last; en hier op wierdt met meerderheid besloten tot de uitsluiting. Dit verwekte zo veel tweespalt, dat de enigheid daar door tusfen de steden wierdt verbroken, 't geen zig ten vurigsten openbaarde, op enen Kwartiersdag te *Arnhem*, die in oktober gehouden werd.

en daar vier van de zeven Afgevaardigden van *Wageningen*, nevens *Harderwijk*, *Hartem* en *Elburg*, tegen 't gevoelen van *Arnhem* dreven, dat zekere ambten niet dan gedurende den Landdag behoorden begeven te worden. Doch de Afgevaardigden van *Wageningen* waren niet zo dra te rug gekeerd; of daar ontstond een morren onder 't volk, dat zij hunnen pligt waren te buiten gegaan. De Regering ontwaar geworden zijnde, dat dit gemor door de Gemeentslieden verwekt of gevoed werdt, bewoog, hier op, enigen uit Schutterijen en Gilden, om de hand te lenen tot het afzetten der Gemeentslieden. Ook geschiedde dit op staande voet, onaan gezien de tegenkanting van 't Kleermakers-Gilde, en van een groot gedeelte der *St. Joris* Schutterije. GODARD ADRIAAN VAN ISSUM, een der afgezette Gemeentslieden, was te gelijk Hopman over een kompagnie vrijwilligers, en bragt terstond zijn volk op de been, zonder zig te kreunen aan den last der Regeringe, die hem bevolen hadt zijne manschap uit een te doen gaan. JAN AALDERS, ook een afgezet Gemeentsman, hadt zig ten zelvden tijde naar *Arnhem* begeven, om hulpe. De Wethouderschap dezer stad besloot hier op, twee Burgemeesters, namelijk onzen WILLEM ADRIAAN BOUWENSCH, benevens D. R. VAN BASSENN, aan 't hoofd van enige *Arnhemse* vrijwilligers, met drie of vier stukken geschuts bij zig, af te zenden naar *Wageningen*, alwaar de Schutterij middelerwijl in de wapens gerukt was. Die van *Arnhem* waren zo dra niet omtrent *Wageningen* gekomen, of men deedt hun aanzeggen, dat zij zig zouden hebben te hoeden van daadlijkheden, ten ware zij geweld met geweld wilden zien keren; 't antwoord was, dat de stad niets kwaads te vrezen hadt, mids men de poorten opende, doch hier naar hadden die van binnen geen oren. Digt onder de stad, troffen de *Arnhemers* een' burgerschildwagt aan, dien zij naar binnen zonden, om enigen uit de Regeringe te verzoeken tot handeling; als toen traden de voorzittende Burgemeester BARTHOOLD SCHAATS, en de Schepens JOAN VAN DER HORST, GERRIT VAN EDE en ANTON VAN

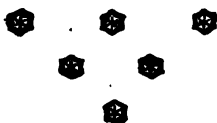
VAN DER HORST, naar buiten, ten einde met die van *Arnhem* te spreken. Doch men was nauwliks bijeen gekomen, of Burgemeester Bouwénsch trok den degen, roepende: *dezen zijn 't, die wij hebben moeten. Nu zijne in onze magt.* Straks hier op werden de *Wageningers* aangetast, van hun geweer beroofd, en met een koetswagen te rug gevoerd naar *Wageningen*, daar men de poort gesloten vondt; doch men plantte 'er 't geschut voor, en opendeze zig met geweld. Die van binnen hadden, middelerwjl, ook met sloop geschoten op de *Arnhemers*, die in 't intrekken, twee huizen, uit welken gevuurd was, de glazen insmeten. De gevangenen werden naar 't raadhuis gebragt en nauw bewaard. SCHAATS en JOAN VAN DER HORST, werden met den dood gedreigd; doch diep in den nacht, werden zij wederom tot aan de stads poort gebragt, van waar zij door twee stads Roden, uit den naam der afgezette Gemeentslieden, van ambt en eed ontslagen zijnde, naar *Arnhem* gevoerd werden. Hier zaten zij flegts een etmaal in de Gemeentsmans-kamer gevangen; toen bragt men hen weder naar *Wageningen*. Middelerwjl, vervoegden hunne bloedverwanten en vele ingezetenen der stad zig, met verscheiden verzoekschriften, aan de Staten van 't gewest, die, eerlang besloten, dat de *Wageningse* Magistraatsleden behoorden ontslagen en in hunne ambten hersteld te worden. Ook vondt men, tegen 't gevoelen van *Nijmegen* en *Arnhem*, geraten, enig krijgsvolk naar *Wageningen* te zenden, tot handhavinge van 't besluit op de herstelling der Regeringe. De algemene Staten, hier op vooraf geraadpleegd, hadden verstaan, dat men alvorens beproeven moest of 'er geen minzaam vergelijk te bewerken ware; doch zij waren naderhand op het aanraden van die van *Holland*, van gedagten verandert, en gaven verlof, om enig krijgsvolk naar *Gelderland* te doen trekken. De Staten van *Gelderland* deden, hier op, het regiment van DELEM, uit *Duitschland*, afkomen naar hun gewest, en bedienden 'er zig van, om de gemeene rust te herstellen. Ondertusfen waren de *Wageningse* gevangenen, reeds

eni-

enige weken te voren, geslaakt, en in hunne ambten hersteld. Ook waren zij, die de hand voornemelijk gehad hadden in 't bemagtigen der stad, ten lande uitgeweken, zo dra zij de aankomst van 't krijgsvolk vernamen. Terstond hier op, werden de vrijwilligers, alomme in de Gelderse steden, bij een Staats-plakaat afgeschaft. ——— LAMBERTI, *Mem.* Tom. XIV. pag. 37, 38. G. VAN LOON, *Nederl. Historiep.* IV. D. bl. 416-418. WAGEN., *Vaderl. Hist.* XVII. D. bl. 141, 142. 241-243. 300-304.

Bladz. 228. IV. Deel.

BREDĀ (RUTGER VAN). *Voeg hier bij:* is geboren den 18 augustus 1628; zijn vader was Secretaris te *Kampen*; zijne moeder was ene dogter van ANTHONY WALEUS, eerst Predikant te *Middelburg*; naderhand Professor te *Leijden*. ——— VOLLENHOVE, *Petsij*, bl. 216.

R E G I S T E R

VAN DE

P E R S O N E N

WAAR VAN IN DIT DEEL GEHANDELD WORDT.

Bladz.		Bladz.
	Borsfele (Hendrik van), <i>Eerste Heer van Vere.</i>	1.
	Borsfele (Hendrik van), <i>Ridder van het Gulden Vlies.</i>	2.
	Borsfele (Jan van), <i>Hoog- leraar in de Latijns taal te Leuven.</i>	7.
	Borsfele (Jan van) van der Hooge, <i>Representant als Eerste Edelen van Zeeland.</i>	8.
	Borsfele (Filibert van), <i>Burgemeester te Tholen en Rentemeester beoosten Schel- de te Zierikzee.</i>	11.
	Borsfele (Philip Jakob van) van der Hooge, <i>Raad en Rentemeester der Domeinen van Brabant.</i>	11.
	Borsfele (Pieter Jansz. van) van den Hooge, <i>Rente- meester Generaal bevesten Schelde.</i>	12.
	Borsfele (Wolferd van), <i>Tweede Heer van Vere.</i>	12.
	Borsfele (Wolferd van), <i>Derde Heer van Vere.</i>	17.
	Borsfele (Wolferd van), <i>Vierde Heer van Vere.</i>	18.
	Borsfele (Wolferd van), <i>Vijfde Heer van Vere.</i>	20.
	Borsfele (Wolferd van), <i>Zevende Heer van Vere.</i>	20.
	Borsfele (Wolferd van), <i>Heer van Vere, van Boucha- ne, in Schotland.</i>	21.
	Borstius (Jakob), <i>Predikant te Rotterdam.</i>	22.
	Bort (Pieter), <i>Advokaat voor de Hoven van Justitie in Holland.</i>	25.
	Bos (Jeranimus), <i>Konst- schilder.</i>	25.
	Bos (Lambert), <i>Hoogleraar in de Grieks taal te Fra- neker.</i>	27.
	Bos (Lambert van den), <i>Conrektor der latijns Scho- len te Dordrecht.</i>	30.
	Bosc (Pieter du), <i>Predikant in de Walse Gemeente te Rotterdam.</i>	31.
	Bosch (Arend), <i>Medicijne Doktor en Profesfor in de Ontleedkunde in 's Hage.</i>	33.
	Bosch (Bernardus de), <i>he- roemd Digter te Amstel- dam.</i>	33.

Bladz.	Bladz.
Bosch (Jakob), <i>Fluweelwever.</i> 34.	<i>Monnik in het klooster van St. Ursula te Antw.</i> 47.
Bosch (Jeronimo de), <i>Apotheker te Amsterdam.</i> 35.	Bosche (Pieter van den), <i>Dominikaner Monnik in het klooster te 's Hertogenbosch.</i> 48.
Bosch (Inan Jakob van den), <i>Medicijne Doktor in 's Hage.</i> 35.	Bosche, <i>Stads Medicijne Doktor te Dendermonde.</i> 49.
Bosch (Johannes de), <i>Tekenaar en Schilder te Amsterdam.</i> 41.	Bosfemius (Matthijs), <i>Hoogleraar te Douai.</i> 49.
Bosch (Johannes van den), <i>Bestierder van de Lombard en Koopman te Leeuwarden.</i> 42.	Bosfes (Bartel des), <i>geleerde Jesuit.</i> 49.
Bosch (Lodewyk Jansz. van den), <i>Konstschilder.</i> 42.	Bosfu (Maximiliaan van Hennin Graaf van), <i>beroemd Veldheer.</i> 50.
Boschhuysen (Krispyn Jansz. van), <i>Stigter van het Armen-Weeshuis in 's Hage.</i> 43.	Bosfuyt (Jakob Ignatius), <i>Doktor in de Theologie.</i> 54.
Boscherus (Johannes), <i>Latijns Dichter.</i> 43.	Botbergen (Elbert), <i>Geladers Edelman.</i> 55.
Boskoop (Johannes), <i>Predikant te Amsterdam.</i> 43.	Boternisse (Konstantyn of Kostyn van), <i>Vloekverwant tegens Graaf Floris den V.</i> 55.
Bosman (Willem), <i>Raad en Opperkoopman op St. George d'Elmina etc.</i> 44.	Both (Jan en Andries), <i>Konstschilders.</i> 56.
Bosquier (Filip), <i>Rekolletten Monnik.</i> 45.	Both (Pieter), <i>Gouverneur Generaal van Neerlands Indiën.</i> 58.
Boslaert (Thomas Willeborts), <i>Konstschilder.</i> 46.	Botnia, <i>oud en aanzienlijk Geslacht in Friesland.</i> 60.
Boschaart (Willebrord), <i>Kanunnik in de Abdij van Tongerlo.</i> 46.	Botnia (Julius van), <i>aanzienlijk Voorstander van Godsdiens en Vrijheid in Friesland.</i> 62.
Bosche (Johannes van den), <i>Hoogleraar te Ingolstadt.</i> 47.	Botnia (Syds van), <i>Grietsman van Wimbrizzeradeel.</i> . . . 63.
Bosche (Pieter van den), <i>Jesuit en Doktor in de Godgeleerdheid.</i> 47.	Botrinto (Niklaas), <i>Dominikaner Monnik.</i> 64.
Bosche (Pieter van den),	Botter (Hendrik), <i>Hoogleraar in de Medicijnen te Marburg.</i> 64.
	Bot-

Bladz.	Bladz.
Botter (Livinus), <i>Secretaris der stad Amersfoort.</i> 64.	Boullier (David Renand), <i>Predikant in de Walse Gemeente te Amsteldam.</i> 75.
Boubereel (Kornelis), <i>Paroor van de Roomsche Kerk te Rotterdam.</i> 65.	Boullier (Jaques Renand), <i>Predikant in de Walse Gemeente te Amsteldam.</i> 75.
Bouckhorst (Floris van der), <i>geleerd Jesuit.</i> 66.	Bouillon (Gilles de), <i>Komisaris en Contravalleur te Kamerik.</i> 75.
Bouchom (Jakob), <i>Prior van een Predikheren Klooster.</i> 67.	Boulongne (Adriaan van), <i>Jesuit en Biegtvader van den Graaf van Mansfelt.</i> 76.
Bouchy (Filip), <i>Jesuit en Prediker.</i> 68.	Bourbon (Charlotte de), <i>derde Gemalin van Prins Willem den I.</i> 77.
Boucq (Jakob le), <i>Konstschilder.</i> 68.	Bourg (Louis Fabritius du), <i>Konstschilder.</i> 79.
Boucq (Pieter le), <i>Licentiaat in de Regten.</i> 69.	Bourgondien (Anthony van), <i>Graaf van la Roche in Ardennes.</i> 81.
Boucq (Symon le), <i>Beoeffenaar der Letterkunde.</i> 69.	Bourgondien (Anthony van), <i>Deken van de Hoofskerk te Brugge.</i> 83.
Bouquet (Johannes), <i>Monnik onder de Predikheren.</i> 69.	Bourgondien (David van), <i>Bischof van Utrecht.</i> 82.
Boudaan (Gualtherus), <i>Predikant te Amsteldam.</i> 70.	Bourgondien (Filips van), <i>Graaf van Holland, Zeeland enz.</i> 82.
Boudart (Jakob), <i>Kanunnik van St. Pieter te Rijsel.</i> 70.	Bourgondien (Filips van), <i>Bischof van Utrecht.</i> 100.
Boudewyns (Michiel), <i>Hoogleraar in de Ontleed- en Heelkunde en stads Dokter te Antwerpen.</i> 72.	Bourgondien (Frans van), <i>Baron van Falais.</i> 105.
Boudewyns (Niklaas), <i>Konstschilder.</i> 72.	Bourgondien (Gillis van), <i>Licentiaat in de Regten.</i> 103.
Boudins (Johannes), <i>Voorzitter in den Raad te Venne.</i> 73.	Bourgondien (Herman van), <i>groot Taalkundige.</i> 106.
Boudins (Livinus), <i>Prior van het Predikheren klooster te Gent.</i> 73.	Bourgondien (Karel van), <i>Graaf van Holland.</i> 106.
Bouhufen (Bernhard), <i>Hoogleraar in de fraaije Letteren te Zutphen.</i> 74.	Bourgondien (Maria van), <i>Gravinne van Holland.</i> 115.
Bouille (Pieter), <i>geleerd Jesuit.</i> 74.	

Bladz.	Bladz.
Bourgondien (Niklaas van), <i>Licentiaat in de Regten.</i> 124.	Boy (Dominikus Jansfe- nius), <i>Dominikaner Mon- nik.</i> 152.
Bouricius (Hector), <i>Raads- heer in het Hof van Fries- land.</i> 128.	Boy of Boey (Kornelis), <i>Advokaat Fiskaal en Pro- kureur Generaal van Hol- land.</i> 142.
Bouricius (Jakob), <i>Penfio- naris van Leeuwarden.</i> 128.	Boy (Kornelis Jansfenius), <i>Apostolifen Zending in Nederfaxen.</i> 154.
Bouricius (Johannes), <i>Raadsheer in het Hof van Friesland.</i> 128.	Boy (Leendert Jansfenius), <i>Dominikaner Monnik in 's Hertogenbosch.</i> 155.
Bourignon (Antoinette de), <i>een dwieepziek Zusje.</i> 129.	Boy (Niklaas Jansfenius), <i>beroemd Theoloog en Prê- diker.</i> 155.
Bournonville (Odoard de), <i>Krijgsbewellhebber.</i> 139.	Boye (Andries de), <i>Jesuit.</i> 155.
Bousfut (Niklaas), <i>Medi- cijne Doktor.</i> 140.	Boyleau, zie Bouillon.
Bousfy (Pieter de), <i>Frans Digter.</i> 141.	Bra (Hendrik van), <i>stads Medicijne Doktor te Kam- pen.</i> 156.
Bout (Niklaas), <i>Konst- schilder.</i> 141.	Brachelijs (Johan Adolf), <i>een geleerde Monnik.</i> 158.
Boutellier of Boutiller (Jan), <i>Raadsheer in 't Parlement van Parijs.</i> 141.	Bracht (Tieleman van), <i>Leraar van de Menmoniten te Dordrecht.</i> 158.
Bouwema, <i>Fries Edelman.</i> 142.	Braem (Anthony), <i>geleerde Jesuit.</i> 159.
Bouwens (Kristiaan), <i>Pastoor te Vleijtingen.</i> 143.	Brahé (Jan Jakob), <i>Prê- dikant te Vlisfingen.</i> 160.
Bouwens (Reinier Leen- dert), <i>Lid van het Com- mitte van Justitie te Am- sterdam.</i> 143.	Brakel, <i>een oud en edel Ge- slagt in Holland.</i> 162.
Bouwer (Johan Guiliam), <i>Konstschilder.</i> 144.	Brakel (Jan van), <i>Schout- bij-Nagt ter zee.</i> 167.
Bovillius (Pieter), <i>geleerd Jesuit.</i> 145.	Brakel (Theodorus à), <i>Predikant te Makkum.</i> 176.
Boxelijs (Hugo), <i>voornaam Regtsgeleerde.</i> 145.	Brakel (Willem à), <i>Prê- dikant te Rotterdam.</i> 177.
Boxhorn (Hendrik), <i>Prê- dikant te Breda.</i> 145.	Brakenburg (Reinier), <i>Konstschilder.</i> 182.
Boxhorn (Markus Zue- rius), <i>Hoogleraar te Leij- den.</i> 147.	Bla-

Bladz.	Bladz.
Brakonier (Abraham Jo- sua), <i>Predikant te U- trecht.</i> 183.	Brandt (Sebastiaan), <i>Ver- maand Beegtsgeleerde, Dig- ter en Geschiedf. krijver.</i> 213.
Bramer (Leonard), <i>Konst- schilder.</i> 184.	Brant (Jan), <i>Secretaris der Stad Antwerpen.</i> 213.
Brande (Filips van den), <i>Burgemeester te Middel- burg.</i> 185.	Brant (Johann Arnold van), <i>Hoogleraar in de Regten te Duisjberg.</i> 215.
Brande (Johan Pietersse van den), <i>Gecommitteerde Raad van Zeeland.</i> 189.	Brantegem (Willem van), <i>Monnik in het Katholizer klooster te Kiel.</i> 216.
Brande (Kornelis van den), <i>Schepen en Raad der stad Vlissingen en Rentmees- ter der Geestelijke Goede- ren in Walcheren.</i> 190.	Brasfer (Goovert), <i>Thesau- rier Generaal der Verenig- de Nederlanden.</i> 216.
Brandenburg (N. van), <i>Tekenaar van 't Verbond der Edelen.</i> 191.	Brasfer (Joost), <i>Burger te Amsteldam.</i> 216.
Brandt (Joannes), <i>Monnik van de Cistercienser Or- den.</i> 191.	Brasleur (Filip), <i>Prediker en Biegtvader te Mons.</i> 217.
Brandon (Jan Hendrik), <i>Konstschilder.</i> 191.	Brastica (Jakob), <i>Beoef- enaar der Letterkunde.</i> 218.
Brands (N.), <i>Konstschilder.</i> 192.	Braunius (Johannes), <i>Hoogleraar in de Godge- leerdheid te Groningen.</i> 218.
Brandt (Gerard), <i>Burger te Amsteldam.</i> 192.	Bray (Salomon de), <i>Konst- schilder.</i> 221.
Brandt (Gerard), <i>Horlogte- maker te Amsteldam.</i> 193.	Breauté (Karel), <i>Ruiters- ter onder de Kavallerie.</i> 222.
Brandt (Gerard), <i>Leraar der Remonstranten te Am- steldam.</i> 193.	Brecht (van), <i>oud en van zienlijk Geslagt in Bra- band.</i> 224.
Brandt (Gerard), <i>Leraar der Remonstranten te Rot- terdam.</i> 198.	Brecht (Levinus), <i>Monnik in het klooster der Rekol- letten te Leuven.</i> 226.
Brandt (Joannes), <i>Leraar der Remonstranten te Am- steldam.</i> 210.	Breda (Gerard van), <i>Kor- tholizer Monnik.</i> 227.
Brandt (Kasper), <i>Leraar der Remonstranten te Rot- terdam.</i> 211.	Breda (Kornelis van), <i>Beoefenaar der Dichtkunst en Geschiedenis.</i> 227.
	Breda (Pieter van), <i>Konst- schilder.</i> 227.

Bladz.	Bladz.
Breda (Rutger van), <i>Griffier der Staten van Overijsel</i>	Brederode (Reinsout van), <i>Burggraaf van Utrecht</i>
228.	270.
Bredaal (Niklaas van), <i>Konstschilder</i>	Brederode (Wolfert van), <i>Bevelhebber van een beide Ruiterij</i>
228.	275.
Bredenbach (Jan), <i>Latijns Dichter</i>	Brederoo (Gerbrand Adriaansz.), <i>Dichter te Amsteldam</i>
229.	277.
Bredenbach (Matthias), <i>Rector der latijnsche scholen te Emmerik</i>	Bredeyck (Ægidius), <i>Prior van een Augustiner klooster</i>
229.	278.
Bredenbach (Tieleman), <i>Konstnik te Keulen</i>	Breekvelt (Willem), <i>Konstschilder</i>
230.	279.
Bredenburg (Johannes), <i>Rotterdammer Burger</i>	Breen (Daniel de), <i>Remonstrants Godgeleerde</i>
231.	279.
Bredero, zie Brederoo.	
Brederode, <i>oud en luisterrijk Gestagt in Holland</i>	Breenberg (Bartel), <i>Konstschilder</i>
232.	281.
Brederode (Frans van), <i>voornaam Krijgsbevelhebber</i>	Bremer (Johannes), <i>Levaar onder de Remonstranten te Rotterdam</i>
240.	282.
Brederode (Gysbregt van), <i>Proost van St. Maarten te Utrecht</i>	Bremer (Johannes), <i>Levaar onder de Doopsgezinden te Amsteldam</i>
248.	282.
Brederode (Hendrik van), <i>voornaam Krijgsbevelhebber</i>	Bres (Guido), <i>Predikant in de Walse Gemeente te Rijsfel en Valenichijn</i>
253.	284.
Brederode (Hendrik Gerriksz. van), <i>Huisman nabij da Helder</i>	Bresille (Filips de), <i>Brussels Edelman</i>
261.	284.
Brederode (Jan van), <i>Monnik in het Kerkhuizer klooster van Zellen</i>	Breugel (Abraham), <i>Konstschilder</i>
265.	284.
Brederode (Jan Wolfert van), <i>Veldmarschaalk over het leger der Verenigde Nederlanden</i>	Breugel (Jan Baptist), <i>Konstschilder</i>
266.	285.
Brederode (Lancelot van), <i>Krijgsbevelhebber</i>	Breugel (Johan), <i>den Fluwelen gebijzaamd, Konst schilder</i>
269.	286.
Brederode (Pieter Kornelis van), <i>voornaam Regtsgeleerde</i>	Breugel (Pieter), <i>Konstschilder</i>
269.	289.
	Breukeland (Jakob), <i>Predikant te Middelburg</i>
	282.
	Bri.

